תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר נשים

נועם ירושלמי על כתובות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על כתובות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-כתובות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 12
הלכה ג 19
הלכה ו 22
הלכה ח 25
הלכה ט 26
הלכה י 29
פרק ב 35
הלכה ב 35
הלכה ה 35
הלכה ז 38
פרק ג 38
הלכה א 38
הלכה ג 39
הלכה ד 40
הלכה ה 41
הלכה ז 42
הלכה י 47
פרק ד 49
הלכה א 49
הלכה ב 56
הלכה ד 58
הלכה יג 64
פרק ה 65
הלכה ה 65
הלכה ח 70
הלכה יא 72
פרק ו 72
הלכה א 72
הלכה ד 73
הלכה ז 75
פרק ז 79
הלכה א 79
הלכה ג 82
הלכה ו 83
הלכה ז 86
הלכה ח 87
פרק ח 89
הלכה א 89
הלכה ב 90
הלכה ז 92
הלכה ח 94
הלכה י 95
הלכה יא 98
פרק ט 99
הלכה א 99
הלכה ג 108
הלכה ז 109
הלכה ט 111
הלכה י 115
פרק י 116
הלכה א 116
הלכה ד 123
הלכה ה 129
הלכה ו 130
פרק יא 132
הלכה א 132
הלכה ב 134
הלכה ג 137
הלכה ד 137
הלכה ה 138

הלכה ו 139
פרק יב 141
הלכה א 141
פרק יג 142
הלכה א 142
הלכה ב 144
הלכה ג 144
הלכה ד 147
הלכה ט 147

פרק א

הלכה א

קטע ב

בתולה נישאת ביום הרביעי ואלמנה ביום החמישי שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות ביום השני וביום החמישי שאם היה לו טענת בתולים משכים לב"ד ובגמ' בר קפרא אמר מפני שכתוב בה ברכה כו' ר' אלעזר מייתי לה טעם דמתני' שאם היה לו טענת בתולין היה משכים לב"ד מתני' מסייע לר"א מן הסכנה ואילך נהגו לשאת בשלישי ולא מיחו בידן חכמים בשני אין שומעין לו ואם מפני האונס מותר מהו מפני האונס מפני הכשפין מה בין שני לשלישי לא דומה משתהא יום א' למשתה' שני ימים שלא יערב עלי' המקח (ומזה משמע כפירש"י בכתובות (דף ג') דהא דקאמר ובשני לא יכנוס היינו אפי' בשעת הסכנה דאין לעקור בשבילה תקנת חכמים אלא יום א' ולא כמו שפי' ר"י בתוס' ד"ה ובשני לא יכנוס דהאי ובשני לא יכנוס הוא מילתא באנפי' נפשי' ולא איירי בסכנה) ופריך ויערב עליו המקח לית יכיל דאמר ר' אילא בשם ר' אלעזר מצא הפתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה וחש לומר שמא אנוסה היא קול יוצא לאנוסה ואפי' תחוש לה משום אנוסה לא ספק א' ספק אנוסה ספק פתותה מדברי תורה להחמיר. אמר ר"י ואפי' תחוש לה משום אנוסה שתי ספיקות ס' אנוסה ספק פתותה ספק משנתארסה ספק עד שלא תארס שתי ספיקות מדברי תורה להקל:

והנה יש לבאר דמה טעם שאמר מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה דקאמר ואפי' תחוש לה משום אנוסה לא ספק אחד הוא ספק אנוסה ספק פתותה מדברי תורה להחמיר ואמאי הא הוי ספק ספיקא וכמו דאמר ר' יוסי שתי ספיקות ספק אנוסה ספק פתותה ספק משנתארסה ספק עד שלא תארס שתי ספיקות מד"ת להקל. וכן אמרי' בש"ס דילן בכתובו' (ד' ט') א"ר אלעזר האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליה ואמאי ס"ס הוא ספק תחתיו וספק אין תחתיו ואת"ל תחתיו ספק באונס וספק ברצון ומשני לא צריכא באשת כהן ואיבעית אימא באשת ישראל וכגון דקביל בה אבי' קדושין פחות' מבת ג' שני' ויום א':

ע"כ נ"ל לבאר במה שכתב בהפלאה בכתובות על קושי' התוס' בכתובות בד"ה שאם היה לו טענת בתולים הי' משכים כו' וא"ת הא תינח אשת כהן או פחותה מבת שלש דליכא אלא חד ספיק' כדאמרי' בגמ' ודף ט') אבל בשאר נשים דאיכא ס"ס אמאי הנשא ליום הרביעי וכ' בהפלא' בכתובות (שם) דהא דמקשה הש"ס לקמן (ד' ט') והא ספק ספיקא הוא ומשני באשה כהן או שקידשה פחות מג' שנים היינו משום דהתם קאי לר"א

דס"ל לקמן (ד' ע"ה) תברא מי ששנה זו לא שנה זו כו' אבל לרבא דמשני שם כאן נמצא כאן היה והכי קיי"ל (בס' קי"ז) וכן כתב בית שמואל (בס' ס"ח) וכן הוא בש"ע או"ח (ס' תס"ז) לענין איסור אפי' לקולא כו' נמצא ביש שהות אחר החופה אמרינן כאן נמצא וכאן היה ובכל הנשים אסורה כו' ומה שפירש"י כאן משום שיצא הקול הוא אליבא דר' אלעזר דלית ליה כאן נמצא כאן היה כו' מיהו יש לומר דהתוס' ס"ל דאינו נמצא שתזנה לאחר הנשואין קודם שנבעלה כמ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה בגיטין (ד' י"ח) דאין שהות שתזנה בין יום ללילה וה"נ כל טענת בתולים אינו אלא ביחוד הראשון כדאיתא ביבמות (דף קי"ב)

וא"כ כיון דלרבא דאמר כאן נמצא כאן היה ליכא ס"ס ובכתובות (ד' ט') לא פריך אלא לר' אלעזר דמשני בכתובות (דף ע"ה) אמר ר' אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו ולא ס"ל כרבא דהחילוק הוא כאן נמצא כאן היה וא"כ לשיטת הירושלמי לר' אלעזר נמי אמרינן כאן נמצא כאן היה וכמו דאמרינן לקמן בירו' (ה"ו) תמן תנינן היה בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה ר' אלעזר שאל לר' יוחנן מתניתין דר"ג ור"א דלא כר' יהושע ופי' הפ"מ מתניתא דכר"ג ור"א אתי שפיר כולה מתניתין דס"ל דחזקה דגופא עדיפא כדאמרי הכא מהאי טעמא שהיא נאמנת והילכך בסיפא טעמא דמייתי הבעל ראיה שמתחילה היה בה מומין אלו הא לאו הכי האב מהימן דהעמיד הגוף על חזקתו ובלא מומין נולדה ולא תקשי דרישא דקתני האב צריך להביא ראיה הא לאו"ה הבעל מהימן ולא אזלינן בתר חזקה דגופא דשאני התם דכאן נמצא כאן היה כיון דבבית אביה נמצאו בה המומין ואיתרע החזקה ואיכא למימר כאן היה קודם אירוסין אלא לר' יהושע קשיא סיפא דמתניתין דשמעינן מינה דאזלינן בתר חזקה דגופא ע"כ מתניתין דלא כר' יהושע כו' והוא דהא במתניתין תנן הנושא את האשה א"כ כבר נכנסה לרשות הבעל וא"כ צריך לומר כאן נמצא כאן היה כמו גבי מומין דתנן שעל הבעל להביא ראיה אמר ליה דברי הכל היא שני' היא מומין שדרכן להולד:

והנה בזה נדחקו המפרשים שהפ"מ פי' שני' היא מומין שדרכן להולד כלומר דשאני התם שאין טענתם בברי ושמא כדמתניתין דהכא אלא בשמא ושמא לפי שדרכן של מומין להולד ויש מומין שהיא עצמה אינה בקיאה לידע מתי נולדו כריח הפה כו' והוא דוחק. גם הק"ע פי' שני' היא מומין שדרכן להולד ולא שייך בהו חזקה והוא פי' לפי גירסתו שמגיה מתניתין דר' יהושע והוא דחוק ואין צריך להגיה וכמו שפירשתי:

ע"כ נראה לי דהא דקאמר שני' היא מומין שדרכן להולד היינו שדרכן להולד בכל רגע וא"כ איפשר שנולדו אחר הכניסה לחופה אבל הכא בזנות אינו נמצא שתזנה מיד אחר

הנשואין קודם שנבעלה וא"כ אם מצא פתח פתוח בודאי נבעלה בעודה בבית ביה וא"כ לא שייך כאן נמצא כאן היה הכא גבי משארסתני נאנסתי (ולקמן (ה"ו) יתבאר עוד בזה) וא"כ לר"א דאמ' מתני' אתיא כר"ג ור"א ודלא כר' יהושע ומדמה למומין א"כ צריך לומר כאן נמצא כאן היה וא"כ ליכא רק ספיקא א' כספק אנוסה ספק פתותה אבל ספק תחתיו ספק אינו תחתיו ליכא דהא אמרינן כאן נמצא כאן היה וע"כ סובר ר"א דמצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה משום דהוי ספק א' אבל ר' יוסי סובר דזה לא נמצא שתזנה אחר הנשואין קודם הבעילה וא"כ ליכא למימר בזה כאן נמצא כאן היה כיון דנבעלה בבית אביה וכמו דאמרינן לקמן בירו' א"ר יוסי מקמי דנן (פי' מן הראשונים) חמיי רבנן מדמי מומין לבתולין אילין ילפין מן אילין ואילין ילפין מן אילין בתולים ממומין שאם בא עליה עודה בבית אביה צריך האב להביא ראיה מומין מבתולין שאם נולדו לה מומין ספק משנכנסה לרשותו ספק עד שלא תכנס לרשותו הבעל צריך להביא ראיה מן אילין בתולין ובתולין וכי בטלו לא בבית אביה בטלו (והוא משום דאינו נמצא שתזנה אחר הנשואין קודם הבעילה) ואת אמר הבעל צריך להביא ראיה (פי' אע"ג דבודאי נבעלה בעודה תחת אבי') וכא הבעל צריך להביא ראיה (וע' תוס' כתובו' ד' ע"ה בד"ה רישא כו ומיירי בענין שיכול להיות שנאנסה תחת בעלה) והירושלמי לא סבר הכי אלא בודאי שנבעל' בבית אביה ואיפשר דסובר ר' יוסי דהא דקשיא רישא לסיפא הוא משום דברישא מנה לאבא בידך ולא מהני חזקתה לגבי האב אבל בסיפא נכנסה לרשות הבעל הוי כמו מנה לי בידך וכמו שתירץ רב אשי בכתובות (ד' ע"ו) וע"כ גבי מומין לא מהני שיביא הבעל ראיה שהיה בה מומין בבית אביה דהא צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היה בה מומין אלו משתארס לא וכמו דמקשה הש"ס דילן בכתובות (ד' ע"ה) איתיבי' אביי נכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא תארס היה בה מומין אלוהיה מקחו מקח טעות עד שלא תתארס אין משתארס לא ואמאי לימא כאן נמצא כאן היה אבל לפי מה דמתרץ רב אשי רישא מנה לאבא בידך סיפא מנה לי בידך וע"כ כיון שנכנסה לרשות הבעל א"כ אינו מועיל אם יביא ראיה שהיה בבית אביה כיון דעתה היא לאחר הנשואין ולאחר נשואין הוי כמו מנה לי בידך וכן גבי בתולים אף ע"ג שודאי נבעלה בבית אביה אעפ"כ נאמנת משום דלאחר הנשואין הוי כמו מנה לי בידך: **וא"כ** לר' יוסי דסובר דאין הטעם משום כאן נמצא כאן היה וגם סובר דא"א שהבעל לאחר החופ' אלא מקודם בבית אבי' אינו סובר דכאן נמצא כאן היה וע"כ הוי ס"ס ספק תחתיו וספק אינו תחתיו וספק באונס וס' ברצון וע"כ סובר ר' יוסי דמותר והא דתיקנו שתהא בתולה נישאת ברביעי הוא כמו טעמא דבר קפרא מפני שכתוב בה ברכה וע"כ

סובר ר' אליעזר דמצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה הוא משום דבמתני' קתני שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד וא"כ קשה קו' התוס' דתינח באשת כהן או כשקידשה פחותה מבת ג' אבל בשאר נשים איכא ס"ס אמאי תנשא ליום רביעי וע"כ קאמר ר"א דאפי' בשאר נשים נמי אסור לקיימה משום ספק סוטה:

[**עוד** אפשר לומר דהא דסובר ר"א דפתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה דאע"ג דאיכא ספק ספיקא אך הוא כמה שכתב ההפלאה בכתובות (דף ט"ו) על מה שהקשה הפ"י על הרשב"א דהא דקיי"ל ספק טומאה ברה"י דאפי' איכא ס"ס אפ"ה טמא ובפ' צפרדעים ושרץ אחד ביניהן טהור אלמא דרוב עדיף מס"ס. והקשה על הפר"ח דסובר דס"ס הוי רובא וכתב ההפלאה דאין מזה ראיה דספק טומאה שאני דילפינן מסוטה כדאיתא בריש מס' נדה (דף ג') דכיון דחזינן דאסרה התורה בפירוש הספק הרי היא כודאי ואינו נכנס בתורת ספק דמה לי שאסרה התורה את הודאי או את הספק לפיכך הרי הוא כודאי וכן מפורש בסוטה בר"פ כשם (ד' כ"ט) דעשאה התורה ספק כודאי וכן בריש נדה (דף ג') א"כ כל שנולד בה הספק הרי הוא כודאי דהרי התורה אסרה בפירוש הספק משא"כ היכא דאיכא רובא. וכתב בזה תירצתי בחידושי מס' שבת הא דהקשו שם התוס' (דף קל"ה) דלמה לי ערלתו ודאי ולא ערלתו ספק דוחה שבת תיפוק ליה דמספיקא לא מחללינן שבתא וכתב דנ"מ היכא דאיכא ס"ס כגון ספק בן שבעה שנולד בה"ש דהוי שני ספיקות דאם הוא בן שמונה הוי מחתך בבשר בעלמא כדאיתא שם (ד' קל"ו) וספק נולד בשבת ואי לאו קרא היה מותר למוהלו בשבת וכיון שאסרה התורה הספק בפי' אפי' ס"ס הכל אסור דכודאי משוי ליה וע"כ אומר ר"א דמצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ס' סוטה דספק אנוסה ספק פתוחה מד"ת (פי' כמו בסוטה דהוי ספק אנוסה ספק פתוחה דבסוטה אינו שייך ספק תחתיו ספק אינו תחתיו דהא הסתירה הוא אחר קינוי הבעל וא"כ חזינן דאסרה התורה זה הספק בפירוש ע"כ אפי' נולד בזה ס' אחר אפ"ה אסור):

ובזה יתבאר הירושלמי (פ"ח דסנהדרין ה"ו) מ"ט דב"ש הבא לי בעלי ואני שותה מ"ט דב"ה הואיל ואין כאן בעל להשקותה החזירה התורה לספיקא וספיקא לספיקא וספיקא לחודא. והנה בספרי נחלת יהושע כתבתי דהו"ל לומר בקיצור כמו דאמרינן בסוטה (ד' כ"ה) וב"ה סברי שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי וביארתי שם כמו שכתבו התוס' בסוטה (ד' כ"ה) דלמאי דפליגי ר"ה ורב יהושע במנה לי בידך והלה אומר איני יודע ר"ה ור"י אמרי חייב וא"כ ה"נ היא טוענת ברי אבל הוא אינו יכול לטעון טענת ברי ותיהוי תיובתא דר"ה ותירצו מאחר שהתורה עשאה ספק עד שתשתה אינה יכולה לטעון טענת

ברי וע"ז קאמר בירושלמי דאפי' למ"ד ברי ושמא ברי עדיף אפ"ה הואיל ואין כאן בעל להשקותה החזירה התורה לספיקא (פי דאינו מועיל טענת ברי) עיי"ש שהארכתי בזה ולפי מה שביארתי איפשר לומר מ"ט דב"ה הואיל ואין כאן בעל להשקותה החזירה התורה לספיקא וספיקא לספיקא וספיקא לחודא (פי' דהא דלא מהני ס"ס הוא מכיון שאסרה התורה זה הספק בפירוש שעשאה כודאי וא"כ אפי' נולד בזה ספיקות הרבה אעפ"כ הוי כספק הראשון דהתורה עשאה כודאי):

והא דאמר ר' יוסי ואפי' (צ"ל ואם) תחוש לה משום אנוסה שתי ספיקות ספק אנוסה ספק פתוחה ספק משנתארסה ספק עד שלא תיארס שתי ספיקות מדברי תורה להקל איפשר לומר כמו שהבאתי בספרי שפת הנחל (דרוש י') הירושלמי רפ"ג דתרומות א"ר יוחנן עשו אותה כספק אוכל ר' יונה בעי ולכל הדברים עשו אותה כספק אוכל מטמא טומאת אוכלין ושורפין אותה בטומאה ואין חייבים עלי' חומש ואין לוקין עלי' חוץ לחומה (כצ"ל) עירב בה נעשה חמר גמל תמן אמר ר' יוחנן ככר שנטמא בספק רה"י טמא (כצ"ל) ונגעו ברה"ר טהור והכא טהור שהן שני ספיקות אלמא דספק ספיקא טהור אפי' ברה"י ועיין בספרי שפת הנחל (שם) דלהש"ס דילן מספקא לי' בדר' אלעזר בע"ג (ד' ע') אי סבירא ליה כר' אלעזר דספק ביאה טהור (וכמו שכתבו התוס' בב"ב (ד' ה') דהוא מחמת ס"ם וכמו דאמרינן בע"ג (שם) כי אתא רב דימי אמר עובדא הוה קמי' דר"א (פי' אי משום דס"ל כר' אלעזר דאמר ס' ביאה טהור או משום דסבר כי' אלמא מספקא לי' אי ס"ל כר' אלעזר) ולשיטת הירושלמי סובר ר' אלעזר דלא כר"א דספק טמא ברה"י לפי מה שביארתי (והא דפריך בכתובות ד' פ') ואמאי ס"ס הוא ספק תחתיו ס' אין תחתיו ואת"ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון איפשר לומר אי סבירא לי' כר' אלעזר דספק ביאה טהור כמו דמספקא להש"ס דילן בע"ג (ד' ע') אליבא דר"א או ס"ל כר' אלעזר דאמר ספק ביאה טהור והוא דוחק ואיפשר לומר דהש"ס דילן לא מדמי לי' לספק טומאה ברה"י וכמו דאמרינן בירושלמי לקמן (ספ"ק דכתובות) אמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם כו' עד דאת מדמי לה לרה"י דמיתה לרה"ר דתני ט' שרצים וצפרדע א' ביניהן ברה"ר כו' ספקו טהור אמר ר"ח לא מצאו כו' אמר ר' אימי קרונה של ציפורן לאו רה"ר היא א"ר יוסי מכיון ששניהם יכולים להתיחד כמאן דהוי רה"י ועיין מה שביארתי בריש סוטה דלשיטת הירושלמי דמקניא לה מב' בני אדם כאחת אלמא דאפי' ג' הוי רה"י ואיפשר לומר דמכיון ששניהם יכולים להתייחד הוי רה"י אבל הש"ס דילן סובר כיון דהוי ספק אם ברה"י או ברה"ר א"כ הוי ספק ברשויו' עצמם וע"כ מותר בספק ספיקא:

עוד אפשר לומר דהא דמתיר בירושלמי בס"ס אע"ג דמדמי לה לספק סוטה ברה"י הוא משום דהירושלמי אזיל לטעמיה דאיתא בירושלמי פסחים (פ"ח ה"ח) ובנזיר (פ"ח) נזיר שנטמא בספק רה"י כו' ר' הושעי' רבה אמר הנזיר מגלח ר' יוחנן אמר אין הנזיר מגלח כו' פליגא אם ספק טומאה ברה"י טמא מחמת ספק וא"כ אין הנזיר מגלח או שהוא טמא ודאי וע"כ הנזיר מגלח ור' יוחנן סובר דאין הנזיר מגלח וא"כ סובר דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא הוא בתורת ספק ולא בתורת ודאי וא"כ לר' יוחנן כיון דהא דספיקא טמא ברה"י הוא בתורת ספק ולא מחמת שעשאה כודאי ע"כ בס"ס טהור וכמו שביארתי דע"כ בספק טמא ברה"י אע"ג דתשעה צפרדעים ושרץ א' ביניהן אזלינן בתר הרוב הוא רק דהטעם דהתורה עשה ספק כזה כודאי אבל אי אמרינן דספק טמא ברה"י רק בתורת ספק ע"כ מהני ס"ס לר' יוחנן בירושלמי ריש (פ"ג דתרומות) שהבאתי תחילה והש"ס דילן אע"ג דסובר דספק טומאה ברה"י טמא כודאי אעפ"כ סובר דלא דמי לס' טומאה ברה"י כיון שיש ספק דשמא נטמאה ברה"ר ואינו סובר כהירושלמי שאומר (ספ"ק דכתובות אמר ר' יוסי מכיון ששניהם יכולין להתיחד כמאן דהוי רה"י ודו"ק):

קטע ט

שם ר' יונה בשם ר' קריספא בוגרת כחביות פתוחה היא הדא דתימר שלא להפסידה כתובתה אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ואתי כיי דר' חנינא כו' הדא דתימר שלא להפסידה מכתובתה כו' ואתי כיי דתנינן תמן בתול' אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן כו' בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה ואין להם טענת בתולים הדא דאת אמר בכתובה מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ואתי כיי דתנינן תמן האוכל אצל חמי' ביהודה לא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שהוא מתייחד עמה הדא דמר לכתובה מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי מפני ספק סוטה ואתייא כיי דתנינן הנושא את האשה ולא מצאה בתולים כו' ואתייא כיי דתנינן תמן היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את הדא דתימר בכתובה מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה וכולהון מן ההיא דאמר ר' הינא בשם ר' אלעזר מצא הפתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה על דעתי' דר' אלעזר בוגרת אימתי היא נישאת בתולה מן הנשואין אימתי היא נישאת מוכת עץ כר"מ אימתי היא נשאת כו' ופי' הפ"מ על דעתי' דר' אלעזר דאמר טעמא דמתני' דנישאת ברביעי הוא משום טענת בתולים בוגרת דאין לה טענת בתולים וכן בתולה מן הנשואין וכן מוכת עץ לר"מ דאמר לקמן כתובתה מאתים ואין לה טענת בתולים אימתי היא נישאת כו':

והנה הק"ע כתב אהא דאמרי' בבוגרת אבל לקיימה אינו רשאי משום ס' סוטה כתב הרב במ"ל (ספי"א מהל' אישות) זהו תמי' בעיני כיון דהבוגרת דרכן בכך מאי ספק סוטה איכא וי"ל כיון דשוי' אנפשי' חתיכה דאיסורא וליכא אלא חד ספיקא אסורה עלי' משום ספק סוטה ולי נראה דהא דקאמר דבוגרת אסורה משום ס' סוטה היינו בשותקת אבל לא בדברת שזהו מחמת בוגרת וכמו דאמרי' לקמן (הלכה ו') הנושא את האשה ולא מצאה לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי כו' ר' ירמיה בפי מעתה אין טענת בתולים לא כר"ג וכר"א בשותקת ואפי' תימא במדברת באומרת מצא ואיבד ותהא נאמנת לית יכיל דאמר ר' אילא בשם ר' אלעזר מצא פ"פ אסור לקיימה משום ספק סוטה הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנה תמן שניהן מודים בשהפתח פתוח. והנה הר"ן פי' לקמן דהא דאינה נאמנת היינו בשניהם מודים שהפתח פתוח אלא שהיא אומרת מצא ואיבד בכה"ג אינה נאמנת אבל בלאו הכי נאמנת וכתב הפ"מ שמשמע מדברי הר"ן שהירושלמי חזר בו ממה דקאמר דכולה פירקין הוא רק לענין מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ס' סוטה. ולי נראה שהירושלמי סובר דלר' אלעזרודאי אסור לקיימה משום ספק סוטה אלא שהפי' הוא שמתחלה משו' דיש טענת בתולים לר"ג ולר"א בשותקת ואח"כ אמר דאינו צריך לזה דהא דפליג הוא רק לענין מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ס' סוטה וא"כ אפי' במדברת נמי אסור לקיימה משום ספק סוטה וע"ז פריך הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת (פי' בבוגרת אמרינן דנאמנת במדברת אפי' לקיימה דהא תני' בכתובו' (ד' ל"ו) והבוגרת אין לה טענת בתולים) וע"ז אומר תמן שניהם מודים כשהפתח פתוח ע"כ במדברת מותרת משא"כ בשותקת והא דאמר ר' יונה בשם ר' קריספא בוגרת כחביות פתוחה היא דלקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה היינו בשותקת וכן אפשר לומר דאפי' בתולה מן הנשואין דקאמר דלקיימה אינו רשאי משום ס' סוטה היינו בשותקת אבל לא באומרת שלא נבעלה:

ובזה יתיישב הא דאמר על דעתי' דר' אלעזר בוגרת אימתי היא נישאת בתול' מן הנשואין אימתי היא נישאת וק' דהא הירו' סובר דלקיימה אינו רשאי משום ס' סוטה וא"כ אמאי פריך אימתי היא נישאת דבודאי נישאת ברביעי משום טענת בתולין דכל החשש הוא משום איסור וכמו דאיתא בכתובות (ד' ט') אמר אביי אף אנן נמי תנינא בתולה נישאת ליום הרביעי ליום הרביעי אין ליום חמישי לא מ"ט כו' אי למיתב לה כתוב' ניתיב לה אלא לאוסר' עלי' וא"כ מאי פריך לר' אלעזר דבוגרת ובתולה מן הנשואין אימתי היא נישאת אלא ודאי דזהו דוקא בשותקת אבל לא במדברת וע"ז אומר דבוגרת ובתולה מן

הנשואין איפשר דתנשא אפי' שלא ברביעי דמסתמא ימצא פתח פתוח ותטעון שזהו מחמת שהיא בוגרת וכן בבתולה מן הנשואין ואין צריך לתקן אולי תשתוק והא דבכל הבתולות תיקנו שתנשאו בד' אע"ג דלר"ג נאמנת במדברת אך זהו כמו שאומר דלר"א אפי' במדברת נמי אינו רשאי לקיימה משום ס' סוטה אבל בבוגרת וכן בבתול' מן הנשואין כיון דבמדברת נאמנת א"כ אין צריך שתנשא ברביעי וכן במוכת עץ כר"מ אם הכיר בה ואמרה תחילה שהיא מוכת עץ בודאי יכול לקיימה וע"ז אומ' אימתי היא נישאת. וע"ז אומר נשמעינה מן הדא אם יש עדים שיצאתה בהינומא ולא אדכר רביעי הדא אמרה דלית רביעי כלום (פי' דלא אמר הסימן שנישאת ברביעי אלא ודאי שאינם נישאות ברביעי ואפ"ה כתובתן מאתי' וכל זה הוא דלא כהפ"מ והק"ע ע"ש):

הלכה ב

קטע ב

(**ה"ב**) **בתולה** כתובתה מאתים כו' ויש להם טענת בתולים כו' חונה בשם שמואל בשקל הקודש (פי' המאתים דמנה הם בשקל הקודש) ר' בא בר בינא אמר מטבע יוצא כו' אתא עובדא קומי דר' חנינא באשה שהי' כתובתה פחותה ממאתים זוז ואמר תטול מה שכתב לה כו' לא ר' חייא דאמר בשם שמואל בשקל הקוד' ר' אבדימי דציפור' כו' משם ויתור מעונה ופירשו הק"ע והפ"מ שהוא שם חכם וכבר כתבתי בסו' חלק א' מספרי נחלת יהוש' שהוא טעו' ור' אבדימי דצפורא משני על הא דאתא עובדא קומי ר' חנינא באשה שהיתה כתובתה פחותה ממאתים זוז (פירוש שהיה מטבע מדינה ולא כסף צורי ואמר שתטול כתובתה. ופריך מר' חייא דאמר בשם שמואל בשקל הקודש ועל זה משני משם ויתור (פי' כאן שכתב לה כתובה מאתים זוז במטבע מדינה א"כ מחלה) וע"ז משני ויתר (פי' מטעם מחילה) והא דאיתא אח"כ מעונה הוא (ט"ס וצ"ל) מעתה אשה שהי' כתובתה פחות' ממאתים תטמין כתובתה כדי שתטול כתובתה בשקל הקודש דהא בכתובה לא תטול אלא בכסף מדינה. ואם תטמין כתובתה תיטול בשקל הקודש וע"ז משני אמר בשם ר' חונא במקום שאין כותבין כתובה (פי' ע"כ נוטלה בתנאי ב"ד וא"כ תטול בשקל הקודש) אבל במקום שכותבין כתובה מה דו מפקא היא גובה וא"כ במקום שכותבין כתובה לא תוכל להטמין דהא צריכה להראות כתובתה ודו מפקא היא גובה ודו"ק.

קטע ה

שם חרש שנשא פיקחת אין לה עליו מזונות ולא כתובה ואם מתה הוא יורשה שהיא רצתה לזוק לו נכסי' והוא לא רוצה לזוק לה בנכסי'. פקח שנשא חרשת יש לה עליו מזונות וכתובה ואם מתה אינו יורשה שהוא רוצה לזוק לה בנכסיו והיא לא רצתה לזוק

לו נכסי' וחרשת יש לה קנין ויש לה כתובה ר"י בשם ר"א תיפתר כשכנסה פיקחת כנסה ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר וכו' תיפתר שהיסה חרשת ונתפקחה כנסה פיקחת ונתחרשה שלא תאמר הואיל והיתה חרשת מתחילה אין לה כתובה לפום כן צריך למימר יש לה עכ"ל והק"ע והפ"מ נדחקו שניהם מאוד בפירוש הירושלמי והק"ע הגיה תיפתר שהיתה חרשת ונתפקחה ונתחרשה ועיי"ש כי דבריו דחוקים וגם פי' על הא דפריך וחרשת יש לה קנין ויש לה כתוב' בתמי' הא היא אין בה דעת לקנות ואיך יתחייב במזונותי' וכתובתה [וא"כ משמע מזה דס"ל להירושלמי דחרש אין לו קנין אפי' ע"י דעת אחרת מקנה ולפי מה שאבאר יהי' מוכח מהירושלמי להיפוך דס"ל להירושלמי דחרש יש לו קנין ע"י דעת אחרת מקנה

[**ונ"ל** לבאר הירו' חרש שנשא פיקחת אין לה עליו מזונות ולא כתובה ואם מתה הוא יורשה שהיא רצתה לזוק לו נכסי' והוא לא רוצה לזוק לה בנכסיו (פי' שהיא בת דעת ופיקחת. וע"כ הבעל יורשה שיכולה לזכות לו דברים הבאים מזכותה. ואם מתה הוא יורשה אבל היא אין לה עליו לא מזונות ולא כתובה דהא הוא חרש ואין יכול לזכות לה זכותו הבא ממנו). פיקח שנשא חרשת יש לה עליו מזונות וכתובה ואם מתה אינו יורשה שהוא רוצה לזוק לה נכסיו והיא לא רצתה לזוק לו נכסי' (פי' דאם הוא בהיפוך דהיינו שהוא פקח ובן דעת והיא חרשת הוא בהיפוך שהיא יש לה עליו מזונות וכתובה משום שהוא דברים הבאים ממנו אבל אם מתה אינו יורשה דהא היא אינה בת דעת שתהא יכולה לזכות לו זכות הבא ממנה). ופריך וחרשת יש לה קנין ויש לה כתובה (פי' דנהי שהוא פיקח ובן דעת ויכול לזכות לה זכות הבא ממנו מ"מ הא חרשת לא תקינו לה כתובה כמו דאמרי' ביבמות (ד' קי"ג) וא"כ אעפ"י שהוא בן דעת מ"מ הא בלא"ה אין לה כתובה כמו דאמרי' ביבמות (שם) דא"כ ממנעי ולא נסבי לה. ולא כמו שכ' הק"ע שהקושיא הוא כיון שהיא חרשת איך יכולה לזכות ממנו דא"כ אמאי לא הקשה הירושלמי אריש בחרש שנשא פקחת אלא דהקו' הוא דהא אין לה כתובה מתקנת חכמים). ר' ירמיה בשם ר' אלעזר תיפתר כשכנסה פיקחת כנסה ועדיין לא סיים התירוץ. וע"ז אומר ר' יעקב בר אחא תיפתר כשכנסה פיקחת ואח"כ נתחרשה ואכתי אינו מתורץ כמו שמקשה. מ"מ לא פיקחת כנסה דהעיקר בתר שעת נשואין אזלינן. ומאי איכפת לן אם נתחרשה אח"כ אעפ"כ יש לשניהם הזכותים מדידיה לדידה ומדידה לדידיה. עד דמסיק ר' יעקב בר אחא תיפתר שהיתה חרשת ונתפקחת (כצ"ל ומה שנדפס אח"כ כנסה פיקחת ונתחרשה ט"ס). והשתא א"ש דמדידה לדידיה לית ליה זכות כיון שהיתה בשעת הנשואין חרשת אף ע"פ שנתפקחה אח"כ אעפ"כ לא היתה בת דעת בשעת הנשואין

שיזכה אם נתפקחה אח"כ אבל הוא שהיה פיקח ע"כ הועיל זה שהיה פיקח לענין זה אם תתפקח אח"כ שיהא לה כתובה דהא הוא בן דעת ויכול לזכות לה וכל עיקר דמשני כשנתפקחה אח"כ הוא דבלאו"ה אע"פ שהוא בן דעת מ"מ חרשת לא תיקנו לה כתובה כמו דפריך וחרשת יש לה קנין ויש לה כתובה וע"ז משני כשנתפקחה אח"כ:

ובזה יתבאר דברי הרמב"ם שכתב (בפי"א מה' אישות ה"ד) וז"ל ואם כנס החרשת ונתפקחה יש לה כתובה ותנאי כתובה וכתובתה מאה. וכתב הה"מ פי' דברי רבינו ברוצה לקיימה אחר שנתפקחה ויש לה כתובה מנה ולמד זה ממה שאמרו ביבמות (ד' קי"ג) חרש ושוטה שנשאו נשים פקחות כו' רצה לקיימן יש לה כתובה מנה כו' ודבר ברור הוא שאיך תהי' היא בת דעת ותשב עם בעלה בלא כתוב' כו' עיי"ש וברמב"ם פ"ב מה' אישו' (ה"ד) כתב אבל הפיקח שנשא לחרשת אם מתה לא יירשנה והחרש שנשא פיקחת ומתה יירשנה שהרי היא בת דעת ולדעתה נישאת וזיכתה לו ממונה וכתב הה"מ דין זה לא מצאתי מבואר אבל דברי טעם הן כיון שהיא בת דעת ובפ"א מה' נחלות ה"ט כתב וז"ל וכבר ביארנו בה' אישות שאין הבעל יורש את אשתו עד שתכנס לחופה ואין הפיקח יורש את החרשת שנישאת כשהיא חרשת אפי' נתפקחה אח"כ עיי"ש וכתב הלח"מ וקשה דבפרק (כ"ב מה' אישות) כתב רבינו ז"ל אבל הפיקח שנשא חרשת ומתה לא יירשנה וכתב שם הה"מ ז"ל זה למד רבינו ממה שאמרו שאין לה כתובה כנזכר פי"א וכשם שאין לה כתובה ממנה כך אינו יורשה והשתא עם מ"ש רבינו ז"ל כאן אי איפשר לטעם זה דהא כתב כאן דאפי' נתפקחה אינו יורשה והא ודאי יש לה כתובה וכמ"ש רבינו שם ואם כנס החרשת ונתפקחה יש לה כתובה ותנאי כתובה וכתובתה מאה ואע"פ דכתב ה"ה בפי' רבינו ז"ל ברוצה לקיימה דוחק לומר דהכא איירי באינו רוצה לקיימה דמסתמא קאמר הכא וצ"ע וכן בש"ע אה"ע וסי' צ' ס"ג) וז"ל אבל הפיקח שנשא חרשת אפי' נתפקחה אחר שנשאת אם מתה לא יירשנה וכתב הב"ש שהוא מדברי הרמב"ם והח"מ כתב דדוקא אם לא נתייחד אינו יורשה:

וכיון שביארתי הירושלמי מעתה כל דברי הרמב"ם מבוארים בירושלמי מה שכתב (בפ"ב מה' אישות) אבל הפיקח שנשא חרשת אם מתה לא יירשנה הוא כמו שמבואר בתחילת הירושלמי פיקח שנשא חרשת כו' ואם מתה אינו יורשה שהוא רוצה לזוק לה נכסיו והיא לא רצתה לזוק לו נכסי' וע"כ אין בה כח לזכות לו ירושתו והחרש שנשא פיקחת ומתה יירשנה שהרי היא בת דעת ולדעתה נישאת וזיכתה לו ממונה הוא כמו שאומר הירושלמי שהיא רצתה לזוק לו בנכסי' ומה שהשיג שם הראב"ד על הרמב"ם

וכתב המחבר הזה למד ירושה מדין כתובה כו' ועיי"ש ולפי מה שביארתי הוא מבואר בירושלמי מפורש:

וכן מה שכתב הרמב"ם בה' נחלות שאין הפקח יורש את החרשת שנשאה כשהיא חרשת אפי' נתפקחה אח"כ הוא ג"כ מבואר בירושלמי שהיא לארצתה לזוק לו נכסי' ומסיק הירושלמי דמיירי שנתפקחה אח"כ דבתר שעת נשואין אזלינן והיא לא היתה בת דעת בשעת הנשואין גם מה שכתב הרמב"ם דאם כנס החרשת ונתפקחה יש לה כתובה ות"כ וכתובה מנה הוא נמי כמו דמסיק בירושלמי מחמת שהוא בן דעת והוא רוצה לזכות לה אך דאם לא נתפקחה הרי לא תיקנו לה כתובה ע"כ בעינן דווקא שנתפקחה אח"כ וע"כ אין צריך למה שנדחק המ"מ דמיירי דווקא ברוצה לקיימה אח"כ ואע"ג שיש לה כתובה אפ"ה אם נתפקחה אינו יורשה מחמת שהיא לא הי' בת דעת בשעת נשואין ולא זכתה לו ולא תלי ירושה בכתובה וזיל בתר טעמא דכתובה יש לה אם נתפקחה מפני שהוא הי' בן דעת אבל אינו יכול ליורשה מחמת שהיא לא היתה בת דעת אבל בכתובה יש לה מפני שהוא הי' בן דעת ודוקא אם נתפקחה וכמו שביארתי:

ומה שכתב הה"מ פי' ברוצה לקיימה אחר שנתפקחה יש לה כתובה מנה ולמד זה ממה שאמרו ביבמות (ד' קי"ג) חרש ושוטה שנשאו נשים פיקחות כו' רצו לקיימם יש להם כתובה אינו שייך לדין זה דהתם דוקא אם רצה לקיימה אח"כ ולא מחמת הנשואין וזה שכתב הרמב"ם דאם כנסה חרשת ונתפקחה הוא מחמת הנשואין וכל זה הוא מחמת שנעלם מהם במחכ"ת הירו' כמו שביארתי:

וכעת נראה לי להגיה בירושלמי כך תיפתר שהיתה חרשת ונתפקחה ונתחרשה (והא דקאמר כנסה פיקחת ונתחרשה הוא מיותר) והא דקאמר ונתחרשה אח"כ הוא דאם לא נתחרשה אח"כ א"כ כיון שהיא קיימה אח"כ א"כ בא עלי' לאחר שנתפקחה וא"כ יש לה כתובה מנה מחמת שקיימה וכמו דאמרינן לקמן חרש או שוטה שכנסו פיקחות אעפ"י שחזר החרש ונתפקח שוטה ונשתפה אין להם כתובה רצה לקיימה יש לה כתובה מנה וע"ז אמר אעפ"י שכנסה חרשת ונתפקחה ואעפ"י שחזרה ונתחרשה ולא בא עלי' בשעה שנעשית פיקחת אעפ"כ יש לה כתובה מנה מחמת שהוא רצה לזוק בנכסיו ואעפ"י שבשעה שהיא חרשת אין לה כתובה וכמו דפריך וחרשת יש לה קנין ויש לה כתובה אעפ"כ מועיל לענין שאם נתפקחה אח"כ ואע"ג שלא בא עלי' בשעה שנתפקחה אעפ"כ הוא רוצה לזוק בנכסיו ע"כ מועיל לענין שאם נתפקחה אח"כ שיש לה כתובה:

[**וע**"ז אומר ר' יוסי לא אמר כן אלא, אלו מי שבא על החרשת שמא אין לה כתובה וגריס הק"ע שמא אין לה קנס (פי' וכיון שיש לה קנס יש לה כתובה) וכ' הק"ע ר' יוסי לא

אמר כן ופליג אר' יוחנן ואהך ברייתא וקסבר אע"פ שהיא חרשת משעת נשואין ועד שעת מיתת בעלה יש לה כתובה. אך שהוא דוחק דר' יוסי יהא פליג על הא דאמרי' ביבמות (דף קי"ב) וחרשת מנלן דלית לה כתובה דתניא חרש ושוטה שנשאו פיקחות אע"פ שנתפקח חרש ונשתפה שוטה אין להם עליהם כלום רצו לקיימן יש להן כתובה ופיקח שנשא חרשת או שוטה אפי' כתב לה מאה מנה כתובתה קיימת מפני שרצה לזוק בנכסיו טעמא דרצה הא לא רצה אין לה דא"כ ממנעי לה ולא נסב לה. וא"כ איך קאמר ר' יוסי דחרשת יש לה כתובה. ואפשר לומר דיש לה כתובה מפני שרצה לזוק בנכסיו ופליג אהא דאמרי' בירו' וחרשת יש לה קנין ויש לה כתובה וא"כ לא מהני הטעם מפני שרצה לזוק בנכסיו. וע"כ מוקי לה כשכנסה חרשת ואח"כ נתפקחה ונתחרשה אח"כ וכמו שביארתי דבכה"ג מהני הטעם דמפני שנתפקחה אח"כ מהני מה שכנסה בעודה חרשת מפני שרצה לזוק בנכסי' אבל לא בעודה חרשת. וע"ז אמר ר' יוסי לא אמר כן אילו מי שבא על החרשת שמא אין לה קנס וכיון שיש לה קנס יש לה כתובה וא"כ אמאי לא מהני הטעם מפני שרצה לזוק בנכסיו שיהיה לה כתובה אפי' לא נתפקחה אח"כ:

עוד נ"ל לפרש דהא דאמר ר' יוסי לא אמר כן אילו מי שבא על החרשת שמא אין לה כתובה (פי' דאמר דהא דמשני ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר דמיירי כשכנסה חרשת ואחר כך נתפקחה וחזרה ונתחרשה) (לפי מה שביארתי דהכי גרסינן תיפתר שהיתה חרשת ונתפקחה ונתחרשה. וביארתי הירושלמי דהא דקאמר ונתחרשה הוא דאלו"ה יש לה כתובה דהא בא עלי'. ע"כ אומר שנתחרשה אח"כ. ולכאורה לא הי' צריך לזה משנתחרשה אח"כ אלא אפי' לא נתחרשה וכ"ת א"כ תיפוק לי' דבא עלי' א"כ בלא"ה יש לה כתובה אך דאם הכתובה הוא מחמת שבא עלי' א"כ הית' בעולה מתחילה וא"כ אין לה רק מנה אבל אם יש לה כתובה מפני שרצה לזוק בנכסיו א"כ יש לה מאתים וא"כ למאי מוקי לה כשכנסה חרשת ונתפקחה וחזרה ונתחרשה אך איפשר לומר דבלא"ה חרשת אין לה אלא מנה וכמו שכתבו התו' בכתובות ודף ל"ו) בד"ה החרשת כו' ולר"י נראה לפרש הכא דאין להם טענת בתולין לפי שבחזקת מוכת עץ היא ואע"ג דכולהו חבוטי מחבטין מ"מ שאר נשים יש להם טענת בתולים מדלא קאמרי שהן מוכת עץ אבל הנך חרשת וסוטה דלא מצי אמרי בחזקת מוכת עץ נישאת כו' ולפר"י פריך שפיר דמדקאמר יש להם קנס אלמא לא חשבינן להו בחזקת מוכת עץ כו':

וע"כ אומר ר' יוסי לא אמר כן אלא דמתרץ דמיירי בנתחרשה ואח"כ נתפקחה וכ"ת א"כ תיפוק לי' דבא עלי' אח"כ וא"כ יש לה כתובה משום דבא עלי' אח"כ אין לה רק מנה. אבל אם ההתחייבות מחמת שהוא רצה לזוק מנכסיו א"כ יש לה כתובה מאתים אך הא

חרשת בלאו"ה לית לה כתובה מאתים דבחזקת מוכת עץ נינהו וע"ז אמר ר' יוסי לא אמר כן אלא אטו מי שבא על החרשת שמא אין לה קנס (כצ"ל) וא"כ כיון שיש לה קנס בודאי לאו בחזקת מוכת עץ נינהו וא"כ יש לה כתובה מאתים וא"כ איפשר לתרץ דמיירי כשכנסה חרשת ואח"כ נתפקחה ויש לה מאתים דאילו בא על החרשת שמא אין לה קנס וכמו שכתבו התוס' בכתובות (ד' ל"ו) דמדקאמר יש להם קנס אלמא לא מחזקינהו להו בחזקה מוכת עץ:

וע"ז אמר ר' יודן וכי בקנס הדבר תלוי הרי בוגרת אין לה קנס וכתובתה מאתים הרי בתולה מן הנשואין יש לה קנס וכתובתה מנה וצריך לבאר דמהו החילוק שבתולה מן הנשואין יש לה קנס וכתובתה מנה והטעם הוא דכתובתה הוא רק מנה ובחזקת בעולה היא ואעפ"כ יש לה קנס והטעם מדלא טען שהיא בעולה וכמו שביארתי בספרי נחלת יהושע (ס' י"ד) מה שכתב המ"ל ברמב"ם (פי"א מה' אישות) דלהרז"ה חרשת ושוטה נמי אי לא טען יש להם קנס אליבא דר"י ולא שייך הכא מודה בקנס פטור דדווקא בעיקר הדבר אמרינן מודה בקנס פטור כגון באומר אנסתי בתי של פלוני אבל כשהאונס לא מפיה אנו חיין אף שהי' בידו לפטור באיזו טענה ולא טען חייב וזה פשוט וכן מוכח מדברי הרמב"ן שכתב דהכא בלא טען עסקינן אלמא דאע"ג דאי טען מהימן אי לא טען חייב:

[**ובזה** יתיישב מה שהקשה הק"ע על הא דאמרינן ר' יוסי לא אמר כן אלא אילו מי שבא על החרשת שמא אין לה קנס (כצ"ל) וכמו שהגיה הק"ע אמר ר' יודן וכי בקנס הדבר תלוי הרי בוגרת אין לה קנס וכתובתה מאתים כו' וכתב הק"ע תימא על המ"ל (פי"א מה' איסורי ביאה) שהאריך בדין זה ולא הביא דברי הירושלמי ולפי מה שביארתי שיטת הירושלמי דאיתא בירושלמי (פ"ד דשבועות ה"ד) ר"י הגלילי אומר מה ת"ל והוא עד או ראה או ידע כו' אלא בעדות שאיפשר להתקיים בידיעה שלא בראי' ובראיה שלא כו' תן לי קנס שהוא בידך והוא אומר לא נתחייבתי קנס מימי והעדים מעידין שנתחייב קנס אנסת ופתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ופתיתי אשה מימי והעדים מעידים שאנס אשה כו' אין ברתי' הוה אין אינש תורי ע"כ אלמא דלשיטת הירושלמי מתחייב קנס עפ"י עדים אע"פ שאין עדותן מספקת לחייבו קנס לזה דהא עדים מעידין רק שאנס אשה אחת ואינם יודעים איזה אשה והוא אמר שלא אנס אשה מעולם וא"כ נתחייב קנס ע"י דיבורו ובקנס ליכא לחייבו משום הודאתו דהא בעינן דווקא העדאת עדים וכמו שכתבו התוס' בכתובות (ד' ל"ג) דבמקום שאין הב"ד יכולים לחייבו אפילו לצאת ידי שמים פטור דאשר ירשיעון כתיב ואפ"ה מתחייב קנס עפ"י עדות זו:

אך מהש"ס דילן לא משמע הכי דהא איתא בפ"ד דשבועות (ד' ל"ד) ריה"ג אומר והוא עד או ראה או ידע בעדות המתקיימת כו' ש"מ משביע עידי קנס פטר דאי כו' חייב נהי דידיעה בלא ראיה כו' ראיה כו' מדלא בעי למידע אי בתולה אי בעולה בעל וא"כ משמע דבקנס לא מתחייב אם היה מכחיש לגמרי והוא אומר שלא אנס אשה מימיו דאי היה מתחייב אכתי יכול להתקיים בראיה אלא ודאי דלשיטת הש"ס דילן בעינן דווקא שיתחייב ע"י עדים ע"כ לא מצטרף לזה מה שהוחזק כפרן ע"פ עצמו וכמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' מ') אין דינו אלא כשהמית את האדם עפ"י עד א' או עפ"י בעלים מודה בקנס הוא וכתבו התוס' נראה דהוי מצי למיפרך אעד א' דאין לומר שלא יהיה מרשיע את עצמו כשמודה ואינו רוצה כו' ואע"ג דע"י העד בא עליה חיוב זה כו':

וא"כ אין מהירושלמי ראיה דאע"ג דהירושלמי סובר דחרשת יש לה קנס הוא מדלא טען שהיא מוכת עץ וע"כ מתחייב קנס דאיפשר לומר דהיינו דוקא לשיטת הירושלמי דמצרפין הכחשתו בקנס אבל לשיטת הש"ס דילן דלא מצרפין הכחשתו וא"כ איפשר לומר דלא מצרפין שתיקתו ג"כ וע"כ האריך בזה המ"ל אפי' לשיטת הש"ס דילן נמי מצרפין שתיקתו וע"כ מדלא טען שהיא מוכח עץ ע"כ יש לה קנס ודו"ק:

ובזה יתיישב הירושלמי (פי"ג דיבמות ה"ב) על דעתיה דר"א מהו שתמאן ותטול קנס ממנו (פי' לר"א דאמר אין מעשה קטנה אלא כמפותה כו') על דעתיה דר' יהושע מהו שתמאן ותטול קנס מאחר (פי' לר' יהושע שאומר דזכאי במציאתה כו' וא"כ בודאי דאינה נוטלת קנס אלא מהו שתיטול קנס מאחר) וזהו כב' הפירושים של רש"י ותוספות דאמרינן בכתובות (ד' ל"ה) הממאנת אין לה קנס ולא פיתוי וכתבו התוס' פי' בקונטרס לפי שהיא בחזקת בעולה כו' ונראה לר"י דהכי פירושו אין לה קנס ולא פיתוי אם אנסה בעלה או פיתה אותה כשהיה תחתיה קודם מיאון אע"ג דכשמיאנה איגלאי מילתא שלא היה אשתו והירושלמי מיבעי' ליה אליבא דר' אליעזר אם יש לה קנס ממנו. דהוא סובר דאין מעשה קטנה כלום (וזהו כפירוש התוס' בש"ס דילן) דלר' יהושע מיבעי' ליה אם יש לה קנס מאחר (והוא כפי' הקונט' והק"ע האריך שם ונדחק שם והעיקר הוא כמו שביארתי:

אך יש להקשות דאמאי מיבעי' ליה לר' יהושע אם יש לה קנס מאחר הא היא בחזקת בעולה וא"כ איך יש לה קנס אבל לפי מה שביארתי ניחא שפיר דהירושלמי לטעמיה דכיון שאינו טוען שמצא בעולה ע"כ יש לה קנס אף על גב שזה מצד שאינו טוען ולא מצד העדאת העדים אפ"ה יש לה קנס וכמו שהאריך בזה המ"ל ובפרט לפי שיטת הירושלמי דחייב בקנס אע"ג שבא מצד הצטרפות אמירתו אפ"ה חייב בקנס וכמו שביארתי ודו"ק

ועיין לקמן (ה"ד) אמר ר' יודן וכי בקנס הדבר תלוי הרי בוגרת אין לה קנס כו' ושם ית באר עוד בזה]:

הלכה ג

קטע ד

(ה"ג) **בתולה** הנבעלת מן הקטן וממי שאינו איש כשירה לכהונה תני ר' חלפתא בר שאול כשירה אפי' לכה"ג (ופי' הפ"מ ממי שאינו איש מבהמה כשירה לכהונה כדאמר ביבמות (ד' נ"ט) דאין זנות לבהמ') ר"י ור' אמי מקשי מה בינה לבין הנבעלת באצבע אלו הנבעלת באצב' שמא אינה פסול לכהונה (ופי' הפ"מ שמא אינה פסולה לכה"ג הא לאו בתולה היא ולא יהא ביאת קטן או בהמה חשובה כנבעלת באצבע ולי נראה שעיקר הקושי' מהא דנבעלת לבהמה אבל מקטן אמרינן תחילה בירושלמי שאין בו כח ליגע בסימנים) אמר ר' חגי תפתר שבא עלי' שלא כדרכה בעי ר' חגי מיהדר בי' א"ל ר' אבא לא תהדר בך (ופי' הפ"מ רצה ר' חגי לחזור בו ממה שפי' דשלא כדרכה מיירי מטעמא דמפרש לקמי' וא"ל ר' אבא לא תחזור בך דר' אבא לא ס"ל כו' דעל שלא כדרכה קאי אלא כר"מ ס"ל דאמר ביבמות (ד' נ"ט) דלמעט בוגרת אתי כו' בתולה אפי' מקצת בתולים במשמע בתולי' עד דאיכא כל הבתולים בבתולי' דווקא כדרכה אבל שנא כדרכה אינה פסולה לכה"ג) ולקמן יתבאר שהפ"מ שגה בזה בפירושו ולמה בעא ר' חגי מיהדר בי' מן הדין דכתי' והוא אשה בבתולי' יקח עד שתהא בתולה משני צדדין ודכותה בתולה ואיש לא ידעה בתולה מכדרכה ואיש לא ידעה שלא כדרכה אמר ר' יצחק בן אלעזר אפי' בידי' לא תבע בה שנאמר לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים מה עביד לה ר' חגי עד שלא יחזור בו פתר לה בהעריי' ולמה לית רב יוסף (צ"ל ר' יוסי) פתר ליה בעריי' א"ר ר' מנא דהיא צריכא לי' ר' יוסי בעא העריי' בזכור מהו העריי' בבהמה מהו כד שמע ר' ירמי' הדא דר' חגי אמר לא על הדא הוה ר' אמי מקשי:

והנה בפי' הירושלמי הזה נדחקו בעל שדה יהושע והק"ע והפ"מ והאריכו בדחוקים ע"כ נראה לי לבאר והוא דאמרינן בתולה הנבעלת מן הקטן וממי שאינו איש דהיינו מן הבהמה כשירה לכהונה ותני ר' חלפתא בר שאול כשירה אפי' לכה"ג ר"י ור' אמי מה בינה לבין הנבעלת מן הבהמה מ"מ השירה בתולי' וא"כ פסולה לכה"ג ולא גרוע ממוכת עץ (וכמו דתנן ביבמות (ד' נ"ט) ולא ישא את מוכת עץ) וע"ז משני אמר ר' חגי תיפתר שבא עלי' שלא כדרכה (ובשלא כדרכה לא הוי מוכת עץ כיון דלא השיר בתולי' וכמו דאמרינן ביבמות (ד' נ"ט) א"כ אין לך אשה שכשירה לכהונה שלא נעשת מוכת עץ ע"י צרור בעי ר' חגי מיהדר בי' א"ל ר"א לא תהדר בך ולמה בעי ר"ח מיהדר ביה

מן הדין דכתיב והוא אשה בבתולי' יקח עד שתהא בתולה משני צדדים (פי' וא"כ כיון דבעולה שלא כדרכה פסולה לכה"ג וע"ז קשי' לי' דא"כ אי אפשר לתרץ דמיירי בשלא כדרכה הא מ"מ אעפ"י שלא השיר בתולי' אעפ"כ פסולה מצד בעולה) ור' חגי הוי סבר כמו דאמרינן ביבמות (ד' נ"ט) אמר רב יוסף כגון שנבעלה לבהמה דהתם משום בעילה איכא משום זונה ליכא. א"ל אביי ממה נפשך אי בעולה הוי זונה נמי הוי ואי בעולה לא הוי זונה נמי לא הוי הוי ור' חגי הי' סבור כמו שסובר ר' יוסף דאע"ג דאין זנות לבהמה מ"מ בעולה הוי וע"כ הוי בעי ר' חגי מיהדר בי' דאיך יתרץ הברייתא דנבעלה למי שאינו איש כשר לכה"ג הא מ"מ פסולה מחמת בעולה וע"ז אמר לי' ר' אבא לא תיהדור בך (פי' שר' אבא סובר כמו אביי בש"ס דילן (ד' נ"ט) דא"ל אביי ממה נפשך אי בעולה הוי זונה נמי הוי לא תהדור בך משום שיפה תירץ דמיירי בשלא כדרכה וא"כ ליכא משום השרת בתולין ואע"ג דכתיב והוא אשה בבתולי' יקח עד שתהא בתולה משני צדדים וא"כ הוי בעולה ופסולה לכה"ג). אך כיון דאין זנות לבהמה א"כ בעולה נמי ליכא וכמו דאמרינן ביבמות (ד' נ"ט) ממה נפשך אי בעולה הוי זונה נמי הוי ואי זונה לא הוי בעולה נמי לא הוי ולא כפירוש הפ"מ דסובר כר"מ דבעילה שלא כדרכה שרי דא"כ אמאי קאמר בתולה הנבעלת לקטן ולמי שאינו איש כשירה לכהונה דא"כ אם בעולה שלא כדרכה כשירה לכהונה א"כ אפי' בעילה ממש שלא כדרכה נמי שרי אלא ודאי כמו שפירשתי דלא קשה מהא דכתיב והוא אשה בבתולי' בין כדרכה בין שלא כדרכה דהתם הוא מחמת בעולה אבל הנבעלת לקטן ולמי שאינו איש דכיון שאין זנות לבהמה בעולה נמי לא הוי:

וע"ז אומר למה בעא ר' חגיי מיהדר בי' מן הדין דכתיב והוא אשה בבתולי' יקח כו' וסובר דאע"ג דאין זנות לבהמה אעפ"כ בעולה מיהת הוי וע"כ רצה ר' חגי לחזור בו מהא דתירץ דמיירי שלא כדרכה וע"ז אומר מה עביד לה ר' חגי עד שלא יחזור בו (פי' דבעי דמה רצה ר' חגי לחזור בו ולתרץ תירוץ אחר) עד שלא יחזור בו (פי' קודם שא"ל ר' אבא שלא יחזור) והוא משום דאי זונה לא הוי מבהמה בעולה נמי לא הוי אבל ר' חגי קודם ששמע מר' אבא והוא רצה לחזור מן התירוץ שנבעלה שלא כדרכה דמ"מ פסול משום בעולה וא"כ איך רצה לתרץ הברייתא והא דקאמר עד שלא יחזור בו (פי' קודם שאמר לו ר' אבא שלא יחזור בו כמו שביארתי) ע"ז אומר פתר לה בהעריי' (פי' שיתרץ דמיירי בהעראה וא"כ כשר מצד השרת בתולין דמיירי שלא השירו בתולי' ומצד העריי' שהיא כבעולה לא נתרבתה בבהמה) וע"ז אומר ולמה לית ר' יוסי (כצ"ל) פתר לה בהערי' א"ר מנא דהיא צריכא לי' ר' יוסי בעא העריי' בזכור מהו העריי' בבהמה מהו וע"כ כיון דמיבעי' לי' אם יש העריי' בבהמה וא"כ לפי מה שסברי דאפי' דאין זנות לבהמה אעפ"כ יש בעילה

לבהמה ור' יוסי מיבעי לי' אם יש העריי' בבהמה כו' וא"כ אם יש העריי' בבהמה א"כ פסולה לכה"ג מטעם בעולה וע"כ לא מוקי לה בהעריי' כד שמע ר' ירמי' הדא דר' חגי אמר לא על הדא הוה ר' אמי מקשי (פי' דר' אמי לא הוי מקשה על הדא דעיקר הקושי' הי' מה בינה לבין הנבעלת באצבע אילו הנבעלת באצבע שמא אינה פסולה לכהונה וא"כ בהעריי' דליכא השרת בתולין לא קשה ומחמת בעילה אפשר דסובר דאין העריי' בבהמה וא"כ אינה פסולה מטעם בעולה). וע"ז אומר על הדא לא הוי ר' אמי מקשה אלא ר' יוסי דר' יוסי הי' מקשה ע"ז דלפסול מחמת בעולה דהא ר' יוסי בעי העריי' בזכור העריי' בבהמה מהו (והש"ס דילן ביבמות (ד' נ"ה) מסיק דהעראה בזכור והמערה בבהמ' חייב וע' תו' שם ד"ה בזכור מהו) וכ"ז הוא קודם שאמר ר' אבא לא תיהדר בך אבל לאחר שאמר לר"א לא תהדר בך היינו משום דסובר כמו אביי ביבמו' (דנ"ט) דכיון דאין זנות לבהמ' ה"נ לא מיפסלא מחמת בעילה לבהמה וא"כ אפשר לתרץ כמו שתירץ ר' חגי תיפתר שבא עלי' שלא כדרכה והמפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה ולפי מה שביארתי מבואר היטב ודו"ק

[**ומה** שכתב שם הק"ע בד"ה כשירה אפי' לכה"ג כתב הגאון בעל מ"ל בה' א"ב (פי"ז ה"ג) בד"ה מצוה על כה"ג וכו' ויש להסתפק אם בעולה זו שאסר הכתוב אם היינו דוקא כשנבעלה והוציא דם דאין לה בתולים דמבתולים נפקא כל שבתולותי' קיימין אף שנבעלה שרי לכהן מדין בעולה ותמיהני דלא פשיטא לי' מהכא דהא כשנתעברה מקטן ודאי דביאתו ביאה ואפ"ה שרי לכה"ג לפי שאין לו כח ליגע בבתולי' וכן מפורש ברא"ש בפרקין דקטן שבא על הגדולה דשרי לכה"ג כו' ושגה בזה דהא דאמרינן דקטן שבא על הגדולה דכשירה לכה"ג היינו קטן פחות מבן ט' דאין ביאתו ביאה והא דקאמר בירושלמי (שם) ואפי' תימא בכדרכה קטן ביאתו ביאה אבל אין כח ליגע בסימנים וכתב הפ"מ כלומר דביאה מ"מ היא ולי נראה דקאמר לב"ש דאמרינן בסנהדרין (ד' ס"ט) ת"ש המסוללת בבנה קטן והערה בה ב"ש אומרים פסלה מן הכהונה וב"ה מכשירין (וכן אמרינן בירושלמי (פ"ח דגיטין ה"ח) המסלדת בבנה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין) אמר ר' חייא כו' הכל מודים בבן ט' שנים ויום א' בביאתו ביאה פחות מבן שמונה שאין ביאתו ביאה לא נחלקו אלא בבן שמונה דב"ש סברי דגמרינן מדורות הראשונים וב"ה סברי לא גמרינן מדורות הראשונים ודורות הראשונים מנלן דביאתו ביאה (פי' אפי' לב"ש הוא רק ביאתו ביאה בבן שמנה אבל כתובתה מאתים) אבל זהו ודאי דבעולה לכה"ג פסולה מחמת שהיא בעולה ואעפ"י שלא השיר בתולי' מחמת בעולה דלא גרע מכשלא כדרכה דליכ' השרת בתולי' ופסולה וכמו דמסיק שם המ"ל וכמו שמיישב הא דאמרינן

בחגיגה (ד' י"ד) שאלו את בן זומא בתולה שעיברה מהו לכה"ג מי חיישינן לדשמואל כו' א"כ משמע דבעולה אם לא השיר בתולי' מותרת לכה"ג דאיפשר דסובר דבנבעלה שלא כדרכה דכשירה לכה"ג כו' עיי"ש וא"כ לפי מה שביארתי הירושלמי א"כ מוכח דסובר דדווקא הנבעלת מן הקטן וממי שאינו איש אבל הנבעלת מאיש אפי' שלא כדרכה נמי פסולה מחמת בעולה לכה"ג ודו"ק]:

הלכה ו

קטע ב

(ה"ו) **מתניתין** הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והי' מקחי מקח טעותר"ג ור"א אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראי' לדברי' ובגמרא ר' ירמי' בעי מעתה אין טענת בתולים לא כר"ג וכר"א אלא כר' יהושע וחזר ואמר יש טענת בתולים כר"ג וכר"א בשותקת ואפי' תימא במדברת באומרת מצא ואיבד. ותהא נאמנת (ונראה לפרש שאומר ותהא נאמנת פי' אם מדברת תהא נאמנת) ע"ז אומר לית יכיל דאמר ר' אלעזר מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה (פי' וא"כ ניחא אפי' לר"ג ור"א יש טענת בתולים דהא דאמרי ר"ג ור"א דנאמנת הוא רק לענין כתובתה אבל לקיימה אסור משום ספק סוטה): [והנה כבר ביארתי לעיל (ה"א) דלא כהפ"מ שהוכיח מהרמב"ן שהירו' אינו סוב' כן להלכה. והא שאומר הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת תמן שניהם מודים כשהפתח פתוח. וביארתי שזהו לענין בוגרת דסובר הירושלמי דאסורה לבעלה משום ספק סוטה. אך הני מילי בשותקת אבל במדברת שזהו מחמת שהיא בוגרת נאמנת אפי' לר' יהושע וע"ז אומר הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת וע"ז משני תמן שניהם מודים כשהפתח פתוח וע"כ נאמנת במדברת אבל ר"א סובר להלכה דר"ג ור"א נמי מודים שאסורה לבעלה משום סוטה ולקמן סוף פירקין יתבאר עוד בזה. ודלא כמו שפי' הר"ן דהא דאמר דהכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת היינו במתני' דיש טענת בתולים וע"ז משני תמן שניהם מודים כשהפתח פתוח (פי' דמתני' מיירי במכחישתו ואומרת מצא ואיבד וע"כ שוי' אנפשיה חתים דאיסורא וא"כ משמע מזה דבלאו"ה נאמנת ומותרת לבעלה ג"כ אנא כמו שביארתי ומה שכ' הפ"מ ומצינו ג"כ דלא תלינן איסורא בממונא ואפי' במקום דטענתו לענין כתובה הוא מ"מ אינה אסורה עליה כגון באשת ישראל כו'. [והירו' לטעמיה דלענין כתובה נאמנת אבל לא לענין איסורא משום ספק סוט' וכמו שביארתי (פ"ו דסוטה ה"א) שיטת הירו' דאמר ההן פרקא משהתרה

בה ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני כו'. וביארתי שם דהירושלמי סובר דאם קינא לה ונסתרה ואינו יכול להשקותה א"כ אסורה לבעלה אף שלא יוכל להשקותה וכמו דתנן מי שקינא לה ונסתרה אפילו שמע מעוף הפורח יוציא ויתן כתובה וסתמא דמתני' חולקת על ב"ה דסברי דכיון שאינה שותת אינה נוטלת כתובה וביארתי שם דע"ז אומר שם אמר ר' חזקיה ר' אבהו בשם ר"א כל מקום ששנה רבי מחלוקת וחזר ושנה סתם וכא הוא אמר הכין. וביארתי שם שמקשה דא"כ אליבא דר"א הלכה כסתם דמי שקינא לה ונסתרה ושמע מעוף הפורח שאינו יכול להשקותה אעפ"כ אמרי' יוציא ויתן כתובה ע"ש וע"כ אמר הכא ר"א דנאמנת שלא להפסידה כתובתה אבל אעפ"כ אסורה עליה משו' ספק סוטה]:

ועוד אפשר לומר דהא דאמר הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת תמן שניהם מודים כשהפתח פתוח קאי אהא דקאמר לקמן בירושלמי (פ"ב ה"ב) מודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך הית' ולקחתיה ממנו נאמן כו' וקאמר בגמ' מודה ר' יהושע ואין פליג בקדמיתא (פי' שהוא כמו דאמרי' בכתובות (ד' ט"ז) דר' יהושע אמיגו קאי ואפירקא קמא קאי כו' אלא אהא הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור' יהושע אומר כו' דמיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני תחתיך דלא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דפסלה נפשה מכהונה משום הכי קאמ' ר"ג דמהימנא וקאמר ר' יהושע לר"ג בהאי מיגו דהכא מודינא לך בההיא מיגו דהתם פליגתא עילויך מכדי האי מיגו והאי מיגו מ"ש האי מיגו מהאי מיגו הכא אין שור שחוט לפניך התם הרי שור שחוט לפניך וע"ז אומר הירושלמי הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת (פי' התם איתמר דנאמנת (והוא ט"ס וצ"ל דנאמן) פי' ר' יהושע סובר שם דנאמן כמו דאמרינן ומודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היה ולקחתיה ממנו נאמן והכא איתמר אינה נאמנת דהא ר' יהושע סובר דאינה נאמנת (או הא דאמר נאמנת אגב דאמ' אח"כ אינה נאמנת) ע"כ אמר נאמנת (פי' כיון דר' יהושע סובר דאמרי' מיגו א"כ נאמנת) וע"ז משני תמן שניהם מודים כשהפתח פתוח (פי' הכא ונתחלף במקום הכא תמן) וכה"ג כתבו הראשונים בירושלמי (ספ"ו דשבועות) תמן יש חילול כו' וכתבו שם דמוחלפת שיטה זו דמאי תמן הכא בשמעתין ומאי הכא תמן שזה דרך הירושלמי בכמה מקומות עיי"ש בפ"מ) וע"ז אומר דהכא כ"ע מודו שהפתח פתיח והוא כמו דמשני בכתובות (ד' ט"ז) מ"ש האי מיגו מהאי מיגו הכא אין שור שחוט לפניך התם הרי שור שחוט לפניך וכמו שכתבו התוס' בכתובות (שם) דהתם הרי שור שחוט לפניך דהרי

אין לה בתולים ואינה יכולה לומר בתולה אני כמו בשר שחוט שאין יכול לומר חי הוא ולהכי בין שאומרת משארסתני נאנסתי בין אומרת מוכת עץ אני תחתיך לא מהימנא הכא אין שיר שחוט לפניך ונאמן במיגו דאי בעי אמר לא היה של אביך מעולם וע"ז אומר תמן שניהם מודים הפתח פתוח (פי' דשור שחוט לפניך דאינה יכולה לומר בתולה אני. וע"כ סובר ר' יהושע דלא מהימנא במיגו אבל התם אין שיר שחוט לפניך ונאמן במיגו דאי בעי אומר לא היה של אביך מעולם):

קטע ג

שם תמן תנינן היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה ר' אלעזר שאל לר' יוחנן מתניתא דר"ג ור"א דלא כר' יהושע (פי' הא דתנן בסיפא דמתניתין נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה והטעם הוא משום דכאן נמצא כאן היה וא"כ הכא דתנן הנושא את האשה כו' וא"כ היא ברשות הבעל וא"כ ה"נ על הבעל להביא ראיה וא"כ כיון שר' יהושע אומ' לא מפיה אנו חיין א"כ סיפא דמתני' דלקמן כר"ג ור"א דלא כר' יהושע א"ל דברי הכל היא שני היא מומין שדרכן להולד וכבר ביארתי בריש כתובות (ה"א) דלא כהק"ע והפ"מ וביארתי דהא שאומר שני היא מומין שדרכן להולד דהיינו שדרכן להולד אחר הנישואין אבל זנות אינו מצוי שתזנה אחר החופה וכל טענת בתולי' אינו אלא ביחוד הראשון ואינו מצוי שתזנה בזמן מועט וא"כ ודאי נאנסה בזמן האירוסין כשהיתה בבית אביה וע"כ פליג ר' יהושע דאינה נאמנת אבל גבי מומין מודה דכאן נמצא כאן היה (ולפי"ז הוא דלא כמו שכתבו התוס' בכתובות (ד' ע"ה) בד"ה רישא כאן נמצא כאן היה כו' ואיירי בענין שיכול להיות שנאנסה תחת בעלה דאי בענין שודאי לא נאנסה משנישאת אע"ג שנכנסה לרשות הבעל איתרע לה חזקת רשות האב הואיל וודאי ברשות אביה נאנסה והירו' סובר דודאי ברשות אביה נאנסה וכמו שאמר לקמן ובתולין וכי בטלו לא בבית אביה בטלו):

וע"ז אמר ר' יוסי מקמ' דנן (פי' הראשונים שלפנינו) חמיי רבנן מדמו מומין לבתולין איליין ילפין מן איליין ואיליין מן איליין בתולים ממומין שאם בא עלי' עודה בבית אביה צריך האב להביא ראיה (פי' עד שאם בא עליה באירוסין הבעל מהימן והאב צריך להביא ראיה) מומין מבתולים שאם נולדו לה מומין ספק משנכנסה לרשותו ספק עד שלא תיכנס לרשותו הבעל צריך להביא ראיה) מן איליין בתולין וכי איליין בתולין לא בבית אביה בטלו ואת אמר הבעל צריך להביא ראיה וכא הבעל צריך להביא ראיה וביארתי שם שזהו כמו דמשני רב אשי בכתובות (ד' ע"ו) רב אשי אמר רישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך וכמו שפירש"י ותוספו' דברישא לא מהני חזקת הגוף שלה דכיון

דשייך לאב ע"כ לא מהני חזקת הגוף אבל בסיפא מהני לה חזקת הגוף שלה ע"כ אע"ג דודאי הי' לה ברשות האב אעפ"כ נאמנת וע"כ תנן בסיפא ניכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות עד שלא תתארס אין משתארס לא והוא כיון שנכנסה לרשות הבעל ח"כ מהני חזקה דידה וע"כ צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו ועיין בשב שמעתתא שמעתא ב' פ"ה) דאפי' אי אמרינן דכל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה והטעם משום דנמצא הריעותא ברשותו אבל הכא שכבר נשאת א"כ יצתה מרשות האב וע"כ אפי' אם נולדו ברשות האב אעפ"כ לא מגרע לחזקתה דכיון דנישאת האב לאו בעל הממון הוא עכשיו. וע"כ צריך להביא ראיה שהיו בה מומין אלו עד שלא תיארס. ולפי"ז אתי שפיר אפי' אי אמרינן דהטעם הוא דכל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה וכמו דאיתא בירושלמי פ"ק דקידושין (ה"ו) ר' בא בשם רב יהודה בשם שמואל לזה פרה ולזה חמור כו' א"ל מתניתא מסייע לשמואל נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה ולא האב צריך להביא ראיה להוציא כתובה מרשות הבעל א"ל מי לא מודה שמואל שאם משך בעל הפרה את החמור שהוא צריך להביא ראיה וזה שכנס כמו שמשך וצריך להביא ראיה שהיו בה מומין אלו עד שלא תכנס לרשותו והוא משום דכיון שנולד הספק ברשותו צריך להביא ראיה ועיין בריש פרקין (ה"א) ושם הארכתי בזה):

הלכה ח

קטע ג

(ה"ח) ר' יעקב בר אחא בשם ר' יאשי' הלכה כר"ג וכר"א משו' שנים שרבו על אחד ר' יוסי בעי אם הלכה למה שנים ואם שנים למה הלכה מעתה אין יסבור ר' יוחנן כר' יהושע אין הלכה כר"ג וכר"א אלא כר' יהושע ופי' הפ"מ ונקט ר' יוחנן משום דהוא מארי' דהאי תלמודא כלומר אם יסבור עוד א' כר' יהושע כו' ושגה בזה דהא דאמר אם יסבור ר' יוחנן היינו ר' יוחנן בן נורי דתנן לקמן (ה"י) א"ר יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן המעיין ונאנסה אמר ריב"נ אם רוב העיר משיאין לכהונה ה"ז תנשא לכהונה ואמרינן בכתובות (ד' י"ד) א"ל רבא לר"נ ריב"נ דאמר כמאן אי כר"ג אפי' ברוב פסולים למי מכשיר אי כר' יהושע אפי' ברוב כשירים נמי פסול א"ל רב יהודה אמר רב בקרונות של ציפורי הי' מעשה (פי' דאיכא תרי רובי ובהא ר' יהושע מודה וכמו שפירש"י לעולם דר' יהושע והכא משום דאיכא תרי רובא לכשרות אכשרה כו') וכן אמרינן כירושלמי רב יהודה בשם רב בקרונה של ציפורי הוי עובדא ר' ירמי' ר' חמא בר עובדא תריהון אמרי בשם ר' חנינא מודה הושע באנוסה (ופי' הפ"מ משו' חזקת כשרות)

ולי נראה דהטע' משום תרי רובא והא דקאמר מודה ר' יהושע באנוסה (פי' דבמתניתין באנוסה ליכא הטעם דבודקת ומזנה וא"כ אפי' לר"ג נמי אינה נאמנת אלא ודאי דצריך לאוקמי דבקרונה של ציפורי הוי מעשה וא"כ ר' יהושע נמי מודה) וזהו כפי' התוס' אבל תחילה, דמשני בקרונה של ציפורי הוי מעשה ואתי כר' יהושע וע"ז אומר מעתה אין יסבור ר' יוחנן כר' יהושע (פי' ר' יוחנן בן נורי אם יסבור כר' יהושע ולר"ג לא בעי הרי רובא אין הלכה כר"ג וכר"א דהא הוי שנים לגבי שנים) וע"ז אומר מאי כדון משום עדות שהאשה כשירה לה (פי' משום שאשה בודקת ומזנה וע"כ הלכה כר"ג וכר"א) ואיפשר עוד לפרש כיון שכל עיקר הטעם משום שזהו עדות שהאשה כשירה לה משום שאשה מזנהבודקת ומזנה, וא"כ קשה בהא דנאנסה מ"ט דריב"נ וא"כ צריך לומר דבקרונה של ציפורי הי' מעשה ואיכא תרי רובא ובתרי רובי מודה ר' יהושע ואתי כר"ג דהוא נמי מודה דבעינן תרי רובא והטעם דבאנוסה ליכא הטעם דאשה מזנה בודקת ומזנה א"כ אין ראי' מזה דר' יוחנן סובר כר' יהושע דהא אפי' לר"ג נמי בעינן תרי רובא וע"ז אומר הוי בעי מימר מה פליגין ר' יהושע ורבנן במקום שרוב פסולין אבל במקום שרוב כשירים אף ר' יהושע מודה ולפי"ז לא נצטרך לאוקמי מתניתין בקרונה של ציפורי דאפי' בחד רובא נמי כשר וע"ז אומר כי אתא ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן אפי' במקום שרוב כשירין היא המחלוקת סבר ר' יהושע הזנות רצה אחר הפסולים וע"כ בעינן תרי רובי:

הלכה ט

קטע ב

(**ה"ט**) **היתה** מעוברת אמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת כו' אמר ר' אלעזר הכל מודים בולד שהוא שתוקי ותני כן במה דברים אמורים בעדות אשה גופה אבל בולד הכל מודין שהוא שתוקי (פי' דגבי ולד ליכא חזקת כשרות וחזקה דידה אינה מועלת לבתה) וכמו דאמרינן בכתובות (ד' י"ג) א"ל ר' יוחנן שתוקי סתם מצינו שתוקי כה"ג האיך עבידא סיעה של כהנים עוברת פירש א' מהן ובעל הרי מצינו שתוקי כה"ג (וכתב הפ"מ הרי מצינו שתוקי כה"ג כלומר הולד שתוקי במקצת ואעפ"י שברור לנו שמכהן כשר בא משתקין אותו מדין כהונה כו') ולי נראה שהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן ביבמות (ד' ק') דאמר שמואל עשרה כהנים עומדים ופירש א' מהם ובעל הולד שתוקי והראי' דבש"ס דילן פריך עלה מהא דתנן מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונישאת וילדה כו' אלא בזנות ומאי אחר בעלה אחר בועלה וקתני סופו עולה במשמר של זה כו' ומשני אמר ר' שמעון בממאנת ופריך וממאנת מי קא ילדה ומשני בקדושי טעות וכדרב יהודה אמר שמואל כו' ואיזו זו קידושי

טעות כו' ובירושלמי (פי"א דיבמות ה"ז) אמרינן מה אנן קיימין אם לאחר מיתה לית יכיל דתנינן הוא אונן עליהון והן אונין עליו ניחא לשני אינו מטמא שאני אומר בנו של ראשון הוא לראשון למה אינו מטמא אלא בשגירש מה נפשך בנו הוא יטמא לו אם אינו בנו חלל הוא ומה בכך שיטמא אלא בשאנס אלמא דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דאמר שמואל עשרה כהנים עומדים ופירש א' מהן ובעל שמשתקין אותו מדין כהונה וע"כ צריך לפרש הא דא"ל ר' יוחנן שתוקי סתם מצינו שתוקי כה"ג האיך עבידא סיעה של כהנים עוברת ופירש א' מהן ובעל הרי מצינו שתוקי כה"ג וא"כ יכול להיות שתוקי כשר ויוכל להיות כה"ג לפי שיטת הירושלמי והא דקרי ליה שתוקי היינו שמשתקין אותו מדין ירושה וא"כ אין ראיה מהברייתא דתני' בד"א בעדות אשה בגופה אבל עדות אשה בבתה דברי הכל הולד שתוקי היינו שאינה נאמנת שנתעברה מפלוני שירשה ואפי' אם תפס ועיין תוס' כתובות (ד' י"ג) בד"ה פשיטא אי ידעינן אבוה מנו כו'

קטע ה

עוד שם מילתי' דר' זירא אמר שתוקי כשר ר' זעירא בעי קומי ר' יוסי אף לענין משפחה כן א"ל כן אמר רשב"ל תמן תנינן לענין משפחה ברם הכא לענין קדשי הגבול והנה כל דבריו של הפ"מ כאן הוא בדחוקים גדולים והוא שפי' הירושלמי כמו שיטת הש"ס דילן ביבמות (ד' ק"א) ובכתובות (ד' י"ג) וע"כ פירש דלמשפחה קיל טפי ובאמת לענין משפחה חמיר טפי וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ב ה"ז) ר' חייא בשם ר' יוחנן מתניתא לענין קדשי הגבול אבל לענין משפחה ולקדשי המזבח צריך שני עדים וא"כ לענין משפחה חמיר טפי וכן אמרינן בש"ס דילן בקידושין (ד' פ') אמר ר"ל לא שנו אלא בקדשי הגבול אבל ביוחסין לא ופירש"י אבל ביוחסין לא אם יש להם בנות אין נשואות לכהנים עד שיביא ראי' שהם בנותיה של זו והתוס' כתבו בד"ה לא שנו כו' ולפירוש הקונטרס אבל ליוחסין כגון להיות משמש בנו ע"ג המזבח לא מהימן כו' וגם הק"ע לא ביאר היטב: [**ע"כ** נראה לי לבאר שאומר מילתיה דר' זירא אמר שתוקי כשר ר' זעירא בעי קומי ר' יוסי אף לענין משפחה כן (פי' אם לענין משפחה נמי הולד כשר) א"ל כן אמר רשב"ל תמן תנינן לענין משפחה (פי' הא דתנן בקידושין דשתוקי פסול הוא לענין משפחה (ולפי' התוס' בקידושין היינו שיהיה ראוי לעבודה או לענין יוחסין לפירש"י ברם הכא לעני קדשי הגבול דלענין קדשי הגבול הולד כשר אבל לא לענין יוחסין וא"כ ניחא הא דתנן עשרה יוחסין וקתני שתוקי ניחא שפיר אפי' לר"ג ולר"א והוא דהתם הוא לענין משפחה והכא אע"ג דהולד כשר אך זהו רק לענין קדשי הגבול אבל לא לענין משפחה):

עוד שם מילתי' דר' שמואל בר יצחק שתוקי פסול והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נראה שהוא (ט"ס וצ"ל) שתוקי כשר ומביא ראי' ע"ז מהא דר' שמואל בר יצחק בעי מעתה אין שתוקי כר"ג וכר"א אלא כר' יהושע חזר ואמר יש שתוקי כר"ג וכר"א בשותקת ואפי' תימר במדברת באומרת איני יודעת וע"כ אומר מילתי' דר' שמואל בר יצחק שתוקי כשר ואפי' לענין משפחה ג"כ (וכבר ביארתי שהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דעשרה כהנים עומדים ופירש א' מהם ובעל דפסול לכהונה דבעינן שיהא זרעו מיוחס אחריו וכבר הוכחתי מהירושלמי דיבמות דהירושל' פליג ע"ז):

[**ובזה** יתבאר הא שהקש' הפ"מ על הא דאמרי' בירו' (פ"ד דיבמו' ה"ב) תני הא' ראוי להיות כה"ג והשני ממזר בספק ראב"י אומר אין ממזר בס' מודה ראב"י בספק כותים ובספק חללים כההיא דתנינן תמן עשרה יוחסין עלו מבבל על דעתיה דראב"י שמונה על דעתיה דר"ג ור"א תשעה על דעתין דרבנן עשרה והכא מסיק דיש שתוקי כר"ג וכר"א בשותקת ואפי' תימא במדברת באומרת איני יודעת ותחילה אבאר הפי' של הירושלמי שם דלא כהפ"מ שם (והוא כמו דאמר רבא ביבמות (ד' ל"ז) ראב"י אומר אין ודאי ממזר אלא ספק ממזרת ואסור בממזרת) אלא דלשיטת הירושלמי סובר ראב"י דאין ממזר בספק ומותר בממזרת וע"ז אומר מודה ראב"י בספק כותים ובספק חללים שאסורים משום דזהו ליוחסין דהיינו לכהונה וע"ז אומר כהא דתנינן תמן עשרה יוחסים עלו מבבל על דעתיה דראב"י שמונה (פי' שאומר דספק ממזר מותר על דעתיה דראב"י שמונה דהא חסר שתוקי ואסופי) על דעתיה דר"ג ור"א תשעה על דעתין דרבנן עשרה (פי' דא"כ לא יהיה עשרה רק לרבנן ולא לראב"י וא"כ יהיה חסר שנים דהיינו שתוקי ואסופי כיון דסובר דספק ממזר מותר ולא יהיה רק שמונה וכן לר"ג ולר"א לא יהי' רק תשעה דהא הם אומרי' דנאמנת אלא ודאי דמודה ראב"י בפסולי יוחסין דספיקות נמי אסור וע"כ ניחא דתנינן בכלל עשרה שתוקי ואסופי) וכן לר"ג ולר"א אע"ג דסברי שהיא נאמנת אך לא לענין פסול יוחסין וזהו כמו דאמרינן כן אמר רשב"ל תמן תנינן לענין משפחה ברם הכא לענין קדשי הגבול וע"כ הא דתנן עשרה יוחסין כו' שתוקי היינו לענין משפחה והכא דאמרי ר"ג ור"א דנאמנת הוא לענין קדשי הגבול ואפי' אי אמרינן דלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה ג"כ והכא דאמר דמיירי בשותקת או באומרת איני יודעת הוא לר' שמואל בר יצחק דאמר שתוקי כשר (לפי הגהתי שצ"ל כשר) והוא דר' שמואל בר יצחק בעי מעתה אין שתוקי כר"ג וכר"א אלא כר' יהושע חזר ואמר יש שתוקי כר"ג וכר"א בשותקת ואפי' תימא במדברת באומרת איני יודעת והוא שסובר דכשר אפי' לענין יוחסין ג"כ ועיין שב שמעתתא (שמעתתא ב' פי"ח) מה שכתב על תשובת רמ"א (ס' י"ט) שהקשה

על הרמב"ם על הא שלא כתב הרמב"ם בהלכותיו דבתה כשירה לכהונה כיון דקיי"ל כר' יוחנן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה שכתב שם דהא דאמרי המכשיר בה מכשיר בבתה מיירי בהכשר דקהל ישראל ואע"ג שכתב דהא דפ' עשרה יוחסין מיירי להכשר לקהל ישראל אעפ"כ לר"ג ולר"א איכא למימר דסובר דהא דעשרה יוחסין קאמר שתוקי ג"כ היינו לכהונה ודו"ק):

הלכה י

קטע ד

שם (ה"י) אמר ר' אילא בשם ר' ינאי תוכה שבציפורין בעל וכתבו הק"ע והפ"מ דמשיטת' דהכא משמע כפירש"י דדוקא בתוכה של עיר ובשעת קרונות הבאים לתוכה של עיר אבל לא כשפירש מציפורי לחוץ. אבל דעת הרמב"ם דדוקא כשבעל בפרשת דרכים או בקרונות שבשדות דאז מסייע רוב סיעה לרוב כשירין שבעיר כו' עיי"ש רבא בשם ר' ינאי ראו אותו פירש מציפורין ובעל חזקה שפוסל ששם בעל ופירשו הואיל וראוהו פירש ממקום הקבועות כו' אך שצריך לבאר דא"כ קשה מהירושלמי על הרמב"ם שפסק דדוקא כשבעל בפרשת דרכים:

ע"כ נראה לי שיש (ט"ס בירושלמי וכצ"ל) ר' אילא בשם ר' ינאי אמר תוכה (והוא ט"ס וצ"ל) הוכח שבציפורן בעל [והוכח הוא כמו שביארתי בספרי נחלת יהושע (סוף חלק א') על הא דאית' בירושלמי (רפ"ב דשבועות) א"ר יוחנן כל ספק רה"ר ספיקו טהור ואין מתירין לו לעשות והא תנינן כל ספק הטהור לתרומה טהור לחטאת אמר ר' זעירא מתניתין בדבר שאינו בא מחמת הזבח מה דמר ר' יוחנן בדבר הבא מן הזבח והפ"מ פירש מחמת הזבח קאי על מי חטאת ופי' בדוחק וכן הק"ע וכתבתי שם שהוא טעות הדפו' וצ"ל מתניתא בדבר שאינו בא מחמת הוכח מה דמר ר' יוחנן בדבר הבא מחמה הוכח (פי' בשני שבילין וכמו דאיתא פ"ק דנדה (ד' ז')שלא תאמר בהוכחות שנינו ופירש"י בספק טומא' מוכחת (פי' דבס' טומאה מוכחת שא' בודאי נטמא) וע"כ אומר כל ס' רה"ר ספיקו טהור ואין מתירין לו לעשות כו' מתניתא בדבר שאינו בא מחמת הוכח וא"כ הוא טהור לגמרי ומתירין אותן [ובזה יתבאר הא דאית' התם הכל מודין שאם עבר ועשה טהור מיחלפא שיטתי' דר' יוחנן תמן אמר עבר ועשה טמא וכא אמר עבר ועשה טהור כאן ברה"י כאן ברה"ר (פי' דברה"י ספיקו טמא ע"כ אפי' עבר ועשה טמא אבל ברה"ר אע"ג דבספק טומאה הבאה מחמת הוכח אין מתירין לו לעשות לכתחילה אעפ"כ אם עבר ועשה טהור ואפי' תימר כאן וכאן ברה"ר) (והוא חסר בדפוס ולא סיים התירוץ). אך לפי מה שביארתי ניחא דהא דא"ר יוחנן אין מתירין לו לעשות הוא בספק הבא מחמת

הוכח וע"כ אם עבר ועשה טהור אך זהו דוקא לענין אם נגע בטהרות אדם שהלך בשני שבילין והשני נגע בטהרות אחרות אבל אם שניה' נגעו בטהרות א' א"כ טמא ממ"נ וכמו שכתבו התוספות בכתובות (ד' כ"ז) והלך בא' מהן ועשה טהרות להכי נקט ועשה טהרות דלענין האדם אנו מזקיקין שניהם לטבול טהרות פן יבואו לידי טומאה ודאי אם יגעו שניהם בספק א' לכך אמר להו זילו טבילו דהא נהרא קמייכו וע"ז אומר דהא דאמר ר' יוחנן אין מתירין לו לעשות היינו בספק הבא מחמת הוכח ואם עבר ועשה טהור היינו אם נגע לבדו בהטהרות אבל אם נגעו שניהם טמא וע"כ אמר ר' יוחנן דאין מתירין לעשות והוא משום דבא מחמת הוכח כיון דא' משניהם ודאי טמא ואם יגעו שניהם בהטהרות ודאי טמאין וע"כ אם עבר ועשה טמא או לענין אם נגע זה בטהרות והשני בטהרות אחרות שלא יאכל אדם אחד דא"כ יאכל ודאי טומא' וכמו שכתבו התוספות בכתובו' (ד' כ"ו) בד"ה אם נשאל זה בפני עצמו וזה בפ"ע לא שיאכל אדם א' דא"כ יאכל ודאי טומאה כו' ואפשר דצריך להגיה כאן וכאן בר"ה כאן לאחד כאן לשנים]:

והכי איתא בירושל' (רפ"ג דעירובין) תמן תנינן ספקו טהור ר' יוסי מטמא אמר ר' יונה לא טימא ר' יוסי אלא משום הוכח וכן בירושלמי (ריש פ"ח דשקלים) כל הכלים הנמצאים דרך ירידה לבית הטבילה טמאין וקאמר לא כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן לא גזרו על הכלים שבירושלים ומשני מכיון שנמצאו דרך ירידה לבית הטבילה נעשו הוכח (פי' שיש הוכחה שטמאין) (וכל מקום שאומר הוכח היינו שבהתערובות יש פסול או איסור ודאי) וכמו דאיתא בירושלמי וריש ביצה) נתערבה באלף כולן אסורות מה כמ"ד ספק הכן אסור ברם כמ"ד ספק הכן מותר מודה הוא הכא שאסור נשרין ספק מהיו' נשרו ספק מאתמול נשרו (פי' וא"כ מותר הספק אפי' בדבר שיש לו מתירין) ברם הכא יש כאן אחת לאסור והיא מוכחת על כולן (פי' שע"כ לא בטל בתערובות אם הוא דשיל"מ משום שיש כאן הכא אחת לאסור והיא מוכחת על כולן:

וכן בירו' (ספ"ז דתרומות) א' טמאה ואחד טהורה אני אומ' לתוך טמאה נפלה כו' רשב"ל משו' בר קפר' והוא שיש בשני' רוב ר"י אמר אעפ"י שאין בשני' רוב וכה"ג פליגי בש"ס דילן ביבמו' (ד' פ"ב) ואמ' ר"ל והוא שרבו חולין על התרומ' כו' מחלפ' שיטתי' דר"ל תמן הוא אומר ספיקן בטל ברוב והכא אמר הכין תמן בשם גרמי' והכא בשם בר קפרא מיחלפא שיטתי' דר' יוחנן תמן הוא אומר נעשו הוכח והכא אמר הכין שני' היא הכא שיש לו במה לתלות והנה המפרש פי' בדוחק והענין הוא שמקשה על הא דפליגי ר"י וריש לקיש (פ"ד דתרומות) דאמרי' שם היו לפניו עשרים תאנים ונפלה א' לתוכן ואבדה א' מהם ר"ש בן לקיש אומר ספיקן בטל ברוב ר' יוחנן אמר כולן נעשו הוכח והיינו שאם

נפלה תאנה באופן שהיא אינה בטילה שהוא מכל שדרכו למנות ועיין בביצה (ד' ד') אך כיון שנפלה א' מהן ע"כ סובר ר"ל דלא נעשו הוכח (פי' שהוכח נקרא מה שיש בודאי האיסור בתוכו) וע"כ כיון שנפלה אח' מהם אין כאן הוכח ור' יוחנן סובר דאעפ"כ היה הוכח אף ע"פ שאפשר שההוכח נפל מתוכו וע"כ מקשה אדר' יוחנן והכא שאומר אע"פ שאין בשני' רוב דהא הכא הוי נמי הוכח כמו ב' שבילין שביארתי שנקרא הוכח וא"כ ה"נ יש הוכח ואעפ"כ אמר ר' יוחנן דאע"פ שאין בשני' רוב. וע"ז משני הכא שני' היא הכא שיש לו במה לתלות כיון דאחת טמאה ואחת טהורה אמר לתוך טמאה נפלה וע"כ כיון שיש בשעת נפילה במה לתלות ע"כ לא הוי הוכח משא"כ בהא דעשרים תאנים שנעשו תחילה הוכח ע"כ אף ע"פ שאבדה א' מהם אעפ"כ הוי הוכח]:

ומעתה יתבאר הירו' אמר ר' אילא בשם ר' ינאי תוכה. (ולפי הגהתי צ"ל הוכח) שבציפורין בעל (פי' דאם לא הוי בשעת קרונה של ציפורי לא אזלינן בתר רובא ורוב כשירים אלא תלינן דהפסול בעל והטעם משום דהוי קבוע וע"כ אומר הירו' דהפסול שנתערב ע"כ אמרינן דהוכח שבציפורן בעל וע"כ בעינן תרי רובא וכמו דאמרינן בכתובות (ד' ט"ו) והיכי דמי אי דאזלי אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש לא צריכא דקא אזלא איהו לגביי' דה"ל קבוע ואמר ר' זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי וע"ז אומר הוכח שבצפורין בעל (פי' אעפ"י שהוא פסול א' אך כיון שהוא בתוך ציפורין ע"כ אמרי' הוכח שבציפורין בעל) ובזה יתבאר הא דאמרינן לקמן הי' ציפורין נעולה ר' יוסי אומר עד שיוכיח ונדחקו הק"ע והפ"מ בהא דקאמר עד שיוכיח ולפי מה שביארתי יתבאר לקמן:

עוד שם ר' בא בשם ר' ינאי ראוהו אותו פירש מציפורין חזק' שפסול ששם בעל (והו' כיון דראוהו בשע' שפי ממקו' הקביעו' הוי כפירש וע"כ הוי קבוע ואיפשר דע"כ חיישינן בחד רובא דילמא ראוהו פירש ממקום הקביעות) פלטי' מהו ר' ירמי' בר וא ר' יוסי אומר כרוב הנה הק"ע נדחק בזה והגיה גם הפ"מ נדחק בזה ול"נ שצ"ל ר' ירמי' בר וא כרוב ואפשר דהא דא' בר וא הוא (ט"ס וצ"ל) כרוב ר' יוסי אמר אינו כרוב (פי' שר' ירמי' בר וא אמר שפלטי' הוי כרוב וקבוע לא הוי אלא בבתים) ור' יוסי אמר אינו כרוב ונקרא ג"כ קבוע והוא כמו שכתבו התוס' בכתובות (ד' ט"ו) בד"ה דילמא אזלא איהי לגביי' (פי' לתוך ביתם) דאפי' בתוך העיר לא הוי קבוע וכן גבי תינוק מושלך בעיר לא הוי קבוע הואיל ולא נמצא בבית כו' וע"ז אומר חייליה דר' ירמיה מן הדא דמר ר' חייא בשם ר' יוחנן מבוי שכולה עובדי כוכבים וישראל א' דר בתוכו ונפל בתוכו מפולת מפקחין עליו בשביל ישראל ששם (והוא משום דהוי קבוע) ופלטי' הולכין אחר

הרוב אלמא דקבוע לא מקרי רק בבתים ומהו דאמר ר' בא בשם ר' ינאי ראוהו אותו פירש מציפורין ובועל חזקה שפסול ששם בעל על דעתי' דר' ירמי' והן שראוהו פירש מן הבתים (והוא משום דקבוע לא הוי רק בבית) ועל דעתי' דר' יוסי אפי' בפלטי' דר' יוסי סובר דאפי' פלטי' הוי ג"כ קבוע (ואיפשר לומר דהא דאמרינן לקמן סוף פרקין מעשה בתינוקת שראו אותה מושלכת לאשפה אתא עובדא קומי ר' ישמעאל בר יוסי (כצ"ל) ואמר תיטפל לעיסה ר' ירמי' סבר, מימר לעיסה כשירה ולית ר' ישמעאל בר יוסי חלוק על אביו אמר ר' יוסי ואפי' תימר לעיסה פסולה לית ר' יוסי חלוק על אביו למה כשירים מזנים ופסולים משליכים וע"כ אפשר לומר דההוא אשפה הי' בתוך העיר ור' ירמי' לטעמי' דקבוע לא הוי רק בבתים ור' יוסי לטעמי' דקבוע הוי אפי' בפלטי'. והא דאמר כשירים מזנים ופסולים משליכים אף דלר' יוסי לטעמי' לא הוי כרוב. אך דקאמר ור' ירמי' אפי' תימא לעיסה פסולה ואפי' לטעמי' דר' ירמי' דקבוע לא הוי רק בבתים אפ"ה אמר לעיסה פסולה מ"ט כשירים מזנים ופסולים משליכים וע"כ כיון דנמצא מושלך באשפה וניכר שהוא פסול ע"כ אמר תיטפל לעיסה פסולה ויתבאר לקמן עוד בזה]:

עוד שם היתה ציפורין נעולה ר' יוסי אומר עד שיוכיח (פי' כיון דציפורין נעולה ע"כ חולין ברובה דהא לית כאן הוכח כיון דציפורן נעולה ע"כ לא אמרינן הוכח שבציפורין בעל). וע"ז מתמ' וכא ר' יוסי אומר כרוב (פי' דבפלטי' נמי אמרינן כיון דהולכין מן הבתים לפלטי' ע"כ הוי קבוע) והכא קאמר עד שיוכיח (פי' עד שיודע שהלך א' מן ציפורין לכאן (ואף דכל דפריש מרובא פריש אך גזרינן אטו אם איהי אזלא לגביי') אך ה"מ אם ידעינן שא' מן ציפורין הלך וא"כ אפשר לומר שההוכח שבציפורין הלך אבל אם לא ידעינן שא' מציפורן הלך כשר (והוא דלא כהק"ע והפ"מ) וע"ז אומר חיילי' דר' יוסי מן הדא דמר ר' זעירא ר' יוסי בשם ר' יוחנן נתחלפו פיתו אצל הטוחן אם הוחזק עם הארץ להיות טוחן שמאותו היום חושש ואם לאו אינו חושש מה בינה ולסרקי לא כן תנא סורקי שהיא מסתפקת יום א' מן האיסור נעשה אותו היום הוכיח לכל הימים סירקית אפשר לה שלא להסתפק וא"כ אותו היינו נעשה הוכיח לכל הימים וכא אני אומר לא הוחזק עם הארץ להיות טוחן שם באותו היום וחושש (פי' בתמי') וכא אני אומר לא ירד הפסול אלא למלאות שם באותו היום וחושש (פי' בתמי') ואע"ג דביום אחר אין ציפורין נעולה אעפ"כ אינו נעשה אותו היום הוכח לכל הימים:

קטע ה

עוד שם ובנמצא הולכין אחר הרוב והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ע"כ נראה לי לבאר והוא שמקשה דאמאי אמר רב יהודה דבקרונות של ציפורין הוי מעשה והתני' נמצא

הלך אחר הרוב והוא כמו דאמרינן בירושלמי דשקלים (פ"ז ה"ג) תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה וא' מוכרת בשר נבילה נתחלפו לו חושש ובנמצא הולכין אחר הרוב והנה המפרשים פירשו דאמאי לא אזלינן כאן בתר הרוב אך לא יתיישב בזה מאי דקאמר מן קושי' מדמי לה רבנן לשרצים:

ע"כ נראה לי דמקשה דאע"ג דאמרינן בכתובות (ד' ט"ו) ורוב העיר נמי אי דקא אזלי אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש לא צריכא דקא אזלה איהי לגבייהו דה"ל קבוע וע"כ חיישינן דילמא אזלא איהי לגבי' והנה אכתי קשה דמ"מ הו"ל רוב וכמו שהקשה הרשב"א הביאו המקנה בקידושין דהא אכתי הוי' לי' רובא כיון דהוי ספק מי הלך אצל מי ואפי' כשהלכה היא אצלם הו"ל פלגא וא"כ איכא רובא להכשיר וא"כ ה"נ ה"ל רובא דדילמא אזלי אינהו לגבה וכל דפריש מרובא פריש ואפי' אי אזלא איהי לגביי' מ"מ הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצ' דמי וא"כ איכא רובא להכשיר ואמרינן בפ"ז דשקלים בהא דט' חנויות מוכרות בשר שחוטה וא' מוכרת בשר נבילה דבנמצא הלך אחר הרוב:

וע"ז משני מן קו' מדמי לה רבנן לשרצים דתני תשע צפרדעים ושרץ א ברה"י ונגע בא' מהן ואין ידוע באיזה נגע ספיקו טמא פירש לרה"ר ונגע ספיקו טהור חזר לרה"י ונגע ספיקו טמא ולנמצא הלך אחר הרוב (פי' דברה"י נמי אזלינן בתר רוב) וע"כ כיון דמדמין לשרצים ברה"י דהוי ספיקו טמא וע"כ חיישינן דילמא אזלי איהי לגבייהו ואע"ג דהוי ס"ס וא"כ רובא להכשיר אך זה אינו שכבר ביארתי בריש כתובות דכיון דספק טומאה ברה"י הוא כודאי ע"כ לא מהני ס"ס ברה"י אע"ג דרובא מהני ושם ביארתי הטעם דכיון דהתורה אמרה גבי סוטה דהספק הוא כודאי ע"כ אפי' יש ס"ס הוי ג"כ כודאי וע"כ כיון דמדמין לשרצים ע"כ לא הוי רובא מחמת דהוי ס"ס:

והא דאמר מן קושי' מדמי רבנן לשרצים הוא מן קושי' מחמת דמקשה אמאי בעינן תרי רובא (ובספ"ד דסוטה ביארתי דמן קושי' מדמי רבנן לשרצים והוא דבאונס לכהן נמי איכא טומאה וע"כ כיון דבאונס נמי איכא טומאה ע"כ דמי לשרצים ע"ש):

וע"כ מביא הברייתא דתני ט' צפרדעים ושרץ א' ברה"י ונגע בא' מהן ספיקו טמא פירש לרה"ר ונגע ספיקו טהור חזר לרה"ר ונגע ספיקו טמא והוא שמזה מוכח דספק טומאה ברה"ר הוא כודאי והוא כמו שביארתי בספרי נחלת יהושע דע"כ אמרינן דאם פירש לרה"ר ונגע ספיקו טהור ואעפ"כ אם חזר לרה"י ונגע ספיקו טמא והוא משום דאין הודאי מכריע את הודאי וע"כ פליג ר"ש בטהרות דר"ה מפסקת והוא דר"ש סובר דספק טומאה

ברה"י לא הוי רק בתורת ספק וע"כ הודאי מכריע את הספק וע"כ כיון שהוא כודאי ע"כ לא מהני ס"ס וע"כ אמר מן קושי' מדמי רבנן לשרצים:

וע"ז אומר אמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל כו' אמר ר' אימי כו' ואח"כ מפרש הא דאמר רב חסדא ולא מצאו כל כו' הוא מפני שקשה עד דאת מדמי לרה"י דמיתה לרה"ר דתני ט' צפרדעים ושרץ א' ביניהן כו' וא"כ כיון דמחמת טומאה ספק טומאה ברה"ר וא"כ כיון שהוא רק מצד איסור א"כ דמי לנבילה ושחוטה דאזלינן בתר הרוב א"כ הכא הוי כרוב דהא הוי ס"ס להכשיר דדילמא אזלי אינהו לגנה ואפי' אי אזלי איהו לגבייהו מ"מ הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה וא"כ איכא ס"ס להכשיר ואמאי בעינן תרי רובא וע"ז אמר בקרונה של ציפורין לאו ר"ה היא (ונתחלפו השורות וצ"ל) קודם שאמר ר' אימי ברוך כו' (פי' וא"כ איכא רוב' להכשיר מחמת ס"ס ואמאי בעי קרונה של ציפורי דהיינו תרי רובא) ובכאן צ"ל אמר ר' אימי ברוך כו' אמר ר' יוסי מכיון ששניהם יכולים להתייחד כמאן דהוי רה"י (פי' וע"כ לא מהני ס"ס כמו בספק טומאה ברה"י וע"כ בעינן תרי רובא) ולא כמו הק"ע והפ"מ שנדחקו בזה הירושלמי ודו"ק]:

קטע 1

עוד שם מעשה בתינוקת שראו אותה מושלכת לאשפה אתא עובדא קומי ר' ישמעאל בר יוסי ואמר תיטפל לעיסה ר' ירמי' סבר מימר לעיסה כשירה ר' ישמעאל בר יוסי חלוק על אביו אמר ר' יוסי ואפי' תימר לעיסה פסולה לית ר' ישמעאל בר יוסי חלוק על אביו למה כשירים מזנים ופסולים משליכין וכבר ביארתי דאזלי לטעמייהו אם הוי קבוע בפלטי' כמו בבתים. אך הא דאמר ר' יוסי ואפי' תימא בעיסה פסולה לית ר' ישמעאל בר יוסי חלוק על אביו למה כשירים מזנים ופסולין משליכין. וקשה דאמאי לא קאמר דר' יוסי אומר דדווקא בקרונה של ציפורי דבעינן תרי רובא ואפשר לומר דר' ירמי' לית לי' דבעינן תרי רובא וכמו דאמרינן בכתובות (ד' ט"ו) ולרב חנן אבר רבא דאמר הוראת שעה הי' קשי' מאן דמתני הא לא מתני הא ופירש"י דרב חנן לא מתני דבקרונות של ציפורי הוי מעשה ולא הוי אלא חד רובא וע"כ אומר אפי' תימא לעיסה פסולה לית ר' ישמעאל בר יוסי חלוק על אביו למה כשירים מזנים ופסולים משליכין ואף שביארתי תחילה דאמר ר' יוסי מכיון ששניהם יכולים להתייחד כמאן דהוי רה"י זהו תירוץ על הא דבעינן תרי רובא אפ"ה קאמר לטעמי' דר' ירמי' דלא בעינן רק חד רובא וע"ז אומר אפי' תימא לעיסה פסולה לית ר' ישמעאל בר יוסי חלוק על אביו למה כשירים מזנים ופסולים משליכין (ולפ"ז אפשר לומר דאפי' ר' ירמי' דסובר דסגי בחד רובא אפ"ה סובר כרב דלא שנו אלא להחיותו אבל ליוחסין לא) ואע"ג שסובר דלא בעינן רק חד רובא

אפ"ה הא דתנן מצא בה תינוק מושלך אם רוב כו' אם רוב ישראל הוא רק להחיותו אבל ליוחסין לא הוא מפני שכשירים מזנים ופסולין משליכין וע"כ לא אזלינן בתר רוב ודו"ק:

פרק ב

הלכה ב

קטע ג

שם (ה"ב) אמר ר' יוסי מודו רבנן דתמן כו' עיין ביבמות (פ"י ה"ג) ושם ביארתי:

הלכה ה

קטע ג

שם (ה"ה) האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת כו' ואם יש עדים שהיא א"א והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת כו' ר' יודן בעא אשת איש הייתי ונתגרשתי במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני מכחישין הן אותה ר' יוסי בעי אמרה א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני באותו היום ובאו שנים ואמרו נתגרשה אשה במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני כהכחיש עדות בתוך עדות אנו כחיין מפי היום:

וצריך לבאר דמפני מה דחיק לה בירושלמי בענין הבעי' אי אמרה א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני באותו היום ובאו שנים ואמרו נתגרשה אשה במקום פלוני באותו היום ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני באותו היום ואמאי לא מיבעי' לי' בפשיטות כגון ששנים אמרו נתגרשה ושנים אמרו לא נתגרשה וכה"ג אמר בירושלמי (פ"ב דכתובות ה"ב) דקאמר התם מתניתא פליגא על ר' יוחנן שנים אומרים נשבית והיא טהורה ושנים אומרים נשבית והיא טמאה לא תנשא ואם נשאת לא תצא. א"ר יוסי מאחר שאלו אומרים טהורה ואלו אומרים טמאה כמו שאלו אומרים נשבית ואלו אומרים לא נשבית ואנו חיין מפי'. וא"כ אמאי לא מיבעי לר' יוסי ה"נ אילו אמרה תחילה א"א הייתי ונתגרשתי ואח"כ אמרו שנים שנתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה אי הוי כהכחשה עדות בתוך עדות ואנו כחיין מפי' כמו שאמר גבי שבויה. והק"ע הקשה דאמאי לעיל גבי שבוי' מסיק דמותרת והכא קא מיבעי' לי' והניח בצ"ע:

אך הענין הוא דהא הבעי' של ר' יודן היינו אי אמרינן מיגו במקום תרי ותרי וכמו שכתבו התוס' בב"ב (דף ל"א) בהא דאמרינן שם איתמר שני עדים המכחישים זו את זו אמר ר"ה זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה ור"ח אמר בהדי סהדי שקרי למה לי והקשו התוס' דבין לר"ה ובין לר"ח נהימנינהו לבתראי במיגו דאי בעי פסלי

לקמאי בגזלנותא וכתבו התוס' דמיגו במקום עדים לא אמרינן דמיגו לא יכול לסייעם יותר משני עדים ואפי' הוי עמהם ג' עדים אין נאמנים דתרי כמאה. וכן כתבו התוס' בכתובות (דף י"ז) דמיגו במקום עדים הוא אלמא דבתרי ותרי אפי' איכא מיגו נמי אין נאמנים יותר אלמא דלא אמרינן מיגו במקום תרי ותרי ואפשר דלאו דווקא מיגו של העדים אלא אפי' מיגו דהבע"ד בעצמו ואיכא תרי לגבי הרי נמי לא אמרינן מיגו:

וע"כ מיבעי' לי' לר' יוסי אם אמרה א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני באותו היום ובאו שנים ואמרו נתגרשה אשה במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני כהכחיש עדות בתוך עדות ואנו כחיין מפי' היום היינו דמספקא לי' אי אמרינן מיגו במקום תרי ותרי וכמו דאמרינן ביבמות ד' ל"א) דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן דאמרינן אוקי הרי לבהדי תרי ואשה אוקמא אחזקה וה"נ מיבעי' לי' במיגו:

[**ואף** דבתרי ותרי במקום חזקה קיי"ל דמדרבנן אסור וכמו שפסק הש"ע באה"ע (ס' מ"ז) בשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה דלא הנשא ואם נשאת תצא וע"כ איפשר לומר דמיבעי' לי' במיגו במקום עדים תרי ותרי שתנשא לכתחילה דמיגו עדיף מחזקה וכמו דאמרינן בקדושין (ד' ס"ד) ר' סבר מה לי לשקר כי עדים דמי ואתו עדים עקרי לחזקה ור' נתן סבר מה לי לשקר כי חזקה דמי לא אתא חזקה ועקרה חזקה לגמרי וכן בפ"ק דב"ב (ד"ה) אי אמרינן מיגו במקום חזקה אך חזקה דהתם לא הוי כשאר חזקות דסברא היא דלא פרע אינש בתוך זמנו

ועוד דלשיטת הירושלמי דבירושלמי אמרי' דר' יוסי אית לי' דבשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה דתנשא לכתחילה דאמרינן בירו' (פ"ב דכתובות ה"ב) שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ר' יונה מדמי לחלבים אילו שנים אומרים פלוני אכל חלב ושנים אומרים פלוני לא אכל חלב שמא אינו מביא אשם תלוי מספק וכא יתן גט מספק א"ר יוסי לא תדמינה לחלבים שכן אפי' אמר לבי נוקפני מביא אשם תלוי מתניתא פליגא על ר' יוסי שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה לא תנשא כו' אלמא דר' יוסי סבירא לי' דבתרי ותרי אוקמינן אחזקה שתנשא לכתחילה וע"כ מיבעי' לי' במיגו במקום תרי ותרי אך דהתם קאמר ר' מנא לא דר' יוסי אומר תינשא ולא ר' יונה אמר אם נשאת תצא לא א"ל אלא לא תדמינ' לחלבים שכן אפי' אמר לבי נוקפני מביא אשם תלוי (פי' דשניהם מודים דלא תנשא לכתחילה אלא דא"ל לא תדמינה לחלבים דמחלבים אין ראי' שכן אפי' אמר לבי נוקפני מביא אשם תלוי וע"כ מיבעי' לי' הכא תרי ותרי משום דמיגו עדיף מחזקה):

וא"כ כיון דכל הבעי' דר' יוסי הוא אי אמרינן מיגו במקום תרי ותרי ואמרינן בכתובות (ד' כ"ג) ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם משנישאת באו עדים כו' ר' אושעי' מתני לה ארישא כו' וע"כ לא יוכל למיבעי' אלא באופן כגון שאמרה א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני וא"כ העדים שמעידין שלא נתגרשה אשה במקום פלוני אינן יודעים שהי' א"א אלא דאלו אומרים שנתגרשה אשה במקום פלוני ואלו אומרים שלא נתגרשה אשה במקום פלוני וע"כ מיבעי' לי' אי אמרינן מיגו דאי בעי לא אמרה שהי' א"א וע"כ אית לה מיגו אבל אם היו אומרים לא נתגרשה וא"כ שני כיתי עדים מעידים שהי' א"א ובזה לא מכחשי אהדדי וא"כ ממילא ליכא מיגו ע"כ מיבעי' לי' דווקא שאינם יודעים מזה האשה כלום אלא אם נתגרשה אשה במקום פלוני או נתגרשה אשה במקום פלוני:

אבל לעיל (בפ"ב דכתובות) גבי שבוי' אין הטעם שאמר ר' יוסי מאחר שאלו אומרים טהורה ואלו אומרים שהיא טמאה כמו שאלו אומרי' נשבית ואלו אומרים לא נשבית שנאמנת במיגו דהא לית לה מיגו כיון שהעדים יודעים שנשבית אלא דמותרת כמו בהכחשה דעד לגבי עד וע"כ בתרי לגבי תרי נמי טהורה שאנו סומכים על השנים שאומרים שמותרת ומטעם דמוקמינן אותה אחזקת כשרות וכמו שכתב המהרי"ט בפ"ק דקידושין בכונת התוס' בקידושין (ד' י"ב) וז"ל ואפשר לתרץ דבריהם ולומר דאם הקילו בשבוי' לפי שיש להעמיד בחזקת כשרות דאפי' נחשיב זה הקול כס' דתרין אמרין נטמאת ותרין אמרין לא נטמאת אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא בחזקתה דמה שראינו שנשבית לא בשביל כך אתרע חזקתה דמ"מ אין אנו יודעים אם נטמאת ואינה אסורה מה"ת ניקל בא"א דאי איכא סהדי דאותה אבני דכוחלא אית בה שוה פרוטה כו' אעפ"י שיש שם עדים אחרים כו' דאין להעמידה על חזקת היתר שהרי יצתה מכלל פנוי' עיי"ש וע"ז אמר בירושלמי כיון דאילו אומרים טהורה ואלו אומרים שהיא טמאה כמו שאלו אומרים נשבית ואלו אומרים שלא נשבית מעמידין אותה על חזקתה ה"נ באלו אומרים נטמאת ואלו אומרים שלא נטמאת מעמידין אחזקתה דבמה שנשבית לא יצתה מכלל החזקה כמו שכתב המהרי"ט ולא מטעם מיגו דהא הכא ליכא מיגו כיון שיש עדים שנשבית:

וע"כ אמר תחילה בירושלמי ר' יודן בעי א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני מכחישין הן אותה ופי' הפ"מ אי הוי הכחשה דעבדי אינשי דמגרשי בצינעא ולא נראה לי דכיון שאמרו במקום פלוני והן אמרו שלא נתגרשה ודאי הוי הכחשה וכמו שהביא המ"ל ברמב"ם (פ"ט מה' אישות) שים

היו כולם במעמד א' כשנתגרש' דאותן שאומרי' לא ראינו דהוי הכחשה וגם לא ניחא לפרש דהאיבעי' הוא אי אמרינן מיגו במקום עדים כמו דאיתא בב"ב (ד' ל"א) ע"כ נ"ל שהבעי' הוא כמו שכתב הר"ן בשבועות (ד' מ"א) גבי ההוא דאמר לחברי' הב לי מאה זוזי דמסקינא בך א"ל לא פרעתיך בפני פלוני ופלוני אתא פלוני ופלוני כו' א"ל רבא כל מילתא דלא רמי' עלי' דאינש לאו אדעתי' וכתב הר"ן בשם הרשב"א דאע"ג דאמרינן בב"ב (ד' ק"ע) דצריך לברר ואם לא בירר הפסיד היינו דווקא בשטר וחזקה דחזקה מכח שטרא קא אתי אבל בב' כיתי עדים אמרינן דא"צ לברר והכא דומה לשתי כיתי עדים דטענת הפירעון אינו באה מכח העדים אלא מילתא יתירא היא דאמר הילכך אפי' באו עדים ואמרו לא היו דברים מעולם נאמן ועיין בסנהדרין (ד' כ"ג) וה"נ כיון שא"צ לומר באיזה מקום נתגרשה ע"כ אפי' באו עדים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני איפשר דלא הוי הכחשה ובמ"א יתבאר בזה באורך וע"ז בעי ר' יוסי א"ת דהוי הכחשה אמרה א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני כו' אנו כחיין מפי' אי אמרינן מיגו במקום תרי ותרי וכמו שביארתי ודו"ק]:

הלכה ז

קטע ג

(ה"ז) **תני** רשב"ג אומר כשם שהתרומה חזקה לכהונה כך מעשר ראשון חזקה לכהונה והחולק כו' ופי' הק"ע והפ"מ דהיינו בתר דקנסינהו עזרא ללוים ויהבי מעשר לכהנים עיין (בסוף סוטה) שהארכתי בזה אם הירושלמי סובר כשיטת הש"ס דילן דקנסינהו עזרא דיהבי לכהנים ושם הארכתי:

פרק ג

הלכה א

קטע טו

שם שוגג בתרומה ומזיד בחמץ עיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ז דתרומות) מה שביארתי בזה:

קטע יז

שם ר' יהודה בן פזי בעי מכות וכרת מה אמרין בה אילין תנאי אמר ר' יוסי צריכה לרבנן ר' יונה בעי למה לא שמע לה מן הדא דתני רשב"י דתני רשב"י ר"ט אומר נאמר כרת בשבת ונאמר כרת ביוה"כ מה כרת שנאמר בשבת אין מכות אצל כרת אף כרת שנאמר ביוה"כ אין מכות אצל כרת א"ר מנא קומי ר' יוסי מה צריכא לא כרשב"ל פי' דהאיבעי'

הוא רק לר"ל דאמר דחייבי מיתות שוגגין נמי פטורין וע"כ מיבעי' לי' אם יש מכות אצל כרת ברם כר' יוחנן מה מכות אצל מיתה יש לו כש"כ מכות אצל כרת (פי' דחייבי מיתות שוגגין ודאי דחמיר מכרת וא"כ כיון דחייבי מיתות שוגגין חייבין א"כ מה הוא האבעי' לענין כרת אם יש מכות במקום כרת) דאתפלגון השוחט אותו ואת בנו לעבודת כוכבים ומזלות ר' יוחנן אמר התרו בו משום אותו ואת בנו לוקה משום עבודת כוכבים ומזלות הי' נסקל רשב"ל אמר אפי' התרו בו משום אותו ואת בנו אינו לוקה מאחר שאלו התרו בו משום עבודת כוכבים ומזלות הי' נסקל א"ל אפי' כר' יוחנן צריכא לי' תמן שני דברים וכא דבר אחד ומשמע מהמפרשים הק"ע והפ"מ דמחלק לענין קים לי' בדרבה מינה בין שני דברים לדבר א' ולי נראה דהא דקאמר תמן שני דברים וכא דבר א' (פי' דתמן בשני דברים ע"כ קאמר ר' יוחנן דאם התרו בו משום אותו ואת בנו ולא משום עבודת כוכבים ומזלות לוקה דבשוגג לא אמרינן קם לי' בדרבה מינה) והא דקאמר ר' טרפון נאמר כרת בשבת ונאמר כרת ביוה"כ מה כרת שנאמר בשבת אין מכות. אצל כרת אף כרת שנאמר ביוה"כ אין מכות אצל כרת הוא כמו דאמרינן במכות (ד' י"ג) ר' עקיבא אומר חייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה ב"ד שלמעלה מוחלים להם חייבי מיתות ב"ד אינן בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה אין ב"ד שלמטה מוחלין לו וא"כ חייבי מיתות ב"ד אינן בכלל מלקות ארבעים אפי' התרו בהם למיתה רק למלקות אינן בכלל מלקות ארבעים אפי' לר' יוחנן ובפרט לפי מה דמסיק רבא דאמר אתרו בי' לקטלא כולי עלמא לא פליגי דאינו לוקה ומת כי פליגי דאתרו בי' למלקות ר' ישמעאל סבר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו ור"ע סבר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו וא"כ למאי דמקיש ר' טרפון כרת למיתה היינו באותו דבר גופא ובאותו דבר אפי' חייבי מיתות שוגגין נמי אין לוקין ואפי' לר' יוחנן וע"כ מקיש דבחייבי כריתות ליכא מלקות נמי ודו"ק:

הלכה ג

קטע ג

שם (ה"ג) ונתת נפש תחת נפש ומה ת"ל אם יהי' אסון לרבות את המזיד בהתריי' (והנה הפ"מ נדחק בזה) והק"ע הגיה לרבות את המזיד שלא בהתריי' [ולי נראה שצ"ל לרבות את המזיד כהתריי' (פי' לרבות את המזיד בלא התרי') כהתריי' ממש א"ר יוסי ולאו מתניתא שכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון וההיא ודאי מיירי בלא התראה וכמו דמשני ר' יוחנן שבריש פירקין תמן תנינן האוכל תרומה מזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ותנינן אלו הן הלוקין הכא את אמר לוקה וכא את אמר משלם א"ר

יוחנן לצדדין היא מתניתא אם התרו בו לוקה לא התרו בו משלם כו' וא"כ ר' יוחנן מוקי לה בלא התראה וא"כ מאי קמ"ל ר' ירמיה בשם ר' אלעזר וע"ז משני דלא אתי אלא בשוגג (פי' דקמ"ל דאפי' בשוגג לגמרי נמי פטור ודו"ק):

הלכה ד

קטע ד

(**ה"ד**) **בא** עלי' עד שלא נתארסה ונתארס' לית מילתא דר' אחי אמרה שהוא נותן והתני תחת אשר ענה לרבות את היתומה לקנס דברי ריה"ג אמר ר' אחי תיפתר שבא עלי' עד שלא מת אבי' ומת אבי' כבר נראה ליתן לאביה הוא בא עליה עד שלא מת אבי' ומת אבי' והוא בא עלי' עד שלא נתארסה ונתארסה (פי' דכמו שבא עלי' עד שלא מת אבי' ומת אבי' אעפ"כ צריך ליתן לה קנס אע"ג שאם הי' בא עלי' משמת אבי' הי' פטור לריה"ג וה"נ אם בא עלי' עד שלא נתארסה ונתארסה חייב ליתן קנס אע"ג דאם הי' בא עלי' משנתארסה ונתגרשה הי' פטור ליתן קנס אעפ"כ כיון דבא עלי' עד שלא נתארסה חייב) ר' זעירא אמר רב חסדא בעא בא עלי' עד שלא נישאת ונישאת ממה דתימר תמן (כלומר בארוסה) דנמי תחת בעלה היא ונותן לאבי' וה"נ אעפ"י שתחת בעלה היא נותן לאבי' וכתב הפ"מ בבבלי (ד' ל"ט) קא פשיט לה דבשנתארסה דנותן לאבי' וכשנישאת לעצמה מטעמא דנשואין מוציאין מרשות האב לגמרי ואירוסין אין מוציאין מרשות האב כו' ומיהו האבעי' אליבא דר"ע מיתפרשא אם נימא עד שלא נישאת וניסת דמי לנתארסה וכדפי' התוס' שם והכא הבעי' שני' נמי אליבא דריה"ג כמו הבעי' ראשונה כו'.

[**והנה** התוס' בכתובות (ד' ל"ט) כ' דלר' יוסי הגלילי נהי דאמר אין לה קנס או משו' מיפק מרשו' דאב היא אלא גזה"כ דאין לה קנס וע"כ נא מבעי' לריה"ג דאפילו נתארסה הוי לאביה והירושל' מיבעי לי' אליבא דריה"ג. אך הק"ע הקשה דמאי ראיה מייתי מאירוסין לנשואין וכמו דמחלק הש"ס דילן בכתובות (ד' ל"ט) הכי השתא התם הואיל ובוגרת מוציאה מרשות האב ונשואין מוציאה מרשות האב מה בוגרת בא עליה ובגרה לעצמה אף נשואין בא עליה ונישאת לעצמה אלא אירוסין מי קא מפקא מרשות האב לגמרי וא"כ מאי ראיה מייתי מאירוסין לנשואין ועוד יש לדקדק הא דקאמר כמה דתימר תמן תחת בעלה הוא נותן לאביה דאם קאי אהא דאירוסין מהו דקאמר תמן:

ע"כ אפשר לומר דקאי אהא דאמר לקמן (פ"ד דכתובות ה"ג) ר' יעקב בר אחא בשם ר' יצחק ממוציא שם רע למד ר"מ והתני ר' חיי' כו' ר' מנא בעא קומי ר' יוסי הגע עצמך הוציא שם רע עודה נערה ובגרה א"ל שמענו שנותן לאביה והוא כיון דמוציא שם רע היא תחת בעלה ואפ"ה הקנס לאביה ה"נ בבגרה והא ששאל אותו אם בגרה אע"ג דנכנסה

לחופה א"כ נמי יצתה מרשות אביה אעפ"כ הוי לבעלה וא"כ ה"נ בגרה. אך דאיפשר לחלק כמו דאמרינן בכתובות (ד' מ"ה) דילמא כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופא אבל אישתני גופא לא ובגרה אישתני גופא וע"ז אומר כמה דתימר תמן תחת בעלה הוא נותן לאביה והכא נמי תחת בעלה הוא נותן לאביה והא דאמר לקמן עודה נערה ובגרה יתבאר לקמן ודו"ק]:

הלכה ה

קטע ד

(ה"ה) **ר'** אלעזר שאל בנות אנוסה מהו שיהי' להן בתנאי כתובה פשיטא לי באנוסה דלית לה בנן דיכרין (ופי' הפ"מ כיון דאין לה כתובה פשיטא דלית לה כתובת בנן דיכרין) במפותה דלית לה בנן נוקבין וגריס הפ"מ ופי' במפותה דאית לה בנן נוקבין דבמפותה ודאי לא קא מיבעי' לן דהבנות ניזונות בתנאי כתובה דהא מפותה יש להן כתובה וכן תנאי כתובה אין תימר תריהון צריכין לה נשאול בנות אנוסה ובנות מפותה מהו שיש להן בתנאי כתובה (ופי' הפ"מ כלומר וכי תימא מאי חזית דאנוסה קא מיבעי' לך ובמפותה פשיטא לך ואמאי לא תיבעי לי' בתרוייהו) הן דצריכה לי' כרבנן (ופי' דאמרי דאנוסה לית לה כתובה) הן דפשיטא לי' כר' יוסי ב"ר יהודא דתני ר' יוסי בר יהודה אומר האונס נותן כתובת מנה והק"ע גריס פשיטא לי באנוסה דלית לה כתובת בנן דיכרין כמפותה (כיון דכבר קפצו עליהן בני אדם ודאית לה בנן נוקבין כר' יוסי בר"י אין תימר תריהון צריכה לי (ופי' איכא דאמרי דבשניהם קא מיבעי' לי') בנות אנוסה ובנות מפותה מהו שיש להן בתנאי כתובה וקאמר הן דצריכה לי' כרבנן ופי' האי דקא מיבעי' לי' בבנות אנוסה היינו כרבנן (פי' דאמרי דאנוסה לית לה כתובה) ומאי דפשיטא לי' כר' יוסי ב"ר יהודה (שסובר דבאנוסה יש לה כתובה):

(**ולי** נראה שלחנם הגיהו כל כך בירושלמי (וכצ"ל) ר' אלעזר שאל בנות אנוסה מהו שיהא לה בתנאי כתובה פשיטא לי באנוסה דלית לה כתובת בנן דיכרין אין תימר תריהון צריכא ליה (שאיל בנות אנוסה ובנות מפותה מהו שיהיה לה בתנאי כתובה (פי' ששאל אם בנות אנוסה יהיה להן מזונות בתנאי כתובה דבנן נוקבין דכיון דאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה נ"כ או לא אבל בבנות מפותה לא קא מיבעי' ליה דכיון דיש להן כתובה ודאי אית לה תנאי כתובה אך איפשר לומר דודאי בבנות מפותה לא קא מיבעי' ליה דכיון דאית לה כתובה אית לה תנאי כתובה אבל בכתובת בנן דיכרין דהטעם הוא כדי שיקפוץ האדם ויכתוב לבתו כבנו וכמו דאמרינן בכתובות, (דף נ"א) וכן בירושלמי כדי שיהא האדם מצי ליתן לבתו בעין יפה ואיפשר שזהו דוקא בסתם נשואין אבל לא בנשואין

של מפותה שזינתה מתחילה בהא לא חשו חכמים שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ע"כ איפשר דאפילו בבנות מפותה נמי לית לה כתובת בנין דיכרין וע"ז אומר אין תימר תריהן צריכא דבאנוסה מיבעי' ליה בבנות כיון דאין לה כתובה איפשר דאין לה תנאי כתובה ובמפותה לא קא מיבעי' ליה כיון דאית לה כתובה אבל לענין כתובת בנן דיכרין איפשר דאפילו במפותה ג"כ אין לה ע"ז אומר (שאיל בנות אנוסה ובנות מפותה (כצ"ל) מהו שיש להן בתנאי כתובה פי' א"כ ישאול במפותה נמי אם יש להבנים כתובת בנן דיכרין דאיפשר דבזה לא תקנו שיקפוץ אדם כו' אלא מדלא שאל רק על בנות אנוסה ולא בבנו' מפותה לענין כתובת בנן דיכרין א"כ ודאי דבמפותה כיון דאית לה כתובה בודאי יש לה כתובת בנין דכרין נמי וע"כ לא שאל רק בבנות אנוסה לבד ולא בבנות מפותה ואח"כ אומר הא דצריכא ליה כרבנן הא דפשיטא כר' יוסי בר' יהודא דלר' יוסי בר' יהודה דאית לה כתובה בודאי יש לה תנאי כתובה וכן לענין כתובת בנין דכרין דבמפותה נמי יש להן כתובת בנן דכרין (ובזה יתיישב מה שהביא הק"ע מה שכתב הריטב"א בחידושיו ולענין כתובת בנין דכרין פשיטא דאי איכא נדוניא איכא כתובת בנן דכרין דכ"ש באנוסה דלא מפיק לא כייפינן ליה למיתב האב נדוניא אלא בכדי שיזונו בה הבנים והקשה הק"ע דהא הכא איתא בהיפך דכתובת בנן דכרין בודאי יש לה אלא דקא מיבעי' לי' בנן נוקבין אבל לפי מה שביארתי הא דקאמר הירושלמי הוא לענין כתובת בנן דכרין במפותה דיש לה ואיפשר דאפי' באנוסה נמי פשיטא דיש לה כדי שיקפוץ האדם ויתן לבתו כבנו ולא קשה על הריטב"א ודו"ק):

הלכה ז

קטע ב

(**ה"ז**) **מתניתין** יתומה שנתארסה ונתגרשה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור אמר ר' יוחנן אתי דר"א כשיטת ר"ע רבו כמה דר' עקיבא אמר יש לה קנס וקנסה לעצמה כן חמר ר"א יש לה קנס וקנסה לעצמה מעתה אפילו במפותה ר' ירמיה בשם ר' אלעזר תיפתר שמחלה לו (פי' כיון שהיא מפותה א"כ מחלה לו) ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו (פי' הירושלמי סובר דאפי' בנתארסה ונתגרשה אעפ"י שקנסה לעצמה אעפ"כ בושת ופגם הוי לאביה וכן סובר הרמב"ם והתוס' והרא"ש חולקים ע"ז לפי שיטת הש"ס דילן) פתר לה ביתומה ותני דביה רבי כן היתומה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור (פי' דביתומה הוי בושת ופגם נמי לעצמה) ויש אדם מוחל דבר שאינו ברשותו (פי' דהא קנס לא הוי ברשותה דעיקר הקנס תלוי בשעת העמדה בדין ע"ז אומר נשמעינה מן הדא דאמר ר' בון בר חייא בשם ר' זעירא קנס אין בו משעה ראשונה דתנינן תמן עמדה בדין

עד שלא מת אביה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין אם אומר חת כן קנס הוא משעה ראשונה הרי הן של אחין משעה ראשונה ר' בא בשם רב חסדא בבושת ופגם הדא מתניתא (פי' הא דתנן האונס חייב והמפתה פטור הוא רק בבושת ופגם דביתומה בושת ופגם לעצמה) דר' מנא (צ"ל ר' מנא) אמר מהו האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הכל (ואיפשר לומר דסובר דהטעם דקנס לא הוי החיוב רק משעת העמדה בדין הוא משום דיכול להודות ולפטור וא"כ במפותה אם יודה פטור לגמרי וכל היכא דפטור לגמרי מתחייב אם באו עדים אח"כ וכמו דאמרינן בב"ק (ד' ע"ה) אמר רב המנונא מסתברא מילתא דרב באומר גנבתי ובאו עדים שגנב פטור שהרי חייב עצמו בקרן אבל אמר לא גנבתי ובאו עדים שגנב וחזר ואמר טבחתי ומכרתי ובאו עדים שטבח ומכר חייב שהרי פטר עצמו מכלום וכן בירושלמי (ספ"ב דשבועות) ריש לקיש אמר ראה עידי גניבה באין ואמר גנבתי מאחר שיש בהודאתו ממש פטור כצ"ל (פי' דהא מחייב עצמו בקרן וא"כ יש בהודאתו ממש) ראה עידי טביחה באין ואמר טבחתי מאחר שאין בהודאתו ממש (פי' דהא בהודאתו פטור לגמרי חייב) ור' זירא בעי ראה עידי אונסין באין ובא ואמר אנסתי אמר ר' חנינא מתניתא כר"ש דאמר עיקר תביעה קנס כמו שאין בהודאתו ממש וחייב כצ"ל (פי' לר"ש שסובר דעיקר תביעה קנס וא"כ פוטר את עצמו מהודאתו לגמרי וע"כ חייב) ורבנן אמרי אין עיקר תביעתו קנס כמו שיש בהודאתה ממש ופטור (כצ"ל). וא"כ הכא נמי כיון שפוטר עצמו מכלום בהודאתו וע"כ חייב בקנס משעה ראשונה וע"כ יכולה למחול ור' אבין אמר שמי בעי מהו האונס חייב והמפתה פטור האונס חייב בכל והמפתה פטור מבושת ופגם וחייב בקנס (פי' או דילמא דהמפתה פטור מן הכל) והא ר' עקיבא אומר האונס פטור מהבושת וחייב בקנס והמפתה פטו' מן הכל ההיא דריה"ג היא והנה הירושלמי הזה הוא תמוה הא דאמר ר' עקיבא אומר האונס פטור מן הבושת וחייב בקנס דאיך אפשר שיהיה האונס פטור מבושת ופגם וע"כ הגיה הק"ע והפ"מ ואונס והמפתה פטור מן הכל. וע"ז משני ההיא דר' יוסי הגלילי היא (פי' הפ"מ כדאמרי' ר"פ האונס והמפתה את היתומ' פטו' ומוקי לה כריה"ג):

והנה גם זה תמוה דא"כ מאי פריך ע"ז הא דאמרי' דקנס יכולה למחול מהא דתניא ר"ע אומר האונס והמפתה פטור מן הכל לפי גי' הפ"מ ואמאי יהא פטור מבושת ופגם לדברי ר"ע וא"כ קשי' הך ברייתא לכ"ע וגם הק"ע נדחק בזה מאוד.

ע"כ נ"ל לפרש במה שביארתי בספרי נ"י שביארתי הרמב"ם הלכות נערה בתולה (פ"ב הי"ג) אמרה לו אנסת אותי והוא אומר לא כי אלא פתיתי ה"ז נשבע כו' על דמי הצער ומשלם בושת ופגם שהרי הודה במקצת הטענה כו' וכ' ע"ז הראב"ד אין כאן שבועה לפי

שאין כאן תובע שהתשלומין אינה שלה וכמו מנה לאבי בידך הוא ואם טען אבי' אפשר שיהיה זה הדין כו' שיהיה זה אונס וכ' הכ"מ ובנוסחא אחרת מצאתי דמסיים בה ואי מיירי ביתומה אין כאן מודה במקצת כלל כיון דמפותה היא כו'. וכתב ע"ז כו'. איך כתב כן שהרי היא תובעתו בושת ופגם וצער והוא מודה בבושת ופגם וכופר בצער. ותמה ע"ז המ"ל שהרי כל שבושתה ופגמה לעצמה אם פתה אותה פטור מכלום שהרי מרצונה עבדה ומחלה ודוקא במה שזיכתה תורה לאב לא מצי מחלה אבל בשלה אין לה עליו כלום ואפשר לומר שסובר הרב דקטנה שנתפתית לא מחלה דקטן לאו בר מחילה הוא כו' וגם לענין דינא גבי פיתוי קטנה במקום שהוא שלה וכו' וביארתי שם הרמב"ם בהא דאיתא ברמב"ם (שם ה' ט"ו) מפותה או אנוסה שלא תבעה עד שבגרה או שנשאת או עד שמת האב הד' דברים או השלשה שלה כו' וכתב ע"ז הראב"ד ה"ג במפותה אם מת האב למה שלה וכי יורשת אבי' היא וכתב פ"ז המ"ל ב' פירושים פירושא קמא הוא דהראב"ד סובר דדווקא גבי קנס הוא דאמרי' דזכה האב דווקא בשעת העמדה בדין ואם מת או בגרה לעצמה אבל בושת ופגם ממון גמור הוא ואם מת האב הרי הן של אחין לעולם או שהפי' הוא דהשגת הראב"ד הוא שסובר כיון דלא עמדה בדין עד שמת האב א"כ אגלאי מילתא למפרע דשלה הוי וא"כ מתחילה מחלה כיון דמפותה היא ומרצונה עבדה וכמו שכתב הר"ן במתניתין דאיכא למ"ד דלא אמרינן אם מת האב הרי הן של עצמה אלא באנוסה אבל במפותה לא (פי' כיון דמפותה ודאי מחלה אלא דבמה שזכתה תורה לאב לא מצי מחיל דממון אבי' הוא שהרי היא ברשותו וכל שלא עמדה בדין אגלאי מילתא דממון דידה הוא ומצי מחיל) וא"כ ניחא דהרמב"ם והראב"ד אזלי לטעמייהו (בה' י"ג) דלהרמב"ם מיירי ביתומה שמת האב אח"כ וע"כ אם היא אומרת אנוסה ומגיע לה הצער והוא אומר מפותה ע"כ הוי מודה במקצת שהרי לא מחלה דכיון שהי' לה אב תחילה אעפ"י שאח"כ מת אבי' אפ"ה לא מחלה ולא אמרינן דאגלאי מילתא למפרע דשלה הי' והראב"ד אזיל לטעמי' שסובר דאגלאי מילתא למפרע וכיון דשלה הי' מחלה ומצית למחול וע"כ סובר דלא הוי מודה במקצת. וע"ז אומר אי מיירי ביתומה אין כאן מודה במקצת דהא במפותה מחלה ויכולה למחול ודו"ק.

[**ובזה** יש ליישב הירו' וכצ"ל והא ר"ע אומר האונס חייב בכל והמפותה פטור מן הכל אלמא דיכולה למחול הקנס וע"ז משני ההיא דריה"ג הוא (פי' דאתי כריה"ג ואף דריה"ג סובר דיתומה פטור מן הקנס אך דהכא מיירי שנעשת יתומה אח"כ כמו דאמרי' בריש פרקין (ה"א) אמר ריב"ח האונס והמפתה את היתומה פטור כו' והתני' תחת אשר ענה לרבות יתומה לקנס דברי ר' יוסי הגלילי אמר ר' אמי תיפתר שבא עליה עד שלא מת

אביה ומת אבי' כבר נראה ליתן לאבי' ולר' יוסי הגלילי מיירי הכא בכה"ג וא"כ אפשר לומר דהכא מצי מחלה אפי' קנס ג"כ וכמו שכ' הר"ן (פ"ג דכתובות) דהטעם דיכולה למחול הא למה זה דומה לכותב לארוסתו דין ודברים אין לי בנכסיך כו' ואע"פ שאינו זוכה עד שעת העמדה בדין מ"מ בשעת ביאה הוא מתחייב הילכך קיי"ל כר' מנא דאמר דיכולה למחול וע"כ משני דאתי כריה"ג וביתומה שמת אבי' אח"כ וסובר כהראב"ד דאיגלאי מילתא למפרע דשלה הוי וע"כ יכולה למחול ושיטת הירו' הוא דזה עדיף ספי דבקנס אינו יכול למחול ולא הוי כמו נחלה הבאה לאדם ממקום אחר שמהני בתורת סילוק דמ"מ הוא מתחייב מיד בשעת הביאה אלא דעדיין לא הוי שלה עד לאח"כ אבל עכ"פ ודאי החיוב עתיד לבוא דהא לא מיפטר בהודאתו דהא פוטר עצמו מכלום וע"כ לא הוי כמו נחלה הבאה לאדם ממקום אחר אך ביתומה שאם לא ימות אבי' הוי של אבא רק אם מת אח"כ כיון שנראה לאבי' ע"כ הוי שלה וע"כ מהני המחילה שלה בתורת סילוק דהוי כמו נחלה הבאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליו שלא יירשנה וע"כ מהני בתורת סילוק משא"כ ביתומה מעיקרא א"כ מגיע לה החיוב וא"כ בתורת סילוק לא הוי דהוי התחלת החיוב ובתורת מחילה לא הוי שלה וע"כ אינה יכולה למחול ואע"ג דאמרינן בירושלמי (רפ"ט דכתובות) ר' ירמי' בעי קומי ר' זעירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסי' ונפלו לה לאחר מכאן ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו אלמא דאם נפלו לה לאחר מכאן גרע אף לענין סילוק ג"כ אך כבר כתב הרא"ש שם דמיירי שנפלו לה לאחר שנישאת עיי"ש ועוד יש לחלק דהתם סילק מהנכסים שיפלו לה לאחר מכאן ועדיין לא נפלו לה והכא סילקה מהחיוב המגיע מאת המפתה והחיוב הוא בודאי שיביא דהא אינו מחייב את עצמו בהודאתו וא"כ לא מיפטר בהודאתו אלא דעדיין אינו שלה ע"כ מועיל בתורת סילוק ושם יתבאר עוד בזה אך שהוא דוחק דשיטת הירושלמי הוא בהיפוך מפסק הרמב"ם דקנס יכולה למחול ואם נתייתמה אח"כ אינה יכולה למחול ולהירושלמי הוא בהיפוך דקנס אינה יכולה למחול:

ועוד איפשר לומר דהא דמשני הירושלמי כריה"ג הוא כמו דאיתא בירו' (פ"ד דשביעית ה' ה') תני ר' יוסי הגלילי אומר כו' מה ת"ל והוא עד כו' תן לי קנס בתי שהוא בידך כו' (והנה לשיטת הירושלמי סובר ר' יוסי הגלילי דמשביע עידי קנס חייב וזהו דלא כשיטת הש"ס דילן בשבועות (ד' ל"ד) דאיתא שם שמע מינה קסבר ריה"ג משביע עידי קנס פטור וע"כ מביא הירושלמי הא דתני ריה"ג על מתניתין שם דתנן מי שיש לי ביד פלוני נזק וחצי נזק שאנס איש פלוני ופיתה את בתי דמוכח דמשביע עידי קנס חייב ולשיטת הש"ס דילן משני דבחצי נזק היינו בחצי נזק צרורות ושאנס איש פלוני ופיתה

את בתי משלם בושת ופגם) וע"כ קאמר שם בירושלמי (ה"ו) מ"מ לא הפסידו ממון כיון דהלה בעי מיתן לי' ולא יהיב לי' כמו שהפסידו ממון וביארתי בהקדמתי לספרי נועם ירושלמי דפריך דאיך העדים חייבים אם משביע עידי קנס דהא מ"מ לא הפסידו ממון דהא יכול להודות ולפטור וע"ז משני כיון דהלה בעי מיתן לי' ולא יהיב לי' כמו שהפסידו ממון הי' אם היו מעידים העדים וא"כ הי' חייב ע"כ סובר ריה"ג דמשביע עידי קנס חייבין וכמו שכתבו התו' בשבועות (ד' ל"ג) דלא דמי לשבועת הפיקדון דהתם טעמא משום שלא כפר לי' ממונא שלא הי' מתחייב בהודאתו כו' שאם היו מעידין הי' מתחייב הנתבע כו' וע"כ איתא שם בירושלמי (פ"ד ה"ב) מפיו בקנסות מהו שיהא חייב מפיו בקרקעות מהו שיהא חייב ופי' הפ"מ דעידי קרקע ועידי קנס אימעיטו משבועת העדות ושגה בזה דאדרבא שיטת הירושלמי דסתמא דמתניתין כריה"ג שאומר דמשביע עידי קנס חייב (לשיטת הירושלמי) וע"כ קא מיבעי' לי' כיון דאם נשבעים מעצמן גמר משבועות הפיקדון ע"כ אי גמרינן משבועת הפיקדון פטור מקנס או כיון דבשבועת העדות חייב במשביע עדי קנס וע"כ חייב אפילו נשבעים מעצמם:

וא"כ לריה"ג חייב משביע עידי קנס אע"ג דלאו ממונא הוא כמו דפריך מ"מ לא הפסידו ממון אך כיון דהלה הוי בעי למיתן לי' פי' אם היו מעידים וע"כ חייב כמו בממון איפשר שסובר כיון דמעידים אחר כך חייב לפרוע, א"כ מתחייב קנס משעה ראשונה וכמו דאיתא בירושלמי (רפ"ד דכתובות) דקנס חייב משעה ראשונה אבל ר"ע ס"ל דמשביע עדי קנס פטור וכמו דאיתא בשבועות (ד' ל"ד) מאי בינייהו בין ר"א ובין ר"ע כו' איכא בינייהו עידי קנס מהו כו' דלר"א חייבין ולר"ע פטורין וא"כ כיון דאומר ר"ע משביע עדי קנס פטור א"כ בודאי סובר דקנס אינו מתחייב רק לבסוף וע"כ פטורין דמעיקרא לאו ממונא הוא וע"כ משני הא דריה"ג (פי' וע"כ האונס חייב בכל והמפתה פטור מכל ואליבא דריה"ג מיירי שמת אביה אח"כ ואעפ"כ במפותה פטור וכמו שביארתי תחילה שיטת הראב"ד) אבל למתניתין דאמרינן אמר ר' יוחנן אתי' דר' אליעזר כשיטת ר"ע רבו ולדברי ר"ע קנס אינו מתחייב רק לבסוף וע"כ אינה יכולה למחול קנס ע"כ איפשר דמתניתין הוא דהאונס חייב בכל והמפתה פטור מבושת וחייב בקנס דקנס אינה יכולה למחול כמו שבארתי ודו"ק]:

הלכה י

קטע ב

שם (ה"י) מהו שיאמרו לו צא ידי שמים נשמעינה מהדא מעשה בר"ג שסימא את עין טבי עבדו כו' ומה בידך ואין קנסות אלא בב"ד ובעדים ויאמרו לו צא ידי שמים הדא אמרה שאין אומרים לו צא ידי שמים כו':

והנה השעה"מ (פ"ג מה' עבדים ה"ז) תמה דלא לישתמיט שום א' מהפוסקים לכתוב דכיון דמבעית את חבירו פטור מדיני אדם וחיי' בדיני שמי' א"כ בדיני שמים הוי מעשה וא"כ אמאי לא כתב דאם הכהו כנגד עינו וסימאו או חרשו כנגד אזנו מחמת הקול דחייב לשחררו בד"ש ובפרט לפי הפוסקים שכתבו דכל דחייב בד"ש אי תפס לא מפקינן מיני' והכא הרי העבד תפס בעצמו וכמו שכתב הר"ן דאע"ג דלא מגבינן קנסא בבבל כיון דקיי"ל דאם תפס לא מפקינן מיניה הרי העבד תפוס בעצמו וא"כ יצא העבד לחירות כיון שהעבד תפיס בעצמו והוא חייב לצאת יד"שאפי' חירשו ע"פ הקול וכ"ת דאע"ג דבד"ש חייב ה"מ גבי המבעית את חבירו אבל גבי עבד כיון דאיכא מ"ע דלעולם בהם תעבודו אפי' מד"ש נמי לא יתחייב זה אינו דהא אמרינן בירושלמי (ספ"ג דכתובות) אההיא דמודה בקנס פטור וזה לשונו מה שיאמרו לו צא ידי שמים נשמעינה מהדא מעשה בר"ג שסימא את עין עבדו כו' ומה בידך ואין קנסות אלא בב"ד ובעדים ויאמרו לו צא י"ש והשתא אם איתא דכל שחייב בשאר כל אדם לצאת י"ש אעפ"כ גבי עבד לא מחייב לצאת ידי שמים מחמת העשה דלעולם בהם תעבודו וא"כ מאי פשיט הירושלמי דאין אומרים דמודה בקנס חייב לצאת י"ש אלא ודאי דכל שחייב לצאת י"ש ה"ה גבי עבד נמי וא"כ מאי טעמא לא הביאו הפוסקים דאם הבעיתו בקול דחייב לצאת י"ש ע"ש שהניח בצ"ע ועיין בספרי ע"י וסי' י"ב) ובספרי נ"י (ס' י"ד) מה שכתבתי בזה הירושלמי **וכעת** נראה לי בפשיטות דלא קשה מידי דהירושלמי דבעי מודה בקנס מהו שחיי' לצאת ידי שמים לאו דוקא במודה בעי לה הירושלמי אלא דעיקר הבעי' אם יש חוב של לצאת י"ש בקנס דבשלמא ממון כיון שמעצמו הוא מתחייב לו ע"כ אעפ"י שאין ב"ד יכולים לחייבו אעפ"כ מחוייב לצאת ידי שמים כיון שבאמת הוא מחוייב משא"כ בקנס שעיקר החיוב הוא ע"פ ב"ד וכמו שהארכתי בזה בספרי נ"י (ס' י"ד) עיי"ש וע"כ מיבעי' ליה במודה בקנס דפטור בב"ד אם מחויב לצאת ידי שמים וכמו שכתבו התוס' בכתובות ודף ל"ג) דבקנס ליכא חיוב של לצאת ידי שמים דאע"ג דאמר רבא בהשוכר (דף צ"א) דאתנן אסרה תורה ואפילו בא על אמו דמתחייב לצאת י"ש היינו דוקא בממון אבל בקנס לח מתחייב אלא ע"פ ב"ד כמו דאמרי' אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע א"ע ועל זה

פשיט הירושלמי מאי טעמא לא אמרו לו שיצא ידי סמים אלא ודאי דאין בקנס חיוב של לצאת ידי שמים ע"כ לא מהני תפיסה נמי דאימתי מהני תפיסה היינו אם ישנו להחיוב של לצאת י"ש אלא דאין ב"ד יכולים לחייבו ע"כ מהני תפיסה משא"כ גבי שיחרור עבד שהוא קנס ליכא כלל החיוב של לצאת י"ש ולא דמי למה שכתב הר"ן דאע"ג דלא מגבינן קנסא בבבל אפ"ה כיון שעבד תפוס בעצמו יצא לחירות התם שאני משום שאם הי' לו ב"ד מומחין היו יכולים לדונו אפי' בדיני אדם. ע"כ אמרינן כיון שהוא תפוס בעצמו ע"כ הוי כאילו תפס משא"כ כאן גבי מבעית כיון שאין בקנס חיוב לצאת י"ש ע"כ לא מהני מה שהעבד תפוס בעצמו נמי:

עוד שם ר' אבינא בעא קומי ר' מנא ר"ג כמאן דמר מותר לשחררו אמר לו כל גרמה אמרה שאסור לשחררה די לא כן הי' לו לשחרר משעה ראשונה ויש להקשות דאיך אמר ר' אבינא בעא כמאן דמר מותר לשחררו דמהיכן מוכח שר"ג סובר דמותר לשחרר דאדרבא אם הי' סובר שמותר לשחררו הי' לי' לשחרר משעה ראשונה עכ"פ מהיכן מוכח שסובר כמאן דמר מותר לשחררו ואיפשר לומר כמו שביארתי בספרי עמק יהושע (ס' י"ב) להקשות שם דמאי פשיט הירושלמי שאין אומרים לו לצאת י"ש דאלו"ה קשה ויאמרו לו צא ידי שמים דילמא כיון דאין החיוב הוא רק לצאת ידי שמים לא אלים למדחי העשה דלעולם בהם תעבודו דהא ר"ג סובר דאסור לשחררו כמו דמסיק דאלו"ה הי' לו לשחררו משעה ראשונה והוכחתי שם דאפי' חם החיוב הוא רק לצאת י"ש נמי אלים למדחי העשה דלעולם בהם תעבודו וא"כ איפשר לומר דע"ז אומר ר' אבינא בעא קומי ר' מנא ר"ג כמאן דמר מותר לשחררו דמדפשיט מזה דאינו חייב לצאת ידי שמים דאלו"ה הי' לו לצאת ידי שמים ומניין מוכח דילמא לא אלים הא החיוב של לצאת ידי שמים למידחי העשה דלעולם בהם תעבודו אלא ודאי מדפשיט דאינו חייב אף לצאת י"ש א"כ מוכח מזה דסוברים דר"ג סובר כמאן דאמר שמותר לשחררו:

אך שאעפ"כ קשה דא"כ הו"ל לשחררו משעה ראשונה כמו דפשיט ר' מנא ע"כ נראה לי לבאר במה דאמרינן בירושלמי (פ"ד דגיטין ה"ד) היוצא בשן ועין בניו עבדים (ופי' הפ"מ דלא זיכתה התורה אלא לו) והיוצא משום יאוש בניו בני חורין ואמר ר' יוסי בר בון חילופין היוצא בשן ועין הואיל ושיחררתו התורה בניו בני חורין והיוצא משום יאוש הואיל ולא שיחררתו התורה בניו עבדים וא"כ איפשר לומר דר' מנא סובר כמו שאומר תחילה דהיוצא בשן ועין בניו עבדים והיוצא משום יאוש בניו בני חורין וע"כ לא קשה דהי' לו לשחררו משעה ראשונה דילמא לא רצה לשחרר רק את טבי עבדו משום דכשר הי' אבל לא רצה לשחרר את בניו וע"כ אם הי' משחררו משעה ראשונה היו ג"כ בניו

משוחררי' וע"כ כיון שסימא את עין טבי עבדו רצה לשחררו דהא בניו עבדים וע"ז אומר א"ל כל גרמא אמר שאסור לשחררו די לא כן הי' לו לשחרר משעה ראשונה והוא משום דסובר כר"י בר בון דהיוצא בשן ועין הואיל ושחררתו התורה בניו בני חורין והיוצא משום יאוש הואיל ולא שחררתו התורה בניו עבדים וא"כ אי הוה סובר דמותר לשחררו משעה ראשונה ואי משום דא"כ היו בניו עבדים והוא רצה לשחרר גם את הבנים א"כ הי' לו לשחרר את הבנים ג"כ אלא ודאי שסובר דהמשחרר עבדו עובר בעשה והא דפשיט תחילה דאין אומרים לו לצאת ידי שמים ומוכח מזה דפטור אפי' לצאת ידי שמים דאם הי' חייב לצאת ידי שמים הי' מותר לשחרר דחיוב לצאת ידי שמים אלים למידחי העשה. **ומה** שתמה הק"ע דלמה לא הביאו הפוסקים לזה הירושלמי עיין בספרי נחלת יהושע (ס' י"ד) ודו"ק:

פרק ד

הלכה א

קטע ב

מתניתין נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה לאבי' והצער בתפוסה כו' ובגמ' מאן תנא נערה ר"מ ברם כרבנן אפי' קטנה כו' והנה הק"ע הקשה דלמה לא דייק הש"ס הכי בריש פרק אלו נערות גם בבבלי (ד' כ"ט) דייק הש"ס נערה אין קטנה לא מאן תנא אמר רב יהודא אמר רב ר' מאיר היא דתני' קטנה מבת יום א' עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס והק"ע נדחק בזה ולי נראה דע"כ דייק הירושלמי הכא מאן תנא נערה אין קטנה לא משום דבר"פ אלו נערות איפשר לומר דאין הכי נמי דאפי' קטנה אלא דאתי למעוטי בוגרת וכמו שהקשו התוס' שם וע"כ נקט נערות אע"ג דקטנה נמי יש לה קנס והכא דייק מדקתני נערה שנתפתתה בושתה ופגמה לאביה ומדייק הירו' מאן תנא נערה אין קטנה לא והוא משו' דהו"ל למיתני דוקא בקטנה והוא משום דתנן לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה וכבר הבאתי בירושלמי (פ"ג ה"ז) דשיטת הירושלמי הוא כמו שכתב הר"ן דבמפותה אע"ג שהיה תחילה של אב קודם שבגרה אעפ"כ כיון שבגרה אח"כ וקנסה לעצמה אחולי אחלה והא דתנן הכא לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה כו' לא קאי רק על אונס אבל לא במפותה וא"כ סיפא לא קאי על הרישא דתנן נערה שנתפתתה בושתה ופגמה כו' וא"כ איירי סיפא דמתניתין רק באנוסה אבל לא במפותה (וכמו שכתב הר"ן וכן לפי מה שביארתי שם שיטת הראב"ד) א"כ אמאי לא תני במתניתין בקטנה דמחילת קטנה אינה מחילה כמו

שכתבו התוס' בכתובות (ד' מ"ב) דבקטנה לא שייך מחילה וא"כ היה יכול להשמיענו מפותה נמי דבגרה לעצמה וע"כ דייק הירושלמי דמאן תנא נערה ר"מ ברם כרבנן אפילו קטנה (פי' דמוכח ממתניתין דסובר כר"מ) ודו"ק:

קטע ד

עוד שם עד כדון דברים הבאים מחמת הביאה אבל בסימא את עינה קטע את ידה שיבר את רגלה למי הוא משלם לה או לאביה ר' יוחנן אמר נותן לאביה רשב"ל אמר נותן לעצמה מיסבר סבר רשב"ל שמעשה ידיה שלה עד שתבגור ור' יוחנן אמר מבוגרת ואילך (פי' דפליגי בזה רשב"ל ור' יוחנן דרשב"ל סובר דמעשה ידיה שלה עד שתבגור ואם כן הכא בחבלה סובר רשב"ל דאין כל החבלה של האב כיון שהיא נפחתה מנערות ואילך וזה הפחת שייך אליה) [ואיפשר דהפי' הוא בירושלמי מסבר סבור רשב"ל שמעשה ידיה שלה (פי' ואיך אמר ר"ל דנותן לעצמה) וע"ז משני עד שתבגור וא"כ הפחת שלאח"כ צריך ליתן לעצמה ור' יוחנן אמר נותן לאביה (פי' כיון שנעשה לה בעודהברשות האב וכמו שכתבו התוס' בכתובות (דף מג) והתנחלתם אותם לבניכם כו' מתקיף לה רבה ואימא בפתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר ופריך חבלות צערא דגופא היא (פי' וצערא דגופא לא זכי לי' רחמנא לאב) אמר ר' יוסי בר' חנינא שפצעה בפני' וכתבו התוס' וא"ת תקשי הך ברייתא לרב ור"ל דמשמע בהחובל (ד' פ"ט) דפליגי אר' יוחנן דאמר פצעה בפניה דהוי דאב וי"ל דבפחת דעד הנערות מודו כ"ע דהוי דאב שמפסיד במה שהיה יכול למוכרה והתם פליגי במה שהיא נפחתת מנערות ואילך וסבר ר' יוחנן דכל הפחיתה דאב הואיל ונעשה לה בעודה ברשות האב כו' וע"כ קאמר בירושלמי דבזה פליגי ר' יוחנן ור"ל (דלא כהפ"מ שנדחק בזה):

עוד שם ר' אבין בשם ר' הילא עד שעת בגרות פליגין אבל מבגרות ואילך כל עמא מודו שהן של עצמה ואיפשר לומר דר' אבין סובר כתירוץ השני שתירצו בתוס' (ד' מ"ג ושם) אי נמי בפחיתת מכירה מודו כ"ע דהוי דאב והתם פליגי במה שנפחתה לקדושין דסבירא להו לרב וריש לקיש דלא זכי ליה רחמנא אלא קדושין ממש וכן סובר ר' אבין דפליגי בזה בפחיתות קדושין וע"ז אומר מתניתא מסייע לדין ומתניתא מסייע לדין מתניתא מסייע לר' יוחנן החובל בבתו ובנו של חבירו של בנו יתן מיד ושל בתו יעשה בהן סגולה (פי' וא"כ מסייע לר' יוחנן למאי דקא אמר ר' אבין דפליגי עד שעת בגרות ולר' יוחנן עד שעת בגרות דאביה הוי וע"כ יעשה בהם סגולה ולשיטת הירושלמי אין הפירוש כמו דאמרינן בש"ס דילן בב"ק (ד' פ"ז) דאמרינן בבנו קטן יעשה לו סגולה שהפי' הוא כיון שהוא קטן עדיין ע"כ יעשו לו סגולה וכמו דאמרינן שם מאי סגולה רב חסדא אמר ס"ת רבה בר

רב הונא דיקלא דאכיל מיניה תמרי א"כ הא דעושין סגולה הוא מחמת שהוא קטן אבל שיטת הירושל' הא דאמרינן של בתו יעשה בהם סגולה הוא מחמת דבימי נערות הוי של אב ומבגרות ואילך הוי של עצמה ולר' אבין הוי הפחת שלה שיהיה מזה אחר שתבגור ע"כ אמרינן שיעשה בהם סגולה ועד שעת בגרות הוי לאב ולאח"כ הוי שלה והוא כמו דאמרינן בב"ק (ד פ"ו) איתמר הקיטע יד עבד עברי של חבירו אביי אמר נותן לו שבת גדולה לעבד (פי' דמי ידו) ושבת קטנה לרב רבא אמר הכל ינתן לעבד וילקח בהם קרקע והרב אוכל פירות וא"כ עיקר הקרקע הוא לעבד והרב אוכל פירות בשביל שביטל לו מעשה ידיו (ועיין תוס' בד"ה רבא כו' וברא"ש גירסת הרי"ף ודו"ק) וע"כ קאמר הכא נמי של בתו יעשה בהם סגולה דהיינו שיקחו קרקע והאב אוכל הפירות עד שתבגור וכל מה שפי' הפ"מ בכאן שגה בזה גם מה שפירש דסגולה היינו ס"ת זה אינו לשיטת הירושלמי דבש"ס דילן אמרינן כה"ג בבנו קטן ששייך אליו אך כיון שאין למי ליתן דהא הוי קטן ע"כ עושים לו סגולה והכא הא דתני' עושים להם סגולה היינו מפני שגוף היד לאחר שתבגור שלה ומעשה ידיה עד שתבגור הוי של אב ע"כ עושים סגולה וכמו שהבאתי מהא דב"ק (ד' פ"ו) לענין עבד עברי ודו"ק):

עוד שם אמר ר' יודן אבוי דר"י אבוי דר' מתני' אית מתני' רישא וסיפא מסייע לרשב"ל החובל בבתו קטנה נזקה שלה ופטור מן הבושת ומן הפגם אחרים שחבלו בה נזקה שלה והשאר יעשה בהן סגולה ובושתה ופגמה של אבי' (והא דאמר והשאר יעשה בהן סגולה אין הפי' כמו הש"ס דילן בב"ק שם והוא רק כמו שביארתי דעל נזקה קאמר דהוי שלה (והוא דאפחתא מכספא לענין קידושין וזה שייך רק אלי' דלא זכי לי' רחמנא רק קדושין ממש אבל לא מה שבא על ידי קידושין ובושת ופגם לאבי' דהא אי בעי מסר לה כו' וע"כ בושת ופגם לאבי' והשאר יעשה בהם סגולה (היינו כמו שבת קטנ' שמחמת החולי ושבת גדולה שמחמת היד) ע"כ יעשה בהם סגולה דהיינו קרקע שיהי' שלה ואביה יאכל הפירות עד שתבגור וע"כ קאמר רישא וסיפא מסייע לרשב"ל דתני' דנזקה שלה והיינו דאפחתא מכספא לענין קידושין:

קטע ו

עוד שם קנס אימתי הוא מתחייב ר' יונה אמר משעה ראשונה ר' יוסי אמר בסוף וכתב הק"ע דנ"מ לענין אם יכולה למחול והוא כמו דאמרינן בירושלמי (פ"ג דכתובות ה"ז) ויש אדם מוחל על דבר שאינו שלו נשמעינה מן הדא דמר ר' בון ב"ח בשם ר' זעירא קנס אין בו משעה ראשונה וגם הפ"מ נדחק בזה ועיין בספר נחלת יהושע (ס' י"ד) מה שכתבתי בזה וכעת נראה דהנפקא מינה הוא כמו דאמרינן במכות (ד' ה') ואמר רבא

באו שנים ואמרו בחד בשבתא כו' דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא הוא וכן לענין תשלומי קנס באו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא גנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא באו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא ערב שבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ולא עוד אלא אפי' אמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובתרי בשבתא נגמר דינו אין משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא וכתבו התוס' בד"ה וכן לענין קנס אבל ודאי לענין ממון לא דכשמעידין דבחד בשבת גנב ובאו שנים ואמרו דבע"ש גנב ובחד בשבת עמנו הייתם ודאי אין משלמין ממון דבההיא שעתא דקא מסהדא גנב גברא בר חיובא הוא [וכן אמרינן בירושלמי (פ"ק דמכות ה"י) תנינן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין הוא והן נהרגין והשני' פטורה והקשה הפ"מ מאי קמל"ן ונדחק שם מאוד ול"נ דהפי' הוא כמו דאמרינן במכות (ד"ה) ואמר רבא באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא ופריך מאי קמל"ן תנינא לפיכך אם נמצאת א' מהם זוממת הוא והן נהרגין והשני' פטורה ופי' רש"י מאי קמל"ן דאע"ג דאיהו מקטיל אינהו מיקטלי תנינא במתניתין בפרקין גבי שנים רואים אותו מחלון זה כו' הוא והן נהרגין וע"ז אומר תנינן הכא מה דלא תנינן בסנהדרין דאעפ"י שהוא נהרג אפ"ה העדים נהרגין משום דבעידנא דמסהדי גברא לאו בר קטלא הוא ואגב נבאר כל הירושלמי היו שנים רואים אותו מחלון זה ושנים רואים אותו מחלון זה וא' מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת ואם לאו הרי אילו ב' עדות אמר ר' ירמי' חמי היך תנינן הכא היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואים אותו מחלון זה וא' מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אילו עדות א' ואם לאו הרי ב' עדות הא שלשה שלשה לא בדא תנינן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין הוא והן נהרגין והשני' פטורה והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד כאשר יראה המעיין והפי' הוא דמדייק דמדתני דווקא בשנים שנים דאם אין המתרה רואה אותן הוי ב' עדות משמע הא שלשה שלשה לא (דהיינו א' רואה אותן מחלון זה וא' רואה אותו מחלון זה וא' מתר' בו באמצע) וכמו שכתבו התו' מכות (ד' ו') בד"ה תני' כו' דאי ממתניתין ה"א דווקא בב' כיתי עדים דכל חדא וחדא חשיב עדות באנפי נפשה אבל בכת א' מצטרפי וע"ז מייתי ראי' דאפי' ג' בכת א' נמי הכי וע"ז אמר בירושלמי אמר ר' ירמי' חמי היך תנינן הכא הי' שנים רואים אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה וא' מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אלו את אילו הרי אלו ב' עדות הא אם היו ג' ג' לא בדא (פי' א' רואה

אותו מחלון זה וא' רואה אותו מחלון זה והמתרה באמצע אעפ"י שאין רואין אותו אלו לאלו נמי מצטרפין וכמו שכתבו התוס' (שם) דה"א דוקא כו' אמר ר' יוסי תנינן שלשה שלשה (פי' תנינן בברייתא אפי ג' ג' וכמו דמסיק) לא בדא תנינן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין הוא והן נהרגין והשני' פטורה (פי' וע"כ תנא בשנים שנים וא' מתרה באמצע משום סיפא דהוא והן נהרגין והשני' פטורה דתנינן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין דאע"ג דגברא בר קטלא הוא חייב ע"כ תנינן במתניתין בשנים שנים וא' מתרה באמצע וה"ה אפי' בג' ג' דהיינו א' רואה כו' וא' כו' רק דנקט ב' ב' משום סיפא ודו"ק]: וכן אמרינן בב"ק (ד' ע"ד) ואי דלא עמד בדין אכתי דמי כולי' עבד לרב בעי שלומי דאכתי גברא לא מחייב אלא דעמד בדין וכתבו התוס' דאין הטעם משום דאי הוה בעי הוי אתי לב"ד ומודה ומפטר דאפי' לשמואל דאומר לקמן (ד' ע"ה) מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב הכא כיון דלא עמד בדין הוי גברא בר חיובא לענין קנס כדפרישית בסוף המניח (ד' ל"ב) בשמעתין דהוחלט השור:

וע"כ פליגי בירושלמי דקנס אימתי הוא מתחייב ר' יונה אמר משעה ראשונה וא"כ לענין עידי הזמה אם יאמרו העדים בחד בשבתא גנב ובאו עדים והזימום ואמרו דבע"ש גנב א"כ לא מתחייבים העדים ור' יוסי אמר בסוף וע"כ אפילו אמרו העדים בחד בשבת גנב ובאו עדים והזימום ואפי' אמרו דבע"ש גנב אעפ"כ כיון דלא עמד בדין גברא לאו בר חיובא הוא וחייבים העדים לשלם:

וע"ז אמרינן מתיב ר' יוסי לר' יונה על דעתך דתימר משעה ראשונה והא תנן עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחיו (פי' וא"כ תלוי קנס בהעמדה בדין וא"כ מוכח דקנס אין בו משעה ראשונה) וע"ז משני מטינתא להההיא דתני רשב"י ונתן לנערה נותן לאבי הנערה (פי' וא"כ גלי קרא דזה תלוי בהעמדה בדין) כו':

שם ואתי אילין פלוגתא כהדין פלוגתא דתנינן תמן גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת משלם תשלומי ארבעה וחמשה מתיב ר' חגי לר' יוסי על דעתיך דתימר בעמידת בית דין הדבר תלוי ניתני גנב משל אביו וטבח ומכר בחיי אביו ולא הספיק לעמוד בדין עד שמת משלם תשלומי כפל והן אמר ארבעה וחמשה ברם הכא כל עמא מודו שהן של עצמה לא צריכה דלא למי הוא נותן לעצמה נותן לאבי':

[**והנה** המפרשים הק"ע והפ"מ ביארו הירושלמי שמקשה דאיך חייב לשלם אם מת אביו והא אין אדם מוריש קנס לבניו והוא כמו שהקשו התוס' בב"ק (ד' כ"ב) והתירוץ הוא כמו שתירצו התוס' דבשלמא התם שייכי האחין בדבר שהקנס יוצא ממנו והיינו הבהמה ובכה"ג אדם מוריש לבניו הקנס אעפ"י שלא עמד בדין שהרי הבהמה עצמה מורישלבניו

כו' ברם הכא כל עמא מודו שהן שייכין לעצמה ואין לאחין חלק בהם אלא דזכתה התורה זכותה לאב ואותו זכות הוא מוריש לבניו כו' והוא דוחק בדברי הירושלמי] ע"כ נראה לי לבאר והוא כמו דאמרי' בב"ק (ד' ע"א) בעא מיני' רבא מר"נ גנב שור של שני שותפין וטבחו והודה לא' מהן חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר או. דילמא חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי בקר א"ל חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר איתבי' גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו משלם תשלומי ארבעה וחמשה והא הכא כיון דמת האב כמו שקדם והודה לא' מהן דמי וקתני משלם תשלומי ארבעה וחמשה א"ל הכא במאי עסקינן כגון שעמד אביו בדין אבל לא עמד בדין מאי אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה אי הכי אדתני סיפא גנב משל אביו ומת ואח"כ טבח ומכר אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה ניפלוג בדידי' במה דברים אמורים כשעמד בדין אבל לא עמד בדין אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה א"ל הכי נמי איידי דנסיב רישא גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו נסיב סיפא נמי גנב משל אביו ומת אביו ואח"כ טבח ומכר לצפרא א"ל חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי בקר כו' ואלא מ"ש רישא ומ"ש סיפא א"ל רישא קרינא בי' וטבחו כולו באיסור' סיפא לא קרינא בי' וטבחו כולו באיסורא:

ובזה יתבאר הירושלמי שאומר ואתי אילין פלוגתא כאילין פלוגתא דתנינן תמן גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו משלם תשלומי ארבעה וחמשה מתיב ר' חגי לר' יוסי על דעתיך דתימר בעמידת ב"ד הדבר תלוי (פי' ר' יוסי דפליג עם ר' יונה ואמר דקנס מתחייב בסוף דהיינו העיקר הוא העמדה בדין) ניתני גנב משל אביו וטבח ומכר בחיי אביו לא הספיק לעמוד בדין עד שמת אביו משלם תשלומי כפל (פי' ולא ארבעה וחמשה דחמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר) וע"כ לא פריך דלא יתחייב כפל שיש בתוכו קנס בכפל לבד הקרן שאין הקושיא ממה שאין אדם מוריש קנס לבניו כמו שפירשו המפרשים הק"ע והפ"מ אך עיקר הקושי' הוא מהא דחמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר וא"כ לא שייך בכפל דמתחייב על כל מה שגנב כפל וע"כ פריך דליתני דאינו מתחייב רק כפל בלא עמד בדין כיון דלא עמד בדין עד שמת אביו וקנס אינו רק בסוף א"כ ה"ל חמשה חצאי בקר דהא מחלקו מיפטר אבל אי אמרינן דקנס חייב משעה ראשונה וע"כ כיון דטבח בחיי אביו א"כ ה"ל חמשה בקר שלימין בשעת החיוב דהיינו הטביחה. אבל לר' יוסי שסובר דקנס אינו מתחייב רק בהעמדה בדין וא"כ כיון דמת אביו קודם העמדה בדין ח"כ ה"ל חמשה חצאי בקר בשעת העמדה בדין דהא כבר מת אביו והוא כמו דמקשה בש"ס דילן בב"ק (ד' ע"א) רבא לר"נ:

וע"ז אומר והן אמר מארבעה וחמשה ונראה לי שהוא (ט"ס וכצ"ל אמר לו והן ארבעה וחמשה) (פי' שר' יוסי השיב לדברי ר' חגי שאין הטעם משום דחמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר אלא דחמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי בקר) וע"ז א"ל והן ארבעה וחמשה (פי' דזה הוי נמי ארבעה וחמשה אלא דהחילוק בין רישא לסיפא הוא דרישא קרינא בי' וטבחו כולו באיסורא משא"כ בסיפא וא"כ לא תלי רק על שעת טביחה אם יש בזה החיוב של טביחה או לא ברם הכא כל עמא מודו דהן של עצמה וצ"ל שהן של עצמה לא צריכא דלא למי הוא נותן לעצמה נותן לאבי' וע"כ כיון דזה תלוי בהעמדה בדין ע"כ קאמר ר' יוסי דקנס מתחייב בסוף (אבל גבי טביחה אין הענין מחמת התשלומין של חמשה בקר אלא מחמת עצם החיוב דאם מת אח"כ הוי טביחה כונו בחיוב משא"כ אם מת קודם שטבחו וכמו שביארתי) ודו"ק:

ובזה יתבאר הירו' (פ"ז דב"ק) ר' זעירא בעי מכר חצי' מהי מכר חצי' לזה וחצי' לזה מהו נשמעינה מהדא מכרה חוץ מידה חוץ מרגלה חוץ מגיזתה משלם תשלומי ד' וה' ר"א ב"ש אומר חוץ מקרנה משלם תשלומי כפל חוץ מגיזתה משלם תשלומי ד' וה' רבי אומר חוץ מדבר שהנשמה תלוי' בה משלם תשלומי ד וה' כו' וקשה דמאי מביא ראי' מהברייתא לענין מכרו חצי' מהו או מכרו לזה ולזה אך לפי מה שביארתי ניחא דהבעי' הוא דאם מכרו חוץ מא' ממאה שבו או שהי' בה שותפות פטור היינו משום דחמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר א"כ אם מכרו כולו רק שלא מכרו בב"א חייב לשלם דמ"מ משלם תשלומי ד' וה' בשלימות והוי חמשה בקר בשלימות וע"כ אם גנב משל אביו ואח"כ מת אביו וטבח ומכר אינו משלם תשלומי ד' וה' משום דחמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר וע"ז מביא ראי' ממה דפליגי דראב"ש אומר חוץ מקרנה משלם תשלומי כפל כו' רבי אומר חוץ מדבר שהנשמה תלוי' בה ואמרינן בב"ק (ד' ע"ח) דרבי דסובר חוץ מדבר שהנשמה תלוי' בה סובר דדוקא מידי דהוה בטביחה (פי' שמעכב השחיטה דומי' דוטבחו לאפוקי ידה ורגלה למטה מארכובה דלא מעכבי בשחיטה לא ורשב"א סובר דדבר הניתר בשחיטה לאפוקי גיזתה וקרנה) א"כ מוכח דהטעם דומכרו כולו וטבחו כולו ומקשינן מכירה לטביחה וע"כ כמו שבטבחו היינו דווקא בבת א' ה"נ במכירה וא"כ אין הטעם משום דחמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר ועיין בגליון שפירש קצת באופן אחר אבל לפי מה שביארתי ניחא שפיר ודו"ק]:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) עמדה בב"ד עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של עצמה ור' שמעון אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה כו' ובגמ' תני רשב"י ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף מלמד שאין האב זוכה אלא בנתינה ר' שמעון אומר במגבה הדבר תלוי ורבנן אמרי בעמידת ב"ד הדבר תלוי ר' שמעון עביד לה כמעשה ב"ד ורבנן עבדי לה כמלוה על דעתי' דר"ש גובה בעדיו' על דעתין דרבנן גובה בבינונו' [פי' דלר"ש שאמר דבמגבה הדבר תלוי א"כ בעמידת ב"ד לא נשתנה הדין דאונס ומפתה דצריך לשלם מן העדיות כמו דאמרינן בב"ק (ד' ד') והאונס והמפתה כו' על דעתין דרבנן גובה בבינונית (פי' דרבנן סברי דבעמידת ב"ד הדבר תלוי וא"כ כיון שעמדו בדין ע"כ הוי לה כמלוה ומלוה דינה בבינונית על דעתי' דר' שמעון אין השביעית משמטתה על דעתין דרבנן השביעית משמטתה (פי' לר' שמעון שאומר דבמגבה הדבר תלוי אין השביעית משמטתה דלא הוי מלוה ע"י העמדה בדין ועל דעתין דרבנן דאמרו בעמידת ב"ד הדבר תלוי וא"כ נעשה כמלוה ובמלוה השביעית משמטתה)

עוד שם על דעתי' דר' שמעון הבכור נוטל פי שנים על דעתין דרבנן אין הבכור נוטל פי שנים (ופי' הפ"מ דלר' שמעון הבכור נוטל פי שנים בירושת קנס כבשאר קנסות ולרבנן אין הבכור נוטל פי שנים כמלוה שראוי הוא ואין הבכור נוטל פי שנים והקשה הק"ע דבמאי קמיירי אי בשגבה האב מחיים מי איכא למ"ד דאין הבכור נוטל פי שנים הא ודאי ממונו הוא ואי בשלא גבה למה יטול פי שנים הא לאו ממונא דאבוה הוא עד שעת נתינה כדאמר ר"ש בסמוך שאין האב זוכה עד שעת נתינה וי"ל מ"מ לענין בכור ממונו הוא עכ"ל.

ולי נראה שיש (ט"ס) בירושלמי (וכצ"ל) על דעתי' דר' שמעון אין הבכור ניטל פי שנים על דעתי' דרבנן הבכור נוטל פי שנים והוא דלר' שמעון דאמר דבמגבה הדבר תלוי א"כ ה"ל ראוי ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק אבל לרבנן דאמרו דהוי כמלוה לא הוי ראוי דאע"ג דאמרינן בב"ב (ד' קכ"ה) אמר ר"פ הלכתא כו' ואין נוטל בראוי כבמוחזק ואין הבכור נוטל פי שנים במלוה בין שגבו קרקע בין שגבו מעות אעפ"כ הירושלמי חולק על הש"ס דילן וכמו דאמרינן בב"ב (ד' כ"ד) שלחו מתם בכור נוטל פי שנים במלוה אבל לא בריבית למאן אלימא לרבנן השתא שבחא דאיתי' ברשותא אמרו רבנן דלא שקיל מלוה מיבעי' אלא לרבי ולרבי בריבית לא כו' לעולם רבנן היא ומלוה כמאן דגבי דמי אלמא דשלחו מהתם דאפי' לרבנן הוי מלוה כגבוי. וא"כ כיון דשלחו מתם א"כ שיטת

הירושלמי דמלוה הוי כגבוי וכן משמע בירושלמי (פ"ח דב"ב ה"ג) דאמרינן שם כתיב בכל אשר ימצא לו כו' כיצד אין יורש (כצ"ל) בראוי כבמוחזק כיצד מת אביו בחיי אבי אביו נוטל פי שנים מנכסי אביו ואינו נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו ולא הביא פלוגתא דר' ורבנן אלמא דראוי לא הוי רק אם מת אביו בחיי אבי אביו זה הוי ראוי. וכן בירושלמי (פ"ה דגיטין ה"א) כרמו פרט לראוי כבמוחזק ר' אלעזר בשם ר' ניסא כשחפר אביו בור והזיק בחיי אביו ונפלו נו נכסים אחר מיתת אביו כו' וזה מקרי ראוי לשיטת הירו' וכן אמרי' בירושלמי לקמן בכתובות (פ"י ה"ד) והא תני' היורשין שירשו שט"ח הבכור נוטל פי שנים עוד יצא עליהן שט"ח הבכור נותן פי שנים (ופי' הפ"מ כיון דמלוה בשטר הוא מוחזק ולא ראוי והבכור נוטל פי שנים) ומביא הברייתא סתם ולא כמו דאמרי' בב"ב (דף קכ"ד) רבי אומר אומר אני בכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים כו' ירשו שט"ח בכור נוטל פי שנים כו' וא"כ הוא אליבא דרבי והירושלמי מביא בסתם אלא דקאמר דדוקא בשטר וא"כ העמדה בדין הוי כשטר וע"ז אומר על דעתי' דר' שמעון הבכור נוטל פי שנים וצ"ל הבכור אינו נוטל פי שנים מחמת שקנס במגבה תלוי ולא בב"ד ע"כ הוי כמו ראוי לר"ש על דעתין דרבנן אין הבכור נוטל (והוא ט"ס וצ"ל הבכור נוטל פי שנים) משום דלשיטת הירו' לא הוי מלוה ראוי וע"כ נוטל פי שנים וכמו שביארתי ודלא כהק"ע והפ"מ]:

ר"י אומר הראשונה של אב כו' ור' יעקב בר אחא ממוציא שם רע למד ר' מאיר והתניא ר' חייא זינתה ועודה בבית אביה ומשבגרה הוציא עלי' שם רע הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע אלא או היא או זוממי' מקדימין לבית הסקילה ר' מנא בעי קומי ר' יוסי הגע עצמך הוציא עלי' שם רע עודנו נערה ובגרה א"ל שמענו שנותן לאבי' א"ר ירמי' קומי ר' זעירא ותמי' אני איך רבנן מדמין כתובה לקנס ולא דמי כתובה משעה ראשונהוקנס בסוף ואת אמר אכן אמר ליה מי יאמר לך אפי' קנס משעה ראשונה ואתי דר' ינאי כר' ירמיה דר' יוסי כר' זעירא [ואלולא דמסתפינא הייתי מגיה ממוציא שם רע למד ר"י דעל ת"ק אינו צריך ליתן טעם דכיון שנשאת יצתה מרשות אביה וגם ר' בון בר חייא מפרש נמי שם טעמא דר"י (פי' כמו דבמוציא שם רע צריך ליתן הקנס לאביה אע"פ שנשאת ונפקא מרשותי' אפ"ה צריך ליתן הקנס לאבי' דאזלינן בתר התחלת החיוב כיון שמוציא שם רע שהיא זינתה בבית אבי' ע"כ נותן הקנס לאבי' וה"נ אזלינן בתר התחלת החיוב וכשזינתה הי' בבית האב כיון דהתחלת החיוב הי' עדיין ברשות האב ע"כ נותן לאבי') וקאמר והתני ר' חייא זינתה ועודה בבית אביה ומשבגרה הוציא עליו שם רע הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע פי' דמקשה דא"כ אזלינן בתר התחלת החיוב ושזינתה

הי' בבית האב והוא הוציא ע"ז ש"ר א"כ מאי טעמא תני ר' חיי' דאם משבגרה אח"כ הוציא עליו שם רע פטור ליזיל בתר התחלת החיוב והתחלת החיוב הי' עדיין בבית אבי' ולא שני ע"ז כלם דהתם גזירת הכתוב הוא דאימתי מתחייב ההיא שעתא וההיא שעתא בוגרת היא כמו דאמרינן בש"ס דילן בכתובות (ד מ"ה) ר' מנא בעי קומי ר' יוסי הגע עצמך הוציא עליו שם רע ודנה נערה ובגרה (פי' אם אזלינן בתר התחלת החיוב וע"כ צריך ליתן לאבי' משו' שהוציא שם רע על הזנות שברשות אבי' וע"כ אפי' בגרה אח"כ נמי) וע"ז אמר ר' ירמי' קומי ר' זעירא ותמי' אני איך מדמי רבנן כתובה לקנס ולא דמי כתובה משעה ראשונה וקנס בסוף (פי' דאיך תדמי לענין קנס דבקנס לא אזלינן בתר מעיקרא דנימא דכיון דנתחייב איגלאי מילתא למפרע וע"כ לא אזלינן בתר מעיקרא משא"כ בכתובה אזלינן בתר מעיקרא וע"כ אפי' נשאת נמי ועיין במה שביארתי (פ' ג' דכתובות ה"ד):

הלכה ד

קטע ז

שם בירושלמי (ה"ד) לעולם אין העדים נסקלין ולא הבעל לוקה ונותן ק' סלע עד שיאמרו עמנו הייתם במקום פלוני והבעל שכרן להעיד עדות שקר כו' הביא האב שני כיתי עדים אחת אומרת עמנו הייתם במקום פלוני ואחת אומרת הבעל שכרן להעיד עדות שקר פשיטא אותן שאמרו עמנו הי' במקום פלוני נסקלין (פי' שחזרו והוזמו הן) ואותן שאמרו הבעל שכרן להעיד עדות שקר נותנים מאה סלע אמר ר' יוסי ב"ר בון ולא ע"י אילו וע"י אילו לוקין ונותנים מאה סלע אלא לוקין משום לא תענה ברעך עד שקר כבר ביארתי בירושלמי בריש סוטה (הל' א') על הא דאמר שם ר' יהודה בשם שמואל אין למידין דבר מדבר בעדים זוממין והוא כמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' כ"ד) ובסנהדרין ד' כ"ו) בד"ה רמיזא לאו כלום הוא גבי ליעודי תורא וליעודי גבר' דמסקינן התם אלא דקא מרמזי רמיזי לא דמי לרמיזה דהכא דהתם מיירי ברמיזה חשובה שכל השלשה ימים באו אלו עדים עם אלו לוקין מרמזי אבל ברמיזה גרועה איירי דלאו מילתא היא אי נמי דיני נפשות שאני וע"ז אמר אין למידין דבר מדבר בעדי' זוממין ע"ש שהארכתי בזה:

וא"כ ה"נ אם באו עדים ואמרו שהבעל שכר לעדי' שלו להעיד אעפ"כ אין הבעל מתחייב ללקות ולשלם מאה כסף ע"י עדי' אלו אלא בצרוף העדי' שאמרו עמנו הייתם וא"כ יכולי' לומר שלא באו להעיד שיהא הבעל לוקה ונותן מאה סלע כיון דעדים זוממין לא בעי התראה אלא שלא להפסיד להאשה כתובתה. ואם כן איך יתחייבו לשלם אם הוזמו (וזהו שלא כדברי התוס' בסנהדרין (ד' ח') בד"ה מוציא שם רע כו' שכתבו כגון שהביא הבעל

עדים שזינתה והוכחשו דמחייב הבעל השתא ק' סלעים כו' והירושלמי סובר כמו דאמר שם אין הבעל לוקה ונותן מאה סלע עד שיאמרו עמנו הי' במקום פלוני והבעל שכרו להעיד עדות שקר (וע"כ אמר ר' יוסי בר בון ולא ע"י אלו ואלו לוקין ונותנים מאה סלע וא"כ יכולים לומר שלא באו אלא להכחיש את הבעל שלא להפסידה כתובתה ורמיזא לאו כלום הוא) וע"ז אומר אלא לוקין משום לא תענה ברעך עד שקר:

קטע ח

עוד שם ר' בון ב"ר חיי' בעא קומי ר' זעירא הביא האב עדים להזים עדי הבעל הוזמו עדי האב לוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים נסקלים בעשרי' ושלשה (והוא ט"ס וצ"ל לוקין ונסקלים בשלשה) (וכן גריס הק"ע) א"ל אילו לא הוזמו עידי האב לא נמצא הבעל לוקה ונותן מאה סלע ועדים נסקלים בעשרים שלשה (פי' וע"כ אם הוזמו עדי האב נמי לוקין ומשלמין בשלשה ונסקלין בעשרים ושלשה (והוא כמו שיתבאר לקמן דבמוציא שם רע שלוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים נסקלין בעשרים ושלשה הוא משום דזהו ב' דינים דהבעל לוקה ונותן מאה סלע והוא דינו של הבעל והעדים נסקלין בעשרים זהו דינו של העדים ע"כ הוי ב' דינים לר"מ וע"כ מיבעי' ליה אם הוזמו עדי האב א"כ העדים בעצמם לוקין ונותנים מאה סלע ונסקלין בעשרים ושלשה אם הוי חד דינא או לא כיון דכל הדין הוא בעדים וע"ז אומר אילו לא הוזמו עדי האב לא נמצא הבעל לוקה ונותן מאה סלע והעדים נסקלין בעשרים ושלשה וא"כ אף שהוא הכל בעדי האב אעפ"כ הוי ב' דינים וע"ז אומר סבר ר' זעירא שני דינים הן (והוא משום דסבר פלוגתא דר"מ ורבנן היא בנערה המאורסה דכל הדין הוא בנערה לענין הפסדת כתובתה ולענין אם נסקלת כמו שסובר ר' מנא לקמן אבל לענין מוציא שם רע חכמים נמי סברי דשני דינים הן וכמו שאומר לקמן ר' מנא כר' זעירא) ר' ירמיה בשם ר' אבהו כולו דין א' הוא (פי' שסובר דפלוגתא דר"מ ורבנן הוא במוציא שם רע וא"כ סברי חכמים דדין א' הוא וכמו שאומר לקמן דר' יוסי בר בון כר' אבהו) מתניתא פליגא על ר' אבהו אל זקני העיר זה ב"ד של שלשה השערה זה ב"ד של עשרים ושלשה (פי' וא"כ מוכח דהוי ב' דינים) וע"ז משני התם כר"מ דר"מ אמר לוקה ומשלם וצ"ל לוקה ומשלם בשלשה (ומחמת דאיתא בריש פ"ג דאמר לוקה ומשלם ע"כ איתא נמי הכי כר"מ דר"מ אמר לוקה ומשלם וצ"ל בשלשה) והוא ר"מ דסנהדרין שסובר דב' דינים הן וע"ז אומר תמן תנינן האונס והמפתה והמוציא ש"ר בשלשה דברי ר' מאיר וחכמים אומרים מוציא שם רע בעשרים ושלשה מפני שיש בו דיני נפשות ור' מנא אמר בנערה המאורסה פליגין ר' מאיר אומר מפסדת כתובתה בשלשה ונסקלת בשלשה ועשרים וחכמים אומרים מקום שנסקלת

שם היא מפסדת כתובתה אבל במוציא שם רע כל עמא מודו מקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו הרבה בזה הירושלמי ולי נראה דגרסינן אבל במוציא שם רע כל עמא מודו דלא מקום שהעדי' נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע והוא משום שהם בב' גופין שזה בהבעל וזה בהעדים (והוא כפירש"י בסנהדרין (ד' ח') דקאמר וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי אמר עולא בחוששין ללעז קא מפלגי ר' מאיר סבר אין חוששין ללעז ופירש"י דמיירי שהבעל טוען פתח פתוח מצאתי להפסידה כתובתה ורבנן סברי חוששין ללעז):

וע"ז אמר לו ר' יוסי ב"ר בון אנן דלא תניתא (פי' מה דלא נשנה במתניתין את עביד פלוגתא והוא כמו שהקשה ר"ת לרש"י בסנהדרין שם דגבי אונס ומפתה קתני לה שהן קנסות ועוד דבכל דוכתא דקאמר מוציא שם רע הוא לענין ק' סלעי') וע"כ אומר אלא במוציא שם רע פליגין ר"מ אומר לוקה ונותן מאה סלעים בשלשה והעדים נסקלין בשלשה עשרים ורבנן אומרי' מקום שהעדי' נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע אבל בנערה מאורסה כל עמא מודו מקום שנסקלת שם מפסדת כתובתה (פי' כיון דחד גופא היא) וע"ז אתי ר' מנא כר' זעירא דר' יוסי בר בון כר' אבהו

קטע ט

עוד שם לעולם אין הבעל לוקה ולא נותן מאה סלע עד שיסקלו העדים קנס אימתי הוא מתחייב ר' יונה אמר בסוף ר' יוסי אומר משעה ראשונה מתיב ר' יוסי לר' יונה על דעתיך דתימר בסוף לוקה ונותן מאה סלע בג' ועדים נסקלין בכ"ג א"ר מנא אפי' על ר' יוסי דכי (צ"ל הכי) כמאן דמר עדים זוממין צריכין התראה ולא התרה בהם לוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים נסקלין בשלשה ועשרים אמר ר' אבמרי מאן דמר דו כן והנה (בה"א) ביארתי שם דמהו הנ"מ אם קנס מתחייב משעה ראשונה או לא עיין שם ואיפשר לבאר עוד כמו שביארתי בס' נ"י (סי' י"ד) והוא דמחולקים אם התחייבות הקנס הוא רק על ע"פ עדים וכל זמן שלא יתבאר בב"ד אינו מחוייב וע"כ אפי' אם העידו לפני ב"ד לא אמרינן בזה אגלאי מילתא למפרע דהחיוב הי' מתחילה אלא החיוב הוא רק משעה שב"ד מחייבין אותו או שכיון שנתברר בב"ד והעידו עדים אגלאי מילתא למפרע שהי' מחויב כמו בד"מ אלא שבד"מ מתחייב נמי ע"פ הודאת עצמו ובקנס אינו מתחייב ע"פ הודאת עצמו אבל מ"מ ע"פ עדים אגלאי מילתא למפרע וע"כ מחויב משעה ראשונה (ועיין בנ"י סי' י"ד):

[**והנה** המפרשים נדחקו בזה בהא דקאמר ר' מנא אפי' על ר' יוסי הכי אתי מקשיין כמאן דמר עדים זוממין צריכין התראה ולא התרה בהם לוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים

נסקלין בשלשה ועשרים א"ר אבמרי מאן דמר דו כן ע"כ נ"ל לבאר והוא דקאמר מתיב ר' יונה לר' יוסי על דעתיך דתימר בסוף לוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים נסקלין בעשרים ושלשה (פי' כיון דקנס ג"כ מתחייב בסוף פי' משעה שנגמר החיובוהא אין הבעל לוקה ונותן מאה סלע עד שיסקלו העדים א"כ חד דינא אית להו (פי' בשלמא אי אמרי' דקנס מתחייב משעה ראשונה ע"כ אע"ג דאין הבעל לוקה ונותן מאה סלע עד שיסקלו העדים אעפ"כ אמרי' דאיגלאי מלתא למפרע דחייב משעה ראשונה כמו שאר קנס דתלוי דוקא בהעמדה בדין אפ"ה אמרי' דהקנס הוי משעה ראשונה ומלקות שהוא בתורת קנס הוי ג"כ משעה ראשונה וכמו דאמרי' במכות ד' ב') אמר רבה תדע שהרי נא עשו מעשה ונהרגים ומשלמין ממון משא"כ במיתת העדים שנסקלים אינם חייבים משעה ראשונה דכיון דנסקלין הוא מחמת הזמה ואין העדים זוממין עד שיגמור דין. וא"כ אינם חייבים משעה ראשונה רק משעת גמר דין אבל אי אמרי' דקנס אינו אלא לבסוף א"כ אמאי לוקה ונותן מאה סלע בג' ועדים נסקלין בכ"ג הא שניהם הוא לבסוף. וע"ז אומר אמר ר' מנא אפי' על ר' יוסי הכי אתי מקשין (פי' אע"ג שאומר דמתחייב משעה ראשונה כמאן דמר עדים זוממין צריכין התראה) ולא התרה בהן (פי' וא"כ אינם חייבים). וא"כ תקשה על הא דאמר מתחילה ר' בון בר חייא בעי קומי ר' זעירא הביא האב להזים עידי הבעל הוזמו עידי האב לוקין ונותנים מאה סלע ונסקלין בעשרים ושלשה (פי' אע"ג דבחד גופא הוא דהיינו בהעדים אעפ"כ לוקין ונותנים מאה סלע בשלשה והעדים נסקלין בעשרים ושלשם. וע"ז אומר לו אילו לא הוזמו עידי האב לא נמצא הבעל לוקה ונותן מאה סלע בשלשה ועדים נסקלין בעשרים ושלשה (פי' כיון דתחילה היה בב' גופין ולוקין ונותנים מאה סלע בשלשה והעדים נסקלין בעשרים ושלשה ע"כ אף דנעשה בחד גופא דה דהיינו בהעדים אעפ"כ נמי דינא הכי דלוקין ונותנים מאה סלע בשלשה ונסקלין בעשרים ושלשה:

[**וע**"ז אומר דאפי' על ר' יוסי שאומר בתחילה הכי מקשיי' כמאן דמר עדים זוממין צריכין התראה וההתראה צריך שיהיה בהמלקות והמיתה ובממון ודאי אינם צריכים התראה ולא גרעי מהא דבכל ממון ח"נ התראה. וע"ז אומר כמאן דמר עדים זוממין צריכין התראה וחם כן כיון שההתראה צריכה שתהיה בכולו וא"כ איך לוקין ונותנים מחה סלע ונסקלין בעשרים ושלשה. וע"ז אומר ר' אבמרי מאן דמר דו כן (פי' מי הוא שאומר כן דהעדים לוקין ונותנים מאה סלע ונסקלים ג"כ הא הטעם הא דאמרי' דנותנים מאה סלע בשלשה ונסקלין הוא כמו דאמרי' בסנה' (ד' ט) אמר רב יוסף הביא הבעל עדים שזינתה והביא. עדים והזימו לעידי הבעל עידי הבעל נהרגין ואין משלמין ממון ופירש"י אע"פ

שהיה מפסידין אותה כתובה אין משלמין טובת הנאה כתובתה כדין שאר זוממי כתובה במכות (דף ג') דכיון דבשבילה הן נהרגין אין משלמין לה ממון דמתחייב בנפשו פטור מן התשלומין כו' ואי משום מאה סלע דהוי בעי' לאפסודי לאב כו' חזר והביא הבעל עדים והזימום לעידי האב עידי האב נהרגין ומשלמין ממון לזה ונפשות לזה ולא אמר רב יוסף רק שנהרגין ומשלמין ממון חבל לא שלוקין דהא המלקות והממון באים מחמת הבעל שרצו נחייבו וא"כ הו"ל ב' רשעיות ואמרי' בכתובות (דף ל"ג) בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין. וע"כ משלמין מאה סלע ואין לוקין. וא"כ לא קשה מה שהקשה דלמ"ד עדים זוממין בעי התראה וא"כ ההתראה הוא על מאה סלע ועל המלקות ועל המית' כא' וא"כ כיון שההתראה היא בבת אחת וא"כ איך לוקין ונותנים מחה סלע בשלשה ונסקלים בעשרים ושלשה דזה אינו דהא ממון לא בעי התראה בעדים זוממין נמי כמו שאר ממון וא"כ הקו' אינה רק ממלקות. וע"ז אמר ר' אבמרי מאן דמר דו כן (פי' שחייבים מלקות דהא פטורים מחמת המאה סלע שזהו לאדם א'). ועוד אפשר לומר דאפי' לר"מ שסובר דאדם לוקה ומשלם אעפ"כ פטורים ממלקות מחמת המיתה דהא דאמרי' דממון לזה ונפשות לזה חייב היינו דוקא לענין ממון אבל לענין מלקות לא שייך מיתה לזה ומלקות לזה וע"ז אמר ר' אבמרי מאן דמר דו כן (פי' אפי' לר"מ שסובר דלוקה ומשלם אעפ"כ נפטרים מחמת המיתה דר"מ לוקה ומשלם חית לי' מת ומשל ליה ובמלקות נא שייך מיתה לזה ומלקות לזה כיון דהמלקות הוא משום כאשר זמם נעשות לבעל והא דבעל לוקה הוא מחמת העבירה וא"כ לא שייך מלקות לזה ומיתה לזה וא"כ לא קשה הא שהקשה דכמאן דמר עדים זוממין צריכין התראה א"כ איך לוקין בשלשה ונסקלים בעשרים ושלשה דזה אינו דמאה סלע לא בעי התראה ובמלקות אינם חייבים רק מאה סלע דהוי ממון לזה ומיתה לזה כמו שביארתי ודו"ק:

[**והנה** הק"ע וכן הפ"מ הקשו דבריש פרקין (ה"א) חמר איפכא ר' יונה אמר משעה ראשונה ור' יוסי אומר בסוף ואף דאיכא לאוקמי הא דריש פרקין באונס ומפת' ודהכא במוציא שם רע מ"מ מאי שנא הכא ומחי שנא הכא בשלמא לר' יוסי לא קשי' דנפקא לי' מהא דכתיב ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה מלמד שאין האב זוכה באונס ומפתה אלא משעת נתינה כו' אבל במוציא שם רע דלא כתיב קרא זוכה מיד אלא לר' יונה קשי' ואיפשר לומר דע"כ אומר ר' יונה בסוף הוא משום דהירושלמי לשיטתי' דאמרינן לקמן המוציא ש"ר על הקטנה פטור אמר ר' יוסי ויאות אינו גדולה שלא התרו בה שמא כלום הוא וקטנה שהתרו בה כגדולה שלא התרו בה וא"כ משמע דהקנס שהבעל חייב במוציא שם רע הוא דווקא שתסקול והוא דלא כשיטת הש"ס דינן שכתבו התוס' בכתובות (ד'

מ"ד) בד"ה ה"מ כו' דלא בעי רב למיליף קנס ממיתה דכל היכי דלא מחייב מיתה לא מחייב קנס כו' וכן כתבו התוספות בסנהדרין (ד' ח') בד"ה והביא האב כו' ואין להקשות לפיר"ת לאביי ולכולהו אמוראי דלקמן דלא מחייב מיתה לר"מ היכי מיחייב בק' כסף הא קייל"ן בכתובות דלא מחייב ק' סלע היכי דלא מצי למיתי לידי חיוב סקילה דאמר בכתובות (ד' מ"ד) המוציא שם רע על הקטנה פטור כיון דלא מצי לקיים אם אמת הדבר וסקלוה ויש לומר דמהאי טעמא לא ממעטינן אלא קטנה דלאו בת עונשין כלל עיין שם אבל לשיטת הירושלמי דאפי' לא התרו בה אין הבעל חייב בק' סלע ע"כ סובר ר' יונה דקנס דמוציא שם רע מתחייב לבסוף (אך איפשר שנתחלף הגירסא וצריך לגרוס בשניהם גירסא אחת בהפלוגתא שבין ר' יוסי לר' יונה ודו"ק:

קטע יא

שם רב המנונא בשם רב אדא בר אחוה לעולם אינה מקדמת לבית הסקילה עד שתהא נערה בשעת הוצאה מ"ט והוציאו הנערה אל פתח בית אביה והא תני ר' חייא זינת' ועודה בבית אבי' ומשבגרה הוציא עלי' שם רע היא אינה לוקה ואינו נותן מאה סלע אלא או היא או זוממי' מקדימין לבית הסקילה והנה בירושלמי לא תירץ ע"ז ואיפשר לומר שהוא כמו דאמרינן בכתובות (דף מ"ד) תני שילא ג' מידות בנערה כו' סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק למימרא כל היכא דאשתני גופא אשתני קטלא ורמינהו נערה המאורסה שזינת ומשבגרה הוציא עליה שם רע היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה אמר רבא מוציא שם רע קאמרת שאני מוציא שם רע דחידוש הוא דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע בסקילה א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא דילמא כי חדית רחמנא היכא דלא אשתני גופא אבל היכא דאשתני גופא לא חדית רחמנא כו' וא"כ איפשר לומר דלא מחלקינן בין אישתני גופא וע"כ אפי' בגרה אח"כ וזינתה בחנק ועיין במה שביארתי (פ"ג ה"ד) ממה דתומר תמן תחת בעלה היא נותן לאביה ובפרקין (ה"ו) ר' מנא בעא קומי ר' יוסי הגע עצמך הוציא עליו שם רע עודה נערה ובגרה א"ל שמענו שנותן לאביה (פי ששאל ממנו אם הוציא עליה שם רע עודנו נערה ובגרה א"כ שייך לאביה או דילמא כיון דמוציא שם רע חידוש היא במה שנותן לאביה דהא יצתה מרשות אביה וכמו דאמרינן בכתובות (שם) דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע בסקילה וא"כ אפילו בגרה נמי וע"ז השיב לו שמענו שנותן לאביה דאין חילוק דכיון דחידוש הוא ע"כ אפילו בגרה נמי נותן לאביה. ועל כן לא קשה אהא דאמר לעולם אינה מקדמת לבית הסקילה עד שתהא נערה בשעת הוצאה (פי' דבעינן דאפי' לאחר שנגמר דינה תהא נערה) ולא קשה מהא דתני ר' חייא זינתה

עודה בבית אביה ומשבגרה הוציא עלי' שם רע היא איני לוקה ואינה נותן מאה סלע אלא היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה דהתם שאני דהוי חידוש וע"כ משבגרה נמי היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה ודו"ק:)

הלכה יג

קטע ב

שם (ה' י"ג) מתניתין ואת תהא יתבא בביתי כו' ובגמ' ר' זעירא שאל שאיל לר"נ כו' לא היה שם בית א"ל היורשין שוכרין לה בית מכאן ואילך היא אומרת קרקע והן אומרים מעות הדין עם היתומים (פי' שאין גוף הקרקע קנוי לה כו' ולפיכך יכולין לשכור לה בית אחר) כהדא חדא איתא (פי' אשה אחת) הוה פורנא עשרין דינר והוי תמן חד בית בטב עשרה דינרין אתא עובדא קומי ר' חנינא אמר או יבון לה ביתא או יבון לה כ' דינר א"ר מנא מכיון דלית ביתא טב אלא י' כמאן דלית לה פורנא אלא עשר מכאן ואילך היא אומרת קרקע והם אומרים מעות הדין עם היתומים וכתב הפ"מ כן הוא גירסת הרא"ש ופירושו ולפ"ז לר' מנא דאמר שכיון שאין הבית שוה אלא י' דינרין הרי הוא כאילו לא נתחייב אלא י' דינרין ויכולים הם לסלקה בדמי הקרקע לבד ואעפ"י שהוא רוצה לקחת הקרקע בכדי כל כתובתה והר"ן כתב ע"ז דלמה לא תוכל להעלותו עד כדי סך כתובתה אחר שהיא רוצה לקחתו בכולה כו' והרא"ה כתב דהטעם הוא דמאחר שאין לשיעבוד כתובתה אלא בכדי עשרה דינרין הרי הוא כאילו חין כתובתה אלא י' דינרין וכיון שהדין עם היתומים יכולין לסלקה במעות אעפ"י שהיא רוצה בקרקע נותנים לה מעות ומסלקין אותה.

ואיפשר לומר דזה דמי להא דאמרינן בירושלמי לקמן (פי' י"ג ה"ג) לא הי' שם מזון י"ב חודש מהו שיאמרו בנים לבנות טלו את שלכם וצאו ופי' הפ"מ הרי לכם מעות כדי שתיזונו מהן כפי הנכסים שזכיתם אתם וצאו מהן ואנחנו נירש שבעינינו שוין הן הרבה מהדא מתניתא אמרה שאין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בב"ד ואם אין שם נותר חולקין בשוה והכי נמי אין שומעין להן במה שאומרים אנחנו מעלין את הנכסים והרי לכם כדי המגיע וצאו אלא שמין את הנכסים בב"ד ואם אין שם כדי מזון כו' כולן לבנות וא"כ איפשר לומר דכיון דיכולין היתומים לסלק במעות ע"כ אין שומעין לה במה שאומרת שהבית שוה לה כ' דינרין וכמו שהביא הירושלמי ראי' ממתניתין שאם אמרו היתומין הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר כו' אין שומעין להם ודו"ק:

פרק ה

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) מתניתין המקדיש מעשה ידי אשתו ה"ז עושה ואוכלת המותר ר"מ אומר הקדש ר' יוחנן הסנדלר אומר חולין ובגמ' ר' מאיר אומר הקדש בשלו ור' יוחנן הסנדלר אומר חולין בשלו (ופי' הפ"מ בתמי' דהמקשה הי' סבור דמותר דקאמר על מותר מעשה ידי' הראוי למזונותי' קאמר והילכך קא מתמה הש"ס דהא מעשה ידי' שלו הן והיכי פליגי ר"מ ור"י הסנדלר בדבר שהוא שלו אם יכול להקדיש או לא והק"ע כתב ר' מאיר אומר הקדש כשלו ור"י הסנדלר אומר חולין כשלו ואליבא דרשב"ל קאמר דתרוייהו ס"ל דהוא כשלו וטעמא דר"י הסנדלר משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ומעשה ידי' שלא עשאן עדיין כמו שלא בא לעולם עדיין וכל דבריהם דחוקים מאוד):

ע"כ נ"ל דנתחלפו השורות בירו' והא דקאמר אח"כ ר יוחנן אמר אחר מיתה פליגין דו אמר בשאינו מעלה לה מזונו' אבל אם מעלה לה מזונו' דברי הכל קדשו אמר רבי זעירא תני תמן מסייע לר' יוחנן כו' ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות והנה בהא דאמר שם ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות נדחקו בזה המפרשים ע"כ נראה לי שנתחלפו השורות וצריך לגרוס בכאן וע"ז אומר ר' מאיר אומר הקדש בשלו ור' יוחנן הסנדלר אומר חולין בשלו ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות (פי' שהי' סבור דהמותר הוא מה שנתותר ממעשה ידיה מה שאינה צריכה עוד לזה. וע"ז פריך ר' מאיר אומר הקדש בשלו ור' יוחנן הסנדלר אומר חולין בשלו (פי' דאפי' לר' יוחנן הסנדלר נמי צריך להיות שלו ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות (או שצ"ל המותר ר' מאיר אומר הקדש בשלו ור"י הסנדלר אמר חולין בשלו (פי' דר"מ סובר דאין קנין לאשה בלא בעלה כמו דאמרינן בקידושין (ד' כ"ג) ובירושלמי (פ"ק דקידושין) במתנה כר' מאיר הוא יד האשה כיד בעלה וכן בירושלמי (רפ"ב דגיטין) דר"מ אומר על ידי שיד האשה כיד בעלה וכן בירושלמי (רפ"ז דעירובין) והא תני אשתו אית לך מימר דר"מ עבד יד האשה כיד בעלה ור"י הסנדלר דסובר דחולין הוא מפני שסובר דיש קנין לאשה בלא בעלה וע"ז פריך (וכצ"ל כאן מה שנדפס אח"כ) ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות וכמו דאמרינן בירושלמי (רפ"ו דכתובות) למי נצרכה לר"מ אע"ג דלר' מאיר עביד יד העבד כיד רבו זכתה האשה זכה בעלה מודה שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד וכמו שכתבו התוס' בקדושין (ד' כ"ז) ועוד שאינם שוים שאם נתנו אחרים מתנה לעבד סתמא זכה הרב בין בגוף בין בפירות

דאין דאין קנין לעבד בלא רבו היינו שאין קנין לעבד כלל ויש לרב גוף ופירות ואם נתנו אחרים מתנה לאשה אין לבעל כי אם פירות אבל הגוף לאשה והוא ילקח קרקע והוא אוכל פירות כו' וכן משמע בירושל' דכתובות (פ' מציאת האשה) דקאמר התם מפני מה מציאת האשה לבעלה כו' (ויותר היה להתוס' להביא הירושלמי שהבאתי דאע"ג דלר"מ עביד יד העבד כיד רבו זכתה האש' זכה בעל' מודה שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד וא"כ בין לר"מ בין לר' יוחנן הסנדלר יש לבעל בהמותר אכילת פירות וא"כ אמאי לא קדשו וכן הקשו התוס' בכתובות (ד' נ"ט) בד"ה ר"ע אומר יפר כו' דהעדפה שע"י הדחק הוי לאשה כו' וקשה דא"כ איך יכולה כו' כיון דמשועבד לו לפירות ויש לומר דדוקא בעיקר מעשה ידיה הוא דאלמוה שהם של בעל לגמרי אבל הכא דלאו דידיה נינהו אלא לפירות בעלמא לא אלמוה:

וע"ז אומר ר"ש בן לקיש אומר במותר מה' סלעים פליגין (פי' שהן מותר מעשה ידיה שזה נצרך לצורכה תיפתר במעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף לצרכיה וע"כ אומר ר' מאיר הקדש שסובר דתיקנו המותר תחת מזונות ומעשה ידיה תחת מעה כסף וא"כ כיון דמעלה לה מזונות ע"כ הוי המותר שלו והוי הקדש ור"י הסנדלר סובר דמעשה ידיה תחת מזונות ומותר תחת מעה כסף וע"כ כיון שאין נותן לה המעה כסף ע"כ הוי המותר שלה וע"כ אומר חולין וע"ז אומר ותנינן ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה (פי' וא"כ מוכח דתיקנו מותר תחת מזונות ומעשה ידיה תחת מעה כסף ובפ' מציאת האשה משני מעש' ידי' שהן כמציא' פי' דקאי על מותר מע"י דמות' הוא תחת מע' כסף ריי"א במותר אחר מית' פליגין דו אמר כשאינו מעלה לה מזונות אבל אם מעלה לה מזונו' ד"ה קדשו (פי' שסובר דמעש' ידיה תחת מזונו' והא דתנן המקדיש מעשה ידי אשתו ה"ז עושה ואוכלת היינו בשאינו מעלה לה מזונות והא דפליגי במותר היינו לאחר מיתה א"ר זעירא תני תמן מסייע ליה לר' יוחנן בד"א בשאינו מעלה לה מזונות אבל אם מעלה לה מזונות ד"ה קדשו:

והנה הפ"מ כתב דהא דפליגי במותר לאחר מיתה ולא פליגי בכל מעשה ידיה לאחר מיתה והוא כמו שכתב הר"ן דקמ"ל לרבותא בכל חדא והכי קאמר מחיים דידה לא מצי מקדיש מעשה ידיה ואע"ג שמצוייה יותר ואעפ"י שהוא רוצה להעלות לה מזונות כל שהיא אינה רוצה לפי שיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה ולאחר מיתה קמ"ל רבותא דאפי' מותר דאינו מצוי כל כך דלא עביד ואתי ואעפ"י שאינו מעלה לה המעה כסף שהוא כנגדו קדוש דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכ"ש מעשה ידיה עצמן וכן תירץ הר"ן אליביה דרב ושמואל בבבלי דמוקמי למתניתין כר' יוחנן עכ"ל:

והנה שגה בזה דהירושלמי אינו סובר כרב הונא שיכולה אשה לומר איני ניזונית ואיני עושה וכמו דאמרינן לקמן בירושלמי (פי"א דכתובות ה"א) אשת איש שאמרה תורה יצאו מעשה ידי למזונותיו אין שומעין לה אלמנה שאמרה יצאו מעשה ידי למזונותי שומעין לה וא"כ מוכח דהירושלמי ושלמי סובר כמו ר"ל בש"ס דילן בכתובות (ד' נ"ח) דאמר ריש לקיש לא תימא טעמא דר"מ משים דקא סבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא טעמא דר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהם וא"כ סובר ר"ל שיכול לכופה למעשה ידיה וכן יתבאר לקמן (פ"ז דכתובות) שיטת הירושלמי דלא כשיטת הש"ס דילן דאמרינן בכתובות (ד' ק"ז) והלכתא כרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה וא"כ להירושלמי צריך לומר דמיירי באינו מעלה לה מזונות והא דפליגי במותר היינו שאף שאינו מצוי הא דמותר מעשה ידיה אעפ"כ פליגי בזה דלר"מ המותר הוי הקדש וע"כ פליגי במותר מעשה ידיה:

והא שהקשה הפ"מ דע"כ דר"י סובר אליבא דר"י הסנדלר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם מדמוקי פלוגתא במותר לאחר מיתה וא"כ אמאי קאמר דברי הכל קדשו ותירץ שאני ליה לר"י הסנדלר בין מחיים בין לאחר מיתה וטעמא דמילתא דכיון שהוא מעלה לה מזונות ומעה כסף יכול לכופה למעשה ידיה ונעשה כמו שאמר יקדשו ידיך לעושיהם וידים איתנהו בעולם ויתבאר לקמן בזה שיטת הירושלמי ודלא כמו שכתב הפ"מ:

עוד שם ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות כבר ביארתי תחילה שמוחלפות השורות וצ"ל אחר הא דקאמר ר"מ אומר הקדש בשלו ר"י הסנדלר אומר חולין כמו שביארתי]:

קטע ג

עוד שם ר' שמואל בר רב יצחק אמר מעשה ידים ביניהם ר"מ אומר מעשה ידים ראוים לקדש משעה ראשונה ר"י הסנדלר אין מעשה ידים ראוים לקדש משעה ראשונה (פי' דפליגי אם יכול להקדיש מעשה ידים דר"מ סובר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם ור"י הסנדלר סובר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם):

עוד שם מה שאירש מאבא היום מכור לך מה שאעלה במצודתי היום מכור לך דבריו קיימין ר' אבהו בשם ר' יוחנן והוא שתהא מצודה פרוסה בפניו ומר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אף לקודש לא קדשו למה מפני המחלוקת ר' מאיר ור"י הסנדלר אומר שאני הוא הקדש מצודה שאינה מצוי' והנה הק"ע פירש דילמא שאני הקדש דהכא דה"ל כמצודה שאינו מצוי' דרוב נשים אינם עושות יותר והפ"מ פירש שני' היא הקדש מצודה שאינה

מצויה כלומר אף ע"ג דבמכירה מכור התם הוא משום כדי חייו הוא דתיקנו חכמים אבל בהקדש עשו כמצודה שאינה מצוי':

והנה כולם שגו בפירוש הירושלמי וע"כ צריך לבאר והוא שהירושלמי סובר דלר' יוחנן דאמר במותר אחר מיתה פליגי ר"מ ור"י הסנדלר והוא אם אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"כ אמאי פליגי דווקא לאחר מיתה וע"כ סובר הירושלמי דמעשה ידים מחמת דהוא עבידי דאתי ע"כ לא הוי כדבר שלא בא לעולם דהא פליגי בנדרים (ד' פ"ה) בקונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ר' עקיבא אומר יפר שמא תעדיף יותר מן הראוי וא"כ קשה דהא מעשה ידים הוי כדבר שלא בא לעולם והירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן בכתובות (ד' נ"ט) דמיירי באומרת יקדשו ידי לעושיהם וע"כ סובר ר' יוחנן דמעשה ידים דעבידי דאתי הוי כדבר שבא לעולם (ולא כרב שמואל בר יצחק שאומר דמעשה ידים ביניהן כו' אלא דמעשה ידים הוי דבר שבא לעולם):

וע"ז מביא הברייתא מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה במצודתי היום מכור לך דבריו קיימין ר' אבהו בשם ר' יוחנן בלוה לתכריכי אביו והוא שיהא חולה אביו או מסוכן ר' אבהו בשם ר' יוחנן והוא שתהא מצודה פרוסה בפניו והוא משום כדי חייו כמו דאמרינן בב"מ (ד' ט"ו) וע"ז אומר ומר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אף לקודש לא קדשו למה מפני המחלוקת ר' מאיר ור' יוחנן הסנדלר וא"כ קשה דהא ר' יוחנן סובר דדבר שלא בא לעולם לא הוי אלא במותר לאחר מיתה אבל מעשה ידים הוי דבר שבא לעולם וא"כ איך קאמר ר' יוחנן אף לקודש לא קדשו וקאמר על הא דמה שאירש מאבא מכור לך וכן על מה שאעלה במצודתי היום דלקודש לא קדשו וא"כ קשה דעל מה שתעלה מצודתי לא הוי לר' יוחנן דבר שלא בא לעולם כמו דלא הוי מעשה ידי' דבר שלא בא לעולם וא"כ אמאי קאמר אף להקדש לא קדשו מפני המחלוקת ר' מאיר ור' יוחנן הסנדלר וע"ז משני שני' היא הקדש מצודה שאינה מצויה (פי' ולא דמי למעשה ידי' שזהו אינו מצוי' והוי כמו מותר לאחר מיתה) וע"ז אומר מפני המחלוקת ר' מאיר ור' יוחנן הסנדלר וכמו דפליגי במותר לאחר מיתה (לר' יוחנן) ה"נ פליגי בהקדש מצודה שאינה מצוי':

וע"ז אומר אמר ר' יוסי לר' יעקב בר אחא נהיר דהויתון אמרין את ור' ירמי' בשם רשב"ל מאן תני הקדש מצודה שאינה מצוי' מחלוקת ר"מ ור"י הסנדלר (פי' וא"כ קשה מדר"ל אדר"ל דהא ר"ל אמר דלא פליגי ר"מ ור"י הסנדלר רק במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף ולא פליגי כלל באחר מיתה אם קדוש דהיינו אם אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם) וע"ז אומר הוי דיעון דיעון אית לי' לר"ש בן לקיש ופי' חלוקי דיעות הוא לר"ל פי' דפעמים הי' מפרש דפליגי במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף ופעמים

הי' מפרש כר' יוחנן הסנדלר דפליגי בלאחר מיתה והוא אם אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכן אמרינן בירושלמי לקמן (רפ"ו) (וכה"ג אמרינן בש"ס דילן (ד' נ"ט) באופן אחר דקאמר תחילה דטעמא דר"מ משום דקא סבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וע"כ הוי כאומר יקדשו ידיך לעושיהם ופריך ע"ז וסבר ר"מ אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והתני' האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר כו' ר"מ אומר מקודשת מההיא אין מהא ליכא למשמע מינה.

קטע ד

עוד שם ר' ירמי' בעא המקדיש מעשה ידי עבדו והוה צייד מהו נשמעינה מן הדא כו' והנה הפ"מ פירש מהו שיהא ההקדש חל על מעשה ידי' וצייד דקאמר לאו דוקא אלא חד מכמה גווני נקט והוא דחוק וכן הק"ע פירש בדוחק וע"כ נראה לי לבאר והוא במה שביארתי דמעשה ידיו לא הוי כמו דבר שלא בא לעולם משום דעבידי דאתי אבל מצודה הוי כמו דבר שלא בא לעולם וכמו דאמר שני' היא הקדש מצודה שאינה מצוי' וע"כ בעא ר' ירמי' המקדיש מעשה ידי עבדו והוא צייד דמעשה ידים לא הוי דבר שלא בא לעולם אך כיון שהוא צייד וצידה הוי דבר שלא בא לעולם וע"כ אינו קדוש או כיון שעל מעשה ידים חל ע"כ אף שהוא צייד אעפ"כ חל ההקדש:

וע"ז אומר נשמיעינה מן הדא המקדיש את עבדו הוא קודש ומעשה ידיו חולין מעשה ידי עבדו הוא תולין ומעשה ידיו קודש אמר ר' יוחנן הקוטע ידי עבדו של חבירו רבו נוטל נזקו צערו בושתו ופגמו והלה יצא ויתפרנס בצדקה והא תני המקדיש את עבדו יוצא הוא לפרנסה מהן והשאר קודש וא"כ אמאי קאמר דרבו נוטל נזקו צערו ובושתו כו' והלה מתפרנס מן הצדקה אמר ר' בא בר ממל לא על דעתו שימות (פי' וא"כ אם הקדיש בודאי הי' דעתי' שיתפרנס מן השאר) פי' וא"כ מוכח מזה דכיון דמקדיש מעשה ידיו ע"כ אפילו אם הי' צייד נמי חל ההקדש דאל"כ יתפרנס מעניני צידה שזה הוי דבר שלא בא לעולם (ובגיטין (ד' י"ב) עושה ופורע קמא קמא קדיש לי' בפחות פחות משו"פ ועיין תו' שם) וא"כ הי' לו לעשות מלאכה בדבר שאינו מצוי אלא ודאי דכיון שמקדיש מעשה ידיו אפילו על צייד נמי חל:

[**והנה** בירושלמי אמרינן המקדיש מעשה ידי עבדו ובש"ס דילן (שם) אמרי' דאמר רב המקדיש ידי עבדו ולפי מה שביארתי ניחא שפיר דלשיטת הש"ס דילן הוי מעשה ידי' דבר שלא בא לעולם וע"כ קאמר ידי וע"כ הוי דבר שבא לעולם משא"כ לשיטת הירושלמי דמעשה ידי' לא הוי דבר שלא בא לעולם ע"כ אומר המקדיש מעשה ידי עבדו אך אעפ"כ אי איפשר לתרץ הכי דהא רב סובר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כמו דאמרינן

ביבמות (ד' צ"ג) וכן בב"מ (ד' ט"ז) מכדי רב כמאן אמר לשמעתי' כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אך הא דקאמר בירושלמי מעשה ידי עבדו הוא כמו שביארתי שלשיטת הירושלמי לא הוי מעשה ידי דבר שלא בא לעולם ודו"ק). ואח"כ צריך להגיה כמו דאיתא בב"ק (פ"ח ה"ד) ר' לא בשם ר' יוחנן המקדיש מעשה ידי עצמו כולן קודש וחזר ותנא המקדיש מעשה ידי עבדו יוציא לו מהן פרנסתו והשאר הקדש הכא את אמרת השאר הקדש והכא את אמרת כולו קודש (פי' דמקשה על התירוץ שתירץ ר' בא בר ממל שהוא מסתמא לא רצה המקדיש שימות עבדו ברעב וא"כ תקשה דמ"ש במקדיש ידי עצמו כולו קודש וא"כ על עצמו בודאי לא רצה שימות ברעב) אמר ר' אחא מצווין ישראל לפרנס בני חורין יותר מעבדים וע"כ אם מקדיש מעשה ידי עצמו רצה להקדיש כל המעשה ידי' מחמת שבודאי יפרנסו אותו משא"כ בעבדים ופריך לא כן אמר ח' יוחנן הקוטע ידי עבדו של חבירו רבו נוטל נזקו צערו ובושתו ופגמו והלה יצא ויתפרנס מן הצדקה רבנן דקסרין בשם ר' אחא מצווין ישראל לפרנס קטעין ואפי' עבדים והנה למאי שמשני הכא מפני שלא עלה על רצונו שימות ברעב כמו שתירץ ר' בא בר ממל לא קשה דבשלמא במקדיש כיון שאין ישראל מצווין לפרנס את העבדים ע"כ לא רצה מתחילה שימות ברעב וע"כ לא קידש אלא השאר משא"כ בקוטע יד עבדו של חבירו רבו נוטל נזקו כו' מחמת שיוכל הרב לומר לעבדו עשה עמי ואיני זנך והא שמביא התירוץ של רבנן דקסרין בשם ר' אחא הוא משום דבירושלמי (שם) בב"ק לא הביא התירוץ של ר' בא בר ממל ע"כ הוצרך להתירוץ של ר' אחא שמצווין ישראל לפרנס קטעין אפי' עבדים סיים הכא נמי אבל לפי התירוץ שני של ר' בא בר ממל אינו צריך להתירוץ דמצווין ישראל לפרנס קטעין אפילו עבדים ולא הביא רק משום דבב"ק הביא לזה התירוץ ודו"ק):

הלכה ח

קטע ג

שם (ה"ח) ר' זעירא בשם שמואל כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם והתני ר' חייא נדה וחולה ארוסה ושומרת יבם כותבין לה איגרת מרד על כתובתה כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה (פי' שהוא כמו דאמרינן בכתובות (ד' ס"ד) לא קשי' כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה דתנן מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום) אמר ר' יוסי ב"ר בון אפי' תימר כאן כמשנה אחרונה ב"ד שאחריהן מתרין בה ארבע שבתות והיא שוברת כתובתה ויוצאה והנה המפרשים הק"ע והפ"מ גרסו בירושלמי ואפי' תימר כאן וכאן כמשנה אחרונה כאן

לחלוץ כאן לייבם (פי' בשאינו רוצה לייבם אין כותבין איגרת מרד על היבם אבל בשאינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם אז כותבין איגרת מרד. והא דקאמר ב"ד שאחריהן מתרין בה ד' שבתות הוא ענין בפני עצמו):

ולי נראה דאיפשר לפרש הירושלמי הא דאמר אפי' תימר כאן וכאן כמשנה אחרונה ב"ד שאחריהן מתרין בה ד' שבתות כו' והוא דלפי משנה אחרונה אעפ"י שאמרו מצות חליצה קודמת אעפ"כ הא אמרינן ביבמות (ד' ל"ט) אמר רב אין כופין וכמו שפירשו שם דקאי למשנה אחרונה ואף שכתב רש"י דהיכא דנותנת אמתלא דכופין היינו דווקא בנותנת אמתלא אבל אם אינה נותנת אמתלא בודאי אין כופין כי אתי לקמי' דרב אמר אי בעי' חלוץ אי בעי' ייבם בדידך תלה רחמנא אם לא יחפוץ ץ הא אם חפץ אי בעי' חלוץ ואי בעי ייבם ואף רב יהודה סבר אין כופין מדאתקין רב יהודה בגיטא דחליצה איך פלונית כו' ואמרו לי' אי צבית לייבם ייבם ואי לא איטלע לה רגליך כו' וכן הירושלמי נמי סובר דאין כופין לחלוץ כמו דאמרינן בירושלמי (פי"ג דיבמות ה' י"ד) אם כמשנה אחרונה שמענו שמותר לחלוץ שמענו שכופין (פי' בתמיה) וע"כ משני הירו' אמר ר' יוסי בר בון אפי' תימר כן כמשנה אחרונה (פי' כאן וכאן כמשנה אחרונה אך הא דתני ר' חייא נידה וחולה ושומרת יבם היינו בשתבע הוא והיא אינה רוצ' להתייבם ע"כ יש לה דין מורדת דהא הוא אומ' שרוצה לייבם ומתכוין למצוה משא"כ אם הוא אינו רוצה לייבם אין כותבין אגרת מרד דהא אומר שאינו רוצה לייבם שאינו יכיל לכוין לשם מצוה וע"ז אומר כאן וכאן כמשנה אחרונה אך הא דכותבין אגרת מרד על שומרת יבם היינו שאם היא אינה רוצה להתייבם ע"כ כותבין אגרת מרד וע"ז מביא ראי' דהך ברייתא דר' חיי' מירי בשהיא מורדת ע"ז אומר ב"ד של אחריהן מתרין בה ד' שבתות והיא שוברת כתובתה ויוצאה והוא ברייתא שמביא בכתובות (ד' ס"ג) רבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליו ארבע שבתות ושולחין לה ב"ד הוי יודעת שאפי' כתובתך מאה מנה הפסדת וא"כ מיירי שהיא מורדת וע"כ כותבין עלי' והוא משום דבדידי' תלה רחמנא משא"כ אם הוא מורד לא נוכל לכפותו לייבם דהא למשנה אחרונה מצות חליצה קודמת אך לפי"ז אינו כשיטת הש"ס דילן דלמשנה אחרונה לא הוי מורדת וכמו דאמרינן בכתובות (שם) אלא אידי ואידי שתבע לייבם אך איפשר לומר דהירושלמי חולק על שיטת הש"ס דילן וכמו דאיתא בירושלמי (בפי"ב ה"ו) אית תנא תני חליצה גנאי אית תנא תני חליצה שבח אמר רב חסדא מאן דאמר חליצה גנאי כמשנה הראשונה מאן דאמר חליצה שבח כמשנה אחרונה אמר ר' יוסי אפי' תימר כאן וכאן כמשנה ראשונה כאן וכאן כמשנה אחרונה כו' ופי' הפ"מ דמ"ד גנאי אפילו למשנה אחרונה והי' לו להתכוין לשם מצוה אלמא דאפי'

למשנה אחרונה אין כופין ויכול לייבם אפי' לפי משנה אחרונה וע"כ סובר הירושלמי שכותבין איגרת מרד על שומרת יבם:

ומה שפירשו המפרשים הק"ע והפ"מ דכאן וכאן כמשנה אחרונ' והא דכותבין אגרת מרד היינו בשאינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ הוא דחוק דהא משמעות הברייתא דתני ר' חייא הוא בשהיא מרדה וכמו שהבאתי תחילה מהא דתני שם רבותינו חזרו ונמנו וכן אמרינן בירושלמי תני ר' חייא ארוסה וחולה ושומרת יבם כותבין לה איגרת מרד על כתובתה מה אנן קיימין אם כשמרדה עלי' והיא נדה התורה המרידתו עלי' אלא כן אנן קיימין דמרדה עליו עד שלא באת לנדתה וא"כ איך הגיהו כאן לייבם כאן לחלוץ וכשהיא אינה רוצה לא לייבם ולא לחלוץ א"כ מיירי שהוא מורד והברייתא מיירי שהיא מורדת וכמו שהוכחתי מהברייתא וכן אמרי' בכתובות (ד' ס"ג) אחת לי חולה כו' בשלמא למאן דאמר מתשמיש היינו דקתני חולה אלא למ"ד ממלאכה חולה בת מלאכה היא כו' וא"כ הברייתא דר' חייא מיירי שהיא מורדת וע"כ התירוץ הוא כמו שביארתי והא דקאמר ר' זעירא בשם שמואל אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם צריך להגיה לשומרת יבם ודו"ק]:

הלכה יא

קטע ב

שם (הי"א) רב אמר כצ"ל כו' לשון נקי שמעון בר בא בשם ר' יוחנן אכילה ממש על דעתי' דרב אוכלת משלו על דעתי' דר' יוחנן אוכלת משלה מה שפי' הפ"מ בכאן הוא דחוק וצ"ל על דעתי' דרב אוכלת משלה (דהא מפרש אוכלת תשמיש אבל האכילה גופא הוא ממה שנתן לה ומשלה אוכלת בשבת) על דעתי' דר' יוחנן אוכלת משלו (פי' לר' יוחנן שאומר אכילה ממש וא"כ הא דקתני ואוכלת עמו בלילי שבת היינו משל בעל וכן פי' הק"ע ודלא כהפ"מ:

פרק ו

הלכה א

קטע ב

מתניתין מציאת האשה ומעשה ידי' של בעלה וירושתה הוא אוכל פירות בחיי' בושתה ופגמה שלה כו' ובגמ' ר' חזקי' בשם ר' אימי אתפלגון ר' יוחנן ורשב"ל חד אמר דברי הכל וחרנא אמר במחלוקת כו' מסתברא דרשב"ל הוא דו אמר במחלוקת דו פתר לה במעלה לה מזונות ואינו נותן מעה כסף לצרכי' ותנינן ואם אין נותן לה מעה כסף לצרכי'

מעשה ידי' שלה (ומפרש ר"ל דפליגי בזה דלר"מ תיקנו מותר תחת מזונות ומעשה ידי' תחת מעה כסף ולר"י הסנדלר איפכא וא"כ הכא דקאמ' דמעשה ידי' של בעלה תלוי במחלוקת אם מעשה ידי' תחת מזונות או תחת מעה כסף) וחד אמר דברי הכל הוא ור' יוחנן לטעמי' דמפרש (בפ"ה ה"ה) דבמותר לאחר מיתה פליגין אבל לא פליגי מפני מה מעשה ידי' של בעלה וע"כ אמר דברי הכל מעשה ידים שהן כמציאה והנה מה שפירשו המפרשי' הוא דחוק:

ע"כ נראה לי שנתחלפו השורות וצ"ל אח"כ (וכצ"ל) אתא ר' יעקב כו' בשם רשב"ל דברי הכל הוא (פי' כר' יוחנן דר"מ ור"י הסנדלר לא פליגי בזה אם מעשה ידי' תחת מזונות או שמותר מעשה ידי' תחת מזונות) רק דפליגי בלאחר מיתה אם אדם מקנה דבשלב"ל וע"ז משני הוי דיעון דיעון אית לי' לר' שמעון בן לקיש פי' שיטות חלוקות הי' לו לרשב"ל) ופעמים שהי' אומר דפליגי בלאחר מיתה כר' יוחנן וכאן צריך לומר מעשה ידים שהן כמציאה (פי' דקשה לו אהא דתנן מציאת האשה ומעשה ידי' של בעלה דמאי קמ"ל תנינא האב זכאי בבתו בקידושי' בכסף ושטר וביאה זכאי במציאתה ומעשה ידי' כו' נישאת יתר עלי' הבעל שהוא אוכל פירות בחיי' וא"כ מאי קמ"ל במתניתין וכן מקשה בש"ס דילן בכתובות ד' ס"ה) וע"ז אומר בירושלמי מעשה ידי' שהן כמציאתה (פי' דקמ"ל דאפילו מעשה ידי' שהן כמציאתה נמי לבעלה) וכמו דאמרינן בכתובות (ד' ס"ו) כי פליגי בהעדפה שע"י הדחק ת"ק סבר לבעלה ור' עקיבא סבר לעצמה אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שע"י הדחק דמי וע"כ קמ"ל במתניתין דמציאתה ומעשה ידי' של בעלה אפי' בהעדפה שע"י הדחק נמי (ואע"ג דתנן זכאי במציאתה ומעשה ידי' כו' יתר עלי' הבעל אעפ"כ תנא לה במתניתין דממשנה יתירא אשמועינן דהעדפה שע"י הדחק נמי הוי לבעל דומי' דמציאתה וכן אומר למי נצרכה לר"מ אע"ג דר"מ עביד יד העבד כיד רבו זכתה האשה זכה בעלה מודה שאין לו עלי' אלא אכילת פירות בלבד (פי' שמתרץ ג"כ דלמאי תני וירושתה הוא אוכל פירות בחיי'. וע"ז משני דקיי"ל דאפי' לר"מ שאומר דיד העבד כיד רבו ויד האשה כיד בעלה אעפ"כ אין לו אלא אכילת פירות בלבד):

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) פסקה להכניס לו בחמש מאות דינר שום עושה אותן ד' מאות לא עשה כן אלא עשה אותו אלף אם עשת קיצותה גובה את הכל ואם לאו מיגרע חמשה דינר לכל סלע ואינו נוגע בתוספת פסקה להכניס לו חמש מאות דינר כספים עושה אותן שבע מאות ומחצה לא עשה כן אלא עשה אותן אלף אם עשת קיצותא גובה את הכל ואם לאו מיגרע

ששה דינר לכל סלע ואינו נוגע בתוספת פסקה להכניס לו אלף זוז צריך לעשותן ט"ו מנה לא עשה כן אלא כתב לה שדה שוה בשנים עשר מנה תחת אלף זוז אם עשת קיצותא גושה את הכל ואם לאו אין פוחתין לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הנה המפרשי' נדחקו בפי' הירושלמי הזה ולי נרא' לפרש שמגרע ותולין שטעה בשום ולא פיחת חומש וע"כ מגרע אבל התוספת שהוא אפי' לאחר הגירעון זה צריך לשלם אבל בפסקה להכניס חמש מאות דינר וכספים עושה אותן שבע מאות ומחצה כו' צ"ל נוגע בתוספת דתלינן שטעה בזה בהוספת שליש וע"כ הוסיף עד אלף ע"כ צריך להוסיף לה עד שבע מאות ומחצה ולא יותר שאין לה תוספת דתלינן שטעה בתוספ' שליש וכתב אלף זוז דברישא שהיה צריך לפחות ולא להוסיף טעה בהפחת אבל ההוספה שהוסיף אין לזה טעות ע"כ צריך לנכות ואינו נוגע בהתוספת שהתוספ' צריך לשלם דאין הגירעון מעיקר הנידוני' וע"כ אינו נוגע בתוספ' אבל בסיפא שהטעות היה בתוספת ע"כ נוגע בהתוספת שא"צ לשלם יותר רק משבע מאות ומחצה פסקה להכניס אלף זוז צריך לעשותו ט"ו מנה לא עשה כן אלא כתב לה שדה שוה שנים עשר מנה תחת אלף זוז אם עשת קיצותא גובה הכל ואם לאו אין פוחתין לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה שאם פיחת אמרינן דלא רצה להוסיף רק שרצה לפחות (אפי' אי גרסינן בסיפא נמי אינו נוגע בהתוספ' היינו עד שבע מאות ומחצה שזה צריך להוסיף אבל יותר לא דתלינן בהטעות):

ובזה יתבאר הא שאומר אח"כ הכא את אמר מיגרע והכא את אמר אינו מיגרע כאן בנטלה מקצת וכאן בלא נטלה מקצת (פי' לפי מה שביארתי ברישא אע"ג דצריך לפחות השום אפ"ה אינו נוגע בהתוספת ומה שהוסיף צריך לשלם אלא דמנכה לה מה שהוא צריך לשלם בעד מה שהכניסה ואינו שייך להתוספ' לומר שנתבטל התוספ' ג"כ) והנה המפרשי' נדחקו בזה מאוד ולי נראה דקאי אהא דאיתא בכתובות (ד' נ"ד) אמר ר' איבו אמר ר' ינאי תנאי כתובה ככתובה דמי נפקא מינה למוכרה כו' ולפוגמת וכתבו התוס' איצטריך דאם פגמה כתובתה לא תגבה גם התוספ' אלא בשבועה וא"כ הפגם של עיקר הכתובה שייך נמי להתוספ' וא"כ אמאי תני דאם פסקה בחמש מאות דינר שום עושה אותן ארבע מאו' לא עשה כן אלא עשה אותו אלף ע"כ אע"ג שיש טעות בעיקר הכתוב' צריך לנכות מן השום אעפ"כ ההתחייבות שהוסיף בתוספת אינו נוגע בהם ואמאי לא אמרינן דכיון שנתבטל החיוב של עיקר הכתובה נתבטל ג"כ התוספ' וע"ז משני כאן בנטלה מקצת כאן בלא נטלה מקצת (פי' התם שפגמה עיקר הכתובה וקבלה ע"כ יש לה דין פוגמת בכל אפי' בהתוספת אבל הכא לא נטלה מקצת רק שיש טעות בעיקר הנדוני' ע"כ אינו נוגע בהתוספת או דקאי על הא דאמרינן בירושלמי (פי"ב ה"ה) הכותב נכסיו

לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא איבדה כתובתה דרב אמר במזכה על ידיה כו' אמר ר' בא טעמא דר' יוסי בר' חנינא לא סוף דבר כתובתה מנה ומאתים אלא אפי' כתובתה אלף דינר מקולי כתובה שנו אלמא אע"ג דלא קיבלה אלא כל שהוא ע"כ אבדה כתובתה וא"כ הוא הדין שאף התוספ' לא תגבה וא"כ הכא נמי כיון שנמצא טעות בעיקר החיוב נמי צריך להיות מיגרע גרע שהגירעון יהיה בכולן וע"ז משני כאן שנטלה מקצת וע"כ כיון שקבלה הוי כאלו מחלה כל הכתובה משא"כ הכא שלא קיבלה ע"כ אף שנמצא טעות בהשומא אעפ"כ אינו נוגע בהתוספת והתוספ' צריך לשלם משא"כ בסיפא דתלינן שהוא טעות בההוספה ע"כ אין צריך לשלם ההוספהכלל וע"ז אומר הכא את מר נוגע בהתוספת והכא את מר אינו נוגע בהתוספ' פירוש דמקשה דמ"ט ברישא תלינן שהוא הטעות בעיקר הכתובה ע"כ לא נתבטלה התוספת וא"כ מ"ט בסיפא דכתב שנים עשר מנה תחת אלף זוז א"כ נמצא טעות בזה דהא פיחת א"כ יתבטל מה שכתב בהכתובה היה חייב להוסיף לה כפי הדין (וכן אפי' בסיפא אע"ג דאין צריך להוסיף יותר מכדי שבע מאות ומחצה אעפ"כ השבע מאות ומחצה צריך ליתן והכא נמי נתלה בטעות ויתחייב להוסיף כפי הדין דסלע נעשה ששה דינרין) וע"ז משני התם הוסיף ולא פיחת והטעות היה ע"י הוספה ע"כ אמרינן דצריך לנכות ואינו נוגע בהתוספת והתוספ' חייב לשלם אבל הכא דרואים אנו שפיחת ממה שצריך ליתן ע"כ לא תלינן בטעות שליש אלא שרוצה לפחות והיא מחלה לו ע"כ יכול לפחות ובלבד שלא יפחות לבתולה מאתים ולאלמנה ממנה ודו"ק:

הלכה ז

קטע ב

(**ה**"ז) **מתניתין** המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי יעשה השליש מה שהשליש בידו דברי ר' מאיר אמר ר' יוסי וכי אינה אלא שדה אחר והוא רוצה למוכרה והרי היא מכורה מעכשיו כו' מתניתא בפסק מן הארוסין אבל אם פסק מן הנשואין אף ר' מאיר מודי השליש מן הנשואין הוא המחלוקת:

והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הא דקאמר. השליש מן הנשואין הוא המחלוקת וכתב הק"ע וקשה מ"ט דר"י דהא חזינן שהקפיד האב שלא יקחם הבעל דלמה ליה להשלישם יתנם ביד הבעל ואיפשר לומר דקסבר ר' יוסי שלא השלישם אלא כל זמן שהוא חי אבל כשימות תזכה בהם בתו לעשות בהם כרצונה כו' והוא דוחק:

[**וע**"**כ** נראה לי דהא דקאמר השליש מן הנישואין הוא המחלוקת קאי אהא דלקמן דאמר אח"כ האומר תנו לבני שקל בשבת והן ראוים ליטול סלע נותנים להם סלע אל תתנו להן

אלא שקל נותנים להם שקל ולמזון האשה והבנות בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנין להם שקל תני רשב"ג אומר ר' מאיר היה אומר האומר חנו לבני שקל בשבת והם ראוים ליטול סלע נותנים להן שקל והשאר מתפרנס מן הצדקה וחכמים אומרים גובין והולכין עד שיכלו הנכסים והשאר יתפרנסו מן הצדקה וע"ז אומר תחילה השליש מן הנשואין הוא המחלוקת (פי' זהו המחלוקת של ר"מ וחכמים דלר"מ אף שהן צריכין לקבל מן הצדקה אף עפ"כ לא יתן השליש והוא משום דמצוה לקיים דברי המת ולחכמים צריך ליתן כיון דבלא"ה יהיו נצרכין להתפרנס מן הצדקה):

קטע ג

עוד שם אמר ר' יוסי הדא פשטא שאילתא דאילפי אמרי אייתיבון על גוף נהרא דלא אפקית מתניתא דר' חייא רבה מן מתניתין יזרקוני לנהרא מה הוי מימר יעשה שליש מה שהוא בידו והוא כמו דאמרינן בכתובות (ד' ס"ט) אילפא תלי נפשי' כו' אמר איכא דאתי דאמר לי מילתא דר' חייא ור' אושעי' ולא פשיטנא לי' ממתניתין נפילא מאסקרי' וטבענא אתא ההוא סבא תנא לי' האומר תנו שקל לבני בשבת וראוים ליתן להם סלע נותנים להם סלע ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל אין נותנים להם אלא שקל ואם אמר אם מתג יירשו אחרי' תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל אמר ליה הא מני ר' מאיר היא דאמר מצוה לקיים דברי המה):

קטע ד

עוד שם מתו יירשו אחרים לא כן א"ר אבהו בשם ר"י כל הלשונו' אדם מזכה חוץ מלשון ירושה לית כאן ירתון אלא יטלון (פי' כיון שאינם יורשים א"כ איך מזכה להם בלשון ירושה וע"כ אמר ר' יוחנן לית כאן ירתון אלא יטלון):

עוד שם ר' זעירא בעא קומי ר' מנא כאן במתנ' (פי' כיון שאמר תחילה תנו להם שקל לבני כו' ע"כ מהני ללשון ירושה שאח"כ) וע"ז אמר אתפלגון כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת כתב לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה אמר ר' אלעזר מכיון שזכה בו בלשון מתנ' זכה זה בלשון ירושה אמר ר' יוחנן נראים דברים בלשון מתנה זכה בלשון ירושה לא זכה (פי' וע"כ אמר ר' יוחנן לית כאן ירתון אלא יטלון והוא משום שסובר דאין לשון מתנה של זה מהני ללשון ירושה של זה) והוא כמו דאמרינן בב"ב (ד' קכ"ט) דפליגי בזה ר"י ור"א ואמרינן שם אמר רב המנונא לא שנו אלא אדם א' כו' ורב ששת אמר אפילו שתי שדות ושני בני אדם אמר רב ששת מנא אמינא לה דתני' האומר תנו שקל לבני בשבת וראוים ליתן להם סלע נותנים להם סלע ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל אין נותנים להם אלא שקל ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל והא הכא דכשתי שדות ושני בני אדם

דמי וקתני דקני הוא מותיב לה והוא מפרק לה בראוי ליורשו ור' יוחנן בן ברוקה הוא (ולקמן יתבאר מה דלא משני הירושלמי הכי):

עוד שם אמר ר' פנחס אתא עובדין קומי ר' ירמי' מכיון דר"א אמר אולפן ור' יוחנן אמר נראין הלכה כר' אלעזר (פי' דמהני אם זכה לזה ולזה בירושה כר"א) אמר ר' שמואל לא ר"מ אמרה ואינן נראית שמא כלום היא לא כן אמר ר' יוחנן בשם ר' יסא צמר בכור שטרפו בטל ברוב ואייתי ר' חייא ציפורי קומי ר' אמי ליטרא בשמונה ולא הורי לי' דמר ר' יוסא לא מתניתא היא האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד משער נזיר ומפט' חמור בשק ידלק השק והנה מה שפי הפ"מ והק"ע הם דחוקי' (ועיין בספרי נועם ירושלמי במס' ערלה (פ"ג) דפריך ואין נראית שמא כלום הוא (פי' דפריך על הא דאמר דמכיון דר"א אמר אולפן ור"י אמר נראין הלכה כר"א (פי' דמהני) ולא כר' יוחנן דאמר נראין וע"ז פריך ואין נראית שמא כלום היא (פי' אפי' לר"א דאמר הלכה ולא אמר נראין אעפ"כ אין הלכה כר"א דהא כל הראיה של ר"א הוא מדאמר ר"מ אמר תנו שקל לבני בשבת כו' ואם מת יירשו אחרים תחתי' בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל שמזה מוכח דלשון מתנה של זה מהני ללשון ירושה לזה ואין זה ראיה דהא ר"מ הוא דקאמר הכי ורבנן פליגי עלה וע"ז אומר לא כן אמר ר' יסא בשם ר' יוחנן צמר הבכור שטרפו בטל ברוב וחייתי ר' חייא ציפוריה קומי ר' אימי ליטרא בשמונה ולא הורו ליה דמר ר' יסא וכתבתי שם שהוא ט"ס וצ"ל כמו דאיתא בפ"ג דערלה ולא הודו אילולי דאמר ר' יוסי ולאו מתניתא הוא (פי' שלא הודו לר' יוחנן דצמר בכור שטרפו בטל ברוב עד דאמר ר' יוסי ולאו מתניתא היא (פי' שהביא ראי' מהא דתנן האורג מלא הסיט בצמר בכור ידלק הבגד וא"כ דוקא מלא הסיט שהוא דבר חשוב לר"מ אבל בלאו"ה בטל ברוב וא"כ סמכי להביא ראיה מר"ה דצמר בכור שטרפו בטל ואע"ג דההיא מתניתין אתי כר"מ דאמרינן התם בירושלמי מאן תנא סיט כר"מ ברם כרבנן הוא סיט הוא פחות מסיט והוא דרבנן פליגי עליה ואמרו דאינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ואפ"ה כיון דבזה לא פליגי על ר"מ ע"כ מביאין ראיה שצמר בכור שטרפו בטל ברוב דרבנן לא פליגי עליה אלא דאפי' סיט נמי בטל משום דאינו מקדיש אלא ששה דברים בלבד וא"כ הכא נמי אע"ג דרבנן פליגי על ר"מ אעפ"כ שזה דמוכח דר"מ סובר דלשון מתנה של זה מהני בזה לא פליגי אלא דפליגי אהא דאמר ר"מ מצוה לקיים דברי המת) וא"כ הלכה כר"א ולא כר' יוחנן ואפי' ר' יוחנן לא אמר נראין רק הלכה נמי הלכה כר"א משום הראיה שהביא מר"מ (ושם פירשתי ואפי' אין נראית שמא כלום הוא (פי' אפי' היה ר' יוחנן

אומר בפירוש שאין נראין כר' אלעזר אעפ"כ הלכה כדבריו משום שהביא ראיה מר"מ ואעפ"כ דרבנן פליגי עליה אעפ"כ לא פליגי עליה בזה ודו"ק]:

עוד שם מתניתא פליגא על ר' יוחנן כתב בין בתחילה בין בסוף בלשון מתנה דבריו קיימין (וא"כ מוכח דלשון מתנה מהני ללשון ירושה ג"כ] וע"ז משני תמן לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה ברם הכא כל א' ואחד בלשון מתנה כל אחד ואחד בלשון ירושה (פי' תמן הוא בדברי ר' יוחנן לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה אבל במתניתין הוא לכל אחד בלשון מתנה ולכל א' ואחד בלשון ירושה) וכמו דאמרינן בב"ב שם (ד' קכ"ט):

עוד שם ר חגי בעא קומי ר' יוסי ואינו חב לאחרים א"ל שאין שם אחין ואינו חב לאחי אביו ר' חנניא ברי' דר' הילל רוצה הוא בתקנת ביתו יותר מקרוביו ופי' הפ"מ דקאי על הא דקאמ' דלשון מהנה של זה מהני לשל זה ופריך ואמאי מהני והא חב לאחרים ונימא דבמקום שחב לאחרים אינו מועיל כו' והוא דוחק גם הק"ע פירש דפריך אר' יוסי דמתניתין דאמר שנותן לבעל האשה הא חב לאחרים ופירושיהם דחוק:

[ע"כ נראה לי לבאר דמקשה אהא דאמר ר"מ תנו שקל לבני בשבת והם ראוים ליטול סלע ניתנים להם סלע אל תתנו להם אלא שקל אין נותנים להם אלא שקל ואם אמר אם מתי יירשו אחרים תחתיהן בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל והטעם כיון דחב לאחרים שאמר אם מתו ירשו אחרים תחתיהן ע"כ בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל וע"ז פריך דאפי' אם לא אמר אם מתי יירשו אחרים תחתיהן אעפ"כ כיון שאמר תנו להם שקל איך נותנים להם סלע דהא חב לאחרים היינו לאחיו שאם יתנו לו יותר יפחות להם וכמו שפירש רשב"ם בב"ב (ד' קכ"ט) דמיירי שהלך למדינת הים וא"כ אם יתנו להם יותר למזונות יפחות לשאר היורשים כשימות וע"ז משני כשאין שם אחים וא"כ אינו חב לאחין וע"ז פריך ואינו חב לאחי אביו (פי' דילמא ימות הוא וא"כ לא ישארלירושת אחי אביו וע"ז אומר רוצה הוא בתקנת בתו יותר מן הקרובים (פי' דזה לא הוי חב לאחרים משום שרוצה אדם בתקנת בתו יותר מן הקרובים (פי' דמסתמא רוצה בתקנת בניו יותר) ובזה יתיישב הא דמקשה תחילה בירושלמי דכל הלשונות אדם מזכה חוץ מלשון ירושה וא"כ איך תני דאם מחו יירשו אחרים תחתיהם כו' דאיך מהני לשון ירושה ואמאי לא משני כמו דמשני בש"ס דילן (ד' קכ"ט) דפריך והא הכא דכשתי שדות ושני בני אדם דמי וקתני דקני הוא מותיב לה והוא מפרק לה בראוי ליורשו ור' יוחנן בן ברוקה הוא אך כיון דמשני בירושלמי דמיירי דאין לו אחים והירושלמי לטעמיה דאמרינן בב"ב (פ"ח ה"ה) אמר ר' יוחנן לא אמר ר' יוחנן בו ברוקה אלא על בן בין הבנים ועל בת בין הבנות וא"כ כיון דמשני דמיירי שאין

לו אחים ע"כ לא מתרץ כמו דמתרץ הש"ס דילן בראוי ליורשו וריב"ב הוא ובש"ס דילן דמשני בראוי ליורשו היינו כמו רבנן דפליגי עליה דר' ישמעאל בנו של ריב"ב ומוקמי לפלוגתא דריב"ב באחר במקום בת כמו שפירש רשב"ם ולהש"ס דילן לא קשה ליה דאינו חב לאחרים במה שיוכל לבוא מזה חוב לאחרים ואינו רק אם אמר בפירוש אם מתי יירשו אחרים תחתיהם ע"כ אמרינן דבין שאמר תנו ובין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל משום שאין לנו להפסיד את הבאים אחריהם אבל באומר תנו שקל לבני לא קשה להש"ס דילן הא דחב לאחרים ודו"ק):

פרק ז

הלכה א

קטע ב

מתניתין המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד לה פרנס יתר מכאן יוציא ויתן כתובה כו' תמן תנינן המדיר את אשתו מתשמיש המטה וכא את מר הכין (פי' דהתם תנן שבת אחת יוציא ויתן כתובה והכא אה מר הכין דתמתין שלשים יום) ומשני תמן במדירה מגופו ברם הכא במדירה מנכסיו ופריך ויש אדם נודר שלא לפרוע את חובו ופי' בשלמא בתשמיש המטה יכול להדירה דמירי באומר הנאת תשמישך עלי) וכמו דאיתא בכתובות (דף ע"א) כדרב כהנא דאמר רב כהנא הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו הנאת תשמישך עלי' יפר לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו וכן איתא בירושלמי (פי"א דנדרים ה"א) אמר רב הונא הנייתי עליך כופה ומשמשתו הנייתך עלי הרי זה יפר אבל הכא במדירה מנכסיו קשה ויש אדם נודר שלא לפרוע את חובו אמר ר"י בן חנינא מכיון שהוא עתיד לגרשה וליתן כתובה ולמעט ממזונותיו כמו שאין בו חוב (פי' דהא יכול להפקיע שיעבודה דהא יכול לגרשה וא"כ יכול להפקיע שיעבודה וע"ז פריך ותהא יושבת וממתנת אם גירש הרי יפה ואם לאו יעלה לה מזונות וע"ז משני כמאן דמר אין מזונות האשה דבר תורה: והנה בספרי עמק יהושע (ס' כ"ד) הקשיתי שם על הא דמשני כמ"ד אין מזונות האשה דבר תורה (וע"כ חל הנדר) וקשה דהא מעשה ידיה הוי לכולי עלמא מדרבנן ואפ"ה קאמר ר' עקיבא יפר שמא תעדיף עליה יותר מן הראוי לו אבל בחמש סלעים אינו יכול לאסור וכה"ג הקשו תוספות על רש"י בכתובות (דף ע"א) בד"ה שהגיע זמן ולא נישאו פירש בקונטרס דמדאורייתא לא משתעבד לה לפיכך הנדר חל וקשה דא"כ מן הנשואין נמי יחול הנדר מהאי טעמא דהא קיי"ל דמזונות האשה דרבנן ועוד קונם שאני עושה לפיך אמאי אין הנדר חל והא מעשה ידיה לכולי עלמא

לא הוי אלא מדרבנן ותירצו שם דהירושלמי סובר דבשיעבודא דבעל אלמוהו לשיעבודא ע"כ אינה יכולה לאסור משא"כ בשיעבודא דאשה דהא בלאו"ה יכול להוציאה בע"כ וכה"ג כתב הר"ן לתרץ דברי הרמב"ם עיין שם):

וכעת נראה לי דהירושלמי לית לי' הא דאלמוה לשיעבודא (שלא הובא זה בירושלמי) והא דאמר כמאן דאמר אין מזונות האשה דבר תורה הוא כמו דאמרינן בירושלמי (פי"א דכתובות ה"א) אשת איש שאמרה תורה יצאו מעשה ידי למזונותי' אין שומעין לה וא"כ מוכח דהירושלמי סובר כמו ריש לקיש בכתובות (ד' נ"ט) דמעשה ידי' עיקר ומזונות תקח תחת מעשה ידי' וע"כ משני כמ"ד אין מזונות אשה מד"ת ולא הוי רק דרבנן והוא בשביל מעשה ידי' ולר"ל כיון דמעשה ידי' עיקר ומזונות תחת מעשה ידי' וא"כ יכול הבעל לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך כיון דעיקר התקנה הוא משום הבעל וע"כ כיון שיכול לומר לו צאי מעשה ידיך במזונותיך ע"כ יכול לאסור על אשתו נכסיו דהא יכול להפקיע שיעבודה על ידי שיאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך והוא כמו דאיתא בכתובות (ד' ע') אלא מתוך שיכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך נעשה כאומר צאי מעשה ידיך במזונותיך ופריך על זה ואם איתא להא דאמר רב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה כו' וא"כ להירושלמי שאינו סובר כרב הונא ע"כ יכול לאסור על אשתו משא"כ כשהיא אומרת קונם שאני עושה לפיך מחמת שהיא משועבדת למעשה ידי' דהא הירושלמי סובר דאשת איש שאמרה יצא מעשה ידי למזונותי אין שומעין לה וע"כ אינה יכולה לאסור בקונם רק בהעדפה וכמו דאיתא בירושלמי (פי"א דנדרים ה"ד) אמר ר' בא כשאסרה מעשה ידי' מלעשות עד ה' סלעים פודה מכאן ואילך אינו כופה (פי' וע"כ חל הנדר על ההעדפה) ועל זה אומר כהדא דתני אין ב"ד פוסקין לאשה מזונות מדמי שביעית אבל ניזונית היא אצל בעלה בשביעית (ואם כן מוכח דמזונות תחת מעשה ידיה ועל כן הוי כמו פריעת חוב מדמי שביעי') ופריך ויעמיד לה פרנס כהדא איש פלוני מודר ממני הנייי כו' (פירוש שאומר דמוכח דמותר בהעמדת פרנס ואע"ג דפרנס שליחותי' קא עביד והוא כמו דפריך בכתובות (דף ע') ופרנס לאו שליחותיה קא עביד ומשני אמר רב הונא באומר כל הזן אינו מפסיד כו' והירושלמי משני לה כהדא איש פלוני מודר הנאה ממני והוא כמו שהקשו התוס' בכתובות בד"ה כל הזן אינו מפסיד ולא בעי לשנויי בחנוני הרגיל אצלו אומר ר' דיעמיד פרנס משמע דמפרנס לה מזונו אבל בחנוני הרגיל אצלו לא מפרש והירושלמי שאומר כהדא איש פלוני איפשר דלא ניחא ליה לתרוצי באומר כל הזן אינו מפסיד והוא דסובר כר' אמי דדוקא בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד ואתי למעוטי אפי'

שאר איסורי' ג"כ ואיפשר לומר דע"כ פריך ויעמיד פרנס כהדא איש פלוני מודר הנאה ממני דבלאו"ה הי' אפשר לומר דיעמיד פרנס הוא בשיאמר כל הזן אינו מפסיד ואמר ר' אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד וע"כ התירו לה שלשים יום והוא משום שמא ימצא פתח לנדרו אבל לעולם לא התירו ע"י פרנס דכל הזן אינו מפסיד ע"כ פריך ויעמיד פרנס כהדא איש פלוני מודר ממנו הנאה דזה מותר לגמרי וא"כ יעמיד פרנס לעולם וע"ז משני רשות ביד האשה לומר אי אפשר להתפרנס מאחר אלא מבעלי והתנינן המשרה את אשתו ע"י שליש ומשני כאן כשקיבלה עלי' כאן בשלא קיבלה עלי' כו'.

קטע ה

עוד שם ר' יוסי אומר בכהנות פליגין יותר מכאן יוציא ויתן כתובה בסוף שנים ור' יהודה אומר בישראל חדש א' יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בסוף שנים ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובתה בתחלת שלשה ותני פליג בסוף שלשה דברי ר"מ א"ל ר' מנא הן דלא תניתא פליגא את עביד פליגא אלא בישראל פליגין יותר מכאן יוציא ויתן כתובה בתחילת שנים ור' יודה אומר בישראל חדש א' יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בתחלת שנים ובכהנת ב' מקיים ג' יוציא ויתן כתוב' בסוף ג' ותני כן בסוף נ' ד"ה והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה הירושלמי. ולי נראה שיש כאן (ט"ס) וחילוף השורות (וכצ"ל) ר' יוסי אומר בכהנת פליגין יותר מכאן יוציא ויתן כתובה בסוף שנים ור' יהודה אומר בישראל חודש ח' יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בסוף שנים (והוא ט"ס וצ"ל בתחילת שנים) והוא שסובר דבכהנת פליגין אבל בישראל לא פליגי וא"כ כיון דת"ק קאמר עד שלשים יעמיד פרנס כו' ה"נ סובר ר' יהודה והא דקאמר בישראל חודש א' יקיים שנים יוציא ויתן כתובה היינו בתחילת שנים כמו הת"ק) ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה בתחילת שלש (פי' דכמו דאמרינן בישראל שנים יוציא ויתן כתובה הוא בתחילת שנים דהא ר' יוסי אומר דבכהנת פליגין) ולא בישראל וא"כ הא דקאמר נמי ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה היינו בתחילת שלש ותני פליג בסוף שלשה דברי ר' מאיר ומביא ראי' מחבריי' דבסוף שלשה דברי ר' מאיר אלמא דר' יהודה סובר בתחילת שלשה ופליג עם ר"מ. וע"ז אמר לו ר' מנא הן דלא תניתא פליגא את עביד פליגא דאדרבה יותר טוב לפרש דר' יהודה פליג עם ת"ק בישראל נמי דאל"כ למה לו לומר בישראל חודש א' יקיים אלא ודאי דפליג עם ת"ק בישראל נמי והא דתני בסוף שלש נמי הוא דוחק דר"מ יחלק עם ר' יהודה כיון דסובר כמו ר' יהודה דיש חילוק בין ישראל לכהנת א"כ למה לאפושי פלוגתא בין ר"מ ובין ר' יהודה ושיהי' שלש מחלוקת

בדבר וע"ז אמר לי' ר' מנא הן דלא תניתא פליגא את עביד פליגא אלא בישראל פליגין יותר מכאן יוציא ויתן כחובה בתחלת שנים ור' יהודה אומר בישראל חודש א' יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בתחילת שנים (והוא ט"ס וכצ"ל בסוף שנים) וא"כ חולק עם ת"ק בישראל נמי ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה בסוף שלשה (דכיון שאומר תחילה בישראל חודש א' יקיים שנים יוציא ויתן כתובה היינו בסוף שנים (בכדי שמחלק בזה עם הת"ק) א"כ צריך לומר נמי הא דקאמר ובכהנים שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה היינו בסוף שלשה וע"ז אומר ותני כן בסוף שלשה דברי הכל ולא נחלק בזה ר' יהודה עם ר' מאיר (ובש"ס דילן בכתובות ד' ע"א) אמרינן ר' יהודה היינו ת"ק אמר אביי כהנת אתי לאשמועינן ורבא אמר חודש מלא וחודש חסר איכא בינייהו והירושלמי מתרץ לה באופן אחר ודו"ק]:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) מתניתין המדיר את אשתו שלא תתקשט באח' מכל המינים יוציא ויתן כתובה ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה אבל בעשירות שלשים יום ובגמ' רב הונא אמר כיני מתניתא בעניות שלא נתן קצבה והנה הק"ע כתב בעניות שלא נתן קצבה ולא גרסינן בעניות שלא נתנה קצבה דהך מתניתין לא איירי בשנדרה איהי וקיים לה הוא דקסבר קישוט לאו דברים שבינו לבינה הן ואין הבעל יכול להפר ולמה יוציא אי נמי קסבר רב הונא אף דברים שבינו לבינה אין הבעל יכול להפר:

[**והנה** שגה בזה דהא אמרינן בכתובות (ד' ע"א) דאיתמר דברים שבינו לבינה רב הונא אמר הבעל מיפר רב אדא בר אהבה אמר אין הבעל מיפר וא"כ אף שזהו מסוגיות הפוכות כמו שכתבו התוס' במנחות (ד' נ"ח) אעפ"כ איפשר לומר דהירושלמי סובר דרב הונא סובר דהבעל יכול להפר משום דברים שבינו לבינה ועוד דהא איתא בירושלמי (פי"א דנדרים ה"א) ר' זעירא ור' הילא תריהון אמרין מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט אמר ר' יוסי אין אילו נדרי עינוי נפש וע"ז אומר ר' זעירא ור' הילא תריהון אמרין דר' יוסי לא פליג אלא שאין אלו נדרי עינוי נפש אבל מ"מ מיפר משום דברים שבינו לבינה וא"כ סובר ר' יוסי דקישוט הוי דברים שבינו לבינה וא"כ הכא נמי מיירי כשנדרה אשתו ושמע בעלה ולא היפר לה וכמו דמשני תחילה ואפי' כמאן דמר היא נתנה אצבע בין שיני' תצא שלא בכתובה מודה במקניטה ונדרה וע"כ נראה לי דצריך לגרוס אמר רב הונא כיני מתניתין בעניות שלא נתנה קצבה דהא כיון דמיירי בנדרה היא ע"כ אומר כיני מתניתא בעניות שלא

נתנה קצבה והש"ס דילן דמשני בכתובות (ד' ע"א) דתלינהו לקישוטי' בתשמיש המטה היינו משום דסובר דלר' יוסי אינו מיפר אפי' משום דברים שבינו לבינה והא דאומר בירושלמי עולא בר ישמעאל אמר בעניות שלא נתן קצבה אבל אם נתן קצבה אפי' עד עשר שנים מותרות שאין שועל עפר פרין מת אין הטעם דאינו מיפר משום דברים שבינו לבינה כמו דאיתא בכתובות (ד' ע"א) רב אדא בר אהבה אמר אין הבעל מיפר משום דברים שבינו לבינה שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר דהא הירושלמי סובר דמיפר משום דברים שבינו לבינה אלא שאומר דבעניות אם נתנה קצבה אפילו עד עשר שנים מותרות שאין שועל עפר פרין מת והיינו בעניות מתוך שהורגלה שלא להתקשט ע"כ אפי' עד עשר שנים מותרות]:

הלכה ו

קטע ו

(**ה"ו**) **מתני'** אלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר כו' תני' ר' חנן בשם ר' שמואל א' נשים שאמרו אין להם כתובה וא' נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה כגון היתומה והשני' והאיילונית לא שנו אלא כתובת מנה ומאתים אלא אפילו היתה כתובה של אלף דינר מאבדת וע' בפ"מ שהביא גירסת הר"ן דהיינו נשים שאין להם כתובה כגון היתומה והשני' והאיילונית לא שנו אלא כתובה מנה ומאתים אבל כתובתה של אלף דינר נוטלת וכ' הפ"מ ולפי גירסא זו אתי כמסקנא דלקמן ומדלקמן מוכח כגירסת הספר והך ברייתא פליגא ולי נראה ג"כ כגירסת הספר וכמו שיתבאר לקמן והמפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו שם ויתבאר לקמן (וכצ"ל) תני ר' חנן בשם שמואל א' נשים שאמרו אין להם כתובה וא' נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה לא שנו אלא כתובה מנה ומאתים אלא אפי' היא כתובה של אלף דינר מאבדת את הכל ואין חילוק בין נשים שאמרו אין להם כתוב' ובין נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה דאין להם אפי' התוספת (וכן מוכח ממה שאבאר לקמן).

עוד שם ר' יסא ר' בא בר כהן מטי בה בשם ר' חנינא בן גמליאל נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה לא שנו אלא כתובה מנה ומאתים אלא אפי' היתה כתובתה של אלף דינר מאבדת ר' סימון אמר ר' יוחנן כל המשניות מחוברות במשנה זו אמר ר' מנא קימי ר' יסא בהיידא מתניתא בר' חנן דשמואל א"ל דברי הכל היא ותני ר' חייא כן נשים המעברות על הדת מאבדות את הכל. והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו מאוד בהא דאמר ר' יוחנן המשניות מחוברות במשנה זו אמר ר' מנא קומי ר' יסא בהיידא מתניתא בר' חנן דשמואל ע"כ נראה לי לבאר במה שכתב הר"ן (סוף פרק אלמנה ניזונית) נשים שאמרו

חכמים אין להם כתובה כגון הממאנת והשניה והאיילונית אין להם מנה ומאתים אבל תוספת יש להם לומר דאפי' איילונית שאעפ"י שלא הכיר בה והי' מקח טעות אפילו הכי אית לה תוספת שכיון שהוסיף מדעת ולא חשש לשמא תמצא איילונית רצה לזוק בנכסי ולישנא דחברותי' הכי משמע דאפי' איילונית קאי אבל הראב"ד כתב דאשני' דוקא דמשום דאיכא שניות טובא קרי להו חברותי' כו' ולאו דוקא דאיילונית שלא הכיר בה כיון שהוא מקח טעות אפי' תוספת אין לה כו' ועוד דבירושלמי מפורש כדברי הרי"ף ז"ל דגרסינן התם נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון היתומה והשני' והאיילונית לא שנו אלא כתובה מנה ומאתים אבל כתובה של אלף דינר נוטלת כו' (וכבר כתבתי דגירסת הירושלמי שלנו הוא שלא כגירסת הר"ן) וכי תימא אמאי והא אמרינן בסיפא דעוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת. היינו נמצא עלי' נדרים או מומין אלמא כל שמקחו מקח טעות אפילו תוספת אין להם ומאי שנא איילונית כשלא הכיר בה יש לומר דלא דמי דהתם כיון שהי' יודעת במומין והדבר ידוע שאין אדם נתפייס במומין כו' עלה דידה רמי לגלויי ועלי' סמיך ולא חשש לבדוק אחרי' חבל באיילונית לא הוי הדבר מוטל עלי' שהרי לא היתה יודעת בכך וכן הדין באלמנה לכה"ג כו' שאעפ"י שלא הכיר בהן יש להן תוספת שלא הי' הדבר מוטל עליהן לגלות דסברי שאפשר שיערב עליו המקח ואעפ"י שיש איסור כו' משא"כ במומין כו' שאין אדם נתפייס בהן.

ובזה יתבאר הירושלמי ר' סימון אמר ר' יוחנן כל המשניות מחוברות במשנה זו אמר ר' מנא קומי ר' יסא בהיידא מתניתא דר' חנן דשמואל והוא דאי אמרינן דנשים היוצאות בלא כתובה אין להם תוספת והוא כגון עוברת על דת וחברותי' (ופירש"י וחברותי' נמצאו עלי' נדרי' או מומין כו' וא"כ כל שהוא מקח טעו' להם לא מנה ומאתי' ולא תוספ' ונשי' שאמרו חכמי' אין להם כתוב' מנה ומאתים אבל תוספת יש להן וא"כ קשה מאיילונית דהא איילוני' הוי מקח טעות ואפשר שקשה ג"כ מהא דתנן אלמנה גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להם כתובה וקאי אהכיר בה אבל לא הכיר בה אין לה כתובה וא"כ יהי' ג"כ הדין דאין להם כתובה אבל מנה ומאתים יש לה וא"כ קשה דהא הוי מקח טעות דסובר ר' יוחנן דמחמת איסור הוי נמי מקח טעות אבל אי אמרינן דבין נשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה ובין נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה אין להם אפי' תוספת ג"כ א"כ אתי שפיר דבאיילונית אין לה אפי' תוספת בלא הכיר בה

וע"כ אמר ר"י כל המשניות מחוברות במשנה זו אמר ר"מ בהיידא מתני' דר"ח דשמואל (פי' בהא בריי' דר' חנן בשם ר' שמוא' דא' נשים שאמרו אין להם כתוב' וא' נשים שאמרו יוצאות בלא כתוב' כגון היתומ' והשני' והאיילונית לא שנו כתובה מנה ומאתים אלא

אפי' כתובתה של אלף דינר מאבדת) וא"כ ניחא שפיר כל המשניות אבל לפי מה דאמר ר' הילא ר' יסא ר' בא מטי בה בשם ר' חנינא בן גמליאל נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה לא שנו אלא כתובה מנה ומאתים אלא אפי' הי' כתובתה אלף דינר מאבדת את הכל ובנשים שאמרו אין להם כתובה יש להם מנה ומאתים וא"כ הקשה מאיילונית ומאלמנה לכה"ג שלא הכיר בה אמר לי' ד"ה היא (פי' דהא דאמר נשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה אפי' תוספת אין להם לא אתי למעוטי הני דאין להם כתובה דכיון שהוא מקח טעות בודאי אין להם כתובה ולא תוספת וכן באיילונית) (ועיין בתו' יבמות (ד ב') שתירצו דהא דאמר בכתובות (ד' ק') הממאנת והשני' והאיילונית אין להם כתובה משמע אבל גיטא בעי כתבו דנקט האי לישנא משום דלא מצי למינקט אינן צריכין גט משום שני' דקתני בהדייהו כו' וא"כ כיון דיש לומר דאינה צריכה גט א"כ בודאי דאין להם אפי' תוספת אלא דאתי לאשמועינן שנשים שיוצאות שלא בכתובה נמי אין להם לא כתובה ולא תוספת וע"ז אומר תני ר' חייא כן נשים המעברות על הדת מאבדות את הכל ומתניתין שאח"כ דנמצאו עלי' מומין הוי מקח טעות בודאי דאין להם תוספת וכן באיילונית וכמו שכתב הראב"ד. ואפשר דכן באלמנה לכה"ג נמי אם לא הכיר בה הוי מקח טעות לשיטת הירושלמי אך בירושלמי דגיטין (פ"ד ה"ח) אמרינן אמר ר' זעירא תדע לך שעילה הי' רוצה לגרשה שהרי כמה נשים נשואין איילונית ועל ידי שיש להם נחת רוח מקיימין אותן אך אפשר דהתם בספק איילונית שאין הסימנים ניכרים יפה שיש להם רפואה וכמו שחילקו התוס' ביבמות דהא קתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בנים. אבל בודאי איילונית בודאי אין שום אדם מוחל והוא דלא כשיטת הש"ס דילן לשיטת הרי"ף. ובזה הי' אפשר ליישב הא שהקשיתי בירושלמי (פ"ד דסוטה ה"א) קינא לה עודה ארוסה וכנסה ונסתרה (והוא ט"ס וצ"ל ונסתרה וכנסה) וכן הגיה הק"ע וידע בה תצא בכתובה ואם לאו תצא שלח בכתובה ופי' הק"ע משוסמקח טעות וכבר הארכתי שם וכתבתי שמה שכתב עוד שם בזה דחוק והקשיתי שם דאי אמרינן דבלא ידע שנסתרה הוי מנוקה מעון וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דסוטה ה"ג) כאן שידע בה כאן שלא ידע בה ולפי מה שפירש הפ"מ שם דאם לא ידע בשעת ביאה הוי מנוקה מעון א"כ אמאי לא ישקנה אחר כך דהא מקנין לארוסה להשקותה כשהיא נשואה ואמאי תצא שלא בכתובה. אך לפי מה שביארתי דבאלמנה לכהן גדול אם לא הכיר בה הוי מקח טעות ואף על גב שנוכל לברר על ידי השקאה עכ"ז שלא הכיר בה הוי נשואין בטעות וא"כ לא הוי אלא ארוסה וארוסה אין משקין אותה דתחת אישך כתיב ואף דנוכל לברר ע"י השקאה מ"מ כיון דהוי מקח טעות א"כ לא הוי נשואה ועיין ביבמות (ד' ק"ז ודף נ"ח)

והא שהקשו התוס' ביבמות (ד' נ"ח) ונקה האיש מעון וא"ת ונוקמא כגון שבא עלי' בשוגג כשבא עלי' לא ידע עדיין שנסתרה כו' וא"כ לפי מה שביארתי מה הקשו דהא הוי הנשואין בטעות אך התוס' הקשו לפי שיטת הש"ס דילן דמה שהוא ע"י ביאת איסור לא הוי מקח טעות משא"כ לשיטת הירושלמי ויש לדחות ודו"ק):

הלכה ז

קטע 1

שם (ה"ז) מתניתא במומין שאין דרכן להולד אבל במומין שדרכן להולד אפי' משנכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראי' ולומר התניתי עמה ופי' הפ"מ מתניתא דמחלק בין נולדו ברשות האב לנכנסה לרשות הבעל דוק' במומין שאין דרכן להולד בכל עת דרך מקרה והילכך ברשו' האב צריך להביא ראי' שלא היו בה מקודם אבל במומין שדרכן להולד תמיד אפי' משלא נכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראי' שכך התניתי עמה שאפי' במומין כאילו אני מקפיד בהן והוא דוחק מאוד והק"ע גריס מתני' במומין שדרכן להולד אבל במומין שאין דרכן להולד האב צריך להביא ראי' וכן אמרינן בכתובות (ד' ע"ו) מודה ר"מ במומין הראויין לבוא עמה מבית אבי' שעל האב להביא ראי' ואמאי מנה לי בידך הוא אמר לי' הכא במאי עסקינן ביתרת יתרת מאי ראי' מייתי ראי' דראה ונפייס הוא:

ועוד נראה לי לפי מה שביארתי בפרק קמא (הלכה י') ר' אלעזר שאל לר' יוחנן מתניתין דר"ג ור"א דלא כר' יהושע אמר לי' דברי הכל שני' היא מומין שדרכן להולד. וביארתי שם דלא כהק"ע והפ"מ הוא שני' היא מומין שדרכן להולד ע"כ אמרינן כאן נמצא כאן הי' אבל בבתולין שאינו מצוי שתהי' נבעלת אחר הנשואין אלא ודאי שנבעלה בבית אבי' וכמו שאמר שם בירושלמי אמר ר' יוסי מקמא דין חמיי רבנן מדמי מומין לבתולים כו' מומין מבתולים שאם נולדו כו' הבעל צריך להביא ראי' ובתולין וכי בטלי לא בבית אבי' בטלי כו' וע"ז אומר מתניתין במומין שדרכן להולד (כצ"ל) (פי' שדרכן להולד בשעה מועטת) אבל במומין שאין דרכן להולד (פי' שאי איפשר שיולדו ביום א') א"כ ודאי המומין היו בבית אבי' וא"כ ליכא בזה הטעם דכאן נמצא כאן הי' כיון דודאי בבית אבי' הי' וע"כ האב צריך להביא ראי' אך מה שמסיים צריך להביא ראי' ולומר התניתי עמה צריך להגיה ולומר התניתי עמו (פי' שהאב צריך להביא ראי' כיון שאין דרכן להולד ביום א' א"כ ודאי ברשות אבי' נולדו). אך מה שמסיים לומר התניתי עמו הי' לו לומר האב צריך להביא ראי' שברשותו נולד

ע"כ נ"ל שמביא הבריית' מתניתין במומין שדרכן להולד אבל במומין שאין דרכן להולד על האב להביא ראי' וא"כ מוכח מזה שהטעם משום כאן נמצא כאן הי' וזהו כמו ר' יוחנן דס"ל דמתניתין אתי ככולי עלמא מחמת שאין דרכן להולד אבל לר' יוסי דאמר דילפינן מומין מבתולים וא"כ אפילו מימין שאין דרכן להולד ביום א' נמי על הבעל להביא ראי' והוא כמו שביארתי שם דרישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך וא"כ כיון דנכנסה לרשות הבעל ע"כ אפילו מומין שאין דרכן להולד ביום א' נמי הבעל צריך להביא ראי'): וע"ז מסיים הירושלמי לומר התניתי עמו וא"כ יהי' הפירוש שבמומין שאין דרכן להולד מחדש אלא שנולדו עמה כגון ביתר אבר וא"כ מאי יביא ראי' שהתנה עמו (פי' שהתנה עם הבעל ונתרצה לזה) והוא כמו דאמרינן בש"ס דילן (ד' ע"ו) איתיבי' רב אחא ברי' דרב אוי' לרב אשי מודה ר"מ במומין הראוין לבוא עמה מבית אבי' שעל האב להביא ראי' ואמאי מנה לי בידך הוא א"ל ביתרת יתרת מאי ראי' מייתי ראי' דראה ונפייס הוא:

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא אמר רשב"ג בד"א במומין הקטנים אבל במומין הגדולים כופין אותו להוציא ובגמ' ר' יהודה בשם רב כיני מתניתא בשהיו בו אבל נולדו בו כופין אותו להוציא ר' בא בר כהנא בשם ר' יוחנן הלכה כרשב"ג אתא עובדא קומי ר' ירמי' בכופיא וכפפו ואתי' דרב בשאין בו ודרשב"ג כשנולדו בו (פי' דפריך לרב דמוקי להא דת"ק בשהיו בו ורשב"ג ודאי בשנולדו בו דאי בשהיו בו מה לי גדולים מה לי קטנים הא קיבלה אלא ודאי בשנולדו בו א"כ לא פליגי ת"ק ורשב"ג בדבר א') (ואפשר שצריך לגרוס ואתי' דרבנן כשהיו בו (פי' לדברי רב) ודרשב"ג בשנולדו בו אמר ר' זעירא אתייא דרשב"ג כר"מ (והוא כמו דפריך בש"ס דילן בכתובות (ד' ע"ז) רב יהודא תני נולדו חיי' בר רב תני היו מ"ד נולדו כ"ש היו כו' מאן דאמר היו אבל נולדו לא תנן אמר רשב"ג בד"א במומין קטנים אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא בשלמא למ"ד נולדו היינו דשני בין גדולים לקטנים אלא למ"ד היו מה לי גדולים מה לי קטנים כו' כסבורה שיכולה לקבל ועכשיו אינה יכולה לקבל והוא כר"מ שאומר אעפ"י שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל וכן משני בירושלמי כר"מ וע"ז פריך היי דין ר"מ בקדמייא או באחרייא אין בקדמייא דהיינו ר"מ דקדמיי' היינו במשנה שבתחילה דסובר ר"מ שאפי' על מומין שבגלוי יכול לטעון וסובר הירושלמי דר"מ פליג על רבנן דאמרו ראה ונפייס דאפשר דסבור הי' שיכול לקבל ועכשיו אינו יכול לקבל (ולפי"ז הוא דלא כמה שכתבו התוס' בכתובות (ד' ע"ה) נראה

לרבינו יצחק דר"מ לא פליג אמומין שבגלוי דמודה דאין יכול לטעון דראה ונפייס הוא כדאמר סתמא דהש"ס בגמ' ולשיטת הירושלמי אפשר לומר דר"מ לטעמי' שאומר שהיא יכולה לומר כסבורה הייתי וכמו כן לגבי דידי' יכול לטעון אפי' במומין שבגלוי שסובר ר"מ דלא אמרינן ראה ונפייס ואפשר דטעמי' שיכול לומר כסבור הייתי כו' והא דקאמר אין בקדמייא עד שיתנה אפשר לומר לפי גירסת הירושלמי בד"א במומין שדרכן להולד אבל במומין שאין דרכן להולד ופירשתי דהיינו ביתרת אבר וגרסתי שם עד שיתנה עמו ופי' שיתנה האב עמו שאינו מקפיד ע"ז) אין באחריי' אפי' התנה לא כלום הוא אלא סלקת מתניתין כרשב"ג (פי' ואין באחריי' אפי' התנה לאו כלום הוא) והוא דלא כמו שפירשו הק"ע והפ"מ שהוא קושי' אלא בניחותא והפי' הוא דאתי כר"מ ואין בקדמייא עד שיתנה אבל בלאו"ה לא אמרינן דראה ונפייס ואין באחריי' אפילו התנה לאו כלום הוא והא דקאמר אלא סלקת מתניתין כרשב"ג ואל הן כופין אותו להוציא כרבנן והפ"מ והק"ע נדחקו בזה:

ע"כ נראה לי כמו שביארתי דקאמר תחילה דלרשב"ג נמי מיירי בשהיו בו והא דמחלק בין מומין קטנים לגדולים ע"ז קאמר דזה ניחא דרשב"ג אתי כר"מ אלא סלקת מתניתין כרשב"ג ואלו הן שכופין אותו להוציא כרבנן (פי' שפשט המשנה משמע דהא דקאמר ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס הוא פירוש להא דאמר רשב"ג בד"א במומין הקטנים אבל במומין הגדולים כופין אותו להוציא וע"ז קאמר אלו הן שכופין להוציא אבל לפי מה שתירץ דרשב"ג סובר כר"מ באחרנייתא וע"כ אומר בד"א במומין הקטנים אבל בגדולים כופין אותו להוציא אפי' בשהיו בו והוא כר"מ שאומר שיכולה לומר סבורה הייתי כו' וא"כ איך ר"מ פליג ע"ז הא ר"ג כר"מ סבירא לי' וא"כ צריך לומר דסלקת מתניתין כרשב"ג (פי' דסיום המשנה הוא כרשב"ג) ואלו שכופין אותו להוציא כרבנן (פי' דבזה אפי' רבנן נמי מודו) (וכן ביארתי בספרי נועם ירושלמי בשבת (פ"ג דשבת ה"ג) סלקת מתניתין מעשה שעשו אנשי טברי' כן הגהתי שם והפי' הוא סלקת מתניתין שזהו סוף המשנה והבאתי ראיות ע"ז עיין שם) וה"נ הפי' הוא דא"כ דרשב"ג סובר כר"מ אם אלו שכופין אותו להוציא נמי שייך לדברי רשב"ג וא"כ איך יחלוק ר"מ על זה הא רשב"ג סובר כר"מ וא"כ צריך לומר דסלקת מתניתין כרשב"ג שסוף המשנה הא דאלו שכופין להוציא הוא כרבנן וע"ז אומר נשמעינה מן הדא (פי' שמהברייתא נמי מוכח דהא דתנן ואלו שכופין אותו להוציא אינו מדברי רשב"ג) וע"ז מביא הברייתא רשב"ג אומר אם הי' מום גדול כגון סומא באחת מעיניו קיטע באחת מידיו חיגר באחת מרגליו יוציא ויתן כתובה וא"כ הא דקאמר ואלו הן שכופין אותו

להוציא אינו מדברי רשב"ג דהא הא דקאמר רשב"ג דבמומין הגדולים כופין אותו להוציא היינו קיטע באחת מידיו חיגר באחת מרגליו ע"ז אומר הדא אמרה סלקת מתניתין כרשב"ג ואלו שכופין להוציא כרבנן וא"כ איפשר לומר כרב דתני היו בו ואפי' בהיו בו מחלק נמי רשב"ג בין מומין הקטנים לגדולים דסובר כר"מ והא דפליג ר"מ היינו ממתניתין דואלו שכופין אותו להוציא שזה אינו מדברי רשב"ג והפ"מ נדחק בזה מאוד עיין שם ודו"ק:

פרק ח

הלכה א

קטע ב

מתניתין האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודין ב"ש וב"ה שאם מוכרת ונותנת קיים נפלו לה משנתארסה בש"א תמכור ובה"א לא תמכור אלו ואלו מודין שאם מכרה ונתנה קיים כו' ובגמ' כיני מתניתא עד שלא נתארסה (פי' הא דתנן עד שלא תתארס צ"ל עד שלא נתארסה דהא הכא מיירי לאחר אירוסין וא"כ צריך לומר עד שלא נתארסה והנה הק"ע הביא מה שכ' התי"ט בפ"ק שהקשה דלמא לא איתמר כך בירושלמי אמתניתין דהתם דתנן אלא ה"ז בחזקת בעולה עד שלא תתארס והק"ע נדחק בזה מאוד ולי נראה לבאר במה שכתבו התוס' בכתובות (ד' ע"ח) האשה שנפלו לה נכסים פי' בקונטרס ונתארסה אבל נשאת לא והביא ראיה מדתנן עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אבל לכתחילה משמע דלא תמכור ומשמע לרש"י דעד שלא נשאת משמע אפי' קודם אירוסין וקשה לר"י דאמרינן בגמ' רב ושמואל דאמרי תרווייהו בין נפלו לה נכסים עד שלא תתארס בין משתארס ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות ופריך כמאן דלא כר' חנינא בן עקביה ולא כר' יהודה ואמאי והא הוי כרחב"ע דבעי למימר דהבעל מוציא מיד הלקוחו' אפילו בשנפלו לה עד שלא נתארס' ונישאת דהא אעד שלא נישאת ונישאת קיימי אלא ודאי משמע להש"ס כו' דעד שלא נישאת משמע שנפלו לפני נשואין דאין דבר מפסיק בין נפילת נכסים לנשואין ואעפ"י דהשתא אין ראיה משם לפי' הקונ' מ"מ יכול רש"י לפרש כן בלא ראי' כו'.

ובזה יתבאר הירושלמי שאומר כיני מתנית' עד שלא נתארסה והוא דהירושלמי סובר כפירוש רש"י דהאשה שנפלו לה נכסים עד שלא נתארסה מיירי בשנתארסה אבל נישאת לא וא"כ צריך להגיה במתניתין עד שלא נתארסה דמשמע שעכשיו נתארסה ואין דבר מפסיק רק שהנכסים נפלו לה עד שלא נתארסה ועכשיו נתארסה אבל לפי מאי דתנן

במתניתין עד שלא תתארס משמע שעכשיו הוא לאחר הנישואין וע"כ אומר עד שלא תתארס דהיינו קודם אירוסין ומפסיק בין זה לזה האירוסין ונישואין והירושלמי סובר דהא דאמרינן דעד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת קיים מיירי דוקא אם לא נישאת וע"כ קאמר כיני מתניתא עד שלא נתארסה וע"כ אינו מדייק כזה על מתניתין דפ"ק (ד' י"ב) דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי כו' וא"כ מיירי הכא לאחר הנישואין וע"כ קאמר ר' יהושע ה"ז בחזקת בעולה עד שלא תתארס כו' והוא משום דמיירי לאחר הנישואין דאם היה לאחר אירוסין א"כ נסתחפה שדהו וע"ז אומר ה"ז בחזקת בעולה עד שלא תתארס וע"כ אומר עד שלא תתארס דמיירי לאחר נישואין והא דתנן היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראי' שמשנתארסה היו בה מומין הללו נסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו ואע"ג דהתם מיירי לאחר הנישואין אך משום דברישא בבית האב אומר שנתארס' היו בה מומין אלו וע"כ קתני בסיפא נמי הבעל צריך להביא ראי' שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו ובכתובות (ד' ע"ה) אמרינן איתיבי' אביי נכנס' לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראי' שעד שלא תתארס היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות עד שלא תתארס אין משתתארס לא קאמר עד שלא תתארס והוא משום דמבי' הסיפא לחוד וא"כ צריך לומר עד שלא תתארס דהא מיירי לאחר הנשואין ע"כ אומר עד שלא תתארס אין משתתארס לא ודו"ק:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) מתניתין נפלו לה נכסים משנישאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר ר' חנינא בן עקיבא אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא זכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים ובגמ' אנן תנינן מוכרת ונותנת וקיים תני ר' חייא לא תמכור ולא תתן ואם מכרה ונתנה קיים [פי' דאם הוא כמו דתנינן מוכרת ונותנת וקיים א"כ אתי דרחב"ע כב"ש וכמו דפריך ע"ז בכתובות (ד' ע"ח) והא אנן תנן עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר רב זביד תני מוכרת ונותנת וקיים ועיין בתוס' בד"ה תני מוכרת ונותנת וקיים זו היא גירסת הקונטרס ופי' תני במתניתין וקשה לריב"ם דאדרבא היה לו להגיה הברייתא מקמי מתניתין ועוד דאם היה מגיה הברייתא הוי ר"ג שפיר כב"ה והשתא דמגיה מתניתין הוי ר"ג כב"ש דלב"ה אפי' באירוסין לא תמכור לכתחילה כו' וכן פריך אח"כ ורחב"ע כב"ש הכי קאמר

לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה וע"כ אומר בירושלמי אנן תנינן מוכרת ונותנת וקיים (פי' וא"כ אתי דלא כב"ה שסוברים דאפי' מן האירוסין נמי דווקא אם מכרה ונתנה קיים) וע"ז אומר תני ר' חייא לא תמכור ולא תתן ואם מכרה ונתנה קיים]:

שם אתא עובדא קומי ר' אמי אמר לא ר"ג יחידי הוא לא סמכין עילוי מתניתא מסייע לי' ופליג עלוי רבותינו חזרו ונמנו והורו בנכסים שנפלו לה עד שלא נישאת ונשאת שלא תמכור ולא תתן ואם מכרה ונתנה מכרה בטל מסייע לי' מכרה בטל פליגא עלוי רבותינו חזרו הורו ונמנו שעד שלא נמנו לא היו חולקין עלוי. הנה המפרשים לא ביארו הירושלמי הזה ולי נראה כמו שכתב הר"ן (ר"פ הכותב) אהא דתנן התם א"כ למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה קיים והקשה הר"ן דאמאי איצטריך הנאה דדין ודברים להכי כיון דמוקמינן לה בגמרא בכותב לה ועודה ארוסה דהא בלאו תנאה נמי דנכסים שנפלו לה עד שלא נישאת ונישאת שאם מכרה ונתנה קיים ואע"ג דאמרינן אמרו לי' לר"ג הואיל וזכה באשה כו' בעיא בעלמא הוא ור"ג לא חש לה וראי' לדבר דהא מתמהינן בגמ' עלייהו דרב ושמואל דאמרי דבין נפלו לה משנישאת אין הבעל מוציא כו' כמאן ואמרינן כרבותינו ולא כו' כאמרו לו כו' וי"ל דמהא שמעינן דהאי תנאי מהני אפי' לנכסים שנפלו לה אחר שנישאת דלכ"ע מכרה בטל ואם כתב לה דין ודברים בעודה ארוסה מכרה קיים כו' והתוס' כתבו בכתובות (ד' ע"ח) בד"ה לא כר' יהודה כו' והא דמשמע לקמן בכתובות (ד' פ"ג) דעד שלא נישאת ונישאת מכרה בטל דתנן א"כ למה כתב לה דין ודברים שאם מכרה ונתנה קיים ומוקי לה בגמ' בכותב לה ועודה ארוסה א"כ אותם נכסים נפלו לה עד שלא ניסת ובניסת איירי כו' היינו כדאמרו לפני ר"ג דלר"ג מכרה קיים ואין סברא לומר דאתי כרבותינו דחזרו ונמנו וא"כ מחולקים בזה התוס' והר"ן דלהר"ן מה דאמר אמרו לו הוא אינו אלא קושי' שהקשו לר"ג אבל לא לדינא ולהתוס' מחולקים בזה לדינא דלאמרו לו הדין דמכרה בטל וע"ז אומר בירושלמי אתא עובדא קומי ר' אמי אמר לא ר"ג יחידי הוא וע"כ רצה לפסוק כמו דאמרו לו דהמכר בטל לא סמכין עלוי (פי' משום שסוברים דזה אינו קושי' שהקשו לר"ג רק שחולקים עליו לדינא):

וע"ז אומר מתניתא מסייע לי' ופליג עלוי' רבותינו חזרו ונמנו והורו בנכסים שנפלו לה עד שלא נישאת ונישאת שלא תמכור ושלא תתן ואם מכרה ונתנה מכרה בטל מסייע לי' מכרה בטל (וא"כ בגוף הדין מסייע לר' אמי דמכרה בטל) פליגא עלוי רבותינו חזרו הורו ונמנו שעד שלא נמנו לא היו חולקים עלוי (פי' ובזה פליגא עלי' דהוא סובר דאמרו חולקים עלי' לדינא ובזה פליגא עילוי הברייתא דתני רבותינו חזרו והורו ונמנו שעד

שלא נמנו לא היו חולקים עלי') וא"כ האי דאמרו לו הוא רק כמו קושי' אבל לא דפליגא עילוי' לדינא (ומתניתין דלקמן ר"פ הכותב לא יוכל הירושלמי לתרץ שזהו כאמרו לו דהא הירושלמי סובר דלא פליגא עילוי' וזה דוחק להעמיד המשנה כרבותינו דחזרו ונמנו כו' וא"כ הא דתנן מכרה קיים בלאו"ה נמי מכרה קיים אם נפלו לה עד שלא נישאת וגם הירושלמי אינו יכול לתרץ כמו שכתב הר"ן דמיירי שנפלו לה נכסים משנישאת דהא אמרינן לקמן בירושלמי ר' ירמי' בעא קומי ר' זעירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה לאחר מכאן כו' וע"כ לשיטת הירושלמי הא דתנן אם מכרה ונתנה קיים הוא לאו דינא וכמו שכתבו התוס' שם וע"כ מהני תנאה לכתחילה וכמו שכתבו התוס' וע"כ אמר לקמן כתב לה מן האירוסין ומן הנישואין והפי' הוא אם לאח"כ נישאת אם מהני. ע"ז אומר פלוגתא דב"ש וב"ה על דעתין דב"ש תמכור דאי לאו"ה למאי כתב הא מוכרת לכתחילה אלא ודאי דמהני לענין אחר נישואין על דעתין דב"ה לא תמכור ומהני לענין לכתחילה ויתבאר עוד לקמן בזה ודו"ק:

הלכה ז

קטע ב

שם (ה"ז) מתני' נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו לעצים וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ר' יהודה אומר לא תמכור מפני שהם שבח בית אביה ר' אבין בשם רבנן דתמן מתניתא שנפלו לה זיתים ולא קרקען גפנים ולא קרקען אבל אם נפלו לה זיתים וקרקען גפנים וקרקען לא תקוץ שעדיין שבח בית אביה קיים ורבנן דהכא אמרין אפי' נפלו לה זיתים וקרקען גפנים וקרקען לא דמי בית זיתא דנפלו ולא דמי בית כרמא דנפלו מתניתא מסייע לרבנן דתמן כרמא אני מוכר לך אעפ"י שאין בו גפנים ה"ז מכור שלא מכר לו אלא שמו פרדיסא אני מוכר לך אעפ"י שאין בו אילנות ה"ז מכור מפני שלא מכר לו אלא שמו. והנה במה דאמר תחלה בירושלמי לא דמי בית זיתא דנפלו ולא דמי בית כרמא דנפלי מה שפירש בזה הפ"מ הוא דחוק מאוד וגם הק"ע פירש בדוחק ועוד פירש והגיה ולא דמי בית זיתא דפלוני ולא דמי בית כרמא דפלוני וטעמא דר"י קמפרש דכל זמן שהזיתים וגפנים קיימים שבח הוא לה דמתקרי בית זיתא ובית כרמא דפלוני וכל זה הוא דחוק:

[ע"כ נראה לי להגיה לא דמי בית זיתים דנפלו ולא דמי בית כרמא שקבלו פי' שאומר דהטעם של רבנן דהכא דאמרינן אפי' נפלו לה זיתים וקרקען גפנים וקרקען קאמר נמי ת"ק דימכרו לעצים כו' והטעם הוא משום שאין שבח בית אבי' קיים וע"ז הביא ראי' ממתניתין דב"מ (ד' ק"ג) המקבל שדה מחבירו כו' אם אמר לו חכור לי שדה בית השלחין

זו כו' יבש המעין ניקצץ האילן מנכה לו מן חכירו (וההוא מתניתין מיירי בין בחכירות בין בקבלנות כמו דאמרינן התם תרתי מתניתא קמייתא כן בחכרנותא בין בקבלנותא) ופריך עלה ואמאי לימא לי' שמא בעלמא אמרי לך מי לא תני' האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך אעפ"י שאין בו אלא לתך הגיעו כו' כרמא אני מוכר לך אעפ"י שאין בו גפנים הגיעו וא"כ כיון דשמו עני' אמאי מנכה לו מן חכירו וע"כ אומר בירושלמי דרבנן דהכא חמרין אפילו נפלו לה זיתים וקרקען גפנים וקרקען נמי כיון שהם זקנים ע"כ לא הוי שבח בית אבי' קיים וע"ז אומר ולא דמי בית זיתים דנפלו ולא דמי בית כרמא דנפלו (וכצ"ל דקבלו) (פי' דתנן במתניתין שמנכה לו אלמא כיון דנקצצו לא הוי שמו עני' וא"כ לא הוי שבח בית אבי' קיים וע"כ פליגי בזה נמי). וע"ז חומר מתניתא מסייע לרבנן דתמן כרמא אני מוכר לך אעפ"י שאין בו גפנים ה"ז מכור שלא מכר אלא שמו פרדיסא אני מוכר לך אעפ"י שאין בו אילנות ה"ז מכור שלא מכר לו אלא שמו (והוא הברייתא דמקשה מזה על מתניתין דהמקבל אלמא דאפי' אין בו אילנות נמי שמו עלי' ע"כ אמרי דמתניתא בשנפלו זיתים ולא קרקען כו' אבל אם נפלו לה זיתים וקרקען גפנים וקרקען לא תקוץ שעדיין שבח בית אבי' קיים והוא כמו מתניתא דתני' כרמא אני מוכר לך אעפ"י שאין בו גפנים ה"ז מכור וממתניתין דהמקבל לא קשי' לרבנן דתמן דהיינו רבנן דבבל דהא אמרינן בב"מ (ד' ק"ד ושם) ואמאי לימא ר' שמא בעלמא אמרי לך מי לא תני' האומר לחבירו כו' כרמא אני מוכר לך כו' חלמא ח"ל שמא בעלמא אמרי לך ה"נ לימא שמא בעלמא אמרי לך ומשני שם אמר שמואל לא קשי' הא דאמר לי' מחכיר לחוכר הא דא"ל חוכר למחכיר א"ל מחכיר לחוכר שמא בעלמא א"ל חוכר למחכיר קפידא ורבינא משני אידי ואידי דח"ל מחכיר לחוכר מדקאמר זה מכלל דקאי בגוה עסקינן בית השלחין למה לי' כו' בית השלחין כדקיימא השתא וזהו לרבנן דבבל דמתרצין דלא תקשי מברייתא על מתניתין

וע"כ מתניתא דהיינו הברייתא מסייע לרבנן דתמן וממתניתין דהמקבל אין ראי' כמו שתירצו שמואל ורבינא בש"ש דילן דהיינו רבנן שבבבל אבל רבנן דהכא דהיינו רבנן שבא"י הביאו ראי' ממתניתין דהמקבל דתנן אם אמר לו חכור לי שדה בית השלחין זו או שדה בית האילן יבש המעין נקצץ האילן מנכה לי' מחכירו אלמא דאין שם כרם על זה וא"כ אין כאן שבח בית אבי' והא דהברייתא דכרמא אני מוכר לך אעפ"י שאין בו גפנים הגיעו משום דשמו כרמא ולרבנן דהכא דהיינו רבנן דא"י איפשר לומר דהברייתא אתי כר' יהודה שסובר דעדיין שבח בית אבי' קיים (ועיין בק"ע שכתב על הא דאיתא בירו'

מתניתא לרבנן דתמן וכתב הכי גרסינן מתניתא מסייע לרבנן דהכא ושגה שם בפירושו ולחנם הגיה וכמו שביארתי דמתניתא מסייע לרבנן דתמן ודו"ק]:

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) המוציא יציאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול ר' בא בשם ר' חייא בר אשי אפי' לא אכל אלא מלא חותלה אסי אמר והוא שתהא ההוצאה יתירה על השבח אבל אם השבח יתר על ההוצאה נותן לו את השבח וגריס הפ"מ אסי אמר והוא שתהא השבח יותר על ההוצאה אבל אם ההוצאה יתירה על השבח נותן לו את השבח (פי' רק את השבח) מתניתא פליגא על רב אסי וכולם שמין להם כאריס מתניתא בנטיע' פי' דבנטיעה שמין להם כאריס מה דמר אסי בבנין מתניתא בנטיעה לא כן אמר ר' בא בשם ר"ח בר אסי אפי' לא אכל אלא מלא חותל' א"ל כאן בשאכל כאן בשלא אכל ופי' הפ"מ דברישא מיירי בנטיעה ובסיפא מיירי בבנין והוא דוחק [ע"כ נראה לי שהפי' הוא כאן באכל כאן בלא אכל פי' דבשניהם מיירי בנטיעה וכמו ברישא שאכל אמרינן דהמוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ואמרינן דמשום שהוא בעלה ע"כ הוציא הרבה ואכל קימעא מה שאכל אכל ומפני שהוא בעלה ע"כ אקני לה המותר והכי נמי אם לא אכל נמי נוטל פחות והא דקאמר רב אסי היינו ביורד לנכסי שבוים דהוי בנכסי אחר ע"כ שמין להם כאריס והוא כמו דאמרינן בב"מ (ד' ל"ט) ומאי שנא מהא דתנן המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ומשני הא לא דמי אלא להא דתנן המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על אחר דמי אלמא כיון דלא סמכא כו' תקינו לי' כו' (ופירש"י משום דלא סמכה דעתי' שיהא מוחזק בידו דדואג שמא תמאן בו) וע"כ הא דתנן בכתובות הוציא ולא אכל ואמר רב אסי שאם הי' הוצאה יתירה על השבח נותנין לו את השבח והיינו הוצאה שיעור שבח היינו נמי דווקא בבעל דליכא הטעם דלא ליפסדינהו אלא דברישא אם אכל אמרינן מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ובסיפא דהוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול וע"ז אמר רב אסי דאם הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה כשיעור שבח. וע"ז חומר אמר ליה כאן בשאכל כאן בשלא אכל פי' דזהו דווקא בבעל אבל לא באחר ודו"ק]:

הלכה י

קטע ב

שם (ה"י) הניח לו אחיו מעות ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות כו ובגמ' אבהו בשם ר' יוחנן לכן צריכה במופקדים אצלו שלא תאמר הואיל ואני הוא היורש שלי הן ר' אבהו בשם ר"י לית כאן שלו (פי הא דתנן במתני' וחכ"א פירות המחוברין לקרקע שלו לית כאן שלו דהא כל נכסיו אחראין לכתובתה אלא שלה (וכמו דאמרינן בכתובות (ד' פ"א) וחכמים אומרים פירות המחוברים לקרקע שנו ואמאי הא כל נכסיו אחראין לכתובתה אמר ר"ל תני שלה) אלא להיידא מילה שאם קדם היורש ותפס מוציאין מידו והפ"מ גריס אין מוציאין מידו וכדמוכח מלקמן כו' ושגה בזה וא"צ להגיה רק כמו דאיתא בירושלמי אלא להיידא מילה שאם קדם היורש ותפס מוציאין מידו (פי' כיון דאמר ר' יוחנן לית כאן שלו אלא שלה) וע"ז אומר להיידא מילה דהא גבי פירות תלושין נמי אמרינן קדמה היא זכתה וא"כ מה נ"מ בין פירות מחוברין לתלושין אלא ודאי דבפירות מחוברין אפי' קדם היורש ותפס מוציאין מידו וע"ז אומר אף בבע"ח כן לא כן תני יורש ובע"ח שקדם א' מהן ותפס מוציאין מידו (והכא צריך לגרוס אין מוציאין מידו דלא כהפ"מ ששגה בזה ופירש כפי גירסת הספר אלא דצריך לגרוס יורש ובע"ח שקדם א' מהן ותפס אין מוציאין מידו (והכי מוכח לקמן פ"ט ה"ג) כהדא אילין בני שמי שבק להון אבוהון עז אתא מרי חובה ונסתה (פי' ולקחה) אתא עובדא קומי ר' אבהו ואמר דידי' נסב לא כן תני יורש ובע"ח שקדם א' מהם ותפס מוציאין מידו (והוא ט"ס וצריך לגרוס לא כן תני יורש ובע"ח שקדם א' מהם ותפס אין מוציאין מידו וא"כ איך זכה בה הבע"ח הא היורש קדם ותפס) וע"ז משק דהוה סבר דאינון דידי' ולית אינון דידי' (פי' דתפיסת היורש לא הוי תפיסה מחמת שהי' סבור דהוי דידי' וע"כ לא תפיס בתורת תפיס') וע"ז פריך הכא נמי לא כן תני יורש ובע"ח שקדם א' מהם ותפס אין מוציאין מידו וע"ז אמר ר' אחא בר עולא נשמעינה מן הדא הקדיש תשעים מנה והי' חובו מאה מנה מוסיף עוד דינר ופודה נכסים הללו ולא סוף דבר דינר אלא אפי' כל שהוא שלא יהא נראה הקדש יוצא בלא פדיון ר' אבהו בשם ר' יוחנן מועלין מעינה גמורה וקשי' אם מועלין בה מעילה יה נפדה בשווה אם אינו נפדה בשווה לא ימעלו בו מעילה גמורה ומה אנן קיימין אם במחובר לקרקע וכי יש מעילה בקרקע אלא כן אנן קיימין בקמה מאחר שאילו עבר הגיזבר ותפס אין מוציאין מידו הוא גיזבר הוא יורש (פי' שמביא ראיה מהא דאמר ר' יוחנן מעילה גמורה וא"כ קשה שיפדה בשוי') ותירץ ע"ז דבקרקע ליכא מעילה וא"כ צריך להיות

בקמת קרקע ובקמת קרקע מהני תפיסה וע"כ מועלין בו מעילה גמורה אך אעפ"כ נפדה בכל שהוא כיון דלע"ע לא הפס הגיזבר וא"כ נפדה בכל שהוא:

קטע ג

עוד שם ר' אבהו בשם ר' יוחנן אף בשור כן אית לך מימר שור קרקע ר' תנחום בר מרי בשם ר"י שור עשו אותו כהקדש שהזיל והנה הפ"מ פיר' בזה בדחוקים גדולי והק"ע פי' אף בשור כן אם הקדישו ב"ח מוסי' כל שהו' ופודהו אית לך מימר שור קרקע בתמי' דמתניתין איירי בקרקע ודאי דאין קדושת דמים מפקיע מידי שיעבוד משום דקרקע כגבוי דמי אלא שור שהוא מטלטלין למה יפדנה בפחות משוי' הא בשעת ההקדש הי' ברשות המקדיש ומשני שור עשו אותו חכמים מפני תקנת הלוין כהקדש שהוזל וכאילו אינו שוה אלא כפי פדיונו שנתן הבע"ח (עוד כתב הק"ע נראה דפליג ר' יוחנן אהא דאמרי בבבלי בכמה מקומות דאמר רבא הקדש קדושת הגוף מפקיעמידי שיעבוד והא דאמר בסמוך דבקמה איירי מתניתין י"ל דווקא בקמה דדמי' לקרקע אבל במטלטלין מודה ר' יוחנן דפודה בשוי' וקשה א"כ מאי מייתי ראי' הרשב"א בחידושיו בגיטין (ד' מ"ח) מסוגין דאף במטלטלין מוסי' עוד דינר עיין שם דאדרבא מדפרי' שור קרקע הוא משמע מפורש כר"ת דמטלטי פודה בשוי' ע"כ (ולא קשה דהא מסי דאף בשור עשו אותו כהקד' שהזיל) אך עכ"ז כל דבריה' דחוקי':

[**וע"כ** נראה לי לפרש דמקשה על הא דאמר ר' יוחנן מועלין בו מעילה גמורה וע"ז מתרץ דבקרקע אין מועלין אלא בקמה והטעם דמועלין מעילה גמורה הוא משום דאלו תפס הגיזבר אין מוציאין מידו וע"כ נפדה בפחות דהא להקדש הוא שוה בפחות דהא עדיין לא תפסו הגיזבר וע"ז מקשה ר' שמואל ר' אבהו בשם ר' יוחנן אף בשור כן אית לך מימר שור קרקע (פי' דהא שור אם נפדה בעי העמדה והערכה וא"כ צריך לשומו כמה השור שוה ואף דבקרקע נמי אם פודהו מהקדש צריך עשרה כהנים וא"כ הקרקע נפדה ג"כ בשוי' ואף בקמה נמי צריך לפדות בשוי' וכן פליגי ר' יוחנן ורשב"ל (פי"א דכתובות ה"ד) פדה שוה מנה במאתים ר' יוחנן אמר אינו פדוי ורשב"ל אמר פדוי כו' כל גרמא אמרה צריך להעשות דמים מה פליגין להביא קרבן מעילה ר' יוחנן אמר מביא קרבן מעילה רשב"ל אמר אינו מביא קרבן מעילה אעפ"כ לא דמי דאלו קרקע שמין אותה כמה השווי להקדש וע"כ בשדה אחוזה שמין אותה כמה היא שוה עד היובל וכמו דאמרינן בערכין (ד' כ"ה) המקדיש שדהו בשעה שהיובל נוהג כו' המקדיש שתים ושלש שנה לפני היובל נותן סלע ופונדיון לשנה וכן בשדה המקנה נפדית בשוי' עד היובל וע"כ פודה בכל שהוא דהא אינו שוה להקדש רק כל שהוא דהא עדיין לא תפסה הגזבר וע"כ נפדה בכל שהוא

אבל בשור דבעי העמדה והערכה א"כ צריך לישום השור כמה הוא שוה וא"כ איך אמר דבשור נמי הדין כן הא בשור בעי העמדה והערכה וא"כ צריך לישום גוף השור וא"כ איך נפדה בכל שהוא וע"כ אומר אית לך מימר שור קרקע דבקרקע השומא הוא כמה השווי להקדש דכיון דקדיש קדשי בדק הבית א"כ כל ההקדש שהקדיש הוא רק השווי וכמו שביארתי בספרי עמק יהושע (ס"ה) אבל בשור שהוא קדוש קדושת הגוף אף שסובר הירושלמי דלא כשיטת הש"ס דילן דקדושת הגוף מפקיע מודי שיעבוד אעפ"כ כיון דהקדישה הוא על גופו א"כ כיון שטעון העמדה והערכה א"כ צריך לישום השור עצמו והשור עצמו הוא שוה יותר וע"ז אמר ר' תנחום בר מרי בשם ר' יוסי שור עשו אותו כהקדש שהזיל דכיון דעדיין לא תפסו הגיזבר עשו אותו לענין הבע"ח כהקדש שהזיל (פי' כאילו הזיל הוא עצמו והוא עצמו פחות יותר וע"כ אף בשור נמי הדין כן דעשו אותו כהקדש שהזיל בעצמו ודו"ק:

ולפי"ז לא קשה מה שהקשה הק"ע על הרשב"א שהוכיח מזה הירושלמי דאפי' במטלטלי מוסיף עוד דינר והקשה עליו הק"ע מהא דקאמר אית לך מימר שור קרקע משמע דווקא בקרקע אבל לא במטלטלי דלפי מה שביארתי הפי' הוא דאפי' בקרקע שצריך עשרה וכהן לפדותה אעפ"כ אינו נפדה רק השווי משא"כ בשור דבעי העמדה והערכה א"כ צריך לישום השור עצמו. וע"ז משני עשו אותו כהקדש שהזיל וכמו שביארתי ודו"ק:

ומה שכתב הק"ע דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דקדושת הגוף מפקיע מידי שיעבוד אף דהכא ודאי מיירי בתם לפי מה שביארתי משום דבעי העמדה והערכה ובבעל מום מעיקרו אמרינן בתמורה (ד' ל"ג) ור' יוחנן אותה למעוטי מאי למעוטי בעל מום מעיקרו וא"כ אין לתרץ כמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' ל"ג) דמיירי בבעל מום אך כבר ביארתי (רפ"ז דכתובות ה"א) דהירושלמי אינו סובר להא דאיתא בכתובות (דף נ"ט) דקונמות מפקיע מידי שיעבוד ואיפשר דזהו דווקא לשיטת הש"ס דילן בנדרים (דף כ"ט) דקדושת הגוף לא פקע בכדי אבל הירושלמי לטעמי' דקדושת הגוף פקע בכדי דאיתא בירושלמי (רפ"ג דקידושין) ר' אבהו בשם ר' יוחנן ה"ז עולה כל שלשים יום כל שלשים יום ה"ז עולה לאחר שלשים יצאה לחולין מאלי' אלמא דהירושלמי סובר דקדושת הגוף פקע בכדי והתוס' בגיטין (ד' מ') כתבו דהא דהקדש מפקיע מידי שיעבוד הוא משום דרבא סובר דמכאן ולהבא הוא גובה וע"כ כיון שחל ההקדש שעה אחת תו לא פקע אבל לשיטת הירושלמי דפקע ע"כ סובר דקדושת הגוף פקע בכדי ועוד יתבאר

לקמן שהירושלמי סובר כאביי דמכאן ולמפרע הוא גובה וע"כ סובר דקדושת הגוף אינו מפקיע מידי שיעבוד ודו"ק):

הלכה יא

קטע ב

שם (הי"א) מתניתין לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת לך על השולחן כו' החזירה הרי היא ככל הנשים ויש לה כתובה ובגמרא כיצד הוא עושה כונס ומגרש ומחזיר והיא שוברת לו כתובתה אמר ר' יוסי לצדדין היא מתניתא או שוברת לו כתובתה הנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה. [ע"כ נראה לי לפרש משום דהוי קשי' לי' דהא אם שוברת לו כתובתה בודאי דיכול למכור אפי' אם לא כנס והחזיר וכמו דאמרינן בכתובות (ד' פ"א) ר' אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד הוא עושה אם כהן הוא יעשה סעודה ויפייס אם ישראל הוא מגרש בגט ויחזיר ואם כן אם שוברת לו כתובתה ונותנת לו רשות למכור אם כן למאי תני כיצד הוא עושה כונס ומגרש ומחזיר וע"ז אמר ר' יוסי לצדדין היא מתנית' כונס ומגרש ומחזיר ובזה לחודא סגי אף דהן דווקא אם הוא ישראל אבל אם הוא כהן לא יוכל לגרש ע"ז אומר והיא שוברת לו כתובתה (פי' דאפי' אם אינו מגרש אך אם היא שוברת לו כתובה ע"כ יכול למכור ר' זעירא בשם רב המנונא כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובה על נכסיו (פי' אם חידש לה כתובה שכתב כתובה משלו וכתב דקנאי ודקנינא ע"כ הכתובה על שלו) ודלא כהק"ע שכתב אם חידש לה אם הוסיף לה ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון. ר' יוסי בשם ר' בון בשם רב חסדא מתני' אמרה כן המגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה מחזירה וא"כ מוכח דאם חידש לה כתובה יכול למכור א"כ מאי קמ"ל וע"ז אומר סוף דבר עד שיכניס ויגרש ויחזיר (פי' לא זהו החידוש דזה מוכח ממתני' אלא אתא מימר לך אפי' כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובה על נכסיו ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון וא"כ עיקר הרבותא משום סיפא וע"ז אומר אפי' כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובה על נכסיו ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון וקמ"ל רבותא שאין לו תקנה אחרת אם אינו רוצה לחדש כתובתה ולכתוב עלי' דקנאי ודקנינא עד ששוברת כתובתה ואפשר דהחידוש הוא שאינו יכול לומר לה שיעור כתובה משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים כמו דאמרי' בכתובות (ד' פ"א):

פרק ט

הלכה א

קטע ב

מתניתין הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ה"ז אוכל פירות ואם מתה יורשה א"כ למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה קיים כו' ובגמ' ר' יוחנן בשם ר' ינאי בשלא כנס אבל אם כנס אין אדם מאבד את זכותו כו' אמר ר' יוסי בר בון מילתי' דר' חייא האומר ידי מסולקות מן השדה הזו ורגלי מסולקות מן השדה הזו לא אמר כלום אמר ר' אבין קומי ר' זעירא מתני' אמרה כן שאין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה דתנינן תמן מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתביה הראשונה ללוקח דין ודברי' אין לי עמך השני' מוציאה מיד הלוקח הא הראשונ' לא (פי' וא"כ מוכח דאדם מאבד את זכותו אם אומר דין ודברים כו'). וע"ז אומר כל גרמא אמרה שאין אדם מאבד זכותו בלשון הזה אלא כאן אפי' השני' לא תוציא מיד הראשונה (והפ"מ נדחק בזה והוא (ט"ס וצ"ל) אי לא כן אפי' השני' לא תצא מיד הלוקח דאם הוי כמתנה א"כ אפילו השני' לא תוציא מיד הלוקח דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו וכיון שהראשונה קדמה שיעבודה לשני' א"כ הלוקח שלקחו מן הראשון יש לו כל זכות שהוא לראשונה (ועיין לקמן (פ"י ה"ו) אמר ר' יוסי הדא אמרה כו' פשר מן השני חזקה שהראשון בא וטורף פישר מן הראשון כו' פישר פישר והשני אינו יכול לטרוף והוא משום שיש לו זכות שיש לו מן הראשון אלא ודאי משום דאין לשון זה מתנה אלא רק סילוק שהיא סילקה עצמה מדין ודברים וע"כ לא שייך בזה הא דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו) ולקמן יתבאר בזה וע"ז אומר ולמה אין הראשונה מוציא מיד הלוקח (פי' כיון דאין זה מהני) ע"ז אומר ולמה אין הראשונה מוציאה מיד הלוקח שכן היא כותבת כל ערר שיש בשדה זו אל יהי עמך כלום וע"כ מהני אבל זהו דווקא בענין סילוק אבל לא במתנה דא"כ יהי' הדין דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו ואפי' השני' לא הי' מוציאה מיד הלוקח ולקמן יתבאר בזה במה שכתב הרמב"ם (פ"ז מה' ערכין הי"ד) המקדיש נכסיו והיה עליה כתובת אשה ושטרי ב"ח אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש ולא בע"ח את חובו שההקדש מפקיע את השיעבוד שקדם אבל כשימכור ההקדש את הקרקע כו' הא למה זה דומה לשני לקוחות שכתבה לראשון דין ודברים אין לי עסק ומכר לשני שהיא טורפת מן השני וכתב ע"ז הראב"ד ומניין לו שאם מכר הלוקח הראשון לאחר שהיא טורפת מן השני מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו כו' ואין זה דומה למה שאמרו במשנה ובגמ' עכ"ל:

והוא כמו שביארתי שיש חילוק בין אם נסלק בדין ודברים דלא שייך בזה הא דמה מכר ראשון לשני ובין מכר דאמרינן מה מכר ראשון לשני כו' והנה בירושלמי משני שכן היא כותבה לו כל ערר שיש לי בשדה זו כו' וע"כ מהני ובש"ס דילן משני בכתובות (ד' צ"ה) הכא במאי עסקינן בשקני מודה ודו"ק):

קטע ג

שם כתב לה מן האירוסין ומן הנשואין פלוגתא דב"ש וב"ה על דעתין דב"ש תמכור ועל דעתין דב"ה לא תמכור הנה הפ"מ פירש בכאן ב' פרושים הפירוש הא' שסיילק עצמו מן הנכסים שנפלו לאחר הנשואין עוד פירש שכתב לה פעם שנית מן הנשואין ושגה בזה דהא לקמן בעי לה ר' ירמי' קומי ר' זירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה לאחר מכאן וכהפי' השני הוא דחוק וע"כ נראה לי' שהבעי' הוא אם כתב לה מן האירוסין אם מהני לאחר הנישואין וע"ז אומר כתב לה מן האירוסין (פי' זה מהני משום שעדיין לא זכה בנכסים ומן הנישואין (פי' אם מהני לזה אם מכרה אחר הנישואין) ואף דמן האירוסין תנן לעיל דאילו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים וא"כ מה מהני מה שכתב לה רק זה מהני לענין לכתחילה והא דקתני אם מכרה ונתנה קיים לאו דווקא אלא דאשמועינן דלא מהני לענין פירות אבל מוכרת אף לכתחילה וכן פירש התוי"ט וכמו שיתבאר לקמן אבל זהו דווקא לדברי בית הילל ע"כ מהני לענין שמוכרת ונותנת לכתחילה אבל לבית שמאי שמוכרת ונותנת אף לכתחילה מן האירוסין א"כ צריך לומר דמהני לענין נישואין וכמו שביארתי (רפ"ח ה"א) בהא דאמר דכיני מתניתא עד שלא נתארסה משום דמיירי שנתארסה אבל לא שנישאת וכמו שפירש"י בכתובות (ד' ע"ח) דהא דב"ש אומרים תמכור היינו דווקא בעודה ארוסה אבל לא משנישאת עיין שם וע"ז אומר כתב לה מן האירוסין מן הנישואין מהו פלוגתא דב"ש וב"ה על דעתין דב"ש תמכו' (פי' אף מן הנישואין דמן האירוסין בלאו"ה מוכר' לכתחיל') על דעתין דב"ה לא תמכור (פי' דלב"ה לא מהני לה מן הנישואין רק שתוכל למכו' לכתחילה) ולשיטת הש"ס דילן כבר ביארתי (רפ"ח) דלשיטת התוס' בכתובות (ד' ע"ח) בד"ה לא כו' אתי כאמרו לפני ר"ג דמכרה בטל עד שלא נישאת ונישאת והכא מיירי לאחר הנישואין כמו שהוכיחו התוס' שם (ולשיטת הירושלמי הא דאמרו לפני ר"ג אינם חולקים על ר"ג בדין אלא שהקשו לר"ג אבל לא לדינא וכמו שביארתי בירושלמי (פ"ח ה"ב) על הא דאמר ר"ג יחידי הוא) וע"ז אמר ולא סמכין עילוי כו' והוא משום דרבותינו חולקים על ר"ג ולא הא דאמרו לי' ודוחק לאוקמי מתניתין כרבותינו דחזרו ונמנו כמו שכתבו התוס' ולשיטת הר"ן שסובר דהאי דאמרו לו אינם חולקים על ר"ג וע"כ מפרש דאיירי בנפלו

לה משנישאת ולהירושלמי מיבעי' לי' לקמן אם נפלו לה לאחר מכאן ע"כ מפרש דהאי מתניתין אליבא דב"ה היינו לענין לכתחילה וכמו שכתב התוי"ט אך התוי"ט מפרש לפי שיטת הש"ס דילן ולהש"ס דילן התוס' והר"ן חולקים עלי' אך לשיטת הירושלמי הוא לענין לכתחילה ודו"ק:

קטע ד

עוד שם ר' ירמי' בעא קומי ר' זעירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה לאחר מכאן מהו ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו אמר ר' בון בר חייא קומי ר' זעירא מזכותו אתה למד חיובו אלא לא כתב לה שמא אין לו אכילת פירות אע"ג דגדלו אח"כ (והירושלמי לטעמי' כמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דכתובות ה"ב) חרש שנשא פיקחת כו' שהיא רצתה לזוק לו בנכסי' כו' פקח שנשא חרשת יש לה עליו מזונות וכתובה ואם מתה אינה יורשה שהוא רוצה לזוק לה בנכסיו) וע"ז אומר מזכותו את למד חיובו ר' לוי ב"ר חייתא בעא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך העתידין ליפול ליך מה הן ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם והא דאומר מזכותו את למד חיובו היינו אם מסלק מנכסי' ונפלו לאחר מכאן ע"כ חל אפי' לנכסים שנפלו אח"כ אבל אם אומר דין ודברי' כו' העתידין ליפול ע"כ לא מהני וכה"ג מחלק הירושלמי (פ"ב דנזיר ה"ה) ר' מנא בעא קומי ר' יודן אמר הרי עלי קרבן נזיר ועתיד ליזור בשעה שנזר סתם מגלח בין נזיר שכבר נזיר בין נזיר שעתיד ליזור פירש ייבא כהדא ר' לוי בר חייתא בעי כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך העתידין ליפול מה הן ויש אדם מתנה על דבר שלא בא לעולם ודו"ק:

קטע ז

שם ר' אמי בשם ר' יוחנן בדין היה שאם מכרה ונתנה שיהא מכרה קיים שבסוף הוא זוכה בהן ולמה אמרו בטל שלא תהא אשה מוכרת נכסים משל בעלה ואומרת שלי הן ונראה לי דר"י שאומר למה אמרו היינו כתקנת אושא דאמרינן בכתובות (ד' ע"ח) לימא תנינא לתקנת אושא דאמר ריב"ח באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות וע"ז קאמר ר' יוחנן בדין היה שאם מכרה ונתנה מכרה קיים שבסוף הוא זוכה בהן (פי' וא"כ כיון שמכרה ממילא אין הבעל יורשה ולמה אמרו מכרה בטל שלא תהא אשה מוכרת נכסים משל בעלה ואומרת שלי הן) והוא דלא כמו דאמרינן בב"ב (דף קל"ט) א"ל רבא והשתא דשלח כו' והאמר ריב"ח באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות (ופירשב"ם אי אמרת בשלמא לוקח שווינהו רבנן משעה שנשאה משום הכי מפיק דלוקח ראשון הוי אלא אי אמרת בעל בנכסי אשתו יורש הוי משעת נישואין אמאי מפיק למה תיקנו באושא שהבעל מוציא והלא האשה שהיא מורשת אותו מכרה ואין כח ביורשין לירש

מה שמכר אביהן אלא ודאי מדתיקנו שהבעל מוציא כך היה עיקר תקנת אושא שיהא הבעל ליקח בנכסיו משעה שנשאה והילכך מוציא שהרי קדם מקחו למקחן של לקוחות) אבל לשיטת הירושלמי אמר ר' אימי בשם ר' יוחנן בדין היה שאם מכרה ונתנה שיהא מכרה קיים שלבסוף הוא זוכה בהן ואינו כלוקח משעה ראשונה ולמה אמרו בטל שלא תהא אשה מוכרת נכסים משל בעלה ואומרת שלי הן וא"כ מוכח שסובר ר' יוחנן שבסוף היא זוכה בהן והוא כרב דאמר הלכה כרשב"ג ולא מטעמי' והק"ע והפ"מ נדחקו בזה:

[**ולפי"ז** איפשר לומר דהא שכתב הרא"ש בכתובות (ר"פ הכותב) שכתב אמר רב הלכה כרשב"ג ולית הלכתא כותיה דקיילי"ן בדבר שבממון תנאו קיים ירושלמי אמר ר' יוסי אילין דכתבין אי אמות בלא בני כל מה דילה תהדר לבי נשא תנאי ממון הוא וקיים ור"ח פוסק כרשב"ג כו' וכן פסק בעל הלכות והביא ראיה מדגרסינן בירושלמי ר' ירמיה בשם רב הלכה כרשב"ג שאם מתה יירשנה אבל לא לענין דבריו שאמר מפני שהתנה על מה שכתב בתורה תנאו בטל והכא בתנאי ממון אנן קיימין ולמה אמרו תנאו בטל שבסוף הוא זוכה בהן כו' והרמב"ן דחה ראיה של הירושלמי דודאי אם היה כותב לה לאחר שנישאת אז דמי לבן שסילק עצמו מירושת אביו אבל גמרא דידן מוקי למתניתין בכותב לה ועודה ארוסה כו' אדם מתנה עליה שלא יירשנה כו' ובירושלמי מוקי לה רב בכותב לה משנישאת ופליג אגמ' דידן כו' והוא דוחק דהא אמרינן בירושלמי בריש פרקין ר' יוחנן בשם ר' ינאי בשלא כנס אבל אם כנס אין אדה מאבד זכותו אלמא דהירושלמי נמי מוקי לה בכותב לה בעודה ארוסה אבל לפי מה שביארתי ניחא דהירושלמי סובר דבסוף הוא יורשה וכן סובר ר' יוחנן (ואיפשר לומר דהא דאמרינן בירושלמי (פ"ח דב"ב ה"ה) תמן תנינן רשב"ג אומר אם מתה יירשנה שהתנה על מה שכתוב בתורה ר' ירמיה בשם רב שהתנה על הכתוב בתורה תנאו בטל בתנאי שאינו של ממון וכא בתנאי ממון אנן קיימין מ"ט דרב בסוף הוא זוכה אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוחנן בן ברוקא דמר ר' יוחנן מכרה ונתנה בדין הוא להיות קיים ולמה אמרו מכרה בטל שלא תהא מוכרת נכסי' משל בעלה ואומרת שלי הן והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד דמה שייך כאן הא דאמר ר' יוחנן הלכה כר' יוחנן בן ברוקא והיינו דאמר ר' יוחנן בן ברוקא אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין וע"כ הגיה אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג) ולפי מה שביארתי דהא דאמר ר' יוחנן בסוף הוא זוכה בהן היינו דאינו לוקח משעה ראשונה ע"ז מביא ראיה להא דאמר ר' יוחנן הלכה כר' יוחנן בן ברוקא ואינו הא דמתניתין דאמר ר' יוחנן בן ברוקה אם אמר על מי שראוי ליורשו כו' אלא דקאי על ר' יוחנן בן ברוקה דבכורות (ד' פ"ד) דתנן ר' יוחנן בן ברוקה אומר היורש את אשתו יחזיר לבני המשפחה וינכה להם מן הדמים וכן אמרינן

בכתובות (ד' פ"ד) ורב סבר ירושת הבעל דרבנן והתנן ר' יוחנן בן ברוקה אומר היורש את אשתו יחזיר לבני המשפחה וינכה להם מן הדמים והוינן בה מאי קא סבר אי קסבר ירושת הבעל דאורייתא אמאי יחזיר ואי דרבנן דמים מאי עבדתיי' ואמר רב לעולם קסבר ירושת הבעל דאורייתא וכגון שהורישתו אשתו ביה"ק כו' רב לטעמיה דריב"ב קאמר וליה לא סבירא ליה אלמא דריב"ב סובר דירושת הבעל דאורייתא וע"ז אומר ר' יוחנן הלכה כר' יוחנן בן ברוקה (פי' דירושת הבעל דאורייתא) דמר ר' יוחנן מכרה ונתנה בדין הוא להיות קיים ולמה אמרו מכרה בטל שלא תהא מברחת נכסי' משל בעלה ואומרת שלי הן וא"כ מוכח ששובר שבסוף הוא זוכה בהן וא"כ אזיל לטעמיה שסובר דירושת הבעל דאורייתא וע"כ אומר שבסוף הוא זוכה בהן דאילו דרבנן איפשר לומר דשוי' רבנן כלוקח משעה ראשונה וכמו דאמרינן בב"ב (ד' קל"ט) אלא אמר רב אשי בעל שוי' רבנן כיורש ושוי' רבנן כלוקח והיכא דטבא ליה עבדי ליה כו' (ואף דהתוספות כתבו בד"ה גבי אבל שוי' רבנן לאו דוקא נקט שוי' רבנן דהא כיון דאית ליה דאינה חוזרת ביובל אית ליה דירושת הבעל דאורייתא דהכי אמר בבכורות (ד' נ"ב) וכן פי' בקונטרס אלא שוי' רבנן בעי למימר הניחוהו להיות יורש ולא עשאוהו ליקח) אך הירושלמי סובר דאם הוא מדאורייתא ע"כ הדין ככל הירושות ואם הוא דרבנן איפשר לומר דשויה לוקח משעה ראשונה (וכן פסק הרמב"ם פי"א ה"א) אבל היורש את אשתו אעפ"י שירושת הבעל מדבריהם עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ואינו מחזיר ביובל) וכן אמרינן בירושלמי (פ"ק דכתובות ותני כן חרש שנשא פיקחת אין לה עליו מזונות כו' ואם מתה הוא יורשה שרצתה ליזוק בנכסיו אלמא דהוי משעה ראשונה וכמו שיתבאר לקמן):

ולפי"ז איפשר לומר דהא דקאמר דהלכה כרשב"ג דאם מתה יירשנה מפני שבסוף הוא זוכה בהן זהו דווקא אי לא אמרינן דהלוקח שוי' רבנאבל אי אמרינן דהוי כלוקח משעה ראשונה וא"כ מהני הסילוק ואע"ג דאמרי' דטבא לי' עבדי לי' כו' וא"כ ליהוי כיורש ולא תהני הסילוק שלו אך כיון שהסילוק נעשה מרצונו ואמר שמסלק מירושתו ע"כ הוי כלוקח ומהני הסילוק וא"כ נתבאר דהא דתקנת אושא לשיטת הש"ס דילן הוא משום דשוי' רבנן כלוקח ולשיטת הירושלמי הוא מחמת שלא תהא אשה מוכרת נכסי' משל בעלה ואומרת שלי הן אבל בלאו"ה קאמר רב וכן ר' יוחנן שבסוף הוא זוכה בהן:

קטע ח

עוד שם ר' יוסטינה הוי לי' עובדא ושאיל לרבנן כו' (ופי' הע"מ שסילק עצמו מנכסי אשתו והי' רוצה לירש הנכסים לאחר מיתתה ושאל לרבנן אמרין לי' פוק מנכסייך משום דסברי דמהני הסילוק שאל לרשב"ל ואמר לי' עול בנכסייך והוא שסובר דלא מהני

הסילוק שבסוף הוא זוכה בהן (ולפי"ז טוב לגרוס בפ"ח דכתובות) כמו שהגיה הק"ע רשב"ל כדעתין דאמר אדם יורש את אשתו מדבר תורה ואף שביארתי דר' יוחנן נמי סובר דירושת הבעל דאורייתא ואעפ"כ קאמר דרשב"ל לטעמי' שסובר דירושת הבעל דאורייתא לאפוקי מאמוראי אחריני דסברי דירושת הבעל דרבנן (ועוד איפשר לומר שסובר דאע"ג דירושת הבעל דרבנן אעפ"כ לא מהני הסילוק משום דאפי' רבנן לא שוי' כלוקח משעה ראשונה אלא כיורש ולקמן יתבאר בזה) ר' ירמי' בעא קומי ר' זעירא היי לון רבנן (פי' מאן הוי רבנן דאמרי לי' פוק מנכסיך) הא רב הא ר' יוחנן הא רשב"ל א"ל רבנן דר' יוסטינה (ופי' הפ"מ דמה את מתמה רבנן דר' יוסטינה בפני עצמן הן והק"ע פי' דקאי להא דלקמן דרבנן דר' יוסטינא בעי קומי ר' יוחנן דברי חכמים מתה מי יורשה אילין אחין יורשין אותה ופי' הפ"מ בעון קומי ר' יוחנן לדברי חכמים במתניתין דאמרי אם מתה אינו יורשה מי הוא יורשה וכה"ג גריס לה ביש נוחלין שהי' ר' יוחנן מסופק אם אבי' יורש אותה או אחי' והוא דחוק מאוד דמה היה מסופק והק"ע פירש דבעון דמי יגרשה אם סילק הבעל מירושתה אם בניו יורשים אותה ואם מתו הבנים הבעל יורש את בניו או דילמא אם מתו הבנים חוזרת הירושה לבית אביה ולפי מה שביארתי קאי להא דאמר מתחילה דמאן אינהו רבנן א"ל רבנן דר' יוסטינא דבעון קומי ר' יוחנן דברי חכמים מתה מי יורשה אילין אחי' יורשין אותה (והפי' הוא דברי חכמים דפליגי על ריב"ב ואמרו דירושת הבעל דרבנן בעי אם שוי' רבנן כלוקח משעה ראשונה או דשוי' רבנן כיורש ואינו יורש אלא לאח"כ וע"ז בעון קומי ר' יוחנן מתה מי יורשה אלין אחיה יורשים אותה (ובב"ב הגירסא אמר ר' יוחנן דברי חכמים אבי' יורשים אותה אחי' יורשים אותה והתם הגירסא הוא טעות וצ"ל מאן אינון רבנן דר' יוסטינא דבעון קומי ר' יוחנן דברי חכמים אביה יורשה אחי' יורשים אותה ואח"כ צריך לגרוס הא דוירש אותה כו' פי' דבעון מר' יוחנן שאמר שלבסוף הוא זוכה בהן והוא משום דפסק כריב"ב שאומר דירושת הבעל דאורייתא וע"כ בעון מר' יוחנן דברי חכמים (פי' לדברי חכמים דאמרו דירושת הבעל דרבנן אם שוי' רבנן כלוקח משעה ראשונה או כיורש לבסוף) ע"ז אמרו לו מי יורשה מן התורה אביה או אחיה יורשים אותה וא"כ בודאי דשוי' רבנן כלוקח משעה ראשונה דאם הוא כיורש לבסוף הא אמרינן בכתובות (פ"א ה"ב) חרש שנשא פיקחת אין לה עליו מזונות ולא כתובה ואם מתה הוא יורשה שהיא רצתה לזוק לו נכסי'. וא"כ משעה שנשאה זיכתה לו הירושה וא"כ אם הירושה הוא לבסוף א"כ איך תוכל לזכות לו משעה שנשאה הירושה הא כיון שמתה אביה או אחיה יורשים אותה א"כ כבר יצא מרשותה וא"כ איך תוכל לזכות לו הירושה אלא ודאי דשוי' רבנן כלוקח משעת הנשואין

וא"כ ודאי דמהני הסילוק דידי' דהא אינו זוכה בסוף רק מתחילה וע"כ אמרו לי' לר' יוסטינא פוק מנכסייך דמהני הסילוק שלו משום דירושתו הוא כלוקח משעה ראשונה וכמו שביארתי ולקמן יתבאר עוד בזה ודו"ק]:

קטע יב

שם ר' חייא בר מרי בעא קומי ר' יונה מכרה לבעלה מהו א"ל מדאמר חזקיה הלכה כרבי (כצ"ל) הדא אמרה מכרה מכר הנה הפ"מ פירש משום דבלאו"ה הבעל אוכל פירות ואין לה בחיי' כלום אם מכירתה הוי מכירה וגם הק"ע נדחק בזה.

ולי נראה דהבעי' הוא כמו דאמרינן בב"ב (פ"ח ה"ח) כהדא ההיא איתתא כתבת ניכסה לחד בר נש צרכת וזבנת לבעלה וצ"ל אחר הא שאומר תנו האומר ינתנו לפלוני מת הראשון כו' ואח"כ צ"ל מכרה לבעלה מהו (פי' שא' נתן לה ואמר אחריך לפלוני ואח"כ חזרה ומכרה לבעלה) והוא כמו דאמרי' בכתובות (ד' צ"ה) אמר אביי נכסי ליך ואחריך לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין יורש במקום בעל כלום וע"ז אומר ר' חייא בר מרי בעא קומי ר' יונה מכרה לבעלה שאם אחד נתן לה ואמר אחריך לפלוני ומכרה לבעלה אם הוי מכירה והא דבעי לה דווקא אם כרה ואמאי הא בלאו"ה כשנישאת ה"ל הבעל לוקח איפשר לומר דהירושלמי לטעמיה שסובר דבעל לא הוי לוקח משעה ראשונה או דהבעי' הוא אם אמר לה כשהיתה נשואה ואחריך לפלוני ואע"ג דאמרינן התם דכשהיא נשואה אחריך ליקני בעל לא לקני היינו מחמת שהבעל הוא בעצמו כלוקח וע"כ אמר ליה אחריך ליקני בעל לא לקני אבל אם מכרה אח"כ במכירה גמורה לבעלה א"כ הוי כמכרה לאחר וע"ז אומר מדא' חזקיה הל' כרבי (פי' שאומר הראשון מוכר קרקע ולוקח פירות (פי' אם לא מכר) לוקח פירות ואם מכר הוי מכר רשב"ג אומר אין לו אלא אכילת פירות בלבד וא"כ כיון דאמר חזקיה הלכה כרבי (פי' שאמר דהראשון יוכל למכור קרקע) הדא אמרה מכרה מכר (והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בב"ב (ד' קל"ז) דאמר שם קשי' דרבי אדרבי ודרשב"ג אדרשב"ג ומשני לא קשיא הא לגופא הא לפירא דרשב"ג אדרשב"ג לא קשיא הא לכתחיל' הא דיעבד וא"כ סובר רבי דאין הראשון יכול למכור ורשב"ג סובר דאין לשני אלא מה ששייר ראשון ולשיטת הירושלמי שלא הביא הברייתא השני' אלא הברייתא דהראשון מוכר קרקע ולוקח פירות דברי רבי רשב"ג אומר אין לראשון אלא אכילת פירות בלבד א"כ סובר רבי דיכול למכור ורשב"ג סובר דאין לראשון אלא אכילת פירות בלבד:

[**עוד** שם א"ר מנא מן מה דאמר חזקיה הלכה כרבי הדא אמרה שאין נותנין לו במתנת שכיב מרע צ"ל כמו דאיתא בירו' בב"ב (ספ"ח ושם) אמר ר' ינאי מודה רבי שאינה נותנה

במתנת שכ"מ. והוא כמו דאמרי' בב"ב (דף קל"ז) ומודה כו' שאם נתנן במתנת שכיב מרע לא עשה כלום מאי טעמא אמר אביי מתנת שכ"מ לא קנה אלא לאחר מיתה וכבר קדמו אחריך והנה שם איתא בירו' ר' יוחנן אמר ולא במתנת בריא והפ"מ נדחק שם בזה ולי נראה שהפי' הוא ולא במתנת בריא שהיא כמתנת שכ"מ דהיינו בענין שאינו קונה רק לאחר מיתה. וכמו דאמרי' בב"מ (די"ט) איזהו מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע דלא קני אלא לאחר מיתה כל שכתוב בו מהיום ולאחר מיתה וע"כ אמר ר' יוחנן ולא במתנת בריא (פירוש מתנת בריא שהוא כמתנת שכ"מ דלא קני אלא לאחר מיתה והא דקאמרי ולא במתנת בר הוא דבמתנת שכ"מ אפשר דלא מהני כמו שביארתי בספר נחלת יהושע (סי' כ') על מה שכ' הר"ן בתשובה על הא דתיקנו חכמים מקח וממכר לפעוטות במטלטלין משום כדי חייו דאם מכרו הפעוטות בנכסים לא עשו ולא כלום כיון דתקנת חכמים הוא במקום איסורא לא תיקנו והקשה הרב המגי"ה במ"ל ע"ז מהא דאמרי' בב"ב דף קל"ז) א"ר יוחנן הלכ' כרשב"ג ומודה שאם נתנם במתנת שכ"מ לא עשה ולא כלום ולפי דברי הר"ן תיפוק לי' משום דמתנת שכ"מ אינה אלא מדרבנן ע"ש וע"ז אומר דלאו דווקא שאם נתנם במתנת שכ"מ דלא עשה ולא כלום דזהו אפשר מחמת דבמקום איסורא לא תיקנו רבנן ע"ז אמר ולא במתנת בריא דאפי' במתנת בריא שהוא לאחר מיתה נמי לא קנה משום דכבר קדמו אחריך:

[**ואפשר** לומר דע"כ קאמר בירו' חזרה ומכרה לבעל דבלאו"ה נשואי הבעל לא הוי כמכורה משום דזהו מדרבנן ובמקום איסורא לא תיקנו רבנן ומה שתירצנו שם דכיון דאפשר לעשות בהיתר דהיינו ע"י מכירה ע"כ מהני ע"ש אפשר שהירו' לא סבר הכי ע"כ אמר מכרה לבעלה במכירה גמורה אך כבר ביארתי לעיל דמיירי לאחר נישואין דקאמר אחריך לקני בעל לא ליקני וע"כ מיבעי' ליה אם מכרה במכירה גמורה אם הבעל הוי כאחר דהא דקאמר אחריך לקני בעל לא לקני מכח נישואין:

ועוד אפשר לומר הא דמיבעי' ליה אם מכרה לבעלה דאם מכרה לאחר אמרי' בכתובות (דף צה) ואמר אביי נכסי ואחריך לפלוני ומכרה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ואחריך מיד בעל ולוקח מיד אחריך ומוקמינן לכולהו בידיו דלוקח מאי שנא מהא דתנן וחוזרות חלילה עד שיעשה פשרה ביניהם ומשני התם אית להו פסידא לכולהו הכא לוקח הוא דאית לי' פסידא ואיפשר דהירושלמי סובר דבזה נמי יעשו פשרה ע"כ קאמר מוכרה לבעלה והנה כאן בירושלמי איתא א"ר מנא מן מה דאמר חזקיה הלכה כרבי הדא אמרה שאין נותנים לו במתנת שכ"מ וקשה דמניין מוכח שאין נותנים לו במתנת

שכ"מ וע"כ ביארתי שהגירסא הוא כמו דאיתא בירושלמי דב"ב אמר ר' ינאי מודה רבי שאם נתנם במתנת שכ"מ לא עשה ולא כלום.

והנה איפשר עוד לבאר והוא דבירושלמי איתא תחילה ר' חייא בר מרי בעי קומי ר' יונה מכרה לבעלה מהו אמר מדאמר חזקי' הלכה כר' יודא הדא אמרה מכרה מכר וגירסו שם הק"ע והפ"מ הלכה כר' ואיפשר לבאר הגירסא מדאמר חזקיה הלכה כר' יודא הדא אמרה מכרה מכר והוא דבגיטין (דמ"ח) אמרי' כתנאי מניין ללוקח שדה אחוזה מאביו כו' מאי לאו בהא קא מפלגי דר"מ סבר קנין פירות כקנין הגוף ור' יהודא ור' שמעון סברי קנין פירות לאו כקנין הגוף כו' אר"נ בר יצחק לעולם אימא לך בעלמא קסברי ר' יהודה ור"ש קנין פירות כקנין הגוף דמי וכתבו התוס' דיחוי' בעלמא הוא דר' יהודה אית ליה בב"ק (דף צ) גבי דין יום או יומים דלאו כקנין הגוף דמי וע"כ אמר בעא ר' חייא בר מרי קומי ר' יונה מכרה לבעלה מהו וכמו שביארתי דמיירי בואחריך לפלוני ואם מכרה אין האחריך יורש וע"כ בעי מיניה מכרה לבעלה אם הוי מכירה או לאו כיון דבלאו"ה אוכל פירות וא"כ אי אמרינן קנין פירות כקנין הגוף דמי לא הוי מכירה וא"כ אם מתה שייך למי שאמר ואחריך לפלוני אבל חי הוי מכירה לא שייך לאחריך וע"ז אמר דהלכה כר' יודא דקנין פירות לאו כקנין הגוף וע"כ הוי מכירה וא"כ למה לה למכור בחיי' לבעלה דאיפשר דלא הוי מכירה מחמת דקנין פירות הוי כקנין הגוף תמכור לאחר מיתה לבעלה בכדי שלא יקחה האי דאמר לאחריך וע"ז אומר מן מה דאמר חזקי' הלכה כרבי וצריך לגרוס כמו דאמר מתחילה הלכה כר' יהודה הדא אמרה שאין נותנים לו במתנת שכ"מ וא"כ לא תוכל להקנות לבעל לאחר מיתה דהא כבר קדמו אחריך וא"כ צריכה להקנות לו בחיי' וע"כ אמר הלכה כר' יודא דקנין פירות לא הוי כקנין הגוף וע"כ תוכל למכור לבעלהוע"ז אומר הכא אמר ר' מנא קומי ר' יוסי והדא אשה מכיון שמזונותיה על בעלה לא כמתנת שכ"מ היא (פי' דר' מנא הקשה דאיך הוי מכירה מחיים דהא הבעל אוכל פירות בלאו"ה והיא אינה צריכה למעות דכיון שמזונותי' על בעלה לא כמתנת שכ"מ היא וא"כ האי כמתנת שכ"מ דהקנין הוא לאחר מיתה ובואחריך לא מהני אם הוא לאחר מיתה אמר לי' מזונותי' על בעלה כראוי לה מאכל משח ומלח והיא בעיי' מזבנה ומיכל תרנגולין (פי' שהיא מוכרת מחיי' כדי שתוכל לאכול תרנגולין יתר על מזונות בעלה וא"כ הוי מכירה מחיים). וע"ז אומר הדא אמרה שאם ביקש הראשון מזבנה ומיכל תרנגולין (פי' וא"כ מוכח מזה דהוי מכירה אפי' היא מוכרת לדבר שאין הכרח רק למיכל תרנגולין אעפ"כ הוי מכירה]:

עוד שם אמר רבי יעקב בר אחא תני תמן קבורה כמזונותי' כמה דאת אמר תמן מוכר קרקע ולוקח מזונות (פי' אפי' מזונות יתירים כמו שביארתי אף הכא מוכר קרקע ולוקח קבורה) והוא כמו דאמרינן בב"ב (ד' קצ"ו) אמר רב יוסף אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג ואפי' עשאן תכריכין למת כו' וע"ז אומר לקבורה נמי יכול למכור ודו"ק.

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) מתניתין הניח פירות התלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה רב ורשב"ל תריהון אמרין בצבורין בסורקי אבל אם צברן בביתו זכה לו ביתו ור' יוחנן אמר ואפי' צבורין בתוך ביתו לא זכה לו ביתו דהוי סב' דאינון דידי' ולית אינון דידי' ואימתי הבעה"ב זכה בפירותיו בשביעית ר' ירמי' סבר מימר משיתנם לתו' כליו אמר ר' יוסי אפי' נתנן לתוך כליו לא זכה בהם דהוי סב' דאינון דידי' ולית אינון דידי' (פי' דבית לא זכה להיורשין דליהוי תפיסה מחמת שהם סוברים דהוי דידהו בלאו תפיסה ע"כ לא הוי תפיסה ודלא כמו הש"ס דילן בכתובות (ד' פ"ד) דפליגי אם מונחים בסימטא אבל בבית ודאי לא הוי תפיסה לר"ט ולקמן יתבאר דמשמעות הירושלמי דסברי דהלכה כר' טרפון ואע"ג דאמרינן (ה"ב) כהדא קריבתי' דר' שמואל בר אבא יהבי לה משום כושל (פי' כר' טרפון) אייתי רשב"ל עבדו דר' יודן נשי' ואפיק מינה ר' יוחנן הוה מסתמיך על ר' שמעון בר אבא א"ל מה נעשה באותה העני' א"ל אייתי רשב"ל עבדו דר' יודן כו' ואפיק מינה יפה נעשה ומסיק דרשב"ל סובר דטעה בדבר משנה חוזר וע"כ אפיק מינה (וכן איתא בש"ס דילן בכתובות (ד' פ"ד) דין דייני כר' טרפון ואהדרי ר"ל לעובדא מינייהו א"ל ר' יוחנן עשית כשל תורה אעפ"כ משמעות הירושלמי שפוסקין דהלכה כר' טרפון וכמו שיתבאר:

קטע ג

עוד שם האי ארמלתא תפסה אמהתא אתא עובדא קומי ר יצחק אמר תפסת תפסת (פי' כר' טרפון ר' אימי מפיק מינה דהיא כו' ולית אינון בידה (וא"כ הא דאפיק היינו משום דלא הוי תפיסה אבל בתפיסה גמורה משמע שסובר דהלכה כר' טרפון) וע"ז אומר כהדא אילין בני שמי דדמך אבוהון שבק להן אבוהון עז אתי מרי חובא ונסתה (פי' ותפסה) אתא עובדא קומי ר' אבהו ואמר דידי' נסיב. ופריך לא כן הני יורש ובע"ח שקדם א' מהם ותפס מוציאין מידו דהוו סברי דאינון דידהון ולית אינון דידהון. הנה הפ"מ גריס יורש ובע"ח שקדם א' מהם ותפס מוציאין מידו והא דמשני דהוי תפיסה בטעות קאי אהא דתני דיורש ובע"ח שקדם אחד מהם ותפס מוציאין מידו וע"כ פריך דאמאי אמר ר' אבהו

על הבע"ח דידי' נסב הא תפס העז מהיורשין ויורש ובע"ח שקדם א' מהם ותפס אין מוציאין מידו (כצ"ל) (דלא כהפ"מ) וע"ז אומר דהוו סברי דאינון דידי' ולית אינון דידי'.

הלכה ז

קטע ז

(**ה"ז**) **אמר** ר' יוחנן בשם ר' ינאי אין פורעין מנכסי יתומים אלא בשטר שהריבית אוכלת בו ויש אומרים אף לכתובת אשה אמר ר' ינאי מפני מזונות אמר ר' מתני' מאן חש למזונות ר"ש דר"ש אומר במגבה הדבר תלוי. והנה הק"ע גרם מאן חש למזונות ר"ש דר"ש אומר במזונות הדבר תלוי וכן אמרינן לקמן (פי"א ה"ב) ר"ט אומר מן הנשואין מוכרת של בב"ד כו' מיסבר סבר ר"ש במזונות הדבר תלוי והוא דחוק דהא התם קאמר ר"ש דבמזונות הדבר תלוי ומחמת מזונות מוכרת שלא בב"ד ואיך שייך להא דנזקקין לנכסי יתומים להפסיד מזונותי' גם הפ"מ פירש כמו דאיתא בירושלמי מאן חש למזונות ר"ש דר"ש אומר במגבה הדבר תלוי ופירש הפ"מ לקמן פרק אלמנה ניזונית גבי אלמנה המוכרת למזונות קאמר ר"ש משגבתה כתובתה במקצת אין לה מזונות וכתב שם דמאן חש למזונות ר"ש כלומר שחוששין אנו בכל צדדי התקנות לפטור מזונות האשה מנכסי יתומים והוא דחוק וע"כ נראה לי לבאר עפ"י מה דאיתא בערכין (ד' כ"ב) אמר רב יהודא אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומים אלא א"כ היתה ריבית אוכלת בהן ור' יוחנן אמר או לשטר שיש בו ריבית או לכתובת אשה משום מזונות כו' אמר לך רב אסי ולר' יוחנן מי ניחא מי שבקינן מזוני דודאי קא מפסידא ונקטינן הכרזה כו' הא לא קשי' בתובעת כתובתה בב"ד כדרב יהודה אמר שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות כו' וא"כ אם תובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות א"כ אין צריך לחוש למזונות דהא יתומים יכולה לדוחקה עד שתתבע כתובתה בב"ד ותאבד מזונותי' וכמו דאמרינן בב"ב (פ"ט ה"ב) כשם שהאלמנה דוחה לבנות ע"י בנים כך תדחה אלמנה לבנים אמר ראוי' היא לתבוע ולאבד מזונותי' כהדא ארמלתא דר' שובתי הוה מבזבז בנכסי אחי' אתון בני קרבין לר' אלעזר אמר להון ומה נעביד לכון ואינון עמי' שטיין מי נחתין כו' אמר לון איתחמון זבין מן נכסי ואחת תבעת כתובתה ולית לה מזונין אלמא דאפי' אם תבעה באונס נמי אבדה מזונותי':

[**וכבר** הארכתי בזה בספרי נ"י (ח"ב דרוש י"ב) על מה שלא הביא הירושלמי הא דאמרינן בירו' (פי"א דכתובות) דאמר רב יהודה אמר רב התובעת כתובתה בב"ד אבדה מזונותיה אך דעלה איתמר אמר ר' יוסי ובלבד מן השופי אבל באונס לא וא"כ לפי"ז לא יתורץ על מה שהקשה דכיון דאלמנה דוחה לבנותי' ע"י בנים כך תדחה אלמנה לבנים (פי' מזונות

אלמנה) וע"כ אמר ראוי' היא לתבוע ולאבד מזונותי' (פי' כיון שיכולה לתבוע ולאבד מזונותי' ע"כ לא אלים תקנתא דמזונות) וע"כ אי אמרינן דדווקא מן השופי אבל באונס לא א"כ אלים התקנה דהא בידה שלא לתבוע הכתובה ולא תאבד מזונותי' וע"כ משני ראוי' היא לתבוע מזונותי' כהדא ארמלתא דר' שובתי הוה מזבנא בנכסי' אתו בני קריבין לר' אלעזר אמר ומאי נעביד לכון כו' עבדין גרמיכון מזבנא נכסי וא"כ מוכח דאפי' באונס נמי אבדה מזונותי' וע"כ אינו דוחה האלמנה לבנים דהא יכולים הם לדחותה מזונותי' ועיי"ש שהארכתי בזה ולקמן (פי"ג ה"ב) יתבאר עוד בזה]:

והנה אמרינן בכתובות (שם) דפריך על הא דאמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות ולא והתניא מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות הני אין אבל תובעת לא ומשני הני בין בב"ד בין שלא בב"ד תובעת בב"ד אין שלא בב"ד לא ויש להקשו' דמ"ט לא הקש' ממתני' (ד' צ"ג) דתנן מכרה כתובתה או מקצתה משכנה כתובתה או מקצתה נתנה כתובתה לאחר או מקצתה לא המכור את השאר אלא בב"ד דוקא מכרה מקצתה כו' אבל תבעה מקצתה יש לה מזונות (ועיין בתו' כתובות (ד' נ"ד) ד"ה ולתובעת פי' בקונ' שאם תבעה תוספת אין לה מזונות ולא יתכן פירושו אליבא דרבנן דאמרי לקמן (ד' צ"ד) משכנה או נתנה מקצת כתובתה יש לה מזונו') וא"כ מוכח משם דאליבא דר"ש תבעה מקצתה נמי אין לה מזונות וא"כ אמאי לא מקשה הש"ס ממתניתין אלא דאינו רוצה להקשות ממתני' דהתם ר"ש היא כמו דאמר שם בגמרא עיין שם ודילמא ר' שמעון לית ליה הא דהתובעת כתובה בבית דין דאין לה מזונות וע"כ מקשה מהברייתא דאתי אליבא דרבנן דתנן מכרה כתובתה ומשכנה כתובתה עשתה אפותיקי לאחר אין נה מזונות ומקשה מזה דדוקא מכרה או משכנה אבל התובעת כתובתה בב"ד יש לה מזונות (ויש לדחות):

וא"כ אפשר לומר שבירושלמי לא הביא הברייתא ולית לי' החילוק דמחלק הש"ס בין בב"ד בין שלא בב"ד וע"כ לשיטת הירושלמי מוכח מר"ש שאומר דמכרה מקצתה כו' דהתובעת כתובתה בב"ד יש לה מזונות דדווקא אם גבתה מקצתה אין לה מזונות אבל לא בתבעה. וע"ז אומר אמר ר' מתני' מאן חש למזונות ר"ש דר"ש אומר במגבה הדבר תלוי (פי' שאומר על הא דאמר דלכתובת אשה נמי פורעין מנכסי יתומים ואמר ר' ינאי דהטעם הוא משום מזונות) וע"ז אמר ר' מתני' מאן חש למזונות ר"ש דר"ש אומר במגבה הדבר תלוי דבלאו"ה אין צריך לחוש למזונות דהא יכולים להתראות כמו שמוכרים הנכסים וא"כ תתבע הכתובה ותאבד מזונותי' וכמו שהבאתי מהירושלמי (דפ"ט דב"ב) שאומר אתחמון זבנין מן נכסי' ואתית ותבעת פורנא וא"כ אין צריך לחוש

למזונות דהא יכולה להפסיד המזונותוכן אמרינן בירושלמי (פ"ד דיבמות ה"ג) ראוי היא לתבוע כתובתה ולאבד כתובתה וט"ס וצ"ל מזונותי') ובפרט לשיטת הירושלמי דתבעה כתובתה אפי' באונס אבדה מזונותיה ופ"ז אומר מאן חש למזונות ר"ש דמדר"ש מוכח שסובר דהתובעת כתובתה בב"ד יש לה מזונות מהא שאומר מכרה כתובתה או מקצתה כו' וא"כ מדקאמר מכרה כתובתה או מקצתה אלמא דווקא מכרה אבל התובעת לא אבדה כתובתה (והירושלמי אינו מחלק בין בב"ד בין שלא בב"ד דלא כשיטת הש"ס דילן) וא"כ כיון דלא סבר להא דהתובעת כתובתה בב"ד ע"ז אומר מאן חש למזונות ר"ש דר"ש אומר במגבה הדבר תלוי דדווקא אם גבתה במקצת אז אין לה אבל לא בתובעת וע"כ חייש למזונות ר"ש (אבל לפי הש"ס דילן לא מוכח דר"ש לית לי' הא דהתובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות דהא הש"ס דילן הקשה מהברייתא דתני' מכרה כתובתה משכנה כתובתה כו' דאתי כרבנן ומתרצים כאן בב"ד כאן שלא בב"ד וא"כ אינו מוכח דר"ש לית לי' הא דהתובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות):

ובזה יתבאר הא דאיתא לקמן בירושלמי (ה"ח) חנן ור"ש אמרו דבר א' כמה דמר ר' חנן לא תשבע אלא לבסוף כן ר"ש אמר לא תשבע אלא בסוף ובש"ס דילן בכתובות (ד' פ"ח) איתא מתקיף לה רב ששת האי יורשין משביעין אותה ב"ד משביעין אותה מיבעי' ליה ולשיטת הש"ס דילן איפשר לומר כמו שהקשו בתוס' שם דאמאי לא משני סבר לה כשמואל דאמר בכתובות לקמן (דק"ז) אין פוסקין מזונות לא"א כו' ושפיר קתני יורשין משביעין אותה אך הא שהקשה אביי לקמן האי כל זמן שתובעת כתובתה ואם תובעת כתובתה מיבעי' לי' והכא נמי קשה האי כל זמן ה"ל למימר אם תובעת כתובתה יורשין כו' אך לפי מה שביארתי ניחא דקאמר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה (פי' דאפי' אם תבעה מתחילה אעפ"כ אם אינה תובעת כתובתה עוד ותובעת מזונות אין היורשין כו' ולית ליה הא דהתובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות וכמו שביארתי על הא דקאמר מאן חש למזונות ר"ש ודו"ק):

הלכה ט

קטע ב

שם (ה"ט) הוציאה גט ואין עמו כתובתה גובה כתובתה הוציאה כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי וכן בע"ח שהוציא שט"ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו כו' ובגמ' תני ר' חייא בשם ר' יוחנן הקורא ערר על מעשה ב"ד לא כל הימנו א"ל ר' חייא בר אבא ולאו מתניתא היא הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה א"ל ר' יוחנן בבלייא כו' רב אמר במקום שאין כותבין שטר כתובה אבל במקום

שכותבין שטר כתובה מה דמפקא היא גובה חזר ואמר אפי' במקום שכותבין כתובה גובה היא כו' התיב ר' יוסי והא תני גובה גיטה ומטמנת כתובתה וחוזרת וגובה אין שם ב"ד באינון דמתון ואין שם עדים הבו בשהלכו להם למדינת הים אין שם אומולוגיי' ולית רב אומולוגי' אית רב אומולוגי' כהן דמר אבד כרטיסן עבד חורין אית ליה כההיא דאמר אי אבד פורנא עבד חורין והנה הק"ע פירש בזה בדחוקים גדולים גם הפ"מ פירש אית לי' ולרב אומולוגי' כהן דמר עביד כרטיסין עבד חורין (פי' אם אבד השט"ח וכותבין שטר אחר כותבין שובר וה"נ כותבין שובר וע"כ כתב דהא דאמר אח"כ התיב ר' בא אף שהשיב לו תחילה דכותבין שובר אך במקום יתומין קטנים שלא ידעו מהשובר א"כ תגבה ופירושו הוא בדחוקים גדולים:

ע"כ נראה לי לבאר הירושלמי רב אמר במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה מה דהיא מפקה היא גובה (פי' ואינה גובה עד שתוציא כתובתה) חזר ואמר אפי' במקום שכותבין כתובה היא גובה מן רב חיילה מתבה יתיב (פי' וכל הרוצה להשיב יבוא וישיב) התיב רב יוסי והא תני גובה גיטה ומטמנת כתובת' וחוזרת וגובה (פי' שהוא כמו שהקשו התו' בכתובו' (ד' פ"ט) בד"ה גט גובה עיקר כתובה גובה תוספ' ומיירי מתני' בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין וקשה לרשב"א כיון דאית ליה בב"ב (ד' קע"א) דאין כותבין שובר א"כ הוציאה גט ואין עמו כתובה לא תגבה אפילו מנה ומאתים עד שתחזיר לו הכתובה דיכול לבוא לידי הפסד במה שנשאר שטר כתובה בידה דכשתתאלמן תגבה שנית מנה ומאתים בעידי מיתה הואיל ושטר כתובתה בידה דכי קאמר רב כתובה אינה גובה עיקר הני מילי בגרושה דאית לה גט אבל אלמנה במאי תגבה עיקר אם לא בכתובה והם לא ידעו שהיא גרושה דשינוי' דמשנינן לקמן ביושבת תחת בעלה לא קאי

ובזה יתבאר הירושלמי דחזר ואמר אפי' במקום שכותבין כתובה גובה (והוא כמו דאמרינן בש"ס דילן דגט גובה עיקר וכתובה גובה תוספ') וע"ז התיב ר' יוסי והא תני גובה גיטה ומטמנת כתובה וחוזרת וגובה (פי' כשימות בעלה תגבה בהכתובה דהא בזה מודה רב דבאלמנה גובה בכתובתה (וכמו שהקשו התוס' שהבאתי) וע"ז אומר אין שם ב"ד באינון דמתון ובזה נדחקו הק"ע והפ"מ והק"ע פירש ואין שם ב"ד בתמי' הרי יכול לשלם ע"י ב"ד והם יעידו שכבר שילם לה ומשני באינון דמתון ופי' הק"ע באותן עיירות שאין בהם ב"ד ושם יש לחוש והפ"מ פירש באינון דמתון ובכה"ג שהב"ד מתו מאי איכא למימר דהא איכא למיחש דמפקא בב"ד אחרית' וגביא והוא דוחק.

ולי נראה לפרש דפריך ואין שם ב"ד וא"כ ידעי שגירש' והוא כמו שכתבו התוס' בכתובות ושם) והם לא ידעו שהי' גרושה וכתב המהרש"א דמשמע שאם ידעי שהי' גרושה ליכא למיחש למידי שלא תוכל לגבות שנית כשתאלמן ע"י הכתובה שהם יהיו נאמנים לומר שכבר גירשה וגבתה עיקר כתובה ע"י הגט כו' וע"ז אומר בירושלמי ואין שם ב"ד (פי' שנתגרשה בפניהם וא"כ ידעי מזה שהי' גרושה) וע"ז אומר באינון דמתון (פי' ששניהם במתא וא"כ יוכלו לגרש בצינעא) וכמו דאמרינן בב"ב (ד' קע"ד) א"ל אביי אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש (ופירש"י בערכין (ד' כ"ג) שיגרש בצינעא) וע"ז אומר באינון דמתון (פי' שהם בעיר דבגט הנשלח ע"י שליח בעי תלתא) וכמו דאיתא בירוש' (רפ"ד דגיטין) עשה שליח להוליך את הגט צריך ליתנו לה בפני שנים ואין השליח עולה לו משום שנים וכתב הרא"ש שהשליח עומד במקום הבעל וא"כ כיון דהם תלתא יש לזה קול כמו דאיתא בב"ב (ד' ל"ט) וע"ז אומר באינון דמתון (פי' וא"צ שלשה) וע"ז אימר ואין שם עדים (דהא צריך ליתן לה בפני שנים וא"כ יש עדים ולא חיישינן כמו שהבאתי התוס' דכתובות) ע"ז אומר הבו (צ"ל הרי) כשהלכו עדים למדינת הים. וא"כ יש לחוש שתהא גובה בגיטה ומטמנת כתובתה וממתנת עד שימות וחוזרת וגובה.

וע"ז אומר ואין שם אומולוגי' (פי' שיוכל לכתוב שובר) ולית ליה לרב אומולוגי' (פי' וכי לית ליה לרב אומולוגי' שכותבין שובר). ע"ז אומר אית ליה לרב אומולוגי' כהן דמר אבד כרטיסן עבד חורן אית ליה כההיא דאמר אי אבד פורנא עבד חורן (פי' שודאי רב מודה שכותבין שובר אבל הני מילי) כהן דמר אבד כרטיסן עבד חורן (פי' אם נאבד לו השט"ח והוא נותן לו שט"ח אחר וע"כ כשפורע לו צריך שובר אולי ימצא השטר הראשון ואע"ג דאמרינן לקמן בירושלמי אורחא דאיתתא מימר אמר אבד פורנא עבד חורן (פי' אם אבדה כתובתה אורחא דאיתתא לומר אבד פורנא עביד חורין אלא אורחא דבר נש מימר אמר אבד כרטיסא עבד חורין היינו דלאו אורחי' הכי אבל אי איתרמי דעבדו כן ע"כ כיון דלא איפשר כתבינן שובר) וכן אית ליה כההיא דאבד פורנא עבד חורין (פי' דבזה רב נמי מודה דאם אבדה הכתובה עביד חורין) דכיון דלא איפשר רב נמי מודה דכותבין שובר וכמו דאמרינן בכתובות (ד' פ"ט) אלא ודאי במקום דלא איפשר כתבינן שובר אבל היכא דאיפשר סובר רב דלא כתבינן שובר וכמו דאמרי' בב"ב (דף קע"ב) הא רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין כותבין שובר

וע"ז אומר התיב ר' בא דהא תני גובה בגיטה ומטמנת כתובתה וממתנת עד שימו' וגובה (פי' שיכול לגבות פעם ב') ולכתו' שובר כבר אמ' תחלה דהא דכותבין שובר היינו במקו' איפשר אבל הכא איך גובה בגיטה בלא כתובה דאיפשר לבוא לידי פסידא אם

תהא ממתנת עד שימות ותאמר שהיא אלמנ' ותגבה דבאלמנה אפי' עיקר כתובה נמי גובה בכתובה וא"כ אמאי אינה צריכה ליתן הכתובה במקום שכותבין וא"כ איך אוקמה רב למתניתין דאפי' במקום שכותבין כתובה והוא משום דמתניתין קשיתיה דאי איירי במקום שאין כותבין כתובה א"כ איך קתני בסיפא הוציאה כתובתה וא עמה גט כו' וע"ז אומר אמר ר' יוסי בר בון ולא עליה להביא ראיה שהיה משמשתו עד שמת (והוא כמו דמשני בכתובות (ד' פ"ט) ביושבת תחת בעלה) וע"ז אמר ר' זעירא ר' אבינא בשם רב במקום שכותבין שטר כתובה הוא אומר כתבתי והיא אומרת לא כתבת עליה להביא ראיה שלא כתב ובמקום שאין כותבין שטר כתובה והוא אומר כתבתי והיא אומרת לא כתבת עליו להביאראיה שכתב וא"כ איירי במקום שאין כותבין כתובה וע"כ גובה בגיטה שעליו להביא ראיה שכתב לה כתובה וכותבת לו שובר דבמקום דלא איפשר כ"ע מודו דכותבין שובר וע"ז תני בסיפא כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שובר (והוא מחמת שעליו להביא ראיה ולא מצא ראיה וע"כ אומרת שנתנה לו שובר ואבד שובר דבמקום שאין כותבין ודאי כותבין שובר לכולי עלמא ודו"ק:

קטע ד

שם ר' חייא בר אבא אשכח פרוזבולא דר' יונתן והוי פרי מיתן ליה אמר ליה לית אנא צריך ליה ותני כן נאמן המלוה לומר שטר זה פרעתיו וקרעתיו (והמפרשים נדחקו בזה) ואיפשר דמביא ראי' מהא דתני נאמן המלוה לומר שטר זה פרעתיו וקרעתיו (פי' אם הלוה תובע השטר לאחר זמן שפרעו נאמן המלוה לומר שקרעו בכדי שלא יעבור על ואל תשכן באהליך עולה וכמו דאיתא בכתובות (ד' י"ט) דאסור לאדם שישהא שטר פרוע בתוך ביתו וכן בירושלמי (פ"ד דכתובות ה' ג') ואל תשכן באהליך עולה זה שטר פרוע וע"כ נאמן דמסתמא לא עביד איסורא וה"נ בפרוזבול והוא כמו דאמרינן בגיטין (ד' נ"ז) אמר ר"נ נאמן אדם לומר פרוזבול הי' לי ואבד ממני מאי טעמא כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שביק התירא ואכיל איסורא (ודלא כהק"ע והפ"מ) וע"ז אמר מתניתא אמרה כן כו' האשה גובה שלא בגט ובע"ח שלא בפרוזבול ואיפשר כן לא פרעתיו וקרעתיו והכא פרעתיו וקרעתיו והק"ע גריס ואיפשר כן לא קרעתיו והכא קרעתיו והכי פירושו ואפשר שיגבה בלא פרוזבול אלא ודאי שטוען פרוזבול הי' לי וקרעתיו א"כ הכא נמי נאמן והפ"מ פי' ואיפשר כן דקתני שלא בפרוזבול ומשמע דלא כתב פרוזבול כלל בתמי אלא לאו פרעתיו וקרעתיו קאמר והכא נמי כן ופרעתיו הוא סתירה וביטול כמו תפריעו את העם ממעשיו והוא דוחק וע"כ נראה לי דקאמר ואיפשר כן לא פרעתיו וקרעתיו והוא (ט"ס וצ"ל) אלא לא פרעתיו וקרעתיו (פי' ואיפשר כן אהא דתנן האשה גובה שלא

בגט ואיפשר כן שהיא גובה שלא בגט הא הבעל יכול לומר לא גרשתיך וכמו דמקשה בכתובות (ד' פ"ט) ואי ליכא עדי גירושין במאי גבי' אלא ודחי בדאיכא עדי גירושין עסקינן אלא שהבעל אומר שכיון שאין בידה גט א"כ מוכח שפרע הכתוב') ע"ז אומר אלא לא פרעתיו (פי' שהבעל טוען שפרע והוא קרע את הגט וע"ז אומר מן הסכנה ואילך נאמנת לומר לא פרעתיו וקרעתיו (פי' שבאמת לא נפרעה הכתובה וקרעתיו מחמת הסכנה) והכא לא פרעתיו וקרעתיו (פי' דבפרוזבול נמי אין נאמן הלוה לומר שפרע והראי' שאינו מראה הפרוזבול ומסתמא קרע מחמת שנפרע החוב) וע"ז אומר מן הסכנה ואילך נאמן לומר לא פרעתיו וקרעתיו דבאמת לא נפרע עדיין החוב ואעפ"כ קרעתיו (והוא דלא כהק"ע והפ"מ). והק"ע הקשה דמאי קאמר מתניתא אמרה כן דהא מתניתא לא קמיירי אלא בשעת הסכנה ואיפשר לומר דבתמי' קאמר מתניתא אמרה כן כו' בתמי' דהא מתניתין אמרה דדווקא בשעת הסכנה אבל שלא בשעת סכנה לא ולפי מה שפסק הרמב"ם דמסכנה ואילך יכולים לומר אפי' שלא בשעת סכנה אתי שפיר הא דקאמר מתניתא אמרה כן בניחותא והא דמקשה בגיטין (ד' ל"ז) ממתניתין איפשר לומר דמקשה אהא דתנן וכן בע"ח שמוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אילו לא יפרעו ולפי הטעם של ר"נ מחמת דלא שביק התירא ואכיל איסורא א"כ אמאי אמר תחילה דבע"ח אינו נפרע שלא בפרוזבול ודו"ק]:

הלכה י

קטע ג

שם (ה"י) אמר ר' חנניה קומי ר' מנא לית הדא אמרה ההן דיזיף מן חברי' וחזר ויזיף מיניה צריך מימר לבד מן כרטיסא קדמי' דאית לי גבך (פי' דאלו"ה אינו גובה רק בשט"ח אחת וכמו דאמרינן שתי כתובות וגט כו' אינו גובה אלא כתובה אחת) וע"ז אומר אורחא דאיתתא מימר אבד פורנא עביד חורין פי' דאורחא דאיתתא אם אבדה כתובתה אומרת לבעל שאבדה כתובתה וצריך לכתוב לה כתובה אחרת) אלא כי אורחא כו' מימר אבד כרטיסא עביד חורין ופי' כי אין אורחא של בע"ח שאם אבד להם השט"ח שיאמרו שיכתוב להם שט"ח אחר) אלא כי איפשר יודי ליה והנה הק"ע פירש אם איפשר שיודה ליה שזה יוכל להיות שיודה לו בפני עדים שחייב לו אבל לא שיעשה שט"ח אחר והפ"מ ירש אלא כי איפשר יודי ליה (פי' יודה ששטר הראשון הוא מזוייף) ולי נראה לפרש בפשיטות והוא שאומר אלא כי אורחא דבר נש מימר אבד כרטיסא עבד חורין אלא כי איפשר יודי ליה (פי' דלאו אורחא של אדם אם אבד שט"ח שיאמר לו אבד שטר חוב עביד חורין דמתיירא שמא כשישמע שאבד השט"ח יכפור לו בחובו אבל אם לא אמר

שאבד שט"ח וא"כ איפשר שיפרע לו אף שלא יראה לו שט"ח יודה לו על המלוה דהא לא אמר לו שאבד השט"ח וא"כ מסתמא יש לו השט"ח ויודה לו וע"כ אומר אורחא דבר נש אבד כרטיסא עביד חורין):

קטע ד

שם פליגי בה תרין אמוראין חד אמר לכתובה אבל לא לתנאין וחרנא אמר בין לכתובה בין לתנאין וכן פליגי בזה בכתובות (ד' צ') אטר רב הונא לא שנו אלא מנה ומאתים אבל תוספת אין לה ורב יהודה אמר אפילו תוספת יש לה ועיין מה שביארתי ע"ז לקמן (ספ"י דכתובות):

קטע ה

שם ניחא גר קטן וקטן מגרש אמר ר' חגי קיימתיה כיי דמר ר' אלעזר בשם ר' חנינא והוא שבא עלי' משנתפקח ומשנשתפה וכא הוא שבא עליה משהגדיל הנה התוס' בכתובות (דף צ') דהא דאמרינן יש לה כתובה שע"מ כן קיימה הוא כתובה מאתים שע"מ כן קיימה שיהא עכשיו כתחילת נשואים (דאלו"ה מאי קמל"ן דהא אפי' לא כתב לה מעולם יש לה כתובה) והירושלמי מדמה להא דאמרינן בכתובות חרש או שוטה שכנסו פיקחת אעפ"י שחזר החרש ונתפקח שוט' ונשתפה אין לה כתוב' רצה לקיימה כתובתה מנה ר' אלעזר בשם ר' חנינא והוא שבא עליה משנתפקח ומשנשתפה אבל אם לא בא עליה אפילו כתובה מנה לית לה וא"כ לית לה אלא כתובה מנה:

פרק י

הלכה א

קטע ב

מתניתין מי שהי' נשוי לשתי נשים ומת הראשונה קודמת לשני' יורשי הראשונה קודמין ליורשי השני' נשא את הראשונה ומתה נשא שני' ומת היא שני' ויורשי' קודמין ליורשי הראשונ' ובגמ' מתניתא לענין כתובה אבל לענין מזונות שתיהן שוות ולכאו' איפשר לפרש דקאי על מזונות מחיים דלית בה דין קדימה והוא דהירו' לטעמיה כמו שביארתי בפ"ה דכתובות דהירושלמי סובר דיכול הבעל לומר לאשה צאי מעשה ידיך במזונותיך וכמו דאמרינן בירושלמי לקמן (רפי"א) אשת איש שאמרה יצאו מעשה ידי למזונותי אין שומעין לה ודלא כמו רב הונא שסובר בכתובות דיכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה ג"כ כיון שמעשה ידיה עיקר א"כ הבעל יכול לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך ע"כ לית בה דין קדימה רק מהרמב"ם (פי"ח מה' אישות הי"ד) מוכח שסובר דהירו' קאי על מזונות אלמנה שכתב הניח נשים רבות אעפ"י שנשאן זו אחר

זו ניזונות בשוה שאין דין קדימה במטלטלין וכתב הראב"ד ואפי' ניזונות מן הקרקע לפי שאין חיוב המזונות אלא לאחר מותו וכבר הגיע שעת החיוב לכולן בבת אחת וה"ל כלוה ולוה וחזר וקנה שכולם שווים בו וה"מ פירש דברי הרמב"ם שכמו שלא אמרו חכמים קדימה במטלטלין לפי שיש ללוה למוכרן ולהפקיען מידי שיעבוד המלוה כך לא אמרו דין קדימה במזונות לפי שאם רצה הבעל למכור נכסיו הרי הוא מפקיען מידי שיעבוד מזונות וטעם נכון הוא זה והטעם שכתב הר"א בהשגות מפני שאין חיוב המזונות אלא לאחר מותו אינו נכון ואפי' בכתובה לא תהיה דין קדימה באלמנה שהרי אינה נגבית אלא משעת מיתה והרשב"א כתב בדין המזונות דבשעבוד מזונות הקילו ולי נראה דאין מהירושלמי ראיה דהירושלמי לטעמיה שסובר דשיעבוד דמזונות אלמנה לא אלימא וכמו שביארתי (בפ"ט דכתובות) וכמו דאמרינן לקמן (פי"ג דכתובות ה"ג) אין אלמנה דוחה את הבנים ואין אלמנה דוחה את הבנות כו' ראויה היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה ובירושלמי (פ"ט דב"ב ה"א) ראויה היא לתבוע ולאבד מזונותיה כהדא ארמלתא דר' שובתי הות מבזבזא בנכסי' כו' איתחמון זבנין מן נכסיה ואתית ותבעת פורנא כו' א"כ שיטת הירושלמי דאפי' באונס ג"כ אבדה מזונותי' ועיין מה שביארתי (פ"ט דכתובות ה"ז) וא"כ איפשר שתהא המוקדמת תובעת כתובתה ותאבד מזונותי' והשניה לא תאבד מזונותיה וע"כ ליכא דין קדימה במזונות האלמנה וא"כ אין ראיה מזה לשיטת הש"ס דילן דמשמע שסובר דדוקא מן השופי אבל באונס לא וכמו שהביא הרא"ש בפ"ה דכתובות וח"כ אין ראיה מזה הירושלמי אך משמעות הפוסקים שפסקו כהירושלמי לדינא אפי' לשיטת הש"ס דילן דליכא דין קדימה במזונות:

קטע ד

עוד שם אמר בן ננס יורשי הראשונה אומרים ליורשי השני אם כבע"ח אתם טלו את שלכם וצאו ואם לאו אנו ואתם נחלוק בשוה אמר לו ר"ע בני שני' קפצה עליהן ירושת תורה ונוטלין כתובת אמם וחוזרין וחולקים ר' מנא אמר בשיש שם דינר יתר נחלקו אבל אם אין שם דינר יתר אף בן ננס יודה לר"ע בני השני' קפצה עליהן ירושת תורה (כצ"ל) א"ל ר' יוסי ב"ר בון הך דלא תניתא פליגא את עביד לי' פליגא (פי' לדברי ר' מנא שחומר בן ננס טלו את שלכם וצאו משמע דליכא ירושה יותר (וכן פירש"י בכתובות (ד' צ').

וע"ז אומר הך דלא תניתא פליגא את עביד פליגא משום דמשמע מן הברייתא דבאין שם יתר דינר נחלקו וע"ז אומר אלא בשאין שם יתר דינר נחלקו אבל אם יש שם יתר דינר אף ר"ע יודי לבן ננס כו' והוא כמו דאמרינן בכתובות (ד' צ') אמר רבה כו' דכ"ע אחת בחייו וא' במותו יש להם כתובת בנין דיכרין והכא בכתובה נעשית מותר לחבירתה והוא הדין

לבע"ח מר סבר כתובה נעשית מותר לחבירתה והוא הדין לבע"ח ומר סבר אין כתובה נעשית מותר לחבירתה והוא הדין לבע"ח ואמינא להו אנא בבע"ח כ"ע לאפליגי דהוי מותר כי פליגי בכתובה מתקיף לה רב יוסף אי הכי ר"ע אומר כבר קפצה נחלה אם יש שם מותר דינר מיבעי' לי' והנה צריך לבאר דבהש"ס דילן פריך עלה רב יוסף אהא דאמר דפליגי אם כתובה נעשית מותר לחבירתה אלא דפליגי בא' בחייו וא' במותו אם יש להם כתובת בנין דיכרין ובירושלמי מסיק בהיפך דר' מנא קאמר דפליגי בשיש שם יתר דינר ופליגי בן ננס ור"ע בא' בחייו וא' במותו ור' יוסי בר בון אמר הך דלא תניתא פליגא את עביד לי' פליגא אלא כשאין שם יתר דינר נחלקו והנה הוא בהיפך שיטת הירושלמי משיטת הש"ס דילן:

ע"כ נראה לי לבאר והוא כמו שפירש במשניות בתוס' רע"ק דהטעם הוא דאמרינן בבע"ח כ"ע לא פליגי דהוי מותר והוא משום דבע"ח דנוטל מיקרי בזה קיום נחלה דאורייתא אבל בכתובה דהם מקבלין ולא פורעין (והיינו במותר שתיהן לא מקיימי נחלה דאוריית') אלא דאנן קיי"ל דאפי' כתובה נעשית מותר וא"כ יש לומר דהטעם דכשמת והשני קיימת הי' בזה דין כתובת בנין דכרין כיון דהאם נוטלת דהוי כבע"ח ומשום הכי אף שמתה אח"כ והיורשים דידה מקבלים ולא פורעים מ"מ הוי כמרובים ונתמעטו ועוד ביאר בזה דהטעם דבע"ח נעשה מותר ולא כתובה יש לומר הטעם דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה א"כ קודם שגובה הבע"ח יש כאן מותר דינר ואף דהבע"ח בא וגובה הוי כמרובים ונתמעטו וכיון שכן יש לומר דההפרש בין בע"ח לכתובה כיון דכתובה בחזקת אלמנה לחד תירוצי בתוס' כתובות (דצ"ו) יש לומר דמיד כשמת הוי כשגבתה האלמנ' ולא מקרי מרובים ונתמעטו אלא דאנן קיי"ל דאף כתובה נעשית מותר היינו משום דמכל מקום הוי מחוסר גובייא ומקרי מרובים ונתמעטו:

וא"כ יש לומר דלשיטת הירושלמי פליגי בזה בן ננס ור"ע דבן ננס סובר דבעל חוב וכן כתובה נעשית מותר לחבירתה והטעם דבן ננס לטעמי' שסובר דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה וכמו דאמרינן לקמן בירושלמי (פ"י דכתובות ה"ה) ר אבינא בשם שמואל לשטר א' שיצא על חמשה (כצ"ל) לקוחות כולם חולקים בשוה שסובר כיון דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה א"כ ליכא דין קדימה וכמו שאבאר לקמן וע"כ כיון שבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה א"כ הי' מותר דינר ואח"כ נתמעט ור"ע סובר דמכאן ולמפרע הוא גובה וא"כ ליכא מותר דינר וכמו שאומר אח"כ החוב ממעט ודכוותה החוב מרבה (פי' כיון דלר"ע שהלכה כמותו החוב ממעט והוא דלמפרע הוא גובה וא"כ החוב נמי מרבה דהוי כמו שיש שם מותר דינר דכיון דבע"ח מכאן ולמפרע הוא גובה א"כ הוי כאלו גבו מתחילה

וא"כ יש שם מותר דינר) וע"ז אמר ר' יוסי ב"ר בון הך דלא תניתא פליגא את עביד פליגא (פי' דאי כשאין שם מותר דינר רק אם כתובה נעשית מותר לחבירתה א"כ מצינו דפליגי בזה בן ננס ות"ק) והוא דלבן ננס מכאן ולהבא הוא גובה הוי כמו מרובים ונתמעטו ע"כ יש להן כתובה בנין דכרין משא"כ לר"ע דלמפרע הוא גובה א"כ לא הי' מתחילה מותר דינר וע"כ כיון דמצינו דפליגי בזה במשנה אחרת הכי נמי פליגי בזה נמי לענין כתובת בנין דכרין אבל בא' בחייו וא' במותו לא מצינו דפליגי בזה וכל זה הוא לשיטת הירושלמי דפליגי לקמן בן ננס ות"ק אם גובה למפרע או לא אבל לשיטת הש"ס דילן בכתובות (ד' צ"ד) דפליגי בבע"ח מאוחר שקדם וגבה אם מה שגבה גבה ע"כ אמר רב יוסף דפליגי בא' בחייו וא' במותו אם יש להם כתובת בנין דכרין ודו"ק:

קטע ה

עוד שם והחוב ממעט ודכותה החוב מרבה כבר ביארתי דהירושלמי סובר (דלא כהש"ס דילן (ד' צ') דאמר רבה ואמינא להו אנא בבע"ח כ"ע לא פליגי דהוי מותר דינר) אלא דפליגי בזה אם בע"ח נעשה מותר דינר וא"כ סובר ר"ע דבע"ח אינו נעשה מותר דינר וא"כ החוב ממעט ולפי מה שביארתי דהטעם הוא דלמפרע הוא גובה א"כ החוב מרבה ג"כ. וכמו דאמרינן בב"ב (ד' ק"מ) ב"ח מהו שימעט בנכסים מי אמרינן כיון דכי מיית נמי אית לי' ממעיט או דילמא כיון דמחוסר גובייא לא ממעיט וכן אמרינן לקמן בירושלמי (פי"ג ה"ג) כמה דאת אמר חוץ מכתובתה חוץ מקבורתה חוץ ממלוה בעדים שש חוץ ממלוה בשטר אלמא דלענין נכסים מועטים בע"ח ממעיט וע"ז בעי לה החוב ממעט (פי' דאנו רואים כאילו נגבה מתחילה) (ודכותה החוב מרבה) האיך עבידא הי' שם שדה והיא עתידה לחזור ביובל את רואה אותן כאלו היא מוחזרת). והנה המפרשים הק"ע והפ"מ פירשו דהאיך עבידא קאי אהא דקאמר בתחילה ודכותה החוב מרבה וע"ז אומר האיך עבידא הי' שם שדה והיא עתידה לחזור ביובל והוא שהוקשה להם דהא תנן לקמן (ה"ג) היו שם נכסים בראוי אינה כבמוחזק ופי' הרע"ב במשניו' כגון עסקא שביד אחרים או הלוה אך זה לא קשה דאע"ג דגבי בכור הוי מלוה ראוי אעפ"כ לא לענין כל הדברים הוי מלוה ראוי וכמו שכתבו התוס' בכתובות (ד' פ"ד) בד"ה לכתובת אשה תימא דהא דתנן בבכורות (ד' נ"ב) דאין אשה נוטלת בראוי ומלוה הוי ראוי לרבנן וצריך לחלק דדוקא גבי בכור הוי מלוה ראוי ולא לכתובת אשה ועוד לפי מה שביארתי (פ"ד דכתובות ה"ב) דלשיטת הירושלמי לא הוי מלוה ראוי לגבי בכור נמי וכמו דאמרינן בב"ב (ד' קכ"ד) שלחו מתם בכור נוטל פי שנים במלוה אבל לא בריבית כו' לעולם רבנן ומלוה כמאן דגבי דמי' וע"ז אומר ודכותה החוב מרבה כיון דהוה מעיקרא כמאן דגבוי דמי והא דתנן

לקמן היו שם נכסים בראוי אינו כבמוחזק היינו כמו שפירש"י שראוי ליפול להם ירושה מאבי אביהם אחר מות אביהם והא דקאמר האיך עבידא הי' שם שדה והיא עתידה לחזור ביובל את רואה אותן כאלו היא מוחזרת היא בעי' בפני עצמה:

קטע 1

עוד (שם) האיך עבידא קידש רחל וכנס לאה וחזר וכנס רחל על דעתין דרבנן רחל קודמת (פירוש לרבנן דסברי דכתובה מן האירוסין שוה לכתובה מן הנישואין) על דעתי' דראב"ע לאה קודמת (פי' לראב"ע דאמר התם דמן האירוסין אינו גובה את הכל לאה קודמת). אומר אף ר' לעזר מודי מאחר שחזר וכנס רחל רחל קודמת למה זה דומה לא' שלוה מחבירו ואמר לו אם לא החזרתי לך מכאן ועד י"ב חודש יהיו כל נכסי משועבדין לך הגיע י"ב חודש ולא החזיר נשתעבדו הנכסים מכאן ולהבא אבל אם אמר לא יהיו נכסי משועבדין אלא לאחר כו'.

עוד שם ימים שבנתיים תפלוגתא דר"מ ורבנן על דעתיה דר"מ בשטר נתחייבו הנכסים על דעתין דרבנן בכסף נתחייבו (והנה בספרי אבי הנחל כתבתי שהמפרשים הק"ע והפ"מ דבריהם דחוקים וכתבתי שם שנראה לי לבאר במה שכתב המקנה בפ"ק דקידושין (ד' י"ב) דשיעבוד הנכסים דמשתעבדין למלוה אי איפשר דמשתעבדי הנכסים ע"י השט"ח וכמו שנקנים קרקעות בשטר כן משתעבדין בשטר דא"כ קשה לפי מאי דקייל"ן אחריות טעות סופר הוא דאפי' לא כתב אחריות נשתעבדו הנכסים בשטר דא"כ במה נשתעבדו כיון שלא כתב הנכסים בשטר ואפי' תימא דט"ס הוא מ"מ לא נכתבו בשטר ואם כן במה נשתעבדו הנכסים. נהי דהקרקעות שהיה ליה בשעת הלואה איפשר דמשתעבדין על ידי כסף כמו שיקנה ע"י כסף מ"מ לפי מאי דקיי"ל בש"ע (סי' קי"ב) דאמרינן בדאקני נמי ש"ס קשה דבמאי משתעבדי עיי"ש שהאריך בזה וכתב שמשתעבדין מן התורה מדין ערב וכמו שפירש"י בב"מ (ד' ס"ו) גבי הא משכנתא באתרי כו' עיי"ש.

ובזה יתבאר הירושלמי דמיבעי' לי' ימים שבנתיים מהו (פי' דקאי אהא דאם לא החזרתי לך מכאן ועד י"ב חודש יהיו כל נכסי משועבדין לך הגיע י"ב חודש ולא חזר נשתעבדו הנכסים למפרע אבל אם אמר לו לא יהיו נכסי משועבדין לך אלא לאחר י"ב חודש לא נשתעבדו הנכסים אלא לאחר י"ב חודש) וע"כ מיבעי' ליה ימים שבנתיים כו' אם קנה נכסים בנתיים אם נשתעבדו אותם הנכסים או לו ותלי בהא אם השיעבוד הוא בכסף א"כ נכסים שקנה אח"כ לא משתעבדי דהא לא הי' בשעת הלואת הכסף שישתעבדו ע"י כסף אבל אם השיעבוד הוא ע"י השטר אז משועבד בשטר נכסים שקנה אח"כ ג"כ דהא

כתב לו כל נכסי משועבדין לך וע"כ משתעבדין נכסים שקנו אח"כ דהא כתב לו אם לא החזרתי לך מכהן ועד י"ב חודש יהיו נכסי משועבדין והוי מה שכתב עד י"ב חודש כמו דכתב דאיקני וע"ז אומר על דעתי' דר"מ בשטר נתחייבו הנכסים דהירושלמי סובר דטעמיה דר"מ דס"ל בפ"ק דב"מ (ד' י"ב) אין בהם אחריות נכסים יחזיר שאין ב"ד נפרעין מהם דהטעם כמו שכתב המקנה דאפי' אחריות ט"ס הוא מ"מ כיון שעיקר השיעבוד בשטר א"כ לא נשתעבדו הנכסים כיון דמ"מ לא נכתבו אחריות נכסים בשטר נהי דאחריות ט"ס הוא אעפ"כ ליכא שיעבוד על נכסים אבל לרבנן דסברי דבכסף נשתעבדו הנכסים וע"כ כיון דאחריות ט"ס הוא ע"כ אפי' לא נכתבו אחריות נכסים בשטר נמי מהני וע"כ לר"מ שסובר דבשטר נשתעבדו הנכסים ע"כ הנכסים שקנה אח"כ ג"כ בכלל נכסים אבל לרבנן דאמרי דבכסף נשתעבדו הנכסים ע"כ אינו משועבד רק הנכסים שהי' בעת הלואת הכסף ועיין בב"ב (ד' קנ"ו) ודלא כהק"ע והפ"מ שנדחקו בזה ופירשו הא דר"מ ורבנן בענינים אחרים ופירשו בדחוקים אך דלפי מה שביארתי קשה דא"כ לרבנן דאמרי דבכסף נשתעבדו הנכסים א"כ איך מהני דאקני לרבנן ובב"ב (ד' קנ"ז) בעי שמואל דאיקני וקנה מהו אליבא דר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם לא תיבעי' לך דודאי קנה אלא כי תיבעי' לך אליבא דרבנן דאמרי אין אדם מקנה דשלב"ל וא"כ במה הוא משתעבד להנכסים שקנה אח"כ דהא ליתא לכסף]:

ע"כ נראה לי דהא דאמר בירו' על דעתין דר"מ בשטר נתחייבו הנכסים על דעתין דרבנן בכסף נתחייבו הנכסים הוא דבין לר"מ בין לרבנן משתעבדי הנכסים דנקנה אח"כ (דאיקני מהני לכ"ע לשיטת הירושלמי וכמו דאמרינן בירושלמי לקמן (ה"ו) בההיא דלא כתב לי' כל דאיקני אלמא דאיקני מהני) וזה יתבאר במאי דאמרינן בירושלמי (פ"ב דקידושין) אמר ר' אלעזר דר"ש בן אלעזר היא (פי' הא דתנן הי' אוכלת ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיהי' באחת מהן שוה פרוטה הוא דרשב"א דתני' התקדשי לי בפיקדון שיש לי בידך והלכה ומצאתה שנגנב או שנאבד אם נשתייר שם שווה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת במלוה שיש לי בידך והלכה ומצאתה שנגנבה או אבדה אפי' לא נשתייר שם שוה פרוטה מקודשת רשב"א אומר משום ר' מאיר מלוה כפיקדון אם נשתייר שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת [והנה לשיטת הירו' סברי חכמים דבמלוה אפי' לא נשתייר שוה פרוטה מקודשת ולר"מ בעינן דוק' שנשתייר שוה פרוט' ודלא כשיט' הש"ס דילן בקידושין (ד' מ"ז) אמר רב המקדש במלוה אינה מקודשת מלוה להוצאה ניתנה כו' מיתבי האומר לאשה התקדשי לי בפיקדון שיש לי בידך והלכה ומצאתה שנגנב או שנאבד אם נשתייר הימנו שוה פרוטה מקודשת ואם

לאו אינה מקודשת ובמלוה אעפ"י שלא נשתייר הימנו שוה פרוטה מקודשת ורשב"א אומר משום ר"מ מלוה הרי היא כפיקדון עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר מלוה אע"ג דלא נשתייר שוה פרוטה ומר סבר נשתייר הימנו שוה פרוטה אין ואי לא נשתייר הימנו שוה פרוטה לא אבל דכ"ע המקדש במלוה מקודשת א"ל רבא כו' ומוקים לה דפליגי במילתא אחריתי אבל לשיטת הירושלמי פליגי בזה דלרבנן המקדש במלוה מקודשת אע"ג דלא נשתייר הימנו שוה פרוטה ולר' מאיר בעינן דוקא שנשתייר הימנו שוה פרוטה וכן אמרינן בירושלמי (פרק קמא דקידושין ה"ב) אתי דר"י בר"י כרשב"א דתני בפיקדון כו' מלוה שיש לי בידך והלכה ומצאתה שנגנבה או שנאבדה אפי' לא נשתייר בה שוה פרוטה מקודשת ורשב"א אומר משום ר' מאיר מלוה כפיקדון אם נשתייר שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת כמה דרשב"א עביד מלוה כפקדון כן ר' יוסי בר' יודה עביד יעודים כמלוה ופי' הפ"מ אתי דר"י בר"י כרשב"א דס"ל במלוה עד שישתייר בה שוה פרוטה וה"נ ביעוד אליבא דר"י בר"י וא"כ לשיטת הירושלמי דסוברים דהמקדש במלוה מקודשת אעפ"י שלא נשתייר שוה פרוטה א"כ יכול לשעבד הנכסים בכסף דהא יכול לקנות הנכסים נמי במלוה אעפ"י שלא נשתייר אבל לר"מ שסובר דבמלוה דווקא אם נשתייר שוה פרוטה מקודשת א"כ הכא נמי אינו קונה במלוה רק אם נשתייר]:

וע"ז אומר בירושלמי ימים שבנתיים (פי' אם קנה נכסים בנתיים) על דעתי' דר"מ בשטר נתחייבו הנכסים דהא בכסף אינו יכול לשעבד הנכסים דהא הנכסים אינם משתעבדין בדין רק אחר י"ב חודש וא"כ ליכא הכסף ודמי למלוה שלא נשתייר שו"פ וע"כ לר"מ בשטר נתחייבו הנכסים ולרבנן בכסף נתחייבו הנכסים דהא לשיטת הירושלמי סברי רבנן דבמלוה אעפ"י שלא נשתייר שוה פרוטה נמי מקודשת א"כ יכול להשתעבד בכסף ולדברי שניהם משתעבדים הנכסים רק שלר"מ בשטר ולרבנן בכסף והנ"מ בין ר' מאיר לרבנן הוא דלרבנן אם לא כתב דאיקני אמרינן אחריות ט"ס דהא יכול להשתעבד בכסף לפי שיטת הירושלמי ולר"מ דבשטר נתחייבו הנכסים לא הוי אחריות ט"ס אפי' בלא דאיקני (והא דאמר לקמן סוף פרקין בלא כתב דאקני או שאמר לו אל יהא לך פרעון אלא מזה משום דאפשר לומר דבאקני לא הוי אחריות ט"ס) אך כל זה הוא לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הש"ס דילן דבמלוה אינה מקודשת וא"כ שיעבוד הנכסים הוא מטעם ערבות כמו שכתב המקנה ע"כ קאמר בב"ב (ד' קנ"ז) דלר"מ פשיטא ד משתעבד בדאקני שמכר פי' דאדם מקנה דשלב"ל וקא מיבעי' לי' אליבא דרבנן ולקמן (ה"ד) יתבאר עוד בזה ודו"ק:

[**ועוד** נ"ל דזה תלוי בהא דפליגי ר"מ ורבנן בב"ק (ד' ל') שטר שכתוב בו ריבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית דברי ר"מ וחכ"א גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית וכן הוא בירושלמי (פ"ה דב"מ הי"א) תני ישראל שהלוה בריבית לישראל אינו גובה את הקרן ולא את הריבית דברי ר"מ וחכ"א גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית וכן הוא בירושלמי (פ"ב דפסחים) והנה אמרינן בב"ק (שם) לימא רב דאמר כר"מ פי' דאמר דקנסו בין בגופן בין בשבחן וזעירא אמר בשבחן אבל לא בגופן) אמר לך רב אנא דאמרי אפי' כרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא קרן דבהתירא קא אתי לידיה אבל הכא קרן גופא קא מזיק וזעירי אמר לך אנא דאחרי אפי' לר"מ עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא דמשעת כתיבה עביד ליה שומא אבל הכא מי יימר דמזיק וא"כ איפשר דהירושלמי סובר דהטעם של ר"מ הוא משום דבשטר נתחייבו הנכסים וע"כ כיון דבהשטר יש בו ריבית וא"כ בטל השיעבוד אפי' לגבי הקרן נמי כיון דצריך לקרוע השטר וכמו דאמרי' בב"מ (ד' ס"ב) לא מאי קום עשה לקרוע שטרא מאי קסבר אי קסבר שטר העומד לגבות כגבוי דמי והא עבדי איסור' ואי לאו כגבוי הא לא עביד ולא כלום לעולם קסבר שטר העומד לגבות כגבוי דמי והא קמל"ן דשומא מילתא הוא וזהו לר"מ דאומר דבשטר נתחייבו הנכסים וע"כ קניס הקרן אטו הריבית אבל לרבנן דבכסף נתחייבו הנכסים וע"כ כיון שעיקר החיוב הוא בכסף וע"כ אומרים דגובה את הקרן ואינו גובה הריבית ועיין בתוס' ב"ק דגובה את הקרן אפי' ממשעבדי והוא משום דסברי דבכסף נתחייבו הנכסים וע"כ גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית ובפ"ק דקידושין יתבאר הירושלמי באופן אחרן:

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) מי שהי' נשוי לשלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה כו' ובגמ' שמואל אמר שודא דדייני לשני שטרות שיצאו על שדה אחת איזה מהם שירצו ב"ד להחליט מחליטין מתניתא פליגא על שמואל אין שם אלא מנה חולקות בשוה לא שודא דדייני את אמרת והא תני היורשין שירשו שט"ח הבכור נוטל פי שנים עוד יצא עליהן שטר חוב הבכור נוטל פי שנים עוד הא לשודא דדיינא את אמרת והנה הרי"ף כתב (פ' הכותב) דהא דאמר שמואל בשני שטרות היוצאים ביום א' שודא דדייני לאו שטרי בעלי חובות נינהו אלא שטרי קרקעות נינהו כו' אבל בשטרי הודאות והלואות לא אמר שמואל שודא דדייני דהא תנן היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וליכא למימר דשמואל

פליג אמתניתין דאם איתא דפליג שמואל אמתניתין אדמותבינן עלה מברייתא דתני שני שטרות היוצאות בשדה אחת ופריך הא מני ר' מאיר דאמר עידי חתימה כרתי לותבי' ממתניתין אלא ודאי מדלא אותבי' ממתניתין שמעינן דלא פליג שמואל אמתניתין אלא דשמואל לחוד ומתניתין לחוד ואע"ג דחזינן בירושלמי דאקשו בה על שמואל וקאמר הכין מתניתין פליגא על שמואל דאמר מי שהי' נשוי כו' אין שם אלא מנה חולקות בשוה ולית תמן שודא דדיינא והר"ן כתב בפרקין על הירושלמי מתניתין פליגא על שמואל דתנינן ואם אין שם אלא מנה חולקות בשוה ומפרקינן ולא שודא דדיינא את אמרת כלומר הא שמואל לא קאמר אלא במקום שיש להכריע ליפות כחו של זה מזה ומתניתין במקום שאין להכריע מירי שלא בא התנא אלא ללמוד דין חלוקתם. ובסוף כתב הר"ן ואעפ"י שאין ראיותי' מכריעות דינו נראה כו' דבהודאות והלואות לא שייכא הך פלוגתא אלא לעולם חולקין דאפי' לוה מזה תחילה וכתב ומסר לו ואח"כ כתב ומסר לאחר אפ"ה חולקין לפי שאין שיעבוד השטר חל אלא משעה שמוכיח מתוכו דהיינו מסוף היום כו' עיין שם.

וכן כתבו התוס' בכתובות (ד' צ"ד) דאמרינן איתמר כל שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדיינא וכתבו התוס' (פי' של מכר או של מתנה) ושמואל אמר שודא דדייני דלא דמי להא דתנן היו כולם יוצאות בשעה אחת חולקות בשוה דהתם בשיעבוד איירי ואין השיעבוד חל אלא משעה שמוכיח מתוך השטר כשהתחיל השיעבוד דהיינו ממחרת יום שכתב דביום שכתב אין מוכיח מתוך השטר מתי התחיל בבוקר או בערב אבל מתנה או מכר כל הקודם באותו היום זכה. עוד כתבו שם התוס' בד"ה לימא כו' ונראה לרבי דמיירי הכא במתנה או במכר במקום שכותבין את השטר דבמקום שאין כותבין שהקרקע נקנה בכסף ובחזקה ובחליפין והשטר אינו עומד אלא לראיה התם כ"ע מודו דאמרינן שודא דדייני דאין צריך התם שיהא ניכר מתוך החתימה איזה קנה תחילה הואיל ואינו אלא לראיה בעלמא. והנה צריך לבאר במאי פליגי הירושלמי והבבלי שבירושלמי הקשה על זה ממתניתין דתנן היו כולם יוצאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה ובבבלי לא מקשה ע"ז ממתניתין]:

וע"כ נראה לי לבאר במה שביארתי תחילה (ה"א) על הא דאמרינן שם ימים שבנתיים פלוגתא דר"מ ורבנן על דעתין דר"מ בשטר נתחייבו הנכסים על דעתין דרבנן בכסף נתחייבו וביארתי שם דר"מ דאית לי' אחריות לאו טעות סופר הטעם הוא משום שסובר דבשטר נשתעבדו הנכסים וא"כ אפי' אם אחריות ט"ס הוא מ"מ כיון שלא נכתב אחריות

בשטר לא נשתעבדו הנכסים אבל לרבנן דאמרי אחריות ט"ס היינו משום דאע"ג דלא נכתב האחריות בשטר מ"מ עיקר השיעבוד הוא בכסף:

ומה שהקשיתי דא"כ כיון דבכסף נשתעבדו הנכסים א"כ איך משתעבדי ע"י דאיקני ואמרינן לקמן (ה"ו) בדלא כתב דאיקני וא"כ משתעבד בדאיקני וכתבתי דהירושלמי לטעמי' שסובר דהמקדש במלוה מקודשת א"כ יוכל להשתעבד ע"י כסף בדאיקני ג"כ. אך מהירושלמי דקידושין (פ"ב ה"ה) ר' חייא בשם ר"יבקידושי מלוה לחומרין ובקרקעות לא קנה א"כ מוכח דרבי יוחנן סובר דבמכר לא קנה במלוה וא"כ לרבנן דאמרי דשיעבוד נכסים אינו רק בכסף א"כ לא קנה בדאקני:

ע"כ נראה לי דהירושלמי סובר דאיקני לא קנה כיון דשיעבוד הנכסים הוא בכסף וליתא לכסף אח"כ: [ובזה יתבאר הא דאמרינן בב"ק (פ"ט הלכה א') אמר שמואל דאקני אינו גובה ממשועבדין (ותמה על זה הפ"מ דבב"ב (ד' קנ"ו) מיבעיא לי' לשמואל אי כתוב דאיקני אי מהני לגבי לקוחות ופי' דאקני היינו לשון דיוק ושגה בזה דודאי הפי' הוא דאיקני אינו גובה והוא דלשיטת הירושלמי דעל דעתין דרבנן בכסף נתחייבו הנכסים א"כ איך יהא מהני דאקני וכן אמרינן בב"מ (פ"א ה"י) שמואל אמר דאיקני אינו גובה ממשועבדין דלא מהני דאיקני לחכמים כיון דליתא לכסף שישתעבד בו וע"ז אומר הא מבני חורין גבי ופריך הכא את מר גובה והכא את מר אינו גובה ופי' שמקשה לשמואל דלר"מ שאומר דבשטר נשתעבדו הנכסים וע"כ סובר ר"מ דאחריות לאו ט"ס והא דיחזיר הוא משום שסובר דשטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חורין (פי' כיון שאין בו אחריות ולא נשתעבדו הנכסים ע"כ אינו גובה מבני חורין ג"כ) וע"ז מקשה דהא אמר שמואל דאיקני אינו גובה ממשועבדי והוא משום דשיעבוד הנכסים בכסף. וא"כ אמאי אמר דאינו גובה ממשעבדי הא מבני חרי גבי וע"ז אומר הכא את מר גובה והכא את מר אינו גובה וע"ז אומר לא דמי מי ששיעבד מקצת למי שלא שיעבד כל עיקר (פי' התם שיעבד במקצת דהא מועיל לנכסים שקנה כבר וע"כ לנכסים שקנה אח"כ אע"ג שאינו מועיל מ"מ מועיל לגבות מבני חרי משא"כ לר"מ שאומר דאחריות לאו ט"ס הוא א"כ לא שיעבד כלל כיון שאין מפורש השיעבוד בשטר] וא"כ לשיטת הירושלמי סובר שמואל כחכמים דאמרי דבכסף נתחייבו הנכסי' (וע"כ אמר שמואל דאיקני לא קנה) וא"כ השטר אינו אלא לראיה משום דבשטר אית ליה קלא וע"כ לשיטת הירושלמי סובר שמואל דבשטרי הלואות נמי אמרינן שודא דדייני וכמו שכתבו התוס' בכתובות (ד' צ"ד) ונראה לרבי דמיירי הכא במתנה או במכר שכותבין את השטר דבמקום שאין כותבין שהקרקע נקנה בכסף ובחזקה כו' והשטר אינו עומד אלא לראיה

התם כ"ע מודו דאמרינן שודא דאין צריך התם שיהא ניכר מתוך עידי חתימה איזו קנה תחילה הואיל ואינו אלא לראיה בעלמא וא"כ לשיטת הירושלמי אליבא דשמואל דעיקר השיעבוד הוא בכסף א"כ אין השיעבוד מכח השטר וא"כ אם שני שטרי הלואות שנכתבו ביום אחד א"כ יש לומר שודא מחמת שיש ספק לאיזה הלוה תחלה ולמי נשתעבד תחלה ע"י כסף:

אך כל זה הוא לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הש"ס דילן הא דפליגי באחריות ט"ס לא משום דפליגי במה הוא השיעבוד אלא אם ט"ס הוא אבל הוא רצה לשעבד הנכסי' אי דלא הוי ט"ס וכיון דלא נכתבו האחריות בשטר מסתמא לא רצה לכתוב אחריות אבל לא פליגי כלל אם השיעבוד נכסים הוא בכסף או בשטר ואדרבא בב"ב (ד' קנ"ז) אמרינן בעי שמואל דאיקני וקנה מהו ליבא דר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם לא תיבעי' לך דודאי קנה אלא כי תיבעיא לך אליבא דרבנן וא"כ לר"מ דאיקני מהני משום שסובר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולרבנן מיבעי' ליה אי דאיקני מהני משום דהוי דבר שלא בא לעולם או דבשיעבוד יכול אדם לשעבד אעפ"י שלא בא לעולם אבל לא תלי בהא אם בכסף או בשטר וא"כ ודאי דסובר דבשטר נשתעבדו הנכסים וע"כ הא דאמר שמואל שודא דדייני לא הוי בשטרי הלואות כמו שכתבו הרי"ף והר"ן והתוס' וע"ז אומר מתניתא פליגא על שמואל אין שם אלא מנה חולקות בשוה לא שודא דדייני את אמרת (ואפשר לפרש כפי' הרי"ף דבזה צריך להיות שודא דדייני) ועוד אפשר לומר לפי מה שביארתי דזה תלוי בהא דלרבנן דאמרי דבכסף נשתעבדו הנכסי' וע"כ סברי דאחריות ט"ס הוא א"כ צריך להיות שודא דדייני אך איפשר לומר כיון דהכא ליכא כסף א"כ משתעבד בהשט"ח וע"כ ליכא בזה שודא דדייני אך לפי מה דאמרינן בירושלמי (פ"ד דכתובות ה"ט) לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד כו' מתניתא דר"מ דר"מ אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה ה"ז בעילת זנות (פי' וא"כ אתי מתניתין כר"מ) וע"ז אומר למי נצרכה לר"מ אע"ג דר"מ אומר שטר שאין בו אחריות נכסים אין גובה מודה הוא הכא שגובה ובש"ס דינן בכתובות (ד' נ"א) מני ר"מ היא דאמר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה ה"ז בעילת זנות כו' אימא סיפא כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתך חייב שהוא תנאי ב"ד אתאן לר' יהודה אחריות ט"ס הוא כו' וכ"ת כולי' ר"מ היא ושאני ליה לר"מ בין כתובה לשטרי ומי שני לי' כו' וא"כ לשיטת הירושלמי דבכתובה מודה דאחריות ט"ס הוא וא"כ משמע דאינו משתעבד בכתובה אך אפשר לומר דבמקום שכותבין הכתובה משתעבד ע"י הכתובה כיון דהכא ליכא כסף

שישתעבדו הנכסים בזה וע"כ כיון דמשתעבד בשטרא א"כ ליכא בזה שודא דדייני כיון דהשיעבוד הוא ע"י השטר וביום שנכתב אינו מוכיח מתוך השטר מתי התחיל בבוקר או בערב וע"כ אפי' לשיטת הירושלמי ליכא בזה שודא דדייני:

עוד שם תני היורשין שירשו שט"ח הבכור נוטל פי שנים עוד יצא עליהן שט"ח הבכור נותן פי שנים וא"כ מוכח דלא כשמואל דאמר שודא דדייני ע"ז משני עוד הכא לשודא דדייני את אמרת (פי' דבהא ליכא שודא דדייני דהכא ליכא קדימה ולא אמר אלא בשטרי מקח במקום שאין כותבין השטר או בשטרי הלואות משו' דבכסף נשתעבדו הנכסי' לשיט' הירו' וכמו שביארתי):

עוד שם ר' אבין בשם שמואל לא שנו בין שני שטרות שיצאו על שדה אחת דהיינו משני שטרות מקח או משני שטרי בע"ח לפי שיטת הירושלמי בין שטר א' שיצא על שני שדות דהיינו שטר א' שיצא על שתי שדות של שני לקוחות ואינו ידוע איזהו שלקח ראשון וא"כ אינו יכול לגבות ממנו דהא יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו אך כיון שהם ביום א' ובמקח במקום שאין כותבין השטר א"כ קונה בכסף ע"כ אמרינן בזה שודא דדייני וכמו שכתבו התוס' בכתובות (ד' צ"ד) דבמקום שאין כותבין שטר שהקרקע נקנית בכסף והשטר אינו עומד אלא לראי' התם כ"ע מודו דאמרינן שודא וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ק דקדושין הל' ה') בכסף ר' בא סבר מימר בכסף ע"מ שלא יכתוב אונו אבל בכסף ע"מ לכתוב לו אונו לא קנה עד שיכתוב כו' אתי דר' בא כשמואל כו' ודו"ק:

ועוד איפשר לומר דהא דאמרינן לקמן בירושלמי (רפי"ב הל' א') הנושא את האשה ופסק עמה כו' ופריך במה הוא מתחייב לה ר"י ורשב"ל תריהון אמרין הכותב שט"ח על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו ובש"ס דילן אמרינן בכתובות (ד' ק"א) איתמר האומר לחבירו חייב אני לך מנה בשטר ר"י אומר חייב ור"ל אמר פטור כו' והכא במאי עסקינן דא"ל חייב אני לך מנה בשטר ר"י אומר חייב אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עדים דמי ר"ל אמר לא אלימא מילתא ובירושלמי אמרינן דר"י ור"ל תרווייהו סברי דהמתחייב עצמו בשטר בחזקת שהוא ונמצא שאינו חייב אינו חייב ליתן לו הוא משום דהירושלמי לטעמי' אזיל דלרבנן השיעבוד נכסים אינו אלא בכסף ולא בשטר וע"כ כיון דליכא שיעבוד נכסים לא אלימא מילתא דשטרא וע"כ אפי' מבני חורין לא גבי (והכי סובר ר"מ דשטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי וכמו שהבאתי הירושלמי דפ"ק דב"מ (ה"י) שמואל אמר דאקני אינו גובה ממשועבדים הא מבני חרי גבי הכא את מר גובה והכא את מר אינו גובה (פי' כיון דאינו גובה ממשועבדים לא גבי נמי מבני חורין) וע"ז משני לא דמי מי

ששיעבד מקצת למי שלא שיעבד כל עיקר וכמו שביארתי דבאיקני אע"ג דלא משתעבדי דהא ליכא כסף אפ"ה מועיל לנכסים שקנה כבר וע"כ אע"ג שאינו גובה ממשועבדים אבל אעפ"כ גובה מבני חורין משא"כ למי שלא שיעבד כל עיקר הכא נמי כיון דלא חייב לו א"כ ליכא כסף ולרבנן משתעבדי הנכסים בכסף וע"כ אינו חייב ליתן לו אפי' מבני חורין וכל זה הוא לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הש"ס דילן לא תלי הך פלוגתא דר"מ ורבנן באחריות ט"ס אם בשטר נשתעבדו הנכסי' או בכסף וכמו שביארתי ודו"ק:

קטע ג

שם שמואל אמר במרשות זו את זו בשהרשת השלישית את השני' לדון עם הראשונה אמרה לה לא מנה אית לך סב חמשין ואיזל לך הנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נראה שהפי' הוא כמו דאמרינן בכתובות (ד' צ"ג) תלתין ותלתא הוא דאית לה אמר שמואל בכתובת בעלת מאתים לבעלת מנהדין ודברים אין לי עמך במנה אי הכי אימא סיפא של מאתים כו' הי' שם שלש מאות וכו' של מאתים מנה שבעים וחמשה הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת שלש מאות לבעלת מאתים ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה וע"כ אומר בירושלמי שמואל אמר במרשות זו את זו זה קאי אריש' דאמר שמואל ע"ז בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה והא דקאמר בשהרשת השלישית את השני' לדון עמה במנה קאי אסיפא וע"ז קאמר בירושלמי בשהרשת השלישית את השני' לדון עם הראשונה אמרה לה לא מנה אית לך סב לך חמשין ותיזול ועי' תוס' בד"ה תימא כו':

קטע ד

שם שלשה שהטילו לכיס פיחתו או הותירו כך הן חולקין א"ר אלעזר הדא דאת אמר בשהי' הסלע חסירה או יתירה אבל לשכר ולהפסד כולהון חולקין בשוה כו' תמן תנינן חזר ונגח שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינר זהב ר' שמואל בר זעירא וכן לשכר אמר ר' יוסי דר' זעירא פליגא על דר' אלעזר (פי' דלר' אלעזר חולקין בשכר בשוה). ר' מנא אמר קומי ר' יודן לא מודי ר' אלעזר שאם התנו ביניהם שזה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו שוורים כמותנים הם (ופי' הפ"מ שהרי לא נשתתפו מרצונם והוי כמו שלקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו ע"כ כל א' נוטל לפי חלקו) חזר ואמרה קומי ר' יוסי א"ל בפירוש פליגין ר' אלעזר אמר סתמא חולקים בשוה ר' זירא אמר סתמא זה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו. [ולפ"ז הא שכתבו התו' בכתובות (ד' צ"ג ד"ה הותירו כו' מפרש דלהכי קשיא ליה בכור ופשוט משום שור לחרישה ועומד לחרישה לכ"ע השכר לאמצע משום הכי פריך כיצד יעשו דבזה אין הבכור נוטל פי שנים ומשני עובד לזה יום א' ולזה שני ימים ולא דמי לשור לחרישה

ועומד לחרישה דמשום הכי הוי התם השכר לאמצע דמעיקרא להכי נשתתפו אבל גבי בכור דלא שייך האי טעמא כל א' נוטל לפי חלקו והנה התוס' כתבו בפשיטות דהכי מסיק דבבכור ופשוט כיון דלא נשתתפו להכי לא הוי השכר לאמצע ולשיטת הירושלמי פליגי בזה ר"א ור' זירא דלר' אלעזר אפי' בכה"ג שלא נשתתפו מתחילה להכי נמי הוי השכר לאמצע ודו"ק:

אך א"כ יש להקשות דלר"א שסובר דאפי' נשתתפו בסתם נמי חולקין בשוה וא"כ צריך לומר דהא דתנן חזר ונגח שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז דדווקא בזה אבל לא בשכר (ואיפשר לומר דהחילוק הוא כיון דקיי"ל סתם שוורים בחזקת שימור קיימ' והכא דמיירי בתם א"כ הוי לא שכיח וע"כ לא שייך ע"ז שותפין וע"כ אם נגח לא אמרינן שיהיה ההיזק בשוה) ובזה יתבאר הירושלמי (פ"ה דב"ק ה"א) וכן פרה שנגחה את השור ר' בון בר' כהנא בעי קומי ר' אימי מפני שהוא ספק הא אילו ודאי זה נותן מחצה וזה נותן מחצה א"ל במועד היא מתניתא והנה הפ"מ הגיה בעומד היא מתניתא דהיינו לפי ערך וכמו שכתבו התו' בב"ק (ד' מ"ו) עיי"ש ועיין בגליון הירושלמי שביאר כפי הגירסא במועד היא מתניתא עיי"ש אבל לפי מה שביארתי אפ"ל דמשני במועד היא מתניתא והוא דכאן כיון דהוי כנשתתפו לדעת א"כ שוין הן להפסד ולכך זה משלם מחצה וזה משלם מחצה וע"כ כיון שהוא ספק משלם רביעי אך אם מיירי בתם לא נשתתפו לזה וא"כ צריך כל א' לשלם לפי ערך וע"ז משני במועד היא מתניתא וע"כ כיון דהוי כנשתתפו לדעת ע"כ שוין הן להפסד ודו"ק]:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) מתניתין מי שהי' נשוי ארבעה נשים ומת הראשונה קודמת לשני' ושני' לשלישית כו' אמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה כו' ובגמ' ר' אבינא בשם ר' שמואל כדברי בן ננס לשטר א' שיצא על חמשה לקוחות כולן חולקין בשוה [פי' משום דסובר דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה ובשעה שהוא גובה הרי כל הנכסים משועבדין בשוה והרי הוא כמו דאמרינן בב"ב (ד' קנז) בלוה ולוה ואח"כ קנה דחולקין בשוה ואמר ר' עקיבא קומי ר' מנא לית הדא פליגא על ר' שמואל דשמואל אמר שודא דדיינא לשני שטרות שיצאו על שדה אחת כו' א"ל לא שמיע ליה דמר ר' אבין בשם שמואל לא שנו בין שטר א' ובין שני שטרות שיצאו על שדה אחת איזה מהן שירצו ב"ד להחליט מחליטין ובירושלמי לא תירץ ע"ז כלום והוא כמו שביארתי בתחילה על הא דקאמר תחילה (ה"ד) לא שודא דדיינא את אמרת והכא ליכא שודא דדייני דהא דאמר שמואל שודא דדייני

היינו דסובר כחכמים דבכסף נשתעבדו הנכסים וע"כ כיון דהשטר אינו אלא לראיה ע"כ הוי שודא דדייני משא"כ בכתובה או ביורשין שירשו שט"ח נמי ליכא שודא כיון דבן ננס סובר לשטר א' שיצא על חמשה לקוחו' חולקים כיון דמכאן ולהבא הוא גובה א"כ חל השיעבוד על כולם בשוה וע"כ כיון דחל על כולם בשוה לא שייך בזה שודא דדייני והוי כלוה ולוה ואח"כ קנה אם כתב דאקני כולם חולקות בשוה אלא דלשמואל לפי שיט' הירו' דאקני לא משתעבד משו' דסובר כחכמי' דבכסף נשתעבדו הנכסי' וא"כ בשעה שקנה אח"כ ליתא לכסף שישתעבד וכמו שביארתי ודו"ק:

וע"כ אמרינן שם הנהיג רבי בארנונא ובגולגולת ובאנפרות דבן ננס משום דהתם השיעבוד הוא על גברא ולא על הנכסים וע"כ נפרעים מכולם בשוה דלא שייך בזה הנחתי לך מקום לגבות הימנו וכמו דאמרינן בב"ב (דף נ"ה) וה"מ לטסקא אבל לכרגא לא מ"ט כרגא אקרקף דגברי מנח רק לשיטת הש"ס דילן בב"ב שם מסקינן שם דאפי' שערי דכדא משתעבדי לכרגא עיין שם. וע"ז אומר כהדא קרובין דר' יוסי זבנין חקלוון מן אילין דבר תפקין כו' ומזה מוכח דבשאר חובות אמרינן דאינו יכול לגבות מן הלוקח הראשון דהא בשעה שלקח היה בני חורין והניח מקום לגבות:

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) מתניתין מי שהי' נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השני' מוציאה מיד הלוקח והראשונה מן השני' ולוקח מן הראשונה וחוזרת חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם ובגמ' אמר ר' יוסי הדא אמרה ההן דיזיף מן תרין כו' אתא תנינא א"ל קומי פושרין א"ל ולית סופי' דקדמי' משמע ומיתי מיטרף יכול לומר פושרין ואין טרף טרף פישר מן השני חזקה שהראשון בא וטורף פישר מן הראשון אמר ר' פנחס אתא עובדא קומי ר' ירמי' אמר פישר פישר (פי' דכיון שפישר עם הראשון אין הבע"ח השני יכול לטרוף משום דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו וא"כ אם הי' הבע"ח הראשון טורף א"כ לא יוכל הבע"ח השני ליטרף וא"כ כיון שזה פשר עם הבע"ח הראשון יש לו כל הזכות של הבע"ח ע"כ לא יוכל הבע"ח השני לטרוף) וע"ז אמר הדא אמרה ההן דיזיף מן תרין כו' והוא כמו דאמרינן בירו' בריש הכותב א"ר אבין בר חייא קומי ר' זעירא מתניתא אמרה כן שאין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה (פי' בתמיה) (דהא ממתני' מוכח דמהני אם אמר דין ודברים אין לי על שדה זו) דתנינן מי שהי' נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השני' מוציאה מיד הלוקח הא הראשון לא א"ל כל גרמא שאין אדם מאבד את זכותו

בלשון הזה דאל"כ כאן אפי' השניה לא תוציאה מיד הלוקח דהא כיון שכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך וא"כ יש ללוקח כל זכותו של הראשונה אלא ודאי דכיון דלא לקח הזכות רק שאמר דין ודברים אין לי עמך ע"כ תוכל השניה לטרוף מן הלוקח ולמה אין הראשונה מוציאה מיד הלוקח אעפ"י שלא כתבה רק דין ודברים אין לי עמך שפן הוא כותבה לו כל ערר שיש לי בשדה זו אל יהי לי עמך כלום (פי' וע"כ מהני לגבי לוקח ראשון אבל לא לגבי לוקח שני) וע"ז אומר ר' יוסי הדא אמרה ההן דיזיף מן תרין כו' (פי' כיון דבמתני' לא תנן אלא אם אמרה דין ודברים אין לי עמך א"כ משמע דאם פישר מן הראשון ונתן לו דמים יש לו הזכות של הראשון ואין השני בא וטורף (או שהפי' הוא כמו שפירש הפ"מ דקאי על הא דממתניתין דאמרי המאוחר טורף מתחילה אעפ"י שיחזור הראשון ויטרוף כו').

עוד שם אמר ר' יוסי ולא כתב דאיקני (פי' וא"כ אף שאין זכות לבע"ח השני משום שיש לו הזכות מן הראשון היינו לגבי השיעבוד שקדם אבל מכח השיעבוד דלהבא משתעבד אם כתב דאיקני) ואיפשר לומ' דבעי מיניה דאיפשר שסובר כשמואל דאיקני לא משתעבד כמו שביארתי בה"ב) וע"ז אומר לא אתי אלא דהיורש אינו משתעבד בנכסים שקנה אח"כ. או שאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה (ופי' הפ"מ דשוי' ליה אפותיקו לראשון שאמר לו אל יהא לך פרעון אלא מזה ולפיכך אין השני יכול לטרוף שלא נשתעבד לו מעולם והנה הפ"מ שגה בזה והפי' הוא שכתב להשני לא יהא לך פרעון אלא מזה וא"כ כיון שקנה מן הראשון א"כ יש לו כל זכות של הראשון וא"כ לא משתעבד עוד לשני במה שלקח אח"כ דהא לא זהו הקרק' ששיעבד לו מתחיל' אלא שהיא קניה חדשה וע"כ אין השני יכול לטרוף:

עוד שם אמר ר' מתניה אתי כמאן דמר לכתובתה אבל לא לתניין ברם כמ"ד בין לכתובה בין לתנאים הא חזירה והנה הק"ע והפ"מ שגו בפירושם שהם פירשו דהא דקאמר כמ"ד בין לכתובה בין לתנאים קאי על מתניתין דמיירי בכתובה ושגו בזה דקאי על הא דקא' תחילה שאם פישר מן הראשון אין השני בא וטורף וע"ז אומר ר' מתניה דאתי כמאן דאמר לכתובה אבל לא לתניין (פי' דפליגי (ספ"ט דכתובו' בהמגרש את האשה ומחזירה ע"מ כתובת הראשונ' הוא מחזירה דחד אמר לכתובה אבל לא לתנאים וחד אמר לכתובה ולתנאי' לקמן (פי"ב ה"ב) הפקחין היו כותבין על מנת שאזון את בתך ה' שנים כל זמן שאת עמי ואמרי' התם נתגרשה אינה עמו החזירהמ"ד לכתובה אבל לא לתנאין (פי' דחד מ"ד סובר דאם החזירה לא חזרה למה שהי' בתחילה וע"כ אינו חייב לזון את בתה) מ"ד בין לכתובה בין לתנאין (פי' אם החזירה הוי כמו שהי' בתחילה וע"כ חייב לזונה)

וכן ביארתי בספרי נועם ירושלמי על זרעים (פ"ו דדמאי) שיהיו כל המעשרות כל זמן שהוא לפני (פי' אם מכר כהן ע"מ שיהיו המעשרות שלו) כמו דאמרינן בב"ב (ד' ס"ג) מכרה לאחר אין לו במעשרות (כצ"ל) חזר ולקח ממנו תני ר' חייא אין לו במעשרות תני ר' הושעי' יש לו במעשרות אתי אילין פלוגתא כאילין פלוגתא דתנינן תמן המגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובה ראשונ' הוא מחזירה ר' חגא קומי ר' לא תרין אמוראין חד אמר לכתובה אבל לא לתנאים וחרנא אמר בין לכתובה בין לתנאים מ"ד לכתובה אבל לא לתנאים יש לו במעשרות והוא ט"ס וצ"ל אין לו במעשרות) ומ"ד בין לכתובה בין לתנאים אין לו במעשרות (והוא ט"ס וצ"ל יש לו במעשרות) (פי' דמ"ד לכתובה אבל לא לתנאים א"כ לא הוי חזרה כדמעיקרא וע"כ אעפ"י שחזר ולקחה אין לו לכהן במעשרות דכיון שמכרה אעפ"י שלקחה לא חזר לזכותו הראשון אבל למ"ד בין לכתובה בין לתנאים א"כ הכא נמי כיון שחזר ולקחה יש לכהן הזכות במעשרות כמעיקרא ועיין שם בספרי נועם ירושלמי שהארכתי בזה וע"ז אומר אמר ר' מתני' כמ"ד לכתובה אבל לא לתניין ע"כ אמרינן כיון שפשר פשר ואין לבע"ח השני לטרוף אבל למ"ד בין לכתובה בין לתנאים הא חזירה (פי' וא"כ חזרה כמעיקרא ולא הוי קני' חדשה) וא"כ כיון שנסתלק הבע"ח הראשון א"כ חזר השיעבוד למה שהי' בתחילה ואפי' אם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה אך כיון דחזרה למעיקרא נמי חזר השיעבוד כמו שהי' בתחילה וע"כ יכול הבע"ח השני לטרוף ודו"ק:

פרק יא

הלכה א

קטע ה

דאמר ר' אבא בר רב הונא עשו דברי שכיב מרע כבריא שכתב ונתן והוא שמת מאותו חולי הא הבריא לא ובמסיים ואומר תנו שדה פלוני לפלוני אמר תנו שדה פלוני לפלוני כמו שסיים או עד שיאמר חצי' בצפון וחצי' בדרום וכתב הפ"מ בפ"ק דגיטין (ד' י"ג) תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ומסיק בבבלי שם דבין אומר מנה זה זו ובין אומר מנה סתם דלמנה קבור לא חיישינן ולשיטתא דהאי תלמודא צריך לחלק בין שאמר תנו מנה ובין תנו שדה שצריך לסיים השדה כו' ושגה בזה דהא אפי' לענין קרקע אמרינן בש"ס דילן בכתובות (ד' ק"ט) ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזיל יתמי פליג לנכסי לא יהבי לי' דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתניתין א"ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי לי' הכא דיקלא גביי' מאי תקנתייהו ליתבי לי' דיקלא וליהדרי ולפלגו מרישא

(ופירש"י ההוא דאמר בשעת מיתתו) ההוא דאמר להו דיקלא לברת שכיבי שבק תרי פלגי דיקלא יתיב רב אשי וקא קשיא לי' מי קרי אינשי ותרי פלגי דיקלא א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי כו' קרי אינשי לתרי פלגי דקלי דיקלא (ופירש"י וע"כ ידה על התחתונה שהנכסים בחזקת יתומים וזו אינה באה עליהם אלא מכח הצוואה אלמא דאפי' בקרקע לא בעינן שיסיים ואיפשר לומר שהוא כמו דאמרינן בב"ב (ד' קמ"ז) אמר רבא אמר ר"נ ש"מ שאומר כו' ואכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני כו' למימרא דסבר ר"נ מילתא דאיתא בברי' איתא בשכ"מ דליתא בברי' ליתא בשכ"מ והא אמר רבא אמר ר"נ תנו הלואתי לפלוני הלואתי לפלוני ואע"ג דליתא בברי' ר"פ אמר הואיל ויורש יורשה רב אחא בריה דרב איקא אמר הלואה איתא בברי וכדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קני אלמא דלשיטת הש"ס דילן לא בעינן שיהא דווקא בזה האופן בברי' אלא כיון שיוכל להיות בבריא ע"כ מהני כשכ"מ וע"כ מהני אפי' בדלא סיים אבל לשיטת הירושלמי בעינן שיהא בזה האופן דווקא בבריא. וע"כ בעינן שיסיים דווקא:

שם ר' יודן בעי אמר שרפוני ועבדו בי עבודה ותנו חצי שדה לפלוני אם אין שורפין אין נותנים. וכתב הק"ע כתב הרמ"א בחו"מ (ס' נ"א סעיף ו' בהגה"ה) אם היו כתובים בשטר ב' או ג' דברים ונתבטל השטר לדבר א' השאר לא נתבטל כן כתב מהר"מ כו' ומייתי ראי' בשטר שיש בו ריבית שגובין את הקרן אעפ"י שפסול מקצתו דהיינו הריבית מ"מ לא פסיל שאר השטר כו' וכתב ותימא שהרי מפורש כאן שהוא בעי' דלא איפשטא כו' ושגה בזה דהתם מיירי אם נתבטל לדבר א' שלא הי' חיוב בזה השטר מתחילה וע"כ הביא ראי' שלא נתבטל לכולו והכא מיירי אם לא קיימו אח"כ אם היה בדרך תנאי או לא ותלי בהא דאמרינן בביצה (ד' כ') ההוא גברא דאמר להו הבו לי' ד' מאה זוזי לפלוני ולנסוב ברתי אמר ר"פ ארבע מאה שקיל וברתי' אי בעי נסיב ואי בעי לא נסיב טעמא דאמר הבו לי' ולנסוב אבל אם אמר לנסוב והבו ליה אי נסיב שקיל ואי לא נסיב לא שקיל ופירש"י מצוה מחמת מיתה הוי ועיין ברי"ף שפירש דאם אמר הבו ליה ד' מאה זוזי לפלוני ולנסיב ברתא הוי תרוי' מתנה אבל אם אמר לנסיב והבו לי' הוי בדרך תנאי ע"כ אי נסיב שקיל ואי לא נסיב לא שקיל והכא נמי אמרינן דהוי בדרך תנאי וע"כ אמרינן דהכא נמי הוי בדרך תנאי וע"כ אם אין שורפין אין נותנים ודו"ק:

עוד שם ר' יודן כו' אתא עובדא קומי ר' יוסי שכ"מ שאמר ונתנו אותיותי' לפלוני א"ל אין שכ"מ מזכה אלא בדברים שהן נקנין בשטר או במשיכה ואלו נקנין במשיכה ובשטר כהדא דתני ספינה נקנית במשיכה דברי הכל ר' נתן אומר ספינה ואותיות נקנין במשיכה

ובשטר כתב ולא משך משך ולא כתב לא עשה כלום עד שיכתוב וימשוך וכתב הק"ע כתוב בש"ע חו"מ (סי' רי"ג סע' כ') וכן אם אמר שס"ח שיש לי על פלוני תנו לפלוני זכה במה שיש בשטר כאילו כתב ומסר אעפ"י שלא משך השטר וכ"כ הרמב"ם (פ"ו מה' זכי') והרשב"א חולק ע"ז ועיין שם בהה"מ ואני תמה שבירושלמי מפורש דלא קנה כדברי הרשב"א ולא ראיתי לא' מן הראשונים שהביא דברי הירושלמי ועיין בח"מ (סי' ס"ו) גם מהש"ס בב"ב (ד' קמ"ח) משמע כן דקאמר מילתא דאיתא בברי' איתא בשכ"מ אבל לפי מה שביארתי תחילה דהירושלמי מחולק עם הש"ס דילן דלהש"ס דילן כיון דאיפשר להיות בברי' אע"ג דבזה האופן ליתא בבריא אפ"ה קונה ולשיטת הירושלמי בעינן דווקא שבזה האופן גופא יהי' בבריא וע"כ בעי שיהא מסיים דווקא השדה וא"כ אין ראי' מהירושלמי כיון דלהירושלמי בעינן שיהא בזה האופן בברי' וע"כ אומר דאינם נקנים במתנת שכ"מ דבעינן כתיבה ומסירה משא"כ לשיטת הש"ס דילן ודו"ק]:

הלכה ב

קטע ד

שם (ה"ב) רב יהודה בשם רב התובעת כתובתה בב"ד איבדה מזונותי' אמר ר' יוסי ובלבד מן השופי הא באונס לא. עיין (בפ"ט ה"ז) מה שביארתי שם:

קטע ה

עוד שם ר יוסי בשם ר' יוחנן הוא שאמרו בתחילה מוכרין מזון י"ב חודש ונותנים לה מזון שלשים יום בסוף שלשים הן אומרים נתנו והיא אומרת לא נטלתי ייבא כהדא דא"ר אבהו בשם ר' יוחנן לוה ממנו י"ב אלף לשנה להיות מעלה לה דינר זהב לחודש פשיטא חודש הראשון נתן וחודש האחרון לא נתן ימים שבנתיים זו היא שאמרו הא בתחילה לא. [**והנה** הק"ע פי' ימים שבנתיים כלומר עשרה חדשים שבנתיים פי נאמן וע"ז אומר זו היא שאמרו הא בתחילה לא קאי אהא דתנן בב"מ סוף פרק השואל המשכיר בית לחבירו לחדשים ונתעברה השנה בא מעשה לפני ר"ג כו' ואמר שמואל בבא באמצע החודש אבל בא בתחילת החודש כולו למשכיר בסוף החודש כולו לשוכר והכא נמי כיון שבאה בסוף החודש עליו להביא ראי' וכן בהלואה בימים שבנתים הלואה נאמן שהרי הוא מוחזק במעות ואין מוציאין מידו ע"כ והוא דוחק דהתם משום דהוי ספק אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון ע"כ תלוי בהמוחזק והפ"מ פי' פשיטא חודש הראשון כלומר אם יש הכחשה ביניהם הוא אומר נתן והיא אומרת לא נטלתי פשיטא הוא דאמרינן דחודש האחרון כלומר חודש שלא בא עדיין ודאי לא נתן דאינו נאמן לומר פרעתי קודם הזמן ימים שבנתים כלומר על הימים שלמפרע קרי להו ימים שבנתיים שהן משעה שלוה עד

שעת התביעה ובהן שייך שפיר לומר אם נולדו הספק והתביעה ביניהן על מי להביא ראיה הא בתחילה כלומר שאומר שנתן לה בתחילה על להבא פשיטא דלא נאמן כדאמרן ועליו להביא ראי' וכן במזונות האלמנה וגם זה הוא דוחק]:

ע"כ נראה לי לבאר דהא דאמר פשיטא חודש הראשון נתן (פי' שכיון שעבר החודש ודאי נאמן לומר דנתן) וחודש האחרון לא נתן (פי' על חודש הב' ודאי לא נתן שחזקה שאין אדם פורע בתוך זמנו וכמו דאמרינן בפ"ק דב"ב (דף ה') אמר ר"ל הקובע זמן ואמר לו פרעתיך בתוך זמני אינו נאמן כו' והכי אמרינן בב"מ (ד' ק"ב) בעי מיני' מר' ינאי שוכר אומר נתתי ומשכיר חומר לא נטלתי על מי להביא ראי' אימת אי בתוך זמנו תנינא אי לאחר זמנו תנינא דתנן מת האב בתוך שלשים יום בחזקת שנפדה עד שיאמרו לא נפדה כו' לא צריכא ביומא דמשלים זמני' מי עביד כו' דפרע ביומא דמשלם זמני' או לא כו'. וכן אמרינן בירושלמי דיבמות (רפ"י) כהן שבא על גרושה והוליד בן ומת האב בתוך שלשים יום הבן חייב לפדות את עצמו לאחר שלשים יום חזקה שפדאו אביו וע"כ אומר שחודש הראשון ודאי נתן (שהוא לאחר זמנו) וחודש האחרון לא נתן (שהוא עדיין קודם זמנו) וע"ז אומר ימים שבנתיים מהו (פי' בכל חודש ביום שלשים גופא) והוא כמו דמיבעי' לי' דבעי מיני' מר' ינאי שוכר אומר נתתי ומשכיר אומר לא נטלתי כו' לא צריכא ביומא דמשלם זמני') מי עביד אינש דפרע ביומא דמשלם זמני' או לא א"ל ר' יוחנן תניתוהו שכיר בזמנו כו' שכיר הוא דרמי רבנן כו' אבלהכא שוכר מהימן כו' וע"כ מיבעי' לי' ימים שבנתים (פי' דכל חודש ביום שלשים גופא) וע"ז אומר זו היא שאמרו הא בתחילה לא (פי' דודאי נאמן לומר פרעתי ביומא דמשלם זמני') אך הנ"מ בין אם הוא לאחר זמנו ובין תוך זמנו אם הוא ביומא דמשלם זמנו הוא כמו שכתבו התוס' בב"ב (ד' ה') על הא דאמר ר"ל הקובע זמן לחבירו וגירסת התוס' ובא בזמנו ואמר פרעתיך תוך זמני אינו נאמן ולואי שיפרע בזמנו והקשו התוס' בד"ה ובא בזמנו כו' דנפשוט מהכא דלא אמרינן מיגו דאי בעי אמר פרעתיך עתה ואומר ר"י דלא הוי מיגו כיון דמיירי דקיימי ביום אחרון של זמן ואע"ג דמסקינן בב"מ (דף ק"ב) דעביד אינש דפרע ביומא דמשלם זמני' מכל מקום אין זה מיגו דלא חציף אינש לומר פרעתיך היום אבל רגיל הוא לומר פרעתיך אתמול כו' וע"ז אומר על הא דמיבעי' לי' ימים שבנתיים מהו (פי' אם נאמן לומר פרעתי):

וע"ז אומר זו היא שאמרו הא בתחילה לא (פי' דזהו הנ"מ בין לאחר זמנו ובין בזמני' דלאחר זמנו נאמן לומר פרעתיך מתחילה תוך זמני במיגו דאי בעי אמר פרעתיך עתה אבל בזמנו אינו נאמן לומר פרעתיך מתחילה (דהיינו בתוך זמנו במיגו דאי בעי אמר פרעתיך היום דלא חציף כו' כמו שכתבו התוס' בב"ב (שם) אבל לאחר זמנו נאמן

לומר פרעתיך תוך זמני כמו דאמרינן בב"ב (ד' ה') איבעי' להו תבעו לאחר זמנו ואמר לו פרעתיך בתוך זמני מהו מי אמרינן במקום חזקה אמרינן מה לי לשקר או דילמא במקום חזקה לא אמרינן מה לי לשקר כו' ור' יוחנן סובר דאמרינן מה לי לשקר אפי' במקום חזקה

[**והכי** משמע בירו' (פ"ו דשבועות ה"ב) דאיתא התם רב ור' יוחנן תריהון אמרין והוא שהלוהו בעדים אבל אם הלוהו שלא בעדים יכול מימר הלויתני ונתתי לך מחצה דהא אית לו מיגו דלא הלוהו מעולם אמר ר' יודן אין אומר בממון מאחר דיכול לומר לו לא הלויתני יכול מימר הלויתני ונתתי לך מחצה מתניתין פליגא בר' יוחנן מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל תנהו לי נתתיה לך פטור אין לך בידי חייב מנה לי בידך אין לך בידי והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד]:

וע"כ נראה לי דקאמר מתניתין פליגא בר' יוחנן פי' דר' יוחנן דאמרינן מאחר והיינו מיגו בממון) ור' יודן סובר דאין אומרים מאחר בממון וע"ז אומר מתניתא פליגא בר' יוחנן (ולא קאמר דמתניתא פליגא על ר' יוחנן אלא דפליגא בר' יוחנן (פי' דמתניתין מחלקת בזה דפעמים דמהני מיגו ופעמים דלא מהני מיגו) וע"ז אומר מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל תנהו לי נתתיה לך פטור אין לך בידי חייב (וא"כ מוכח דפעמים דלא מהני מיגו דהיינו במקום חזקה) והוא כמו דאמרינן בב"ב (ד' ל"ו) א"ל רב אחא ברי' דרבא לרב אשי תא שמע מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל תנהו לי נתתיה לך פטור אין לך בידי חייב מאי לאו נתתיה לך דא"ל פרעתיך בזמני אין לך בידי דא"ל פרעתיך בתוך זמני וקתני חייב אלמא במקו' חזקה לא אמרינן מה לי לשקר וא"כ מתניתא פליגא בר' יוחנן דפעמים דלא מהני מיגו וע"כ אומר מנה לי בידך אין לך בידי והוא תמוה דמאי קאמר והפ"מ נדחק בכל הירושלמי הזה מאוד ע"כ נראה לי כמו שביארתי שמביא ראיה דבמקום חזקה לא אמרינן מיגו וע"ז משני מנה לי בידך אין לך בידי ונראה לי שצ"ל מנה לי בידך וא"ל הן אין לך בידי (פי' שהוא כמו דמשני בב"ב שם) לא מאי אין לך בידי לא הוי דברים מעולם דאמר מר כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי אבל לעולם אפי' במקום חזקה נמי אמרינן מה לי לשקר דהיינו מיגו (ודלא כהפ"מ שנדחק שם בפירושו):

וא"כ משמע מהירושלמי דלאחר זמנו יכול לומר פרעתיך בתוך זמני אע"ג דהוי מיגו במקום חזקה וע"ז אומר בירושלמי הא דמיבעי' לי' ימים שבנתיים מהו (וכמו שביארתי דמיבעי' לי' אם יכול לומר פרעתיך בזמני וע"ז אומר זו היא שאמרו הא בתחילה לא (פי' דאם אומר בזמנו שפרע לו מתחילה לא אמרינן מיגו כמו שכתבו התוס' בב"ב (ד'

ה') אבל לאחר זמנו יכול לומר פרעתיך תחילה דהיינו קודם זמני במיגו דאמר פרעתיך לאחר זמני ודו"ק]:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) מכרה כתובתה או מקצתה כו' ובגמ' תני מוכרת וכותבת אלו לכתובתה ואלו למזונות דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר מוכרת וכותבת סתם ובזו כחה מיופה באת מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי כו' ואפי' באת מלוה בעדים מוכרת למזונות וחוזרת וטורפת לשם כתובה ולא אמרינן לה הוי זבניך (ופי' הפ"מ והרי שטר מכירתך שמכרת דנהי דאחריות דעלמא לא קבלה דקיי"ל אלמנה שמכרה אחריות על היתומים מ"מ אחריות דנפשה מי לא קבילת עלה) ומשני תיפתר שהוקיר המקח (ופי' הפ"מ תיפתר שהוקיר המקח כלומר שמכרה בזול והמקח הוא ביוקר והוי מקח טעות והילכך חוזרת וטורפת אבל בלאו"ה אמרינן אחריות דנפשה קבילת כו') ושגה בזה אלא שהפי' הוא שהוקיר המקח וע"כ כחה יפה שתוכל לטרוף לכתובתה ואע"ג דאחריות דנפשה קבילת עלה אעפ"כ אינה צריכה לשלם רק מצד האחריות וא"כ אינה צריכה לשלם רק דמים שקיבלה אבל הקרקע יכולה לטרוף וא"כ מרווחת דהא הוקיר הקרקע אח"כ ועיין לקמן (ה"ד) תיפתר שהוקיר המקח:

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) אלמנה שהי' כתובתה מאתים כו' ובגמ' פדה שוה מנה במאתים (והוא ט"ס וצ"ל) פדה שוה מאתים במנה ר' יוחנן אמר אינו פדוי ורשב"ל אומר פדוי מתניתא פליגא על ר' יוחנן אמר טלית זה תחת חמור זה יצא לחולין וסיפא פליגא על רשב"ל צריך להעשות דמים מה פליגין להביא מעילה ר' יוחנן אמר מביא קרבן מעילה רשב"ל אמר אינו מביא קרבן מעילה והנה בספרי נחלת יהושע (ח"ב דרוש י') הבאתי מה שתמה הק"ע דאמאי לא מקש' ממתני' דתמורה (ד' כ"ו) אם הי' בעל מום יוצא לחולין וצריך לעשות דמים (וכמו דמקשה בב"מ (ד' נ"ו) ושם ביארתי דפליגי דוקא בקדשי בדק הבית לשיטת הירו' דבקדשי מזבח דלא הוי כמכירה והפדיון אינה כלקיחה וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ז דב"ק ה"ד) ר' אסטא ב"ר מתנן שאל הפודה כלכלה מיד הגזבר מהו שתטבול למעשרות (פי' דמיבעי' ליה אם הפדיון הוא כלקיחה ומקח טובל למעשר) וע"ז אומר מתיב ר"ל והתני' גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר כמה דאת אמר תמן המקדיש אינו כמוכר ודכותה הפודה אינו כלוק') (דאם המקדי' כמוכר א"כ הוי הקדש מכיר')

וגם ש"ס דילן סובר כן דבקדשי מזבח לא הוי ההקדש כמכירה וכמו דאמרינן בב"ק (ד' ע"ח) בשלמא אטביחה לא ליחייב דכי קא טבח דהקדש קא טבח אלא אהקדש ליחייב מה לי מכרו להדיוט כו' ומשני התם מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן אבל בקדשי בדק הבית אמרינן שם דהוי כמכירה ע"כ אפשר לומר דפליגי דווקא בקדשי ב"ה דבקדשי מזבח דלא הוי כמכירה והפדיון אינו כלקיחה בודאי דלכתחילה צריך לפדותו בשויי' אבל בדיעבד הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל דהא הפדיון אינו כלקיח' דמעיקר תורא דראובן והשתא הוא תורא דראובן והפדיון אינו אלא לאפקועי איסורא אבל בקדשי ב"ה דהוי כמכירה לר' יוחנן ע"כ אומר דפדה שוה מאתי' במנה אינו פדוי וכמו דאמרי' בקרקע דאימעיט מאונאה דאם הי' דבר מופלג יש להם אונאה וה"נ בהקדש ורשב"ל אמר דהוי פדוי והוא דאזיל לטעמי' דס"ל בב"ק ושם) דאפי' בקדשי בדק הבית הפדיון אינו כמכירה והפדיון אינו כלקיחה אלא לאפקועי איסורא וע"כ הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל (ועוד דאפי' בקרקע נמי סובר דאין לו אונאה אפי' בדבר מופלג) וע"כ מייתי מהברייתא טלית זה תחת חמור זה יצא לחולין ולא מקשה ממתניתין דתמורה דהתם הוא בקדשי מזבח ובקדשי מזבח הוי הפדיון רק לאפקועי איסור' ועיין שם שהארכתי בזה

ועוד אפשר לומר דממתני' דתמורה לא מצי לאקשויי דאפשר לומר דיוצא לחולין וצריך לעשות לו דמים דהיינו כמו שכתבו התוס' בתמורה (ד' כ"ז) דיצא לחולין כשיעשהו דמים והא דאיצטריך למתני יצא לחולין משום דתנא תחלה דלא נפיק לחולין אלא נתפסין בתמורה וזה וזה קדושים תנא נמי דינא דאחולי וע"כ מקשה מברייתא דלא מצי לשנויי יצא לחולין כשיעשהו דמים דא"כ הוא פשיטא ומאי קמ"ל.

הלכה ה

קטע ב

מתניתין (ה"ה) הי' כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון מכרה בטל ושל כולן מכרה קיים עד כדון כשמכרה להם בארבע שטרות מכרה להם בשטר ח' תפלוגתא דר"י ורשב"ל דאתפלגון כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת והיו העדים כשרין לזה ופסולין לזה ר' הילא בשם ר' יסא אתפלגון ר"י ורשב"ל חד אמר מאחר שהם פסולים לזה פסולים לזה ור' שמעון בן לוי אמר כשרין לזה ופסולין לזה [עיין כ"ז בספרי אבי הנחל (ה"ח) על מה שקשה אהא דאיתא בחוה"מ ברמ"א (סי' נ"ב) וכן אם היה כתובים בשטר ב' או ג' דברים ונתבטל השטר נדבר א' השאר לא נתבטל. וכתב הסמ"ע שנתבטל השטר מכח גוף הענין ולא

מכח גוף העדים משום הכי מתקיים העדות לשאר ענינים שבשטר וא"כ קשה ע"ז מהירו' דהכא דהוי כתובתה ארבע מאות זוז כו' דאפי' מכח גוף הענין ולא מכח פסול העדים כגון יפה מנה ודינר במנה דמי לעדות שבטלה מחמת קרוב או פסול דכיון שנתבטל במקצת נתבטל בכולהו ע"ש שהארכתי בזה ושם כתבתי דאפשר לחלק בין שטרי ראיה לשטרי מקנה דבשטרי ראיה לשיטת הירו' דבכסף נתחייבו הנכסים לחרמים דר"מ וע"כ אפי' נתבטל מחמת דבר א' לא נתבטל לשאר הענינים משא"כ בשטרי מקנה. והא שהקשיתי שם דא"כ לר' מאיר שסובר דבשטרי הלואהנמי בשטר נתחייבו הנכסים א"כ אמאי קאמר ר"מ דקונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית הא לר"מ כיון דבשטר נתחייבו הנכסים א"כ דמי לשטרי מקנה דכיון דנתבטל מקצתו נתבטל כולו וכן בירושלמי (פ"ג דפסחים) כמו שר"מ קונס בדברים כן רשב"ג קונס בדברים א"כ הוי מטעם קנס לא קשה שהוא כמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' ל') בד"ה שטר שכתבו ריבית כו' נראה לר"י שר"מ קניס להפסיד החוב לגמרי אפי' בהודאה ועדות אחרת: וע"כ קאמר שהיא מחמת קנס אבל לגבות ע"י השטר נתבטל לר"מ מאחר שנתבטל מקצתו נתבטל כולו ולר"מ בשטר נתחייבו הנכסים כמו דאמרינן בירושלמי (פ"י דכתובות ה"א) על דעתי' דר"מ בשטר נתחייבו הנכסים על דעתין דרבנן בכסף נתחייבו הנכסי'. וע"כ אמרינן בירו' (בב"ב פ"י ה"י) רב הונא אמר הקדמה פסולה והשטר כשר (פי' דשטרות המוקדמין ההקדמה פסולה והשטר כשר) וכן איתא (פ"י דשביעית) ר' יוחנן אמר פסולין ממש ורשב"ל אמר אינו מונה אלא משעת הכתב ואפילו לר' יוחנן איפשר דהטעם גזירה שמא יגבה מזמן ראשון כמו דאמרינן בב"מ (ד' ע"ב) ור' יוחנן אמר אפילו תימא רבנן גזירה שמא יגבה מזמן שני אבל בשטרי מקנה כיון שנתבטל מקצתו בטלה כולו ועיי"ש עוד מה שהארכתי בענין אם נמצא ביטול שלא מחמת קרוב או פסול אי בטלה מקצתה בטלה כולה או לא עיין שם:

הלכה ו

קטע ב

(ה"ו) **שום** הדיינין שפיחתו שתות או שהותירו שתות מכרן בטל כו' ובגמ' תמן תנינן שום היתומים שלשים יום שום ההקדש ששים יום ומכריזין בבוקר ובערב ולמה שלשים ליפות כחן של יתומים ויכריזו יותר עד שלשים יום את מיפה כחן מכאן ואילך את מריע כחן (פי' דאם ימשך עוד את מריע כחן שאפשר שמחמת המשך הזמן יחזור בו מי שעמד על המקח מתחלה) ואמור אף בהקדש כן (פי' דאמאי תיקנו בהקדש ששים יום ניחוש

שמא יחזרו אם יומשך הזמן) שני' היא הקדש שאתה תופס ראשון ראשון (פי' דבהקדש ליכא חשש זה דראשון ראשון שפסק שוב אינו יכול לחזור כמו דאיתא בערכין (ד' כ"ז). **עוד** (שם) אמר רב יוסי מן מה דאת אמר שני' היא הקדש שאת תופס ראשון ראשון הדא אמרה שאם ימצאו שומן שאין מכריזין ומחליטין. והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ונראה לי לפרש דקאמר ר' יודן מן מה דאת אמר שני' היא הקדש שאת תופס ראשון ראשון וע"כ מכריזין יותר ולא חיישינן שמא יחזור בהן משום דאת תופס ראשון ראשון והנה הא דאת תופס ראשון ראשון הוא משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט והנה התוס' כתבו (בב"ב ד' קל"ג) ובקדושין (ד' כ"ט) דהא דאמרינן דאמירתו כו' היינו דוקא בלא טעה אבל בטעה יותר מכדי שוי' בזה לא הוי אמירתו כו'. וא"כ איך יכריזו יותר משלשים ואמאי לא ניחוש שמא יחזור אלא ודאי דהא דמכריזין היינו באם לא מצאו שומן אבל חם מצאו שומן אין מכריזין ועוד השומא ששמוהו בודאי אינו יכול לחזור אך אולי יתנו יותר מכפי השומא ואז יכול לחזור בו משום דהוי בטעות זה אינו דהא אם הי' נותן כפי השומא לא היו מכריזין עוד. ועד השומא אינו יכול לחזור ועיין בערכין (ד' כ"ז) אמר רב חסדא כו' ודו"ק:

ואף דבירו' (פ"ג דקידושין) אמרי' כיצד לקח פרה מן ההקדש במאתים לא הספיק להביא מאתים עד שעמד במנה מביא מאתים הדא היא אמירתו כו' ולא קאמר כמו דאמרינן בש"ס דילן בקידושין (ד' נ"ט) משכו במאתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה נותן מאתים מ"ט לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש (ופירש"י לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש שאם משכו מיד הדיוט ושלם כל מעותיו דקנאו במשיכה וברשותו הוא דזול) וע"ז הקשו התוס' דמ"ט לא אמר משום דאמירתו כו' וע"ז תירצו דטעה שהי' סבור שלא ישתנה המקח ובירושלמי קאמר לקח פרה מן ההקדש במאתים ולא הספיק להביא המאתים עד שעמד במנה מביא מאתים הדא היא אמירתו כו' ולא קאמר הטעם משום דלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש ואיפשר לומר דע"כ לא קאמר הטעם משום דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש דבהדיוט קונה במשיכה וא"כ לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש ואיפשר לומר כמו שכתבו התוס' בבכורות (ד' י"ב) בד"ה דבר כו' דמשיכה לא שייכא בהקדש דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא ולהכי שייך טפי כסף וע"כ לא קאמר הירו' כמו הש"ס דילן דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש דה"מ אם הי' בהקדש משיכה וע"כ לא יהא כח הדיוט חמור כו' ואע"ג דבהקדש הוא בכסף אבל כיון דלא שייכא משיכה בהקדש דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא וכמו שאומר תחילה בירושלמי שם כיצד גזבר שנתן מעות הקדש במטלטלין קנה הקדש בכל מקום שהוא

שנאמר לה' הארץ ומלואה וע"כ קאמר הטעם משום דאמירתו כו' אלמא דאפי' בכה"ג קאמר הירושלמי דאמירתו כו' אך זהו דוקא אם נשתנה השער אבל אם הי' תחילה בטעות לא הוי אמירתו כו' דהא הקדש בטעות נמי לא הוי הקדש ע"ז אומר ר' יודן מן מה דאת אמר שני' היא הקדש את תופס ראשון ראשון הדא אמרה שאם מצאו שומן שאין מכריזין ומחליטין ע"כ לא חיישינן שמא יחזור בהם דהא עד השומא אינם יכולים לחזור אף שאם יתן יותר משומא יכול לחזור אך אם הלוקח נותנים כפי השומא אין מכריזין עוד כמו שביארתי ודו"ק:

פרק יב

הלכה א

קטע ב

מתניתין הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה כו' ובגמ' במה הוא מתחיי' לה לא כן ר' יוחנן ורשב"ל תריהון אמרין הכותב שט"ח על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו רשב"ל אמר עשו אותה כתוספת כתובה כו' (והנה התוס' בכתובות (ד' ק"ב) כתבו דהא דפליגי ר"י ור"ל שם בהא דאיתמר האומר לחבירו חייב אני לך מנה ר"י אמר חייב ור"ל אמר פטור דפליגי דר"ת מפרש כו' בלא הודאה שהיה חייב לו מתחילה כלום והא דקאמר דחייב אני לך מנה זה כו' וכתבו התוס' ור"ת הביא ראיה מדבריו לירושלמי דר"י ור"ל איירי בכה"ג שלא נתחייב לו קודם לכך דפריך במה נתחייב זה לזון את בתו לא כן אמר ר' יוחנן ורשב"ל הכותב שט"ח לחבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב לו כלום ואע"ג שלהירושלמי קשה דר' יוחנן אדר' יוחנן אין לחוש דבכמה דוכתי פליג כו'.

והנה (בפ"י ובפי"א) ביארתי דהטעם דלשיטת הירושלמי אין אדם מתחייב בשטר רק בכסף וכמו דאמרי' (פ"י ה"א) ימים שבנתיים תפלוגתא דר"מ ורבנן על דעתיה דר"מ בשטר נתחייבו הנכסים על דעתין דרבנן בכסף נתחייבו הנכסים וע"כ קאמר הכא דבמה נתחייב ואע"ג דאמרינן בירושלמי בסוף ב"ב (פ"י ה"י) ר' יסא בשם ר' יוחנן אעפ"י שקילסו ר' ישמעאל את בן ננס כו' אבל אינה כבן ננס שמעון בר ווא בשם ר' יוחנן אף בחנוק הלכה כרבי ישמעאל (כצ"ל) אמר ר' יוסי ואת ש"מ בר נש דהוי צייד לחבריה בשוקא אתא חד ומר שבקי' ולא יהב מן אהן גבי ומן אהן לא גבי ובגמ' (ד' ק"ב) אמרינן אמר רבא כתנאי ערב היוצא אחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין כו' לימא ר' יוחנן דאמר כר' ישמעאל כו' וא"כ משמע דלר' ישמעאל משתעבד בשטר ג"כ כיון שפסקו

כר"י א"כ משמע שמתחייב בשטר אך התם לא מחמת השטר אלא מחמת הערבות וכמו דאמר שם בירושלמי אמר ר' יוסי ואת ש"מ בר נש דהוי צייד לחבריה בשוקא אתא חד ומר שבקי' ונא יהב מן אהן גבי ומן אהן לא גבי ופי' הפ"מ כמתמיה וא"כ את ש"מ בר נש דהוה צייד לחבריה בשוקא (והוא כמו צודה לקחתו) ואתא חד ואמר שבקי' ואנא יהב לך מן אהן גבי מזה האיש דאמר שבקיה ומזה הלוה אינו גובה (בתמי') ובמה נעשה זה בע"ח שלו דלא היה מתכוין אלא להציל את זה דקסבר מצוה קא עביד וכתב שם דדברי ר' יוסי ע"כ בתמיה מתפרשא דאם לא כן מה לו לחזור כו'.

ולי נראה דבניחותא קאמר דמדקאמר דהלכה כר' ישמעאל אף בחנוק דהיינו בחנק את א' בשוק ואמר הנח לי ואני נותן לך ובהא נמי הלכה כר' ישמעאל ע"ז אומר ר' יוסי ואת ש"מ הדא דהוי צייד לחבריה בשוקא אתא חד ומר שבקיה ואנא יהיב מן אהן גבי דכיון דאמר ואני יהיב א"כ הוא בתורת קבלן וכמו דאמרינן בב"ב (ד' קע"ד) רבא אמר כולן לשון ערבות הן בר מתן לו ואני נותן כו' ועיי"ש ברא"ש שכתב דקבלן עדיף מאני נותן אלמא אני נותן הוא איפשר לומר דהוי כמו קבלנות וע"ז אמר ההן דהוי צייד לחבריה אתא חד ומר שבקי' ואנא יהיב (פי' א"כ לא אמר לו לו הלוהו ואני ערב אלא הנח לו ואני נותן א"כ הוי כמו תן לו ואני נותן וע"כ הוי כמו קבלן וסובר כמו דאמרינן בב"ב (ד' קע"ד) א"ל מר בר אמימר לרב אשי הכי אמר אבא תן לו ואני נותן אין לו למלוה על הלוה כלום וע"ז אומר ר' יוסי ההן דהוי צייד כו' אתא חד ומר שבקוה ואנא יהב לך מן אהן גבי ומן אהן לא גבי וסובר דתן לו ואני נותן אין למלוה על הלוה כלום רק דבש"ס דילן מסיק (שם) ולא היא לא מיפטר מיניה דמלוה עד שישא ויתן ביד ודו"ק):

פרק יג

הלכה א

קטע ד

מי שהלך לו למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אמר כו' ובגמ' מעשה בי ר' ישמעאל שפסק מזונות לאשה בשוקי בציפורי מה בשוקי שמע כ' ומר וצ"ל שמע ר' ומר ואחר כך צ"ל מה שמע ומר ופי' מה אמר רביכששמע שריבר"י פסק מזונות לאשה מאן א"ל שלא שילח לה מאן אמר לי' שלא הניח לה עברין ידעין (ופי' הק"ע מאן אמר לי' לא הניח לה בעלה קודם צאת כדי פרנסתה מאן א"ל שלא הניח עברין ידעין כתב הק"ע שצ"ל שלא הניח לה עבדין ואמהין והפ"מ פי' עברין ידעין העוברין בשוק ידעין שלא הניח לה ר' הילא אמר רב מסבר סבר רבי דלית מתניתא באשת איש אלא באלמנה (פי' דדווקא

באלמנה פוסקין מזונות אבל לא באש איש) וכמו דאמרינן בכתובות (ד' ק"ז) כששמעו בו שמת) ואמר ר' אבין תני דבית רבי כן מי שיצא למדינת הים ואשתו תובעת מזונות והנה המפרשים נדחקו בזה ע"כ נראה לי דאמר מאן אמר שלא שילח לה ומאן אמר שלא הניח לה עברין ידעין (פי' שהחשש הוא שמא הניח לה קודם שיצא אבל שלא שילח לה ליכא למיחש דעברין ידעין דהעוברין ושבין היו יודעין אם שילח לה א"כ החשש הוא רק דשמא הניח לה) ובכאן צ"ל תני דבית רבי כן מי שיצא למדינת הים (פי' דרבי סובר דאין פוסקין מזונות לאשת איש וע"כ תני דבית רבי מי שיצא למדינת הים ואיפשר דהי' מוכרח לצאת דהיינו אונס או מחמת ממון או מחמת מרדון וא"כ לא הי' לו פנאי להניח). וע"כ פוסקין מזונות וזהו דווקא אם הא דאמר רבי היינו מאן אמר שלא הניח א"כ בכאן אין צריך לחוש וע"כ תני דבית רבי מי שיצא למדינת הים ולא מי שהלך למדינת הים דמשמע מעצמו הלך וא"כ הי' קשה להם דהא רבי סובר דאין פוסקין מזונות לאשת איש וע"כ תני דבית רבי מי שיצא למדינת הים אבל אם מה שאמר רבי הוא שמא שילח לה ממדינת הים א"כ למאי תני דבית רבי מי שיצא דהא מ"מ קשה דילמא שילח לה ואלא ודאי דאין חוששין שמא שילח משום דעברין ידעין וא"כ אין החשש רק דילמא הניח לה. וע"כ תני דבית רבי מי שיצא למדינת הים א"כ איפשר לומר דיצא לאונסו וע"כ לא היה לו פנאי להניח לה וע"ז אומר רב בעי מסבר סבר דלית מתניתא באשת איש אלא באלמנה וא"כ איפשר לומר דרבי אמר שמא הניח לה ומתניתין מיירי באלמנה.

עוד (שם) הוון בעי מימר מאן דמר באשת איש הא מתניתא בתחילה שלא שלח לה בסוף שלא הטמינה ושלא הערימה (פירוש ועל זה אמרו בני כהנים גדולים תשבע בתחילה ובסוף בתחילה היינו שלא הניח לה ובסוף היינו שנא הטמינה ושלא הערימה) מאן דמר באלמנה היא מתניתא בתחילה שלא הניח לה ובסוף שלא הטמינה ושלא הערימה וכתב הק"ע והפ"מ דהא באלמנה לא שייך שלא שילח לה ע"כ נשבעת בתחילה שלא הניח לה בסוף שלא הטמינה ושלא הערימה אמר שמואל אחוה דר' ברכי' בשלא מחלה ליתומים על כתובתה הנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאוד: וע"כ נראה לי לבאר דקאמר הוין בעי מימר מאן דמר באשת איש היא מתניתא בתחילה (פי' בתחילה בעת שבאה לגבות המזונות) שלא שילח לה בסוף שלא הטמינה ושלא הערימה (פי' דקשי' לי' אהא דאמרי בני כהנים גדולים תשבע בתחילה ובסוף דכיון שנשבעת בתחילה לענין מזונות משום דילמא אתפסה צררי וא"כ למאי תשבע בסוף) ע"ז אומר בתחילה שלא שילח לה ובסוף כשבאת לגבות כתובתה נשבעת שלא הטמינה ושלא הערימה. (ואף שכבר נשבעת למזונות אך למזונות נשבעה שלא שילח לה וע"כ בסוף כשבאת לגבות כתיבתה

נשבעה שלא הטמינה ושלא הערימה שע"ז לא נשבעה מתחילה) מאן דמר באלמנה היא מתניתא (וא"כ לא שייך שמא שילח לה וא"כ הא דנשבעת מתחילה היינו שלא הניח לה) וע"ז אומר בסוף שלא הטמינה ושלא הערימה (פי' בתמי') (דכיון שנשבעת תחילה שלא הניח לה א"כ אמאי צריכה לישבע בסוף שלא הטמין' ושלא הערימה למאי תשבע כיון שלא הניח לה א"כ ודאי לא הטמינה ולא הערימה) וע"ז אומר אמר שמואל אחוה דר' ברכי' בשלא מחלה ליתומים על כתובתה (פי' הא דצריכה לישבע בסוף היינו שלא מחלה ליתומים על כתובתה) והק"ע נדחק שם מאוד והאריך בקושייתו וכן הפ"מ נדחק בזה מאוד עיין שם:

הלכה ב

קטע ב

(**ה"ב**) **מי** שהלך למדינת הים ועמד א' כו' הדא אמרה ואפי' בבע"ח שהוא דוחק תדע לך שהוא כן דתני' ומקריב עליה קיני זבין לא בשלא נתן לתוך ידו כלום (פי' כיון שלא נתן לתוך ידו לא הוי הנאה) וכן כתב הר"ן בנדרים (ד' ל"ט) דהא דתנן דבנכסי המבקר אסורין על החולה דנכנס לבקרו עומד משום דמצוה דנפשיה קא עביד ואידך ממילא מתהני הני מילי בכי האי גוונא דהנאה דממילא הוא אבל היכא דיהיב ליה מידי כיון שהוא מהנהו ממש ולא גרמא הוא אסור והיינו דתנן לקמן (ד' מ"ג) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל כו' נותן ע"ג הסלע דווקא בכה"ג שרי אבל מידו לידו לא ואע"ג דמצוה קא עביד כו' דדוקא הנאה דממילא שרי במקום דמצוה אבל הנאה דבידים לא ועיין מה שכתב הק"ע על הש"ך בחו"מ (סי' קכ"ח סעיף ג') ועיין בירושלמי (פ"ח דפסחים ה"ג) תמן תנינן נתן לה כספים כו' רשב"ל אמר בממנה אותו על פסחו ועל חגיגתו אין תימר שהוא יוצא לחולין וחוזר וקידש יהא אסור משום אתנן פתר לה בשלא נכנס לתוך ידו כלום תדע דתנינן תמן מקריב עליה קיני זבים כו' לא בשלא נכנס לתוך ידו כלום ודו"ק):

הלכה ג

קטע ב

(**ה"ג**) **אדמון** אומר שבעה מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובים הבנים ירשו והבנות יזונו נכסים מועטים הבנות נזונות והבנים ישאלו על הפתחים ובגמ' ר' זעירא רב יהודה בשם רב כדי שיהי' שם מזון י"ב חודש לאילו ולאילו שמע שמואל ומר זו דברי ר"ג ברבי אבל חכמים אומרים עד שיבגרו או עד שינשאו כו' לא הוי שם מזון י"ב חודש מהו שיאמרו בנים לבנות טלו את שלכם וצאו אמר ר' אבא מהדא מתניתא אמרה שאין אומר להן דתנינן תמן אם אמרו היתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יתר דינר

כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בב"ד והנה הפ"מ פירש לא הי' שם מזון י"ב חודש ודין הוא שיזונו הבנות מהן מהו שיאמרו בנים לבנות טלו את שלכם וצאו כלומר הרי לכם מעות כדי שתזונו מהם כפי הנכסים שזכיתם אתם ואנחנו נירש אותן שבעינינו הן שוין הרבה והנה שגה בזה והפי' הוא דהירושלמי קאמר דכמה הן נכסים מרובין ר' זעירא רב יהודה בשם רב כדי שיהי' מזון לאילו ולאילו י"ב חודש כו' אבל חכמים אומרים עד שיבגרו או עד שינשאו והיינו כדי שיהי' שם מזון לאלו ולאילו עד שיבגרו והנה אמרינן בב"ב (ד' קל"ט) איתמר נמי כי אתא רבין אמר ר' יוחנן כו' כל שיזונו מהם אלו ואלו עד שיבגרו הן מרובין פחות מכאן הרי אלו מועטין ופריך ואי ליכא לאלו ולאלו עד שיבגרו שקלי להו בנות לכולהו כו' והירושלמי סובר דבעינן שיהי' לאלו ולאלו עד שיבגרו וע"ז אומר מה שיאמרו הבנים לבנות טלו את שלכם וצאו (פי' כיון שנותנים להם מזון עד שיבגרו א"כ מה איכפת להו והם יזונו עד שיבגרו ולהם יהי' הרבה שיספיק להם עד שיבגרו ומה איכפת זאת להבנות) וע"ז אומר אמר ר אבא מהדא מתניתא אמרה שאין אומר להן דתנינן תמן אם אמרו היתומים הרי אין מעלין על נכסי אבינו חד דינר כדי שיטלו כתובת אמם אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים בב"ד וע"כ כמו שאם אמרו הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יותר דינר אין שומעין להם והכא נמי אין שומעין להם אלא אם אין לאלו ולאלו עד שיבגרו הרי הם נכסים מועטין ושקלי בנות לכולהו ולקמן בהירושלמי דהבנים ישאלו על הפתחים יתבאר עוד בזה:

קטע ד

שם אלמנה ובנות שתיהן שוות אין אלמנה דוחה את הבנים ואין אלמנה דוחה את הבנות האיך עבידא הי' שם מזון שנים עשר חודש ואלמנה לזון (פי' ונתמעטו הנכסים ע"י האלמנה) אין אלמנה דוחה את הבנים ואין האלמנה דוחה הבנות הדא היא פעמים שהאלמנה דוחה את הבנים ע"י הבנות כשם שהיא דוחה אה הבנים כך תדחה אלמנה לבני (כצ"ל) ראוי' היא לתבו' כתוב' ולאבד מזוניתי'. [והנה הרמב"ם כ' דאלמנה דוח' את הבנות בנכסים מועטין וכ' הה"מ דק"ו שהוא דוחה את הבנים לבדן כו' ואיפשר לומר כמו שביארתי דהירושלמי אזיל לשיטתיה בב"ב (פ"ט ה"א) כשם שהאלמנה דוחה לבנות ע"י הבנים כך תדחה אלמנה לבנים אמר ראויה היא לתבוע ולאבד מזונותיה כהדא ארמלתא כו' אמר לון אתחמין זבינן מן נכסי ואתי ותבעת פורנא כו' והוכחתי מהירושל' דאפי' אם אנסוה יתמי לתבוע כתיבתה אבדה מזונותיה וע"כ לא רצו לתקן נכסים מועטים באלמנה לגבי האחין משום דראוי הוא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה ודווקא אי אמרינן דאפי' באונס אבדה מזונותיה אבל לשיטת הש"ס דילן והפוסקים שפסקו דאמרינן בירושלמי

(פי"א דכתובות ה"ב) דבאונס לא אבדה מזונותיה וכמו דאמרינן שם רב יהודה בשם רב התובעת כתובתה בב"ד לא אבדה מזונותיה אמר ר' יוסי ובלבד מן השופי הא באונס לא כו' וא"כ איפשר דתיקנו שהוא דוחה לבנות וכן לבנים בנכסים מועטים דהא אין יכולים להפסידה מזונותיה ע"י תביעת כתובתה דהא דווקא בשופי אבל באונס לא וכן הביא הרא"ש לזה הירושלמי וע"כ פסק הרמב"ם שדוחה לבנות וכן לבנים ועיין בתוס' ב"ב (ד' ק"מ) בד"ה מי כו' שכתבו ואומר ר"י שכן משמע בירושלמי ולפי מה שכתבו אין ראיה מהירושלמי ודו"ק]:

קטע ה

שם והבנים ישאלו על הפתחים אית תניי תני ישענו מאן דאמר ישענו והשענו תחת העץ מאן דאמר ישאלו על הפתחים ונוע ינועו בניו ושאלו כו' וצריך לבאר מהו הנ"מ בין ישאלו ובין ישענו וכן אמרינן בירושלמי בב"ב (רפ"ט ה"א) כיני מתניתין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים (פי' משום דאיכא דתני והבנים ישענו על הפחחים ע"כ קאמר דכיני מתניתין הבנים ישאלו על הפתחי') ע"כ נראה לי כמו שביארתי תחילה דהירושלמי סובר דבעינן שיהיו לאלו ולאלו שנים עשר חודש ואי ליכא לאלו ולאילו עד י"ב חודש שקלי לה בנות לכולהו כמו שביארתי על הירושלמי (ה"ג) לא הי' שם מזון שנים עשר חודש מהו שיאמרו בנים לבנות עיין שם והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בב"ב (ד' קל"ט) ואי ליכא לאלו ולאילו עד שיבגרו שקלי להו בנות לכולהו אלא אמר רבא מוציאין להם מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים ופירשב"ם והאי דקתני ישאלו על הפתחים היינו משהוציאו אותו השאר בהוצאת מזונות מכאן ואילך הבנות יזונו עד שיבגרו והבנים ישאלו על הפתחים וא"כ אי אמרינן דאי ליכא לאלו ולאילו עד י"ב חודש או עד שיבגרו לדברי חכמי' מוציאין להם מזונות עד שיבגרו והשאר לבנים וא"כ קש' דאמאי קתני והבנים ישאלו על הפתחים הא אית להו קצת נכסים וע"כ אומר אית תניי תני והבנים ישענו על הפתחי' והיינו אם יוציאו אותם הבנים בהוצאת מזונותיהם אז ישאל על הפתחים וע"כ אומר והבנים ישענו על הפתחים (פי' שעתה אף שיש להם מזונות עכ"ז ישענו על הפתחים דהא יוציאו על מזונות אבל לשיטת הירושלמי שסובר דאי ליכא לאלו ולאלו מזון י"ב חוד או עד שיבגרו שקלי לה בנות לכולהו (וכמו דהוי אמרו מעיקרא בב"ב (שם) וע"כ תני והבנים ישאלו על הפתחים דהא הם צריכים מיד לשאול על הפתחים וע"כ אומר בירושלמי (רפ"ט דב"ב ה"א) כיני מתניתין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים ולא כאית דתני תני ישענו והוא משום דהירושלמי סובר דאי ליכא לאלו ולאלו עד י"ב חודש (או עד שיבגרו) שקלי לה בנות לכולהו והם מיד

שואלים על הפתחים ע"כ אומר כיני מתניתין והבנים ישאלו על הפתחים ודלא כשיטת הש"ס דילן ודו"ק:

הלכה ד

קטע ג

(ה"ד) **הטוען** את חבירו כדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה מקצת הטענה כו' מה אנן קיימין אם בשטענו קנקנים ושמן והודה לו בא' מהן כל עמא מודו שהוא מן הטענה ואם בשטענו שמן והודה לו בקנקני' כל עמא מודו שאין הודייה מן הטענה אמר (כצ"ל) רבי זעירא ר' אבינא בשם רב בשטענו קנקני שמן היא מתניתא ההין מילין וההן אמר ריקנין ניחא קנקנים ולא שמן שמן ולא קנקנים והנה המפרשים נדחקו בזה ולי נראה שהוא (ט"ס וצ"ל) ניחא שמן ולא קנקנים קנקנים ולא שמן ופי' דניחא אם היה מודה ליה בשמן א"כ ניחא הפלוגתא דאדמון אומר דאם תבעו קנקנים משמעותי' מליאין וא"כ קתבעי ליה שמן ג"כ וע"כ הוי הודאה ממין הטענה אבל לחכמים דאמרו דקנקנים ולא שמן א"כ אם הודה לו בשמן לא הוה הודאה ממין הטענה) אבל במתניתין תנן והודה לו בקנקנים ובקנקנים ודאי תבע לו א"כ מהו הפלוגתא וזה דוחק לומר דפליגי אם הוי הודאה מקצת הטענה דאם תבעו שני דברים וא"כ הוי הודאה במקצת הטענה אבל אם תבעו קנקנים לבד א"כ לא הוי הודאה במקצת אלא דהפלוגתא אם הוי ההודאה ממין הטענה וע"ז אומר ניחא שמן ולא קנקנים ע"כ היה ניחא דפליגי אם יש בתביעתו שמן הוי הודאה ואם אין בתביעתו שמן לא הוי הודאתו ממין הטענה אבל במתניתין תנן והודה לו בקנקנים א"כ לא ניחא. וע"ז אומר ר' אלעזר בשם ר' אבין מפיק לישנא מחצין דמשח (פי' מדות דמשח) וע"כ ניחא דפליגי אם יש בלשון הזה לשון קנקנים והכי אמרינן בש"ס דילן בכתובות (ד' ק"ח) כי פליגי היכא דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון אומר יש כו' קנקנים ורבנן אמרו אין כו' קנקנים וע"כ ניחא דפליגי במה שהודה בקנקנים אם הודאה ממין הטענה או לא):

הלכה ט

קטע ב

שם (ה"ז) זה לוה מזה מנה וזה לוה מזה מאתים רב הונא אמר אתפלגון ר"נ בר יעקב ורב ששת חד אמר יוציא מנה כנגד מנה וחד אמר זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו מ"ד יוציא מנה כנגד מנה יליף לה משוורים תמים שחבל זה מזה משלמין במותר חצי נזק כו' והקשה הק"ע דהא עיקר פלוגתי' דר"נ ור"ש הוא בדאית ליה לחד עדיות ובינונית ולחד זיבורית ופליגי אי בשל הן שמין או בשל עולם היו שמין וכדאיתא בבבלי א"כ מאי

ראי' מייתי משוורים תמים דהא התם מגופו משלם ולכולי עלמא יוציא מנה כנגד מנה דהפוכי מטרתא למה לי ויש לומר לפי מאי דמסיק לקמן דנפקא מינה כשמחל לו חובו א"כ הוה לי' למתני בשורים תמים דזה גובה וזה גובה כו' עכ"ל והנה הי' לו להביא מה שכתבו התוס' בב"ק (ד' ל"ג) בתוס' ד"ה שני שורים תמים שחבלו זה בזה ותימא דכולי מתני' שאינה צריכה היא ויש לומר דלר' עקיבא איצטריך כו' כיון דאית ליה יוחלט השור לניזק א"כ שורו של זה קנוי לזה ואם הקדישו קדוש קמל"ן כו' ואפי' לר' ישמעאל נמי נפק' מינה אם נאבד הא' שלא יאמרו הבעלי' אגבה כל חצי נזקי משלך ואתה תפסי' נזקך שנאבד שורי שמשתל' מגופו וא"כ יש נפקא מינה במה דתנן שני שורים תמים שחבלו זה בזה משלמין במותר חצי נזק ודו"ק: